

အခွင့်အလမ်းများနှင့် မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များ။

မြန်မာနိုင်ငံ စီပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက်
အသင့်ပြင်ဆင်ခြင်း။

ယူကီ အာကီမိုတို
(Yuki Akimoto)

OSI's Burma Project/Southeast Asia Initiative
In cooperation with the Bank Information Center

OPEN SOCIETY INSTITUTE
& Soros Foundations Network

Copyright © 2006 by *The Open Society Institute*

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means without the prior permission of the publisher.

The Open Society Institute encourages wide distribution of this report. Anyone wanting to reproduce the report in large quantities should contact the Burma Project for permission.

ISBN: 1-891385-52-6
978-1-891385-52-0

Published by

Open Society Institute
400 West 59th Street
New York, New York 10019 USA
Website: www.soros.org

For more information

Burma Project/Southeast Asia Initiative
Open Society Institute
400 West 59th Street
New York, NY 10019 USA
Email: burma@sorosny.org
Website: www.soros.org/initiatives/bpsai

Cover design and text layout by Judit Kovács | Createch Ltd.

Printed in Thailand by Orchid Press

Cover photo by Yuzo Uda

စာရေးသူအကြောင်း

ယူကီအာကီမိုတိုဟာ မြန်မာနိုင်ငံကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ထောက်ပံ့မှုတွေ ပေးရာ မှာ အခွင့်အလမ်းနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဆောင်ရွက်နေတဲ့ ရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေကို အလေးထားပါတယ်။ အာကီမိုတိုက **Burma Debate, The Irrawaddy** နဲ့ တခြားနေရာတွေမှာ ဆောင်းပါးတွေ ရေးခဲ့ ပြီး၊ အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော သံလွင်၊ အရှေ့တောင်အာရှမှ လွတ်လပ်စွာစီးဆင်းနေသည့် အရှည်ဆုံးမြစ်တွင် ရေကာတာများ ဆောက်ခြင်း (**The Salween Under Threat: Damming the Longest Free River in Southeast Asia**) မှတ်တမ်းအတွက် အယ်ဒီတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အာကီမိုတိုဟာ **Burma Information Network Japan (Burma Info)** အတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေသူလည်းဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်း IFI လှုပ်ရှားမှုတွေ ဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးသတင်းတွေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံက အဓိကဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းတွေကို မှန်မှန်ဖော်ပြနေတဲ့ IFI - Burma ကို စုစည်းသူလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ လောလောဆယ် မဲခေါင်စောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့ **Mekong Watch** မှာ အလုပ်လုပ်နေပါတယ်။

Burma Project/Southeast Asia Initiative

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အခြေအနေတွေကို နိုင်ငံတကာက ပိုမိုသိရှိဖို့နဲ့ ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းရာမှာ အထောက်အကူပြုဖို့ **Burma Project** ကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်မှာ ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း (**Open Society Institute**) က ဖွဲ့စည်း ထူထောင် ခဲ့ပါတယ်။

ဒါကြောင့် **Burma Project** က မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပွင့်လင်းတဲ့လူ့ဘောင် ပေါ်ထွန်းလာအောင် လုပ်ဆောင်နေတဲ့ ကမ္ဘာတလွှားက မြန်မာ့အရေး လှုပ်ရှားနေတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေကို အားပေး ကူညီနေပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက တိုင်းရင်းသားတွေနဲ့ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကနေ ဘေးဖယ်ခံထားရတဲ့ အုပ်စုတွေအတွက် လူ့အခွင့်အရေး၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ လူမှုရေး အနေအထားတွေကို မြှင့်တင်ဖို့နဲ့ ပိုမိုတိုးတက် ကောင်းမွန်လာဖို့၊ နိုင်ငံတကာနဲ့ ဒေသတွင်းမှာ မြန်မာ နိုင်ငံနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေ့ရဲ့ အရည်အသွေးနဲ့ ဖြန့်ဖြူးမှု အဆင့်အတန်း တိုးတက် ကောင်းမွန်လာအောင်ဖို့၊ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကောင်းတဲ့ အပြောင်းအလဲတွေ ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် ဖိအားပေးဖို့နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် ပြင်ဆင်ရာမှာ အထောက်အကူပေးဖို့ ကိစ္စတွေမှာ **Burma Project** က ထောက်ပံ့ ကူညီပါတယ်။

၁၉၉၀ ခုနှစ် နောင်းပိုင်းမှာ **Burma Project** ကို ကျန်အရှေ့တောင် အာရှဒေသတွေမှာပါ တိုးချဲ့ခဲ့ပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားမှာ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဆူဟာတို ပြုတ်ကျပြီးနောက်ပိုင်း **Burma Project** က ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင်ဖြစ်ပေါ်ရေး ဆောင်ရွက်နေတဲ့ ဒေသခံ အင်ဒိုနီးရှား အဖွဲ့အစည်းတွေကို ပံ့ပိုးခဲ့ပါတယ်။ အထင်ရှားဆုံးမှာ ရာရာဆန်တီဖာ ပရဟိတ အဖွဲ့အစည်း (**TIFA Foundation**) ကို ပံ့ပေးမှု ဖြစ်ပါတယ်။

အခြေခံအားဖြင့် **Burma Project/Southeast Asia Initiative** ဟာ မြန်မာနဲ့ အင်ဒိုနီးရှား တို့ကို ထောက်ပံ့ပေးပြီး၊ ပွင့်လင်းလွတ်လပ်တဲ့ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း (**OSI**) က အရှေ့တောင်အာရှရှိ မြန်မာနဲ့ အင်ဒိုနီးရှားတို့သာမက အခြားနိုင်ငံက အဖွဲ့အစည်းတွေ ကိုလည်း ငွေကြေး ထောက်ပံ့ပေးပါတယ်။

မကြာခဏဆိုသလို ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေး မြှင့်တင်ရန် ကြိုပမ်းလုပ်ဆောင်မှုတွေနဲ့ ဒီမိုကရေစီ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ လူထုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းတွေကို အားပေးမြှင့်တင်ဖို့ကို အထောက်အပံ့တွေ ပေးပါတယ်။

ယနေ့အချိန်ထိ **Burma Project/Southeast Asia Initiative** ဟာ မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ လာအို၊ မလေးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ စင်္ကာပူ၊ ထိုင်းနဲ့ ဗီယက်နမ် တို့က အစီအစဉ်တွေကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါတယ်။

Open Society Institute (OSI)
ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း

ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း (OSI) ဟာ နိုင်ငံသားတွေအပေါ် တာဝန်ယူပြီး တက်ကြွတဲ့ ဒီမိုကရေစီအစိုးရ ပေါ်ပေါက်လာရန် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ ဒီလုပ်ငန်း အောင်မြင်ရန် OSI က နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေရေးရာ၊ စီးပွားရေးစနစ် တို့မှာ တရားမျှတမှု ရှိရေးကို အာမခံကာ အခြေခံ ရပိုင်ခွင့်တွေကို ကာကွယ်တဲ့ ပြည်သူ့မူဝါဒတွေကို ပုံဖော်ဖို့ ဆောင်ရွက်နေပါတယ်။

ဒေသအဆင့်မှာ အဆင့်မီတဲ့ တရားစီရင်ရေး၊ ပညာရေး၊ လူထုကျန်းမာရေးနဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ သတင်းမီဒီယာ စတာတွေကို OSI က လုပ်ဆောင်ပါတယ်။ တချိန်တည်း မှာပင် OSI က အကျင့်ပျက် အဂတိလိုက်စားမှုနဲ့ သတင်းလွတ်လပ်မှုတွေနဲ့ ပတ်သက်ရင် နယ်မြေ အပိုင်းအခြား မရှိ၊ နိုင်ငံ ဒေသမရွေး မဟာမိတ် ဖွဲ့ပါတယ်။

လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကနေ ဘေးဖယ်ခံထားရသူတွေနဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေကို ကာကွယ်ကာ၊ သူတို့ ၁၁၀ တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးကို OSI က အဓိက ဦးစားပေး အဖြစ် ထားရှိပါတယ်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတစ်ဦးဖြစ် ပရဟိတဒါနရှင်လည်းဖြစ်တဲ့ ဂျော့ဆိုလ်ရပ်စ် (George Soros) ဗဟိုဥရောပနဲ့ အရှေ့ဥရောပနဲ့ ဆိုဗီယက်ယူနီယံဟောင်းရှိ သူ့ရဲ့ ဖောင်ဒေးရှင်း တွေကို ထောက်ပံ့ဖို့ ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှာ OSI ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုပေးတဲ့ ပုဂ္ဂလိက စီမံခန့်ခွဲတဲ့ အဖွဲ့ အစည်းအဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၈၄ တုန်းက အဲဒီနိုင်ငံတွေမှာ ကွန်မြူနစ်စနစ်ကနေ အသွင်ကူးပြောင်းရာမှာ အထောက်အကူပေးဖို့ ဒီဖောင်ဒေးရှင်း တွေကို တည်ထောင်ခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ OSI က ဆိုလ်ရပ်စ် ပရဟိတ အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ကွန်ရက်ကို အမေရိကန် အပါအဝင် ဥရောပ၊ အာရှ၊ အာဖရိကနဲ့ လက်တင်အမေရိက တို့က နိုင်ငံပေါင်း (၆၀) ကျော်မှာ တိုးချဲ့ လှုပ်ရှားခဲ့ပါတယ်။

ဆိုလ်ရပ်စ် အဖွဲ့တိုင်းမှာ အားကိုးရပြီး ကျွမ်းကျင်တဲ့ နိုင်ငံသားတွေ ပါဝင်တဲ့ ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲရေး ဘုတ်အဖွဲ့ ရှိပါတယ်။ ဒီဘုတ်အဖွဲ့ကို အားကိုးအားထားပြုကာ၊ ဒေသတွင်း ဦးစားပေးရမဲ့ အရာတွေကို အခြေခံတဲ့ အစီအစဉ်တွေ ချမှတ် လုပ်ဆောင်ပါ တယ်။

www.soros.org

ကျေးဇူးတင်စွာ

၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှာ ဝါရင်တန်ဒီစီမှ the Bank Information Center, Friedrich Ebert Stiftung Open Society Institute နဲ့ Woodrow Wilson International Center for Scholars တို့ ပူးပေါင်းပြီး "Managing Economic Transitions: The Role of Global Institutions and Lessons for Burma/Myanmar" (စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်း။ ကမ္ဘာ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သင်ခန်းစာများ) လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းများကို တာဝန်ယူ ကျင်းပပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒါကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်နဲ့ ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှာ ပွင့်လင်းသည့် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း (The Open Society Fund - Bosnia and Herzegovina) က ကျင်းပခဲ့တဲ့ “အရှေ့တောင် ဥရောပနိုင်ငံများအတွက် နိုင်ငံတကာ ထောက်ပံ့ရေး မူဝါဒများ။ ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့တွင် (မသင်ယူလိုက်ရတဲ့) သင်ခန်းစာများ” (Developing New Policies of International Support - Lessons (not) Learned in Bosnia and Herzegovina) ကနေ အကြံရခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ တာဝန်ပေးသူများကိုယ်စား စာရေးသူက ဒီမှတ်တမ်းပြုရာမှာ ကူညီသူအားလုံးကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောလိုပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်း စီစဉ်ရာမှာ ကူညီပြီး၊ ဒီမှတ်တမ်းပါ အကြောင်းအရာတွေကို တင်ပြရာမှာ စီစဉ်ပေးတဲ့ မီရှဲလ်ကီဂင် (Michele Keegan) ကို အထူးကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ ပီတာရစ်ဂ်စ် (Peter Riggs) ဟာ တခါတရံ ဝေဝါးနေတဲ့ အတွေးအခေါ်တွေကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းခွင် သင်တန်းအတွက် အဆိုပြုချက်တွေအဖြစ် အသွင်ပြောင်းရာမှာ အများကြီး ကူညီခဲ့ပါတယ်။ မောရင်း အောင်သွင် (Maureen Aung-Thwin) ဟာ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်း အတွက်ရော၊ မှတ်တမ်းအတွက်ပါ အားပေးခဲ့ပါတယ်။ ဂျက်ဒ် ဂရီးယား (Jed Greer) က မှတ်တမ်းမူကြမ်းတွေ အများကြီးဖတ်ပြီး အထောက်အကူဖြစ်တဲ့ တည်းဖြတ်မှု၊ အကြံပေးချက်တွေ ပေးခဲ့ပါတယ်။ အမည်မဖော်လိုသူတွေရဲ့ ဝေဖန်ချက်တွေကြောင့်လဲ အချက်အလက်တွေ ပိုထင်ရှားလာပြီး အမှားတွေ ပြင်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ကွဲခဲတောင် ဘတ် (Kirk Talbott) နဲ့ First Voice International က ဝန်ထမ်းတွေဟာ ဒီမှတ်တမ်းရေးနေ စဉ်မှာ ရက်ရောစွာပဲ ရုံးနေရာရော၊ အခြားလိုအပ်တဲ့ အထောက်အပံ့တွေပါ ပေးခဲ့ပါတယ်။

အခွင့်အလမ်းများနဲ့ မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များ။
မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အသင့်ပြင်ဆင်ခြင်း။

မာတိကာ

သုတေသန အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်	က
၁။ နိဒါန်း	၁
၂။ မြန်မာ့စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ဆက်ဆံရေး	၅
၃။ အထောက်အကူရနိုင်သည့် နေရာများ။ အထောက်အကူ အသုံးပြုပုံနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဆောင်ရွက်ပုံ	၁၃
လေ့လာချက်။ အာဖဂန်နစ္စတန်။ လှူဒါန်းသူအများပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေ အဖွဲ့က မည်မျှ (ကောင်းမွန်အောင်) လုပ်ဆောင်သနည်း	၂၃
၄။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာများ	၃၀
လေ့လာချက်။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ဒေတင်သဘောတူညီချက် (Dayton Accords) နဲ့ “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီးပွားရေး” လေ့လာချက်	၃၈
လေ့လာချက်။ အရှေ့တီမော။ ပဋိပက္ခနဲ့ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု	၄၆
၅။ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ကိုင်တွယ်ခြင်း	၄၉
လေ့လာချက်။ ချဒ်-ကင်ကရွန်း ရေနံထုတ်ယူရေးနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း	၅၄
လေ့လာချက်။ ကမ္ဘောဒီယား။ တရားမဝင်သစ်ခုတ်မှု ပြဿနာ	၆၅
၆။ နိဂုံး	၇၄
နောက်ဆက်တွဲ (က) ။ ဆွေးနွေးရန်အကြောင်းအရာများနဲ့ ဆက်လက် သုတေသနပြုရန်	၇၆
နောက်ဆက်တွဲ (ခ) ။ အသုံးဝင်မည့် အင်တာနက် စာမျက်နှာ များနဲ့ အခြားအရင်းအမြစ်များ	၈၄
နောက်ဆက်တွဲ (ဂ) ။ ဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်	၉၆
နောက်ဆက်တွဲ (ဃ) ။ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ	၁၁၃
၇။ မှတ်စုများ	၁၁၄

သုတေသန အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုက နိုင်ငံသားတယောက်စီအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိတာ ကြောင့် လူအင်အားနဲ့ သဘာဝအရင်းအမြစ် အပါအဝင် စီးပွားရေး အလားအလာ တွေကို တိုးတက် အောင် လုပ်ပုံအပေါ် ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရှိရပါမယ်။ အနာဂတ်မှာ မြန်မာ နိုင်ငံသားတွေက စီးပွားရေး အလားအလာတွေကို အခွင့်ကောင်းယူ အမြတ်ထုတ်ကြပါ မယ်။ အထိရောက်ဆုံး လုပ်နိုင်ဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့၊ အာရှ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ တခြား နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ သတိထား ဆက်ဆံဖို့ လိုပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု ဆက်ဆံရေးတွေနဲ့ နိုင်ငံရဲ့ သံယဇာတ ပစ္စည်းတွေကရတဲ့ဝင်ငွေကို ကောင်းကောင်း စီမံခန့်ခွဲဖို့ အဖွဲ့အစည်းတွေဖွဲ့၊ နည်းဗျူဟာတွေ၊ ယန္တရားတွေ ချမှတ်ရပါမယ်။

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ IFI များ

IFI တွေက အမြတ်ငွေရအောင် လုပ်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့က နိုင်ငံ တနိုင်ငံမှာ စမလုပ်ခင် ဒီမိုကရေစီ၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှုနဲ့ တခြားအုပ်ချုပ်မှု အလေ့အထ ကောင်းတွေ ရှိတဲ့အထိစောင့်ပြီးမှ လုပ်တာမဟုတ်ပါဘူး။ IFI တွေက နိုင်ငံတနိုင်ငံနဲ့ တွဲလုပ်ရက အမြတ်တွေရမယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ပြီး၊ နိုင်ငံအစိုးရနဲ့ နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်းက ဒီလို ဆောင်ရွက်မှုကို လက်ခံဖို့ အဆင့်သင့်ရှိတဲ့အခါပဲ ဒီနိုင်ငံမှာ လုပ်ပါတယ်။

နိုင်ငံသားတွေ ပါဝင်စေတဲ့နည်းနဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေးတွေ အကောင်အထည်ဖော်ချိန်မှာ၊ IFI က ဒီလုပ်ငန်းစဉ်တွေကို အတိုင်း အတာတခုအထိ လွှမ်းမိုးလာတဲ့အခါ နိုင်ငံသားတွေက ဒီလုပ်ငန်းစဉ်တွေကို ထိန်းချုပ် နိုင်ခြင်း မရှိတော့ပါဘူး။ IFI တွေက စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို ဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ ချရေး ကိရိယာတခု အဖြစ်မြင်ပြီး၊ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ရရှိအောင် ကျဉ်းမြောင်းတဲ့ အပြောင်းအလဲတွေကို ခြံငုံပြီး ပြောင်းလဲ ပစ်လိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ စီးပွားရေး တိုးတက်မှု ကို ဒီလိုမြင်ပြီး၊ အပြောင်းအလဲတွေကို ခြံငုံပြီး ပြောင်းလဲတာက နိုင်ငံအများအပြားမှာ မအောင်မြင်ဘဲ တချို့နိုင်ငံတွေမှာဆို ကြီးမားတဲ့ အန္တရာယ်တွေနဲ့တောင် ကြုံရပါတယ်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေးနည်းတွေအပေါ် ထိန်းချုပ်ထားနိုင်မှု မဆုံးရှုံးဘို့နဲ့ IFI ရဲ့ ထောက်ပံ့မှုတွေက နိုင်ငံသားတွေအတွက် ပိုမိုထိရောက်ဖို့အတွက် မြန်မာ နိုင်ငံမှာ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက်တွေ ရှင်းလင်းထင်ရှားဖို့၊ နည်းဗျူဟာကျပြီး ပြည့်စုံတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေး မူဝါဒစနစ်ရှိဖို့၊ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု ကျင့်စဉ်တွေရှိဖို့ လိုပါတယ်။

ပြည်တွင်းမှာနေနေ၊ ပြည်ပမှာနေနေ ဒီမိုကရေစီအစိုးရကို လိုလားတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံသား တွေက စနစ်တကျရှိဖို့၊ မြန်မာ့စီးပွားရေး တိုးတက်မှု အလားအလာဆိုင်ရာနဲ့ ပြည်သူတွေရဲ့ လိုအပ်ချက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းဖို့၊ ပြည်စုံပြီး နည်းဗျူဟာကျတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေး မူဝါဒစနစ်နဲ့ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု အလေ့အထတွေကိုယ့်ဟာကိုယ် စီမံဖို့အတွက် လွတ်လပ်တဲ့ စီးပွားရေးဈေးကွက် ဥပဒေစိုးမိုးမှု၊ ခိုင်မာတဲ့ နိုင်ငံရေးနဲ့ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်းတွေ အမြန်ဆုံး စတင်လုပ်ဆောင်ရပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီမိုကရေစီ၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှုနဲ့ နိုင်ငံက ပွင့်လင်းတဲ့လူ့ဘောင်ရဲ့ တခြားအရာတွေ မရှိခင်မှာ IFI တွေရဲ့ ပြည်လည်ဆောင်ရွက်ဖို့ ကြိုးပမ်းချက်တွေကို သတိထားရပါမယ်။

IFI တွေက ပြန်လည်မဆောင်ရွက်ခင် မြန်မာနိုင်ငံက ပြန်လည်ပေးဆပ်ဖို့ လိုတဲ့ အကြွေး ဒေါ်လာသန်း ၁၇၀ ရှိနေပါတယ်။ မြန်မာလူမျိုးတွေ သတိထားသင့်တာက IFI ရဲ့ ငွေချေးတဲ့စနစ် ဖြစ်တယ်။ ဒီစနစ်က နိုင်ငံအများအပြားကို ကြီးမားတဲ့ အခြေခံ အဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ရေး အတွက် ငွေချေးဖို့ ဖိအားပေးတယ်။ ဒီအခြေခံ အဆောက်အအုံက နိုင်ငံတိုးတက်ရေးအတွက် အနည်းငယ်ပဲ အထောက်အကူပြုတယ်။ ဒီအကြွေးတွေရဲ့ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြောင့်ပဲ ရေရှည်မှာ ပြဿနာတွေ ဖြစ်ပေါ်စေပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ကုန်သွယ်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြည့်စုံပြီး နည်းဗျူဟာကျတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒစနစ် မရှိတာကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၊ တခြားအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေနဲ့ လူသုံးကုန်ပစ္စည်းတွေကို အခြေပြုတဲ့ ကုန်သွယ်ရေးကနေ မြန်မာတွေဟာ နိုင်ငံခြားသားတွေနဲ့ စစ်အစိုးရရဲ့ အပေါင်းအသင်းတွေ အတွက်သာ အကျိုးပြုတဲ့ ရေတိုအကျိုးအမြတ်ပဲ ရနေပါတယ်။ မတည်ငြိမ်တဲ့ လူသုံးကုန်ပစ္စည်း ဈေးကွက်ကို ရေရှည်စီးပွားရေး တိုးတက်မှုအတွက် အခြေခံရင် နိုင်ငံစီးပွားရေးပါ မတည်ငြိမ် တော့ပါဘူး။

ကုန်သွယ်ရေးကနေ ရေရှည်အကျိုးအမြတ်ရယူဖို့ ဒီအကျိုးအမြတ်တွေကို ဖြန့်ဝေမှု ကျယ်ပြန့်စေဖို့နဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လှုံ့ဆော်ဖို့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြည့်စုံပြီး နည်းဗျူဟာကျတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒစနစ်တရပ် လိုအပ်ပါတယ်။ ဒီစနစ်က ကုန်သွယ်ရေးစီးဆင်းမှု၊ ငွေလဲလှယ်နှုန်း၊ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနဲ့ ပြည်တွင်းရေးရာ တွေဖြစ်တဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံနဲ့ ပညာရေးတိုးတက်မှုတွေ၊ လူ့အင်အားတိုးတက်မှု တွေနဲ့ စက်မှုတိုးတက်မှုတွေ ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရပါမယ်။

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာ

အရင်းအမြစ်နည်းပါးတဲ့ နိုင်ငံတွေထက်စာရင် မြန်မာနိုင်ငံလို အရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေဟာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ရပ်တန့်နေတာ၊ ကြီးမားတဲ့ဆင်းရဲမှုတွေ ရှိနေတာ၊ ထိမ်းမနိုင် သိမ်းမရ အကြွေးထူတာတွေကြောင့် ဖိနှိပ်တဲ့အာဏာရှင်စနစ် ပေါ်ပေါက်လာပြီး၊ လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲတွေဖြစ်ဖို့ အလားအလာ ပိုရှိပါတယ်။ အရင်း အမြစ်တွေကနေ ဝင်ငွေတွေ အမြောက်အများရနေရင် နိုင်ငံအစိုးရဟာ နိုင်ငံသားတွေ ဆီက အခွန်ကောက်ဖို့ မလိုတော့ပါဘူး။ ဒါကြောင့် အကောက်ခွန်ပေးသူ နိုင်ငံသား တွေနဲ့ အစိုးရအကြား အရေးပါတဲ့ အဆက်အစပ် ပြတ်သွားတယ်။ ပွင့်လင်လင်း မြင်သာမှုနဲ့ တာဝန်ယူမှုရှိတဲ့ ခိုင်မာတဲ့ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနဲ့ ဘဏ္ဍာရေး မူဝါဒတွေ အကောင်အထည်ဖော်လိုစိတ် အစိုးရမှာ နည်းပါးသွားပါတယ်။ နိုင်ငံအများအပြားမှာ တကယ်ဆိုရင် အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူရာကရတဲ့ ဝင်ငွေကြောင့် လူမှုအဆင့်အတန်း ကျဆင်းမှု ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး လူမှုပြဿနာတွေ ကြီးထွားစေပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူရာက ရတဲ့ဝင်ငွေကြောင့် စစ်အာဏာ ရှင်စနစ် တည်တန့်ခိုင်မြဲနေပြီး၊ လူ့အခွင့်အရေးတွေ ချိုးဖောက်၊ ဆင်းရဲမှုလျော့ပါးအောင် လုပ်ခြင်းလဲမရှိ၊ ပဋိပက္ခတွေနဲ့ ညံ့ဖျင်းတဲ့ အုပ်ချုပ်မှုတွေကြောင့် မြန်မာအများစုဟာ ဆင်းရဲဒုက္ခ ရောက်နေရပါတယ်။ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူမှုကြောင့် မြန်မာ နိုင်ငံမှာ ရေရှည်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုတွေ ပေါ်ပေါက်စေပြီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု ထိခိုက်ပါတယ်။ အစိုးရနဲ့ လူထု အဖွဲ့အစည်းတို့ အကျင့်ပျက်မှုတွေ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်ပြီး၊ တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်မှု၊ လိင်လုပ်သားတွေ အပေါ် အမြတ်ထုတ်မှုနဲ့ HIV/AIDS ပြန့်ပွားမှုတို့ကို ပိုဆိုးစေပါတယ်။ ပြီးတော့ လက်နက်ကိုင်အုပ်စုတွေကို ရန်ပုံငွေတွေ ပေးပါတယ်။

နိုင်ငံသားတွေအားလုံးရဲ့ အကျိုးအတွက် သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေကို ထုတ်ယူရာမှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ နိုင်ငံကချုပ်ကိုင်တဲ့စနစ်ကို ကျင့်သုံးမယ့်အစား လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတွေကို အခြေခံတဲ့ အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှုကို သုံးဖို့ စဉ်းစားစေလိုပါတယ်။

၁။ နိဒါန်း

က။ အလုပ်ခွင်သင်တန်း

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲနိုင်ငံတွေမှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေးဆောင်ရွက်ချက်တွေနဲ့ ပဋိပက္ခ အပြီး အသွင်ကူးပြောင်းနေတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုတွေ ဆောက်ရွက်ရာမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ နိုင်ငံတကာ ရန်ပုံငွေ အဖွဲ့အစည်း စတဲ့ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်း (IFI) တွေက မကြာမီနှစ်တွေမှာ အဓိကအခန်းက ပိုပြီး ပါဝင်လာခဲ့ပါတယ်။ IFI တွေက အနာဂတ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ပြင်ပထောက်ပံ့ကြေးပေးရာမှာ အလားတူအခန်းက ပါဝင်နိုင်ပါတယ်။

ပြင်ပ အထောက်အပံ့တွေ တကယ်ထိရောက်ဖို့အတွက် နိုင်ငံတနိုင်ငံမှာ ရင်းလင်းပြတ်သားတဲ့ မျှော်မှန်းချက်၊ သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက်တွေနဲ့ ပြည်စုံတဲ့ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး မူဝါဒအစီအစဉ်တွေ ရှိဖို့လိုပါတယ်။ အရင်းအမြစ် အထောက်အကူတွေကို အသုံးပြုဖို့ ရည်ရွယ်ထားတဲ့ ရည်မှန်းချက်တွေကလွဲပြီး၊ တခြားကိစ္စတွေမှာ မသုံးမိစေဘို့လည်း ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေနဲ့ ကျင့်ထုံးတွေလိုပါတယ်။ အယူအဆအားဖြင့်တော့ နိုင်ငံတနိုင်ငံက နိုင်ငံသားတွေ တိုက်ရိုက် ဒါမှမဟုတ် သွယ်ဝိုက်ပါဝင်မှုနဲ့ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု၊ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး ဗျူဟာတို့ အကောင်အထည်ဖော်ရာမှာ IFI တွေက ထောက်ပံ့ သင့်ပါတယ်။ IFI တွေကလည်း ထောက်ပံ့ကြောင်း ပြောပါတယ်။ လက်တွေ့မှာတော့ IFI တွေက ဒီလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ ချုပ်ကိုင်မှု ဆုံးရှုံးတဲ့ အတိုင်းအတာအထိ နိုင်ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမှာ ဩဇာလွှမ်းမိုးလေ့ ရှိပါတယ်။

ဒါ့အပြင် IFI တွေက နိုင်ငံတွေမှာ ဒီမိုကရေစီ ဥပဒေစိုးမိုးမှု ဒါမှမဟုတ် တခြားအခြေခံ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု ကျင်းထုံးတွေရှိတဲ့အထိ မစောင့်ဘဲ စတင်လုပ်ကိုင်လေ့ ရှိပါတယ်။ သူတပါးက ပန်ကြားတဲ့အထိလည်း မစောင့်ပါဘူး။ ဒီမှတ်တမ်းတွေက လေ့လာချက်တွေမှာ ပြထားတဲ့အတိုင်း၊ နိုင်ငံတနိုင်ငံနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် ပြန်လည်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ဖို့ IFI တွေက သူတို့သဘောအတိုင်း ဆုံးဖြတ်ကြပါတယ်။ ဆိုလိုတာက သူတို့ အတွက် အကျိုးရှိပြီး နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက လက်ခံမယ်လို့ ယူဆရင် ဒီလိုပဲ လုပ်တတ်ကြ ပါတယ်။ IFI တွေက ပဋိပက္ခဖြစ်နေတဲ့ နိုင်ငံတနိုင်ငံမှာ ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရမရှိခင် “လိုအပ်ချက်တွေ”၊ “အကဲဖြတ်ဖို့” နဲ့ ဒီလိုအပ်ချက်တွေကို အကဲဖြတ်ချက်အပေါ် မူတည်ပြီး ထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ်တွေချမှတ်ဖို့ သူတို့ရဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေကို လွှတ်လေ့ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံ တနိုင်ငံက ဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေးတို့နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ရည်မှန်းချက်တွေကို ကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်နိုင်ဖို့လိုကြောင်း

ထပ်ပြောချင်ပါတယ်။ ဒီလိုမဟုတ်ရင် IFI တွေကပဲ အစီအစဉ်တွေ ချမှတ်ပြီး၊ နိုင်ငံနဲ့ နိုင်ငံသားတို့က ချမှတ်နိုင်ခြင်း မရှိပါဘူး။

အထက်ပါ အကြောင်းအရာတွေအရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ လောလောဆယ် ဒီမိုကရေစီ၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှုနဲ့ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးတို့ မရှိတာကြောင့် IFI တွေက ပူးပေါင်း မဆောင်ရွက်ဘူးလို့ မဆိုနိုင်ပါဘူး။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းနဲ့ ပြည်ပမှာ လှုပ်ရှား နေသူတွေ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ရေးအတွက် စိတ်အားထက်သန်နေသူ၊ ကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင်တွေနဲ့ ပြည်ပရောက် ဒီမိုကရေစီ လှုပ်ရှားမှု ခေါင်းဆောင်များက မြန်မာနိုင်ငံ သားတွေအတွက် အကောင်းဆုံး အကျိုးဖြစ်အောင် IFI တွေနဲ့ ဆက်ဆံဖို့ နည်းလမ်း တွေ စတင်ကြံစည်ဖို့ ယခုအချိန်က အရေးကြီးတဲ့ ကာလဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ဖို့ မြန်မာနိုင်ငံ အနာဂတ် ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက နိုင်ငံအသွင်ကူး ပြောင်းရေးနည်းစဉ်မှာ နိုင်ငံ တကာ အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နည်းဗျူဟာချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ရာမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍတွေကို ကောင်းကောင်း ပိုနား လည်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။

IFI တွေက မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဘယ်အချိန်မှာ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မလဲ။ IFI တွေကို မြန်မာနိုင်ငံက ပေးဖို့ကျန်နေတဲ့ အကြွေးတွေကို ဘယ်လိုရှင်းမလဲ၊ နိုင်ငံ တိုးတက်မှု နည်းဗျူဟာတွေကို အစိုးရက တကယ်ပိုင်ဆိုင်ဖို့ ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ အကျိုး ရှိဆုံး နေရာတွေမှာ သုံးဖို့ IFI တွေရဲ့ ဘဏ္ဍာရေးနဲ့ နည်းပညာ အထောက်အကူတွေ လက်ခံဖို့ ဘယ်လိုအဖွဲ့အစည်းတွေ ရှိနေရမလဲ။ နိုင်ငံတိုးတက်မှု ဒါမှမဟုတ် ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး နည်းဗျူဟာတွေမှာ မြန်မာနိုင်ငံသားတွေရဲ့ ပြောဆိုချက်တွေပါအောင် အစိုးရက ဘယ်လိုလုပ်မလဲ။ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူတာက ထုတ်ယူနေတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေတင်မက နိုင်ငံကိုပါ အကျိုးအမြတ်ရှိစေဖို့ မြန်မာနိုင်ငံက ကြွယ်ဝတဲ့ သယံ ဇာတတွေကို ဘယ်လို စီမံခန့်ခွဲနိုင်မလဲ။ ဒီလိုအခက်အခဲတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်ရတဲ့အခါ အခြား နိုင်ငံတွေက ဘယ်လို လုပ်ခဲ့ကြသလဲ။

ဒီလိုမေးခွန်းတွေကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ ၁၃ ရက်က ၁၄ ရက်အထိ ဝါရှင်တန် ဒီစီမှာ the Bank Information Center, Friedrich Ebert Stiftung, Open Society Institute နဲ့ Woodrow Wilson International Center for Scholars တို့ ပူးတွဲကျင်းပ ပေးခဲ့တဲ့ "Managing Economic Transitions: The Role of Global Institutions and Lessons for Burma/Myanmar" (စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သင်ခန်းစာများ) ဆိုတဲ့ လုပ်ငန်းခွင် သင်တန်းမှာ မေးမြန်းဆွေးနွေးခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းရဲ့ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်တွေက ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေးနဲ့ ပဋိပက္ခနောက်ပိုင်း စီးပွားရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုတို့မှာ IFI တွေရဲ့

အခန်းကဏ္ဍကို ရှေ့ဆက်ဆွေးနွေးဖို့ အလားအလာရှိတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး ပြန်လည် တည်ဆောက်မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်တွေကို တခြားနိုင်ငံတွေရဲ့ အတွေ့အကြုံ တွေကတဆင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ဖို့နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံသားတွေဟာ အချက်အလက်တွေ သိပြီး၊ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်မှန်တဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ မိမိတို့ရဲ့ စီးပွားရေး ပြည်လည်တည်ဆောက်မှုနဲ့ နိုင်ငံတိုးတက်မှုလမ်းကြောင်း ချမှတ်ဖို့နည်းလမ်းတွေ စတင်စဉ်းစားဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

အခွင့်အလမ်းများနဲ့ မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များ။ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အသင့်ပြင်ဆင်ခြင်းဆိုတဲ့ အောက်ပါမှတ်တမ်းက ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းက ရလဒ်တခု ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမှတ်တမ်းမှာ အလားအလာ ရှိတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုနဲ့ IFI တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍတို့နဲ့ ပတ်သက်ပြီး လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းမှာ ဆွေးနွေးခဲ့တဲ့ အဓိက အကြောင်းအရာတွေကို တင်ပြထားပါတယ်။ ဒီ မှတ်တမ်းမှာ IFI တွေနဲ့ လုပ်ကိုင်ဖူးတဲ့ နိုင်ငံတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အပေါ်သူတို့ရဲ့ အကြံပေးချက်တွေပါပြီး၊ အဲဒီနိုင်ငံတွေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံတို့ရဲ့ တူညီတဲ့ အကြောင်းအရာတွေနဲ့ အခြေအနေတွေကို မီးမောင်းထိုးပြ ထားပါတယ်။

ခ။ မှတ်တမ်း

အခွင့်အလမ်းများနဲ့ မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များ။ ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အသင့်ပြင်ဆင်ခြင်း အပိုင်း ၂-က မှာ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး အထွေထွေ နောက်ခံသမိုင်းတို့နဲ့ စခဲ့ပြီး၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ပါဝင်မှုတွေပါ ထည့်ထားပါတယ်။ အပိုင်း ၂-ခ မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF)၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) စတဲ့ အဓိက IFI တွေနဲ့ မြန်မာ နိုင်ငံရဲ့ ဆက်ဆံရေးတို့ကို ဖော်ပြထားပြီး၊ အပိုင်း ၂-ဂ မှာ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းဖို့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဆောက်ရွက်ချက်နဲ့ ဒီလိုပူးပေါင်းမှု ကနေ ပိုတာရှည်ခံတဲ့ အကျိုးကျေးဇူးတွေပိုရဖို့ ပြည့်စုံတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒ အစီအစဉ် လိုအပ်ချက်တွေကို စစ်ဆေးထားပါတယ်။

အပိုင်း ၃ - က နဲ့ ၃ နှစ်ပိုင်းလုံးမှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေအတွက် နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးနဲ့ နည်းပညာအထောက်အကူတွေ ရနိုင်တဲ့ နေရာအမျိုးမျိုးကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြထားပါတယ်။ အပိုင်း ၃ - ဂ မှာ ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင် သင်တန်းမှာ ဆွေးနွေးခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ အဖွဲ့အစည်းတွေကို ကိုယ်စားပြုတဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို အလေးထားဖော်ပြထားပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ဆောင်ရွက်ပုံကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံကို လေ့လာချက်မှာ နှစ်ပေါင်း နှစ်ဆယ်လောက် လုံးဝ ပူးတွဲ

ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိတဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရော၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်ပါ မကြာသေးခင်က လုပ်ငန်း ပြန်လည်စတင်ခဲ့တဲ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ဖော်ပြထားပြီး၊ ကြွေးမြီရှင်းဖို့နဲ့ အလှူရှင် အများ ပါတဲ့ ရန်ပုံငွေတွေအကြောင်း အထူးဖော်ပြထားပါတယ်။

အပိုင်း ၄ မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ တခြား IFI တွေက နိုင်ငံတိုးတက်မှုမှာ ဩဇာ လွှမ်းမိုးပုံကို ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ အပိုင်း ၄-က မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့ရဲ့ ချဉ်းကပ်ပုံနဲ့ နိုင်ငံ တိုးတက်မှုမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို အရေးကြီးဆုံးအချက်တရပ်လို အလေးထားပုံကို စစ်ဆေး ထားပါတယ်။ အပိုင်း ၄-ခ မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ပြန်လည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အထွေထွေလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ စစ်ပြီး ကာလ ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားကို လေ့လာထားချက်မှာ Dayton Accords ဆိုတဲ့ နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းမှု သဘောတူညီချက်နဲ့ IFI ထောက်ပံ့မှုတို့ပေါင်းပြီး နိုင်ငံတိုးတက် မှုအပေါ် ထိခိုက်ပုံတွေကို ရှင်းပြထားပါတယ်။ နောက်ဆုံးအပိုင်းအဖြစ် ဒုတိယလေ့လာ ချက်မှာ ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားနဲ့ တခြားနေရာတွေက အတွေ့အကြုံတွေကို တန်ပြန်တဲ့ ကောင်းတဲ့ ဖြစ်ရပ်အနေနဲ့ အရှေ့တီမောက အမျိုးသားဆွေးနွေးပွဲ နည်းစဉ် ကို ဖော်ပြထားပါတယ်။

ကြွယ်ဝတဲ့ သဘာဝ သယံဇာတတွေကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာ စစ်အစိုးရ ဆက်လက် တည်ရှိနေနိုင်ပြီး၊ အကြမ်းဖက်တိုက်ပွဲတွေနဲ့ လူ့အခွင့်အလမ်းတွေ ချိုးဖောက် မှုမှာလည်း အထောက်အကူ ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီသဘာဝ သယံဇာတပစ္စည်းတွေက ရတဲ့ဝင်ငွေတွေက နိုင်ငံ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုတွေကို လျော့နည်းအောင်လည်း မလုပ်နိုင်၊ ကောင်းတဲ့ အုပ်ချုပ်မှု အလေ့အထတွေကိုလည်း ပေါ်ပေါက်အောင် မလုပ်နိုင်ပါဘူး။ အပိုင်း ၄-က မှာ “အရင်းအမြစ်ကျိန်စာ” ဆိုတဲ့အရာ ဖြစ်ပေါ်စေတဲ့ အထွေထွေ လက္ခဏာတွေနဲ့ အကြောင်းရင်းတွေကို စစ်ဆေးပါမယ်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ သယံဇာတတွေ ကြွယ်ဝတဲ့အခါ IFI တွေ အပါအဝင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူတွေ အများအပြားကို ဆွဲဆောင် ပါတယ်။ ချဉ်းနဲ့ ကမ္ဘောဒီယားနိုင်ငံတို့ကို လေ့လာထားချက်တွေအရ အဲဒီ နိုင်ငံတွေက သယံဇာတတွေနဲ့ ထုတ်ကုန်တွေကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို စီမံခန့်ခွဲရာမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ လုပ်ဆောင် ချက် ဥပမာတွေ ပေးထားပါတယ်။ ဒီလေ့လာချက်တွေအရ ဒီဆောင်ရွက် ချက်တွေဟာ အမြဲလုံးဝ အောင်မြင်တယ်လို့ မရှိတာ တွေ့ရပါတယ်။

နောက်ဆက်တွဲတွေမှာ စကားလုံးတွေရဲ့ ဝေါဟာရတွေ၊ ဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက် အကူတွေ ပေးတဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေ စာရင်းနဲ့ ဆွေးနွေးဖို့အတွက်နဲ့ ရှေ့ဆက် လေ့လာဖို့ အကြောင်းအရာတွေ ပေးထားပါတယ်။

၂။ မြန်မာ့စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ဆက်ဆံရေး

မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးသမိုင်းနဲ့ လက်ရှိအခြေအနေအကြောင်း အများအပြား ရေးထား တာရှိပါတယ်။^၁ ၂၀ ရာစု အလယ်ပိုင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ တိုးတက်ဖို့ အလား အလာ ရှိခဲ့ပေမဲ့ အစိုးရအဆက်ဆက်ရဲ့ မှားယွင်းတဲ့ စီးပွားရေးကိုင်တွယ်မှု အပါအဝင် အကြောင်းအမျိုးမျိုး ကြောင့် မတိုးတက်ခဲ့ပါဘူး။ မကြာသေးခင်နှစ်တွေက မြန်မာနိုင်ငံက အာရှနိုင်ငံတွေနဲ့ နှစ်နိုင်ငံရော၊ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်တွေနဲ့ပါ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ လုပ်ဖို့ တက်တက်ကြွကြွ ကြိုးစားနေခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒေသတွင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေကပဲ တာရှည်ခံတဲ့ အကျိုးရလဒ်တွေ ရမှာမဟုတ်ပါဘူး။ ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကနေ ရေရှည် အကျိုးကျေးဇူး တွေရဖို့ ပိုပြီးပြည်စုံတဲ့ မူဝါဒတွေ လိုပါတယ်။

က။ မြန်မာ့စီးပွားရေး။ ကားမောင်းပြိုင်ပွဲတွင် မြန်မာအသင်း၏တိုးတက်မှု

၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်း တက်ခဲ့သူတယောက်က မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးသမိုင်းကို ကားမောင်းပြိုင်ပွဲနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံထဲက လူများ ပြောနေကြတဲ့ သရုပ်ဖော်ပုံပြင်တစ်ခုကို ပြောပြပါတယ်။ ကားမောင်းပြိုင်ပွဲပြီးအောင် “မြန်မာအသင်း” က ခိုင်လုံတဲ့ မူဝါဒတွေ (အားကောင်းတဲ့အင်ဂျင်)၊ ကောင်းတဲ့ အခြေခံ အုတ်မြစ်နဲ့ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်းတွေ (ချောမွေ့တဲ့ ပြိုင်ပွဲလမ်းမ)နဲ့ “မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်တဲ့စိတ် ပေါ်ပေါက်စေပြီး စီးပွားရေးကို ထိထိရောက်ရောက် ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် လည်ပတ်ဖို့ ကောင်းမွန်တဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်နဲ့ စီမံခန့်ခွဲနိုင်မှုတွေရှိတဲ့”^၂ ခေါင်းဆောင်မှု (ကျွမ်းကျင်တဲ့ ကားမောင်းသူ) တို့ လိုပါတယ်။

မြန်မာအသင်းက အစကောင်းခဲ့ပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မတိုင်ခင် မြန်မာနိုင်ငံ ဟာ ကမ္ဘာမှာ ဆန်စပါး၊ ရေနံ၊ သတ္တုတို့ အများဆုံး တင်ပို့သူ ဖြစ်ပါတယ်။ ဗြိတိန်၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ် နိုင်ငံတို့က အများကြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့ပါတယ်။^၃ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြောင့် ပျက်ဆီးမှုနဲ့ ပြောင်းရွှေ့မှုတွေ အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပေမယ့်၊ ၁၉၄၈ လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံဟာ ၁၉၅၀ ခုနှစ်တွေမှာ အာရှမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု အမြန်ဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။^၄ ကမ္ဘာ့ ကျွန်းသစ်တွေရဲ့ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်း အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံမှာ သစ်တောတွေ အများအပြား ရှိပါတယ်။ လူဦးရေနဲ့ မြေနေရာ အကျယ် အဝန်း အချိုးအစား ကောင်းမွန်ပြီး၊ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း စနစ်က သဘာဝသယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေးနဲ့ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ရှိနေပါတယ်။^၅

“လွန်ခဲ့တဲ့အနှစ် ၅၀ က ပြိုင်ပွဲအစမှာ ခေတ်အမီဆုံးကားတွေ (၁၉၅၀ ဖိုဒ် ပေါ်ပြူလာ ကားတွေ) မောင်းနေတယ်။ အနီးအဝေးက လူအများက ဒီအပျံစား ကားကို အားကျကြတယ်။ ဒေသတွင်းက တခြားနိုင်ငံတွေရဲ့ အများကြီး စောပြီး ပန်းတိုင်ရောက်ဖို့ အလားအလာအရှိဆုံး နိုင်ငံလို့ ပြောခဲ့ကြပါတယ်။”^၆

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးလို့ မကြာခင်မှာပဲ နိုင်ငံခြားက တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ ပြန်စခဲ့ပြီး၊ ရေနံ၊ ကျွန်းသစ်နဲ့ တခြားစက်မှုလုပ်ငန်းတွေမှာ ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေ အစော ပိုင်းမှာ နိုင်ငံခြား ကုမ္ပဏီတွေက အရေးပါတဲ့နေရာတွေ ယူထားကြပါတယ်။^၇ ဒို့အပြင် ၁၉၅၆ ခုနှစ်နဲ့ ၁၉၆၁ ခုနှစ် တွေအကြားမှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ထောက်ပံ့ကြေး ဒေါ်လာသန်း ၃၀ ကျော် ရခဲ့ပါတယ်။

စီးပွားရေးအရ ကောင်းမွန်ခဲ့ပေမဲ့၊ ဒီနိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနဲ့ ထောက်ပံ့မှု တွေကြောင့် အမျိုးသားရေးဆန်တဲ့ တန်ပြန်မှုတွေ ပေါ်ထွက်လာပြီး၊ သီးခြားဝါဒ ကျင့်သုံး တဲ့ကာလ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် ဦးနေဝင်း အာဏာရတဲ့ အာဏာသိမ်း ယူမှုအပြီးမှာ အစိုးရအသစ်ဟာ စီးပွားရေးမူဝါဒ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး၊ နိုင်ငံခြား အကူအညီ မပါဘဲ ဒါမှမဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မပါဘဲ နိုင်ငံတော်ဖူလုံရေးကို ရည်မှန်းတဲ့ ဗဟိုက ချုပ်ကိုင်တဲ့ စီးပွားရေး စီမံကိန်းဗျူဟာ (“မြန်မာ့ ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်”) ကျင့်သုံးခဲ့ ပါတယ်။ ချွင်းချက်နည်းနည်းပဲထားပြီး အစိုးရက နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကို တားမြစ်ခဲ့ပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အထောက်အကူတွေကို လက်ခံတာ ရပ်စဲခဲ့ပါတယ်။ အစိုးရဟာ ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပေါင်း တသောင်းငါးထောင်လောက်ကို သိမ်းပိုက် လိုက်ပြီး၊ အတင်းအကြပ် မောင်းထုတ်လိုက်တဲ့ အိန္ဒိယလူမျိုး ၂ သိန်း လောက်ဆီက စီးပွားရေး ပိုင်ဆိုင်မှုတွေကိုလည်း သိမ်းပိုက်လိုက်ပါတယ်။^၈

ဒါကြောင့် ၁၉၆၀ နဲ့ ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွေမှာ တခြားနိုင်ငံတွေက တိုးပွားနေတဲ့ ကမ္ဘာ့ စီးပွားရေးကို အခွင့်ကောင်း ယူခဲ့တဲ့အချိန်မှာ ပြင်ပကမ္ဘာကနေ အကျိုးအမြတ်ရမယ့် အဆက်အသွယ်တွေကနေ မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးက သီးခြားရပ်တည်နေခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေ နှောင်းပိုင်းမှာတော့ သီးခြားစီးပွားရေး ရပ်တည်မှုဝါဒတွေက မအောင်မြင်ဘူး ဆိုတာ ထင်ရှားလာပြီး၊ ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှာ အစိုးရက ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အထောက်အပံ့တွေ ပြန်လည်လက်ခံ ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှာပဲ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ADB မှာ အဖွဲ့ဝင်ခဲ့ပြီး၊ နှစ်နိုင်ငံ အလှူရှင်တွေဆီက အထောက်အကူတွေ စတင်တောင်းဆိုခဲ့ပါတယ်။ ပုဂ္ဂလိက နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကိုတော့ ပိတ်ပင်ဆဲဖြစ်ပြီး၊ အစိုးရက ထုတ်လုပ်ရေးနဲ့ ကုန်သွယ်ရေးကို ချုပ်ကိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အမျိုးသား ဝင်ငွေလည်း တည်ငြိမ်နေပြီး ၁၉၈၀ ခုနှစ် အလယ်ပိုင်းမှာ စတင်ကျဆင်းခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၈၇ ခုနှစ်မှာ ကုလသမဂ္ဂက မြန်မာ နိုင်ငံကို “ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အနည်းဆုံးနိုင်ငံ” အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ ပါတယ်။^၉

“လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း ၅၀ က ပြိုင်ပွဲမှာ အကြံကောင်းတွေ၊ ဝိရိယနဲ့ ကြိုးစားမှု တို့ကြောင့် အိမ်နီးချင်းတွေက ပိုကောင်းတဲ့ကားတွေ တတ်နိုင်ခဲ့တယ်။ မော်ဒယ် တွေ ပြောင်းခဲ့ပြီး လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ့်ငါးနှစ်လောက်ကတည်းက ပါဂျဲရိုးတွေ တဝီဝီ စစီးလာတယ်။ ကျနော်တို့ ကတော့ ကိုယ့်နည်းကိုယ့်ဟန်နဲ့ပဲလုပ်ပြီး ၁၉၅၀ ဖို့ဒ်ပေါ်ပြူလာမော်ဒယ်ပဲ စီးခဲ့တယ်။”^{၁၀}

၁၉၈၈ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ (နဝတ) အစိုးရ အာဏာ သိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ကို တရားဝင် လက်လွှတ်လိုက် ပေမဲ့ နိုင်ငံတော်က စီးပွားရေးကို တင်းတင်းကြပ်ကြပ် ချုပ်ကိုင်တာတွေကတော့ ကျန်ခဲ့ ပါတယ်။^{၁၁} ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှာ ၂၅ နှစ်တာ ကာလအတွင်း ပထမဆုံးအနေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေအရ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ခွင့်ပြုခဲ့ပေမဲ့၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB တို့က ငွေချေးတာရပ်သွားပြီး၊ ၁၉၈၈ မှာ ဒီမိုကရေစီ ထောက်ခံသူတွေကို အစိုးရက အကြမ်းဖက် ဖိနှိပ်ပြီးနောက်ပိုင်း အလှူရှင်နိုင်ငံတွေက အထောက်အပံ့တွေ ကန့်သတ်ခဲ့ပါတယ်။ စီမံခန့်ခွဲမှု အရမ်းညံ့ဖျင်းတာ၊ သတင်းအချက်အလက် ကင်းမဲ့တာနဲ့ ရေရှည်စီမံကိန်း ကင်းမဲ့တာတို့ကြောင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေမှာ မြန်မာ့စီးပွားရေး ဆက်လက် ကျဆင်းခဲ့ပါတယ်။

“အနှစ် ၅၀ လမ်းပေါ်မှာရှိပြီးနောက် တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားဖို့ စဖြစ်လာပြီး ပွန်းရာ ပွဲရာတွေလည်း ပေါ်လာတာကတော့ သိသာပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကားကို ပြောင်ပြောင် ရောင်ရောင်ရှိအောင် ဆေးခဏခဏသုတ်ပြီး၊ ဟေလိုဂျင် ရှေ့မီး တွေ၊ မက်ဘီးတွေတပ်၊ ဒါတွေလုပ်လို့ လုပ်တာကိုင်တာက ပိုမကောင်းလာပေမဲ့ လည်း ကျေနပ်ပီတိ ဖြစ်နေတာပေါ့။ ... မကြာသေးခင် နှစ်တွေက အခက်အခဲ တွေ ရှိလာတယ်။ ... ထိုင်ခုံတွေ ဆောင့်လွန်းလို့ နောက်ကထိုင်နေတဲ့ ခရီး သည်တွေကလည်း ယောင်လည်လည် ဖြစ်လာတယ်။ ခပ်ကြမ်းကြမ်းသုံးတာ များလွန်းပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ လျစ်လျူရှု ထားတော့လည်း ရှေ့ထိန်းတဲ့ဟာတွေ ကလည်း မကောင်းတော့ဘူး။ ဒါ့အပြင် စပ်စပင်းရှင်းတွေကလည်း သုံးနိုင်တဲ့ ကာလထက် ဆယ်စုနှစ်တွေကျော်ပြီး သုံးထားတော့ ပြုတ်ထွက်ကုန်ရော။ ... လမ်းကလဲ အပေါက်တွေနဲ့၊ ကျောက်တုံးတွေလည်း ပြည့်လို့၊ ဒါ့အပြင် ဓာတ်ဆီ လည်း ကုန်တော့မယ်။ ... ဒီကြားထဲ မိုင်တံကတည်း လွန်ခဲ့တဲ့ သုံးလေးနှစ် ကတည်းက ကပ်နေတယ်။ (ကုန်းဆင်းလိမ့်နေတော့ ကားသွားနေမှန်း သိတယ် လို့ လူတွေပြောတယ်) ဒီတော့ ကားသွားနေတယ်ဆိုတာ သိပေမဲ့ ဘယ်ကို ဦးတည်သွားနေမှန်း မသိ၊ ဘယ်လောက် သွားခဲ့မှန်းမသိ၊ ပြီးတော့ ဘယ်နှစ်မိုင် ဆက်သွားရမှန်းလဲလည်းမသိ၊ ပန်းတိုင်ရောက်ဖို့ ဘယ်နှစ်နှစ်လောက် ဒီဒဏ် တွေ ဆက်ခံရမှန်းလည်းမသိ။”^{၁၂}

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ စီမံခန့်ခွဲမှုညံ့ဖျင်းပြီး၊ တိုးတက်မှုအရှိန် မြင့်တင်ဖို့ အခွင့်အလမ်း တွေ ဆုံးရှုံးခဲ့ပေမဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးအလားအလာက ကြီးမားဆဲပါ။ မထုတ်ယူ ရသေးတဲ့ သဘာဝ သယံဇာတတွေနဲ့ စိုက်ပျိုးနိုင်တဲ့ မြေနေရာတွေက အများကြီးပါ။ ဒါ့အပြင် လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းက လေ့လာသူအနည်းဆုံး တယောက်က မြန်မာနိုင်ငံ တိုးတက်မှု တွန်းအားအနေနဲ့ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ သဘာဝ သယံဇာတတွေကို အလေးပေး ရာကနေ လူအင်အားကို အလေးပေးပြောင်းဖို့ လိုကြောင်း ထောက်ပြခဲ့ပါတယ်။

“မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ တန်ဖိုးအရှိဆုံး အရင်းအမြစ်က ကြွယ်ဝတဲ့ စိုက်ပျိုးမြေယာ၊ သစ်တောတွေ၊ သတ္တုတွေ၊ ဒါမှမဟုတ် ဟိုက်ဒြိုကာဗွန်တွေ၊ မဟုတ်ဘူးဆိုတာကို မြန်မာနိုင်ငံ သိရင်ကောင်းမယ်။ တန်ဖိုးအရှိဆုံးက ပြည်သူတွေပဲ။ ဒီလိုပြောင်း စဉ်းစားရင် သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူတာနဲ့ ရုပ်ဝတ္ထုအခြေခံ အုတ်မြစ်တွေ တည်ဆောက်နေရုံနဲ့ မရဘူးဆိုတဲ့ အချက်ဟာ သိသာလာမယ်။ တည်ဆောက်နေတဲ့ ရုပ်ဝတ္ထု အရင်းအနှီးတွေကို ထိထိရောက်ရောက် သုံးနိုင်ဖို့ လူ့စွမ်းရည် တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ရမယ်။ ကားလမ်းတွေ၊ မီးရထားလမ်း တွေဖောက်၊ တံတားတွေ၊ ဆည်တွေ ဆောက်တာအပြင် ပိုအရေးကြီးပြီး တည်ဆောက်ဖို့ ပိုခက်ခဲတဲ့ လူမှုစီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ပညာရေး စနစ်တွေ၊ ကျန်းမာရေးနဲ့ လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုတွေ၊ ဥပဒေဘောင်၊ ထိရောက်တဲ့ အမျိုးသားစီးပွားရေး စီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒ ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း၊ ပိုမိုတိုးတက်သည့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအဖွဲ့၊ ဘဏ်နဲ့ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့ စနစ်တွေ၊ အုပ်ချုပ်မှုနဲ့စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းမှု ပိုမိုကောင်းအောင် လုပ်ဖို့၊ အဖွဲ့အစည်းယန္တရားတွေရှိဖို့ စတဲ့ အာဆီယံနိုင်ငံတွေနဲ့ တခြားတိုးတက်ဆဲ အာရှနိုင်ငံတွေ ရုန်းကန် ကြိုးစားနေတဲ့ အချက်တွေကို မြန်မာနိုင်ငံဟာ အရေးပေး ရပါမယ်။”^{၁၃}

ခ။ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဆက်ဆံရေး

၁၉၅၂ ခုနှစ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ IMF နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့မှာ အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာပါ တယ်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ်က စပြီး မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကနေ သန်းပေါင်း ၇၀၀ ကျော် ချေးခဲ့ပေမဲ့၊ ၁၉၈၇ ဇူလိုင်လကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို ငွေမချေးတော့ပါဘူး။ ၁၉၉၈ ခုနှစ် ကစပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံဟာ “အတိုးမရနေတဲ့ အနေအထား” ရောက်နေခဲ့ ပါတယ်။ ပေးစရာရှိတာတွေ (ကြွေးမြီတွေ) ကို ဆပ်ပြီးမှ အသစ်ချေးယူနိုင်ပါတယ်။^{၁၄} ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ ဆပ်စရာ အကြွေးဒေါ်လာ ၁၄၂ သန်းလောက်ရှိပါတယ်။^{၁၅} ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဟာ မြန်မာပြည်မှာ ဖြစ်နေတာတွေကို စောင့်ကြည့်ပြီး ကုလသမဂ္ဂ

လက်အောက်ခံ အဖွဲ့အစည်းတွေ စတဲ့ တခြားဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု အဖွဲ့အစည်းတွေ နဲ့လည်း မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဆက်သွယ်နေပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် ADB ဝန်ထမ်းတွေနဲ့အတူ မြန်မာနိုင်ငံမှာ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရံပုံငွေအဖွဲ့ IMF ဟာ နှစ်စဉ် “Article IV consultation” (ပုဒ်မ ၄ အကြံပေးဆွေးနွေးပွဲ) မလုပ်မနေ လုပ်ပါတယ်။ ဒီဆွေးနွေးပွဲလုပ်ဖို့ IMF ရဲ့ စီးပွားရေး ပညာရှင်တွေက စီးပွားရေးမူဝါဒ အမျိုးမျိုးကို စစ်ဆေးဖို့ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်ခုစီကို သွားပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ မကြာသေးခင်ကလုပ်တဲ့ အကြံပေး ဆွေးနွေးတင်ပြချက်တွေကို မထုတ်ပြန်ရသေးပါဘူး။^၆

မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှာ ADB အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်သွားပါတယ်။ ဒီနေ့အထိ ADB က မြန်မာနိုင်ငံကို စီမံကိန်း ၂၈ ခုအတွက် စုစုပေါင်း ဒေါ်လာ ၅၃၀.၉ သန်းနဲ့ ၃၂ ကြိမ် ငွေချေးခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၈၆-၈၇ ခုနှစ် ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံအတွက်ဆိုပြီး တိတိကျကျ ချေးငွေ ဒါမှမဟုတ် နည်းပညာ အထောက်အပံ့တွေ မပေးခဲ့ပါဘူး။ ADB ကို မြန်မာနိုင်ငံက ဆပ်ဖို့ ကျန်တဲ့အကြွေးက ဒေါ်လာ ၂၈ သန်းလောက် ရှိတယ်လို့ ခန့်မှန်း ရပါတယ်။^၇ ဒါပေမဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲအတွင်း (GMS) စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု စီမံကိန်း အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ပါတယ်။ (အပိုင်း ၂-၈ ကိုကြည့်ပါ)^၈ ADB က GMS စီမံကိန်းကို ပြင်းပြင်း ထန်ထန် ထောက်ခံကာ ပံ့ပိုးပြီး၊ GMS အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ADB က နည်းပညာ ထောက်ပံ့ကြေးပေးတဲ့ GMS စီမံကိန်းတချို့မှာ ပါဝင်ပါတယ်။^၉

၈။ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဒေသတွင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းပါဝင်မှု

၁။ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းပါဝင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း

မကြာသေးခင်က နှစ်တွေမှာ မြန်မာနိုင်ငံက တရုတ်၊ အိန္ဒိယနဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံလို အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေနဲ့ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ အရမ်းကြိုးစားခဲ့ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအကြား စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှာ နှစ်နိုင်ငံအစိုးရ နယ်စပ်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ထိုးပြီးကတည်းက အရှိန်မြှင့်ခဲ့ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အိမ်နီးချင်း ယူနန် ပြည်နယ်တို့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုဟာ ၂၀၀၂ ခုနှစ် တရုတ်-မြန်မာ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှုရဲ့ ၄၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ယူနန်ရဲ့ အကြီးဆုံး ကူးသန်း ရောင်းဝယ်သူ ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၀} နှစ်နိုင်ငံ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး တိုးမြှင့်ဖို့ တရုတ်နိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံ ဆောက်လုပ်ရေး စီမံကိန်းတွေအတွက် ငွေကြေးပေးခဲ့ပါတယ်။^{၁၁} မြန်မာနိုင်ငံ

အပေါ် တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ လွှမ်းမိုးမှုကို တန်ပြန်ဖို့ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေ အစောပိုင်းမှာ အိန္ဒိယက မြန်မာနိုင်ငံကို အထီးကျန်ထားတဲ့ မူဝါဒကနေ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ စီးပွားရေးအဆက်အသွယ် မြင့်မားစေတဲ့ “အပြုသဘောနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး” မူဝါဒကို ပြောင်းလိုက် ပါတယ်။^{၂၂}

တချိန်တည်းမှာပဲ မြန်မာနိုင်ငံက GMS မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲ စီးပွားရေးပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု စီမံကိန်းလို၊ ဒေသစီမံကိန်းတွေမှာ ပါဝင်လှုပ်ရှားပါတယ်။^{၂၃} စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ထောက်ခံသူတွေက ဒီလိုဆောင်ရွက်မှုကနေ မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်တွေက စီးပွားရေးတိုးတက်ပြီး ကြွယ်ဝလာမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဥပမာ GMS ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ အရှေ့-အနောက် တနိုင်ငံနဲ့တနိုင်ငံ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဆက်သွယ်ရေးလမ်းမြောင် စီမံကိန်း (EWEC) က ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ဒနန်မြို့ကနေ၊ မြန်မာနိုင်ငံ မော်လမြိုင်အထိ အရှေ့တောင်အာရှ ကုန်းမြေမှာ လမ်းဖောက်ဖို့ ရည်ရွယ်ပါတယ်။ GMS စီမံကိန်းကို အဓိကကူညီ ထောက်ပံ့သူဖြစ်တဲ့ ADB က EWEC ပြီးတဲ့အခါ အဲဒီလမ်းကြောင်းက ဒေသတွေမှာ ကုန်ကြမ်းရနိုင်မှု ပိုကောင်းတာ၊ ဆင်းရဲမှုလျော့ချတာ၊ နယ်စပ်ကုန်ကူးမှု ပိုများတာ၊ စီးပွားရေးနယ်မြေကို ပို၍ထိရောက်စွာ အသုံးချနိုင်ပြီး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ စက်မှုဒေသနဲ့ ခရီးသွားလုပ်ငန်းမှာ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုကို ပိုထိထိရောက်ရောက် သုံးတာ စတဲ့ အကျိုး ကျေးဇူးတွေ အများကြီးလာရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။^{၂၄}

ဘယ်စီးပွားရေးအတွက်မဆို ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု ပမာဏများတာ၊ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမှု ပိုများတာနဲ့ အလုပ်အကိုင်နဲ့ ဝင်ငွေတိုးပွားတာ စတဲ့ အကျိုးကျေးဇူးတွေ စီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှုကရဖို့ အလားအလာရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုရဖို့ ကြိုးစားနေတဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုက မြန်မာနိုင်ငံကို ရေရှည်ကြွယ်ဝအောင် လုပ်ပေးနိုင်ပါ့မလား၊ ပိုတာရှည် ခံပြီး အပြုသဘောဆောင်တဲ့ အပြောင်းအလဲရဖို့က ကောင်းတဲ့အုပ်ချုပ်မှု ကျင့်ထုံးတွေနဲ့ ပြည်တွင်းပြည်ပနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့၊ ပြည့်စုံတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒ အစီအစဉ်တွေလည်း ရှိဖို့လိုတယ်လို့ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး ပညာရှင်တယောက်က ထောက်ပြပါတယ်။^{၂၅}

၂။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကရမည့် အကျိုးအမြတ်များ။ ။ ပြည့်စုံသည့် မူဝါဒ အစီအစဉ် လိုအပ်ချက်^{၂၆}

စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကနေ တည်တံ့နေတဲ့ ရေတိုအကျိုးအမြတ် တွေနဲ့ ပြောင်းလဲနေတဲ့ ရေရှည်အကျိုးအမြတ် နှစ်မျိုး ရနိုင်ပါတယ်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုအစမှာ တိုးချဲ့ လာတဲ့ ကုန်သွယ်မှုနဲ့ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ရရှိလာမဲ့ တည်တံ့နေတဲ့ ရေတို

အကျိုးအမြတ်တွေကနေ ကုန်သွယ်မှု ပမာဏတိုးမြှင့်တာနဲ့ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေတွေ တိုးမြှင့် တာလို စီးပွားရေးကို တကြိမ်တခါပဲ မြှင့်တင်ပေးပါတယ်။ ဒီမြှင့်တင်မှုတွေအတွက် နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးမှာ အခြေခံအဆောက်အအုံ ပြောင်းလဲစရာ မလိုပါဘူး။

တဖက်မှာတော့ ရေရှည်အကျိုးမြတ်တွေဖြစ်တဲ့ တခုနဲ့တခု အပြန်အလှန် အကျိုးပြုတဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းတွေ ဒါမှမဟုတ် လှုပ်ရှားမှု စသည်တို့ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် လာဖို့ ပိုပြီးခက်ခဲပါတယ်။ ဒီအကျိုးအမြတ်တွေက ပေါ်ထွက်လာလေ့ရှိတာက စီးပွားရေး အဆောက်အအုံ အပြောင်းအလဲတွေ၊ အရင်းအမြစ်တွေကို ပြောင်းလဲချမှတ်ပေးတာနဲ့ အသာစီးတွေရတဲ့ နေရာသစ်တွေမှာ အရင်းအမြစ်တွေ ရွှေ့ပြောင်းချထားပေးတာ စတဲ့ အကျိုးကျေးဇူးကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရေရှည် အကျိုးအမြတ်တွေရဖို့ နိုင်ငံတနိုင်ငံဟာ အခြေခံအုတ်မြစ်နဲ့ လူ့အင်အား တိုးတက်မှုတို့လို အရေးပါတဲ့နေရာတွေမှာ အစိုးရမူဝါဒ တွေ ချမှတ်ဖို့လိုပါတယ်။

လောလောဆယ် မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီလိုပြည့်စုံတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒ အစီ အစဉ် မရှိပါဘူး။ ဒါကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံက စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကနေ ရေတို အကျိုးအမြတ် တွေပဲရပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ကုန်သွယ်မှု ကုန်ပစ္စည်းအပေါ် အခုချိန်အထိ အထူးအားထားနေပါတယ်။ (ဥပမာ - သစ်နဲ့ စိုက်ပျိုးကုန် တွေလို) ကုန်ပစ္စည်းတွေဟာ ရေရှည်ကုန်ဈေးနှုန်း ကျဆင်းနိုင်ပြီး၊ ဈေးကွက် အပြောင်းအလဲ လွယ်တာကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် ဒီလိုကုန်ပစ္စည်းအပေါ် အားထားမှု က တည်မြဲတဲ့အခြေခံမဟုတ်ပါဘူး။^{၂၇} နောက်ဆုံး လက်ရှိပူးပေါင်းမှု နည်းစဉ်ကပေါ်လာတဲ့ ရေတို အကျိုးအမြတ်တွေတောင် ဖြန့်ဝေမှုက အရမ်းမမျှမတဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူတွေနဲ့၊ စစ်တပ်နဲ့ ရင်းနှီးသူတွေပဲ အကျိုး ခံစား နေပါတယ်။

ကုန်သွယ်မှုက ရေရှည်အကျိုးခံစားဖို့၊ အကျိုးအမြတ်တွေ ဖြန့်ဝေမှု ပိုကောင်း ဖို့နဲ့ ပိုကျယ်ပြန့်တဲ့ တိုးတက်မှုပုံစံ ဖန်တီးဖို့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြည့်စုံကျယ်ပြန့်ပြီး မဟာ ဗျူဟာကျတဲ့ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးပုံစံ အစီအစဉ်လိုပါတယ်။ ကုန်သွယ်မှု၊ ငွေလဲလှယ် နှုန်းနဲ့ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြုပ် နှံ့မှုတင်မက အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်တဲ့ ပညာရေး၊ လူ့စွမ်းရည် ဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေး စတဲ့ ပြည်တွင်းကိစ္စ အမျိုးမျိုးကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ဘက်တွေမှာ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ တိုးတက်မှုနဲ့ ကုန်သွယ်မှုပုံစံနဲ့အညီ အသာစီးရတဲ့ အနေအထားတွေ ဖြစ်ပေါ်စေဖို့ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် မဟာဗျူဟာကျတဲ့ ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတရပ်အနေနဲ့ ဒီပြည်တွင်းကိစ္စရပ်တွေ ပါဝင်ရပါမယ်။

ဒီလိုပြည့်စုံတဲ့ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး မူဝါဒအစီအစဉ်တခု ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်ဖို့ မြန်မာအစိုးရဟာ ရေရှည်အမြော်အမြင်၊ အချက်အလက်တွေနဲ့ သုံးသပ်မှု

စွမ်းရည်တွေနဲ့အတူ လုပ်ငန်းစဉ်ကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု စစ်ဆေးလိုစိတ်နဲ့ စွမ်းရည်တွေ ရှိဖို့လိုပါတယ်။ မူဝါဒချမှတ်မှုဟာ နိုင်ငံရေး ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုနဲ့ ရေတိုနိုင်ငံရေး သတ်မှတ်ချက်တွေနဲ့ လွတ်လွတ်လပ်လပ် သီးခြားရပ်တည်ရပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ တကယ့်လူမှုစီးပွား တိုးတက်မှုနည်းစဉ် ရှိဖို့အတွက် ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှုတရပ်ရဲ့ အဓိကကျတဲ့ အချက်တွေဖြစ်တဲ့ ဒီအချက်တွေကို မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါတယ်။

၃။ အထောက်အကူ ရနိုင်သည့်နေရာများ။
အထောက်အကူ အသုံးပြုပုံနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဆောင်ရွက်ပုံ

က။ အထောက်အကူ ဘယ်ကရသလဲ

နိုင်ငံတကာက ငွေကြေး ဒါမှမဟုတ် နည်းပညာ အထောက်အကူကို တခြားနိုင်ငံ တွေ ဒါမှမဟုတ် ဒေသတွင်း ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတွေက တိုက်ရိုက်ရနိုင် ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် (ဥပမာ - အစိုးရမဟုတ်တဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တွဲလုပ်နေတဲ့ ကုလ သမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လှူဒါန်းရှင်တွေအများပါတဲ့ ရန်ပုံငွေကတဆင့် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင် နေတဲ့ အလှူရှင်နိုင်ငံတွေနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဘဏ်တွေ စတဲ့) ဆက်ဆံရေး အမျိုးမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါတယ်။ အောက်ပါ အရင်းအမြစ်တွေတချို့ ဒါမှမဟုတ် အားလုံးထံက အထောက်အကူ အမျိုးမျိုးကို လက်ခံနိုင်ငံတနိုင်ငံ ရနိုင်ပါတယ်။

၁။ နှစ်နိုင်ငံ ယန္တရားများ

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများသို့ အထောက်အကူပေးနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများ

ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံအများစုမှာ ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေအတွက် လူသားချင်း စာနာမှု အထောက်အပံ့တွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက်အပံ့ပေးတဲ့ အစီအစဉ်တွေ ရှိပါတယ်။ ဒီအစီအစဉ်တွေကို အစိုးရဝန်ကြီးဌာန ဒါမှမဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းက စီမံခန့်ခွဲပြီး၊ ပြည်သူလူထု အကောက်ခွန်တွေနဲ့ ထောက်ပံ့ထားလေ့ရှိပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံကြား အထောက်အကူက အမြဲလိုလို ငွေရတာ မဟုတ်ပါဘူး။ (ငွေကြေးအစား ကျွမ်းကျင်မှု ပေးတာလို) ဒီလို အထောက်အပံ့တွေက နည်းပညာ ပုံစံနဲ့ လာနိုင်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် နှစ်နိုင်ငံ အထောက်အပံ့တွေက အစိုးရဆီ အမြဲတိုက်ရိုက်သွားတာ မဟုတ်ဘဲ အဲဒီ နိုင်ငံမှာ လုပ်ကိုင်နေတဲ့ NGO တွေကို ထောက်ပံ့ချင် ထောက်ပံ့ ပါမယ်။ နောက်ဆုံး နှစ်နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေး အဖွဲ့အစည်းတွေက သတ်မှတ်ထားတဲ့ စီမံကိန်းတွေ အကောင် အထည်ဖော်ဖို့ အလှူရှင်နိုင်ငံက ကုမ္ပဏီတွေကို ကန်ထရိုက်တွေ ပေးလေ့ရှိပါတယ်။

ဥပမာ ။ ။ အမေရိကန် နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့၊ နိုင်ငံရေးတကာဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန (ဗြိတိန်နိုင်ငံ)

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို လူသားချင်း စာနာမှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက်အပံ့ပေးတဲ့ ဂျပန်နိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးရေး အထောက်အပံ့ စီမံကိန်းရဲ့ အစိတ်အပိုင်း တရပ်အနေနဲ့ ရန်ကုန် နိုင်ငံတကာလေဆိပ် တိုးချဲ့ရေး စီမံကိန်းအတွက်

ဂျပန်နိုင်ငံက ဒေါ်လာ ၂၃ သန်းလောက် ချေးခဲ့ပါတယ်။ ဆောက်တာကိုတော့ ဂျပန်နိုင်ငံက အထွေထွေ ကန်ထရိုက်တာကပဲ လုပ်ခဲ့ပါတယ်။

ပို့ကုန်အကြွေး အဖွဲ့အစည်းများ (Export Credit Agencies – ECA)

စက်မှုအထွန်းကားဆုံး နိုင်ငံတွေမှာ ပို့ကုန်အကြွေးအဖွဲ့အစည်း (ECA) အနည်းဆုံး တခုရှိပါတယ်။ ECA တွေဟာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံခြားနိုင်ငံတွေနဲ့ ပေါ်ထွက်လာနေတဲ့ ဈေးကွက်တွေကို စီးပွားရေးလုပ်လိုတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကို ချေးငွေတွေ အာမခံချက်နဲ့ အာမခံကြေးတွေ ပေးလေ့ရှိတဲ့ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ECA တွေရဲ့ အဓိကတာဝန်က ဈေးကွက်အသစ်တွေနဲ့ မတည်ငြိမ်တဲ့ ဈေးကွက်တွေမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံတဲ့အခါ ကျရောက်နိုင်တဲ့ အန္တရာယ်တွေကို လျော့နည်းစေပြီး၊ မိခင်နိုင်ငံရဲ့ တင်ပို့မှုကဏ္ဍနဲ့ နိုင်ငံခြားမှာ လုပ်ကိုင်လိုတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကို ထောက်ပံ့ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ - နိုင်ငံ “က” က ECA တခုက “က” မှာ အခြေစိုက်ထားတဲ့ ကုမ္ပဏီအတွက် နိုင်ငံ “ခ” က ရေနံတိုးတက်မှု စီမံကိန်းမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံဖို့အာမခံ ပေးချင်ပေးပါမယ်။

ECA တွေကို အထောက်အပံ့ပေးဖို့ စီမံထားတာ မဟုတ်ပေမဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေမှာ သူတို့ဟာ ကြီးမားတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။ တခြား ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းတွေထက် စာရင် ECA တွေ အစုအပေါင်းက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေက ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ စီမံကိန်းတွေကို ငွေကြေး ပိုထောက်ပံ့ထားပါတယ်။ ဒီစီမံကိန်း အများအပြားဟာ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နဲ့ သတ္တုတူးဖော်ရေးလို သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူတဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းတွေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၅} ဒါပေမဲ့ ECA အများစုက သူတို့ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတွေကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုတွေကို ကာကွယ်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် နည်းအောင်လုပ်ဖို့ ယန္တရားတွေ မရှိပါဘူး။ ဒါကြောင့် ECA ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတွေကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုနဲ့ အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်းပျက်စီးမှု ဒါမှမဟုတ် လူ့အခွင့်အလမ်း ချိုးဖောက်မှုတွေလို လူမှုရေးဆိုးကျိုးတွေ ပေါ်လာပါတယ်။

ဥပမာ ။ ။ ပို့ကုန်-သွင်းကုန်ဘဏ်တွေ၊ ပြည်ပပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ကုမ္ပဏီ (အမေရိကန်မှာ OPIC)

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဥပမာ ။ ။ ရတနာဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းကနေ ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်းပရောဂျက်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံတဲ့ ဂျပန်ကုမ္ပဏီတွေကို နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီများအတွက် ဂျပန်နိုင်ငံ တကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဘဏ် (JBIC) က (ဥပမာ။ သိမ်းယူတာ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်တာလို) နိုင်ငံရေးအန္တရာယ် အာမခံတွေ ပေးထားပါတယ်။

၂။ ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းများ

ဒေသတွင်း အဖွဲ့အစည်းတွေက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေကို အထောက်အပံ့ပေးပါတယ်။ ဥပမာ၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှာ ဥရောပသမဂ္ဂမှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံသစ် ၁၀ နိုင်ငံ ပါဝင်လာတဲ့အခါ အဖွဲ့ဝင်သစ်တွေက ပိုချမ်းသာတဲ့ ဥရောပသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်တွေကပေးတဲ့ အထောက်အပံ့ တွေကို လက်ခံနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အလားတူပဲ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ မှာ အာဆီယံက အာဆီယံ အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းတွေနဲ့ (ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ မြန်မာနဲ့ ဗီယက်နမ်တို့လို) အဖွဲ့ဝင်သစ် တွေအကြား “ဖွံ့ဖြိုးမှု ကွာဟချက်” နည်းစေဖို့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ “အာဆီယံပူးပေါင်းမှု ဆောင်ရွက်ချက်” (IAI) ကို စတင်ခဲ့ပါတယ်။^{၂၆} လက်ရှိ (၂၀၀၂-၂၀၀၈) IAI လုပ်ငန်း အစီအစဉ်က အခြေခံအုတ်မြစ် တည်ဆောက်ရေး၊ လူ့စွမ်းရည်ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ သတင်းနဲ့ ဆက် သွယ်ရေးနည်းပညာနဲ့ ဒေသတွင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းမှုတို့ကို အလေးထားပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံဟာ မဟာမဲခေါင်ဒေသအတွင်း စီးပွားရေး ပူးပေါင်းမှု စီမံကိန်း GMS ကလုပ်တဲ့ ဆွေးနွေးပွဲတွေနဲ့ စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်း ခွင်သင်တန်းတွေ မှာ ပါဝင်ပါတယ်။ (GMS ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ်ကို အပိုင်း ၂ မှာ ကြည့်ပါ။)

၃။ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းများ

ကုလသမဂ္ဂ (UN) အစီအစဉ်ထဲက အထူးအဖွဲ့အစည်းတချို့က အထောက်အပံ့ ပေးပါတယ်။ ဒီအထောက်အပံ့က အဖွဲ့အစည်းက သတ်မှတ်ထားချက်အပေါ် မူတည်ပါ တယ်။

ဥပမာ ။ ။ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ် (UNDP)၊ ကမ္ဘာ့ ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)။

UNDP ရဲ့ ပြောဆိုချက်အရ UNDP ဟာ “လူတွေရဲ့ဘဝ ပိုမိုကောင်းမွန်ရေး အတွက် အသိပညာ ဗဟုသုတ၊ အတွေ့အကြုံနဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ” ရဖို့ နိုင်ငံတွေကို ကူညီပါတယ်။ UNDP က ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်များ (MDG) (ဇယားကွက်ကို ကြည့်ပါ) ရဖို့ ပြည်တွင်းပြည်ပ ကြိုးပမ်းချက်တွေကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပါတယ်။ ဒီရည် မှန်းချက်တွေက ဒီမိုကရေစီကျအုပ်ချုပ်မှု၊ ဆင်းရဲမှုလျော့ချစေရေး၊ အန္တရာယ်ကာကွယ် မှုနဲ့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ စွမ်းအင်နဲ့ပတ်ဝန်းကျင်၊ HIV/AIDS အခက်အခဲတွေ အတွက် အဖြေရရှိဖို့နဲ့ ဒီအဖြေတွေ ဖလှယ်ဖို့ အလေးထားပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ လူမှုအဖွဲ့အစည်း အသိုင်းအဝိုင်းကို အခြေခံပြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်တွေ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်တဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ

ကို မြို့နယ် ၂၄ ခု မှာ ဖွဲ့စည်းဖို့ UNDP လူသားဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်က ဒေသခံလူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တိုက်ရိုက်လုပ်ကိုင်ပါတယ်။^{၃၀}

ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်များ (MDG)

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ စက်တင်ဘာလမှာ ကျင်းပခဲ့တဲ့ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ ထိပ်သီး ဆွေးနွေး ပွဲမှာ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်တွေက ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်များ (MDG) ကို ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေးနဲ့ လူ့ဘဝတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်အဖြစ် သဘောတူခဲ့ပါတယ်။ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး၊ လူတိုင်း အခြေခံပညာရရှိရေး၊ လိင်ကွဲပြားမှုတန်းတူရေးနဲ့ အမျိုးသမီးတွေ စွမ်းရည်ဖြည့်ဆည်းရေး၊ ကလေးငယ်သေဆုံးမှု လျော့နည်းစေရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင် တာရှည် ခံရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အတွက် နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ရည်မှန်းချက် ချမှတ်ဖို့ဆိုပြီး ရည်မှန်းချက် ၈ ခုရှိပါတယ်။ ဒီရည်မှန်းချက်တွေရဖို့ UN ရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု ကွန်ယက်အနေနဲ့ UNDP က ကမ္ဘာနဲ့ နိုင်ငံတွေရဲ့ ကြိုးပမ်းချက်တွေကို ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်ပါတယ်။^{၃၁} ကမ္ဘာ့နေရာအများစုမှာ ဆင်းရဲမှု လျော့ချဖို့ လိုအပ်တာရဲ့ တဝက် လောက်ပဲ ဆင်းရဲမှုလျော့နည်းနေတာက ဆိုးပါတယ်။ ဆာဟာရ အောက်ပိုင်း အာဖရိက၊ တောင်အာရှ၊ လက်တင်အမေရိကန်တို့က ဝင်ငွေနည်းတဲ့ လူဦးရေက ၁၉၉၀ ကတည်း နှစ်စဉ် ၁၀ သန်း တိုးခဲ့ပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ်၂၀ မှာ နိုင်ငံဒီဇင်ပေါင်း များစွာဟာ ပျမ်းမျှလူနေမှု အဆင့်အတန်း လုံးဝကျဆင်းခဲ့ပါတယ်။ တခြားရည်မှန်းချက် တွေလဲ တိုးတက်မှုရှိသလို၊ မတိုးတက်တာတွေလဲ ရှိပါတယ်။ အရမ်းပိုပြီး မကြိုးစားရင် MDG နည်းနည်းပဲ ၂၀၁၅ မှာ အောင်မြင်မယ်လို့ ယူဆပါတယ်။^{၃၂}

၄။ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များ

နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်တွေ (MDB)^{၃၃} ဟာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေကို ချေးငွေတွေ ထောက်ပံ့ကြေးတွေနဲ့ နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးဖို့ နိုင်ငံတကာက တည်ထောင်ထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုအထောက်အကူနဲ့ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေးတို့အတွက် MDB တွေကို အထူးဖွဲ့စည်းထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ (အပိုင်း ၄ ကို ကြည့်ပါ) သူတို့ပေးတဲ့ အထောက်အပံ့တွေကြောင့်သာမကပဲ နေရာအမျိုးမျိုးက နိုင်ငံတကာကို ပေးတဲ့ အထောက်အပံ့တွေကို ညှိနှိုင်းပေးတဲ့အတွက်လည်း MDB က အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံတကာရဲ့ အထောက်အပံ့နဲ့ အထွေထွေဖွံ့ဖြိုးမှု လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သြဇာလွှမ်းမိုးမှု ကြီးပါတယ်။

ဥပမာ ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် ADB၊ အင်တာ-အမေရိကန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဘဏ်

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်မှာ သစ်ထုတ်ယူမှုနဲ့ သစ်တောတွေဆီ အရောက်သွားဖို့၊ လမ်းတွေဖောက်ဖို့၊ သစ်သယ်ဖို့ ကုန်တင်ကားတွေနဲ့ လှေတွေ၊ အစိုးရ သစ်တောဌာနက ကားတွေနဲ့ သစ်တောဌာနမှာ အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စီမံကိန်းတွေ လေ့လာဖို့ မြန်မာနိုင်ငံကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒေါ်လာ ၂၄ သန်း ချေးခွင့်ပေးလိုက်ပါတယ်။^{၃၄}

၅။ အလှူရှင်အများအပြားပါ ထောက်ပံ့ကြေးများ (MDTF)

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အထောက်အပံ့အနေနဲ့ ပြောရရင် MDTF ဆိုတာက အလှူရှင် အများအပြား လှူဒါန်းငွေတွေကို သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ အကျိုးအတွက် ဖယ်ထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ MDTF တွေဟာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို အလှူရှင် အများအပြားက အထောက်အပံ့တွေ ပေးတဲ့အခါ သုံးလေ့ရှိတဲ့ အစီအစဉ်တရပ်ဖြစ်ပြီး၊ ပဋိပက္ခအပြီး ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေး အပါအဝင် အရေးတကြီး ရန်ပုံငွေလိုအပ် နေတဲ့ နိုင်ငံတွေကို အထောက်အကူ ပေးဖို့ ဖွဲ့စည်းထားလေ့ရှိပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် MDTF တွေမှာ စီမံအုပ်ချုပ် သူနဲ့ အဓိက အလှူရှင်တွေအချို့ပါဝင်တဲ့ ညွှန်ကြားရေး ကော်မတီတရပ် ရှိပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် ဒါမှမဟုတ် UNDP က အုပ်ချုပ်သူ အခန်း ကဏ္ဍမှာ နေလေ့ရှိပါတယ်။^{၃၅}

MDTF တခုမှာ အလှူရှင်တွေဆီက အလှူငွေတွေအားလုံးကို ရန်ပုံငွေစာရင်း တခု ထဲမှာပဲ စုထည့်လိုက်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် လက်ခံရယူမယ့် အစိုးရက စီမံကိန်းတွေ အမျိုးမျိုး စီမံခန့်ခွဲဖို့ မလိုတော့တဲ့အတွက် အစိုးရအတွက် ဝန်ထုတ်ဝန်ပိုး လျော့သွားတယ်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အလှူရှင်တယောက်က MDTF ကိုပေးတဲ့ငွေကို သီးသန့်စီမံကိန်း လုပ်ဆောင်ချက်တွေ ဒါမှမဟုတ် သီးသန့်ကုန်ကျစရိတ် အပိုင်းတွေ ဆိုပြီး သတ်မှတ်နိုင်စွမ်း သိပ်မရှိပါဘူး။ ဒါကြောင့် MDTF တခု ဖွဲ့စည်းပြီးရင်တောင်မှ အလှူရှင်တွေက (MDTF ကို လှူတဲ့ငွေတွေအပြင်) ရည်ရွယ်ချက်တခုခုအတွက် နှစ်နိုင်ငံ အထောက်အပံ့တွေကို တိုက်ရိုက် ပေးချင်ပေးပါမယ်။

ဥပမာ ။ ။ အာဖရိကန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး ရန်ပုံငွေ (ARTF)၊ အပိုင်း ၄ - ဃ ကို ကြည့်ပါ) အရှေ့တီမော အတွက် အပ်နှံရန်ပုံငွေ (TFET)။

၆။ လူမှုအဖွဲ့အစည်း

ဘာသာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေအပါအဝင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးက ငွေကြေး ဒါမှ မဟုတ် တခြားပုံစံ တနည်းနည်းနဲ့ သတ်မှတ်ချက်အပေါ် မူတည်ပြီး အကူအညီ ပေးချင်ပေးပါမယ်။ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက သူတို့အစိုးရတွေဆီက (သို့) MDB တွေဆီက (လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီ ဒါမှမဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အထောက်အပံ့ အစီအစဉ် အစိတ်အပိုင်းတရပ်အဖြစ်) ရန်ပုံငွေနဲ့ တခြားအထောက်အပံ့တွေ ရချင်ရပါမယ်။

ဥပမာ ။ ။ Oxfam, Catholic Relief Services

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ ကျန်းမာရေး၊ ကလေးသူငယ်ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးမှု၊ စီးပွားရေး တိုးတက်မှု၊ ကယ်ဆယ်ရေးနဲ့ HIV/AIDS တို့နဲ့ ပတ်သက်ပြီး မြန်မာပြည်မှာ World Vision က လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွေအတွက် ဆေးနဲ့ တခြားကုသမှုတွေ ပေးပြီး၊ ကျန်းမာရေးကုသမှု၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပညာရေး၊ ရောဂါ ကာကွယ်ရေးတို့နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အရပ်ထဲက စေတနာ့ဝန်ထမ်းတွေကို သင်တန်းပေး ပါတယ်။

ခ။ အထောက်အပံ့တွေကို အသုံးပြုပုံ^၆

ရန်ပုံငွေပေးသူတွေကို ဘာအတွက် ထောက်ပံ့တာလဲဆိုတာ တိတိကျကျ ပြောလေ့ရှိပါတယ်။ တချို့အထောက်အပံ့တွေကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုလို့ရတဲ့ စီမံကိန်း တွေအတွက် သုံးနိုင်ပေမဲ့ တချို့ကိုတော့ နိုင်ငံစီးပွားရေးနဲ့ တခြားမူဝါဒတွေ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းတွေ ပြောင်းလဲဖို့အတွက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သုံးချင်သုံးပါမယ်။

၁။ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်သော စီမံကိန်းများ

“အမြင်ရဆုံး” ပုံစံရှိတဲ့ အထောက်အပံ့တွေက ဆောက်လုပ်ရေး (ဥပမာ - လမ်းတွေ၊ ဆည်တွေ) ရေ၊ မီး ပိုကောင်းအောင်လုပ်တာ (ဥပမာ - ရေ) ဒါမှမဟုတ် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်တာ (ဥပမာ - ကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းတွေကို သင်ပေးတာ) စတဲ့ စီမံကိန်းတွေနဲ့ ဆက်စပ်နေပါတယ်။ ဒီအထောက်အပံ့ရဲ့ရလဒ်က တိကျပြီး လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်လို့ ဒီအထောက်အပံ့အကြောင်း တင်ပြရတာလွယ်ပြီး၊ အလှူ ရှင်နိုင်ငံတွေက သူတို့ကို ငွေပေးသူတွေ (အကောက်ခွန်ပေးသူတွေ) ဆီက ထောက်ပံ့မှု ရဖို့ လွယ်ကူပါတယ်။^၇ ဒါပေမဲ့ လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုတွေ ကာကွယ်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် လျော့နည်းစေဖို့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေ မလုံလောက်ဘဲ ဆောက်လုပ်ရေး

စီမံကိန်းတွေကို အကောင်အထည်ဖော်ပါက ဒီထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါမယ်။ လက်ခံနိုင်မှာ လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ဖို့ အဖွဲ့အစည်းတွေ အားနည်းတဲ့အခါ ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေက (ဥပမာ - ကမ္ဘာ့ဘဏ်လို) ရန်ပုံငွေပေးသူတွေကို စီမံကိန်းပုံစံရေးဆွဲစဉ်နဲ့ စီမံကိန်းတည်ဆောက်စဉ် လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး မူဝါဒတွေချမှတ်ပြီး ကြီးကြပ်ဖို့ အားထားနေရပါမယ်။ (အပိုင်း ၄-က ကြည့်ပါ)

ဥပမာ ။ ။ ချဒ်-ကင်မရွန်း ရေနံပိုက်လိုင်းဆောက်ဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချဒ်ကို ငွေချေးခဲ့ ပါတယ်။ (အပိုင်း ၄-ခ ကိုကြည့်ပါ)

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဥပမာ ။ ။ ကရင်နီပြည်နယ်မှာ ဘီလူးချောင်းရေအားလျှပ်စစ်စက်ရုံ အမှတ် ၂ ဆောက်ဖို့ ဂျပန်က ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အပံ့ ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဂျပန်ကုမ္ပဏီက ဆောက်လုပ်ပါတယ်။

၂။ တခြားအထောက်အပံ့

အဖွဲ့အစည်းပိုင်း၊ ကဏ္ဍပိုင်းနဲ့ မူဝါဒအပြောင်းအလဲများ

ထောက်ပံ့နည်း နောက်တမျိုးက လက်ခံနိုင်ငံမှာ မူဝါဒနဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ ပြောင်းလဲဖို့ ငွေကြေးထောက်ပံ့တာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ (ဥပမာ - ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး မူဝါဒ၊ ဘဏ္ဍာရေး စည်းကမ်း ပြောင်းလဲချက်တို့လို) ကျယ်ပြန့်တဲ့ စီးပွားရေး မူဝါဒ ပြောင်းလဲရင် အထောက်အပံ့ ပေးချင်ပေးပါမယ်။ (ဥပမာ - သစ်တော၊ စိုက်ပျိုးရေး တို့လို) ကဏ္ဍတခုခုမှာ တိုးတက်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် ပြောင်းလဲဖို့လဲ ငွေချေးချင်ချေးပါမယ်။ “အဆောက်အဦ အပြောင်းအလဲ ချေးငွေတွေ” လို့ခေါ်တဲ့ ဒီချေးငွေတွေကို ကဏ္ဍတရပ်က တင်ပို့ကုန်ဝင်ငွေ တိုးမြှင့်စေဖို့နဲ့ အထူးသဖြင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်ကဏ္ဍမှာလို ဝင်ငွေရယူမှု တိုးတက်ဖို့ ယေဘုယျအားဖြင့် သတ်မှတ်ထား လေ့ရှိပါတယ်။

ဥပမာ ။ ။ ကမ္ဘောဒီယားနိုင်ငံမှာ ခွင့်ပြုချက်နဲ့ သစ်ခုတ်တဲ့စနစ်ကို ပြောင်းလဲဖို့ သစ်တောခွင့်ပြုချက် စီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ အစမ်းစီမံကိန်းအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ထောက်ပံ့ခဲ့ပါတယ်။ (အပိုင်း ၅-ဂ ကိုကြည့်ပါ)

နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံးစာရင်းအတွက် အထောက်အပံ့

နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံးစာရင်းဆိုတာက ကာလတရပ်အတွင်း နိုင်ငံတနိုင်ငံ တခြား နိုင်ငံတွေ နဲ့ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အပေးအယူ ဆောင်ရွက်မှုမှတ်တမ်း ဖြစ်ပါတယ်။

နိုင်ငံရဲ့ ပို့ကုန်၊ သွင်းကုန်ပစ္စည်း။ ဆောင်ရွက်မှု၊ ငွေအရင်းအနှီးနဲ့ ငွေကြေးလွှဲပြောင်းမှုတွေအပေါ် မူတည်ပြီး သတ်မှတ်ပါတယ်။ ဝင်လာတဲ့ငွေထက် ထွက်သွားတဲ့ ငွေက ပိုများတဲ့အခါ နိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံးစာရင်းမှာ အနှုတ်လက္ခဏာ ပြပါတယ်။

ဒီနိုင်ငံက နိုင်ငံတကာကို ငွေပေးချေနိုင်ဖို့ အလှူရှင်တွေက အထောက်အကူ ပေးချင်ပါတယ်။ ဥပမာ၊ IMF အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တနိုင်ငံက နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံးစာရင်းမှာ အကြီးအကျယ် လိုငွေပြနေရင် IMF ကို ငွေကြေး အကူအညီ တောင်းနိုင်ပါတယ်။

အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF လို ဖွံ့ဖြိုးမှု အကူအညီပေးတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေက တင်ပို့ကုန် ဦးစားပေးဈေးကွက် တည်ဆောက်မှုကို အားပေးဖို့နဲ့ ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်မှုနဲ့ ကုန်သွယ်မှု လွတ်လပ်ခွင့်ပေးတာတို့က တဆင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အားပေးဖို့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ (အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ၊ ကဏ္ဍပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့ မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုရော၊ နိုင်ငံခြား ငွေ ရ-သုံးစာရင်း အထောက်အပံ့ပါ) အထောက်အကူ နှစ်မျိုးစလုံးပေးပါတယ်။ (စာမျက်နှာ - ၈ Washington Consensus ကိုကြည့်ပါ)

၈။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အပေါ် အထွေထွေသုံးသပ်ချက်

IFI တွေအကြားမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က များသောအားဖြင့် စစ်ပွဲအပြီးမှာ အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့တဲ့ နိုင်ငံအများအပြားရဲ့ စီးပွားရေးတွေ “ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး” မှာ အဓိကအခန်းက ပါဝင်ပါတယ်။^{၉၀} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သက်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ အလှူရှင်အစိုးရတွေ အတွက် ညှိနှိုင်းသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါတယ်။^{၉၁} ၎င်းရဲ့ ဆောင်ရွက် ချက်တွေနဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်တွေက IMF နဲ့ ADB လို တခြား နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တူပါတယ်။

၁။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်^{၉၀}

ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဘဏ် (IBRD)၊ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအသင်း (IDA)၊ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး ကော်ပိုရေးရှင်း (IFC)၊ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အာမခံအဖွဲ့ (MIGA)၊ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးဌာန (ICSID) စတဲ့ အဖွဲ့အစည်းငါးခုနဲ့ ဖွဲ့စည်း ထားပါတယ်။ ၎င်းတို့အထဲမှာ IBRD နဲ့ IDA တို့က “ကမ္ဘာ့ဘဏ်” လို့ပဲ နာမည်ခံ ထားပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးမှာ ဥရောပနိုင်ငံတွေ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုမှာ ကူညီဖို့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ IBRD ကို ၁၉၄၄ မှာ IMF နဲ့အတူတူ ဖွဲ့စည်းခဲ့ ပါတယ်။^{၉၂} ၁၉၆၀ မှာ IDA ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး အထူးအခွင့်အရေးပေး (အတိုးနည်း) ချေးငွေတွေနဲ့ ထောက်ပံ့ကြေးတွေကို ဝင်ငွေ နည်းတဲ့ နိုင်ငံတွေကို ပေးခဲ့ပါတယ်။ IBRD နဲ့ IDA တို့မှာ အဖွဲ့ဝင် ၁၈၄ နိုင်ငံနဲ့ ၁၆၅ နိုင်ငံစီ အသီးသီးရှိပါတယ်။ IBRD က ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေး ဈေးကွက်တွေကနေ ငွေတွေရ

ပါတယ်။ IDA ကို လေးနှစ်တခါ ငွေပေးတဲ့ အလှူရှင်နိုင်ငံ ၄၀ က ထောက်ပံ့ထားပါတယ်။^{၄၂}

ယေဘုယျအားဖြင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချေးငွေနှစ်မျိုးပေးပါတယ်။ တမျိုးက (ဥပမာ - လမ်းတွေ၊ ဆည်တွေ၊ စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု စတဲ့) လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြုနိုင်တဲ့ စီမံကိန်းတွေ အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ ငွေချေးတာ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တမျိုးက “အဆောက်အဦ ပြောင်းလဲခြင်း” ချေးငွေလို့ခေါ်တဲ့ အမျိုးသား စီးပွားရေး ဒါမှမဟုတ် ကဏ္ဍပိုင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒ ပြောင်းလဲမှုတချို့နဲ့ ဆက်စပ်နေတဲ့ ချေးငွေတွေဖြစ်ပါတယ်။ (ဥပမာ - ဒီငွေချေးတဲ့အခါ ငွေချေး သူက ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းအပြောင်းအလဲကို သတ်မှတ်ထားတဲ့ မူဝါဒပြောင်းလဲမှု တွေလုပ်ဖို့ သတ်မှတ်ချက်ရှိပါတယ်။) ချေးငွေတွေအပြင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အသေးစား ထောက်ပံ့ငွေ ဒါမှမဟုတ် စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်ပုံစံမျိုးနဲ့ နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူတွေ ပေးပါတယ်။ နောက်ဆုံးအနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု သုတေသနလုပ်ရာမှာ အဓိကအခန်းက ပါဝင်သူဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံတွေကို စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲလို့ ညွှန်ကြားရာမှာ ဩဇာသက်ရောက်မှု ရှိပါတယ်။^{၄၃} သုတေသနတွေက အဖြေတွေကို ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကလုပ်ဖို့ မူဝါဒလမ်းညွှန်တွေမှာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။

၂။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပုံ

တနှစ်တကြိမ်ဆုံတဲ့ နှစ်ပတ်လည် အစည်းအဝေးတွေကို တက်ရောက်တဲ့ စီမံအုပ်ချုပ်သူများ ဘုတ်အဖွဲ့က ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို စီမံအုပ်ချုပ်ပါတယ်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခုစီကို နိုင်ငံရဲ့ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဖြစ်လေ့ရှိတဲ့ စီမံအုပ်ချုပ်သူတယောက်စီက ကိုယ်စားပြုတက်ရောက်ပါတယ်။ ဒီစာရေးနေချိန်ကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံက စီမံအုပ်ချုပ်သူက ဘဏ္ဍာရေးနဲ့ အကောက်ခွန်ဝန်ကြီး ဦးလှထွန်း ဖြစ်ပါတယ်။ ထုံးစံအရ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌက အမေရိကန်နိုင်ငံက ရွေးကောက် ထားတဲ့ အမေရိကန်နိုင်ငံသား ဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ နေ့စဉ်စီမံဆောင်ရွက်ချက်တွေကို ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ ဒီဘုတ်အဖွဲ့ရဲ့ ဌာနချုပ်က ဝါရှင်တန်ဒီစီမှာရှိပြီး၊ ဆောင်ရွက်ချက်တွေကို ကြပ်မတ်ဖို့ တပတ်ကိုနှစ်ကြိမ် တွေ့လေ့ရှိပါတယ်။ ဥပမာ - ညွှန်ကြားရေးမှူးများဘုတ်အဖွဲ့က ချေးငွေပေး ဖို့၊ မပေးဖို့ ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ရာမှာ ညွှန်ကြားရေးမှူးတွေက သူတို့ကိုယ်စားပြုတဲ့ နိုင်ငံတွေက မဲပေးပိုင်ခွင့် အာဏာကို သုံးပါတယ်။ အဖွဲ့ဝင်တယောက်စီက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အရင်းငွေအစုရှယ်ယာတွေ ကိုင်ထားပြီး၊ အဲဒီနိုင်ငံကိုင်ထားတဲ့ အစုရှယ်ယာ ပမာဏအလိုက် အဲဒီနိုင်ငံမှာ မဲပေးပိုင်ခွင့် အာဏာ ရှိပါတယ်။ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ စုစုပေါင်းအာဏာရဲ့ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး မဲပေးခွင့်

အာဏာအများဆုံး ရှိနေပါတယ်။ တိုးတက်ဆဲ နိုင်ငံအများအပြားမှာတော့ စုစုပေါင်း မဲပေးခွင့်အာဏာရဲ့ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ပဲ ရှိပါတယ်။ ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ မဲပေးခွင့် အာဏာက ၀.၁၇ ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က လုပ်ငန်းတွေဆောင်ရွက်ရာမှာ လိုက်နာရမယ့် “မူဝါဒ” အချို့ ရှိပါတယ်။ ဒီမူဝါဒအချို့ဟာ စီမံကိန်းဒေသမှာ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေးအပေါ် ဒါမှမဟုတ် ဒေသခံပြည်သူ တွေအပေါ် ဆိုးကျိုးတွေကို ကာကွယ်ဖို့၊ ဒါမှမဟုတ် လျော့နည်းစေဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုမူဝါဒ တွေကို “အန္တရာယ်ကာကွယ်ရေး မူဝါဒများ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီမူဝါဒတွေကို လိုက်နာခြင်း ရှိ၊ မရှိ စစ်ဆေးဖို့ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ (Inspection Panel) လို့ခေါ်တဲ့ သီးခြား ယန္တရားတခု ရှိပါတယ်။^{၂၄} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က မူဝါဒ ချိုးဖောက်ပါတယ်လို့ စွပ်စွဲချက်များ ပေါ်လာခဲ့ရင် ဒီချိုးဖောက်မှုကြောင့် ထိခိုက်သွားတဲ့ ဒါမှမဟုတ် ထိခိုက်မှုဖြစ်နိုင်တဲ့ ပြည်သူတွေက စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့ တောင်းဆိုနိုင်ပါတယ်။ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီးတဲ့အခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဘုတ်အဖွဲ့က စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို စဉ်းစားပြီး ဘာလုပ်ရမလဲဆိုတာ ဆုံးဖြတ်ပါတယ်။

လေ့လာချက်

အာဖဂန်နစ္စတန် ။ ။ လှူဒါန်းသူအများပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေအဖွဲ့က မည်မျှ (ကောင်းကောင်း) လုပ်ဆောင်သနည်း

အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံဟာ ၁၉၅၂ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ၁၉၆၆ ခုနှစ်မှာ ADB တို့ရဲ့ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာပြီး၊ အဖွဲ့အစည်း နှစ်ရပ်လုံးဆီက ၁၉၇၉ ခုနှစ်အထိ ထောက်ပံ့ကြေး ရခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ်မှာ ဆိုဗီယက်ရုရှားက အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံကို ဝင်ရောက်ကျူးကျော်ပြီး သိမ်းပိုက်ခဲ့ ပါတယ်။ ဒီနောက်မှာ အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ ၁၉၉၂ ခုနှစ်အထိ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB တို့ကို ချေးငွေဆက်ပြီး ဆပ်ခဲ့ပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အိမ်နီးချင်း ပါကစ္စတန်နိုင်ငံကနေ အာဖဂန်နစ္စတန်ရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို စောင့်ကြည့်နေပေမဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန်က နှစ်ပေါင်း ၂၀ လောက် ဒီအဖွဲ့ အစည်းတွေနဲ့ လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိတော့ပါဘူး။^{၇၁} ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှာ ဆိုဗီယက်တပ်တွေ ဆုတ်ခွာပေမဲ့ အကြမ်းဖက်မှုတွေ၊ မတည်ငြိမ်မှုတွေ ဆက်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်မှာ တာလီဘန်က နိုင်ငံကို ချုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှာ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ အယ်လ်ဒိုင်းဒါးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစင်တာ (World Trade Center) နဲ့ ပင်တဂွန်ကို အယ်လ်ဒိုင်းဒါးက ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ တိုက်ခိုက်ပြီးတဲ့အခါမှ အမေရိကန်နိုင်ငံက တုံ့ပြန်ခဲ့ပြီး အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ဝင်ရောက် ခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ လလယ်မှာ ကာဘူးလ်မြို့တော်ကနေ တာလီဘန်တွေ ထွက်ခွာခဲ့ပါတယ်။ အချိန်မှာ အနှစ် ၂၀ နီးပါးကြာတဲ့ စစ်ပွဲမှာ လူပေါင်း ၂ သန်းကျော် သေဆုံးပြီး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုတွေလဲ အကြီးအကျယ် ပျက်စီးပြီး ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွေလည်း ပြိုကွဲခဲ့ပါတယ်။

၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလကုန်ခါနီးမှာ ဂျာမဏီနိုင်ငံ ဘွန်းမြို့မှာ တာလီဘန် အရေးအခင်း နောက်ပိုင်း အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှု ညှိနှိုင်းပွဲတွေ စတင်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၂ နှစ် ဇန်နဝါရီလမှာ ယာယီအစိုးရခန့်ဖို့ ဒီဇင်ဘာလ အစောပိုင်းမှာ သဘောတူညီခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလမှာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ အစွလမ်မာဘတ်မြို့မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အစီအစဉ်နဲ့ ကျင်းပတဲ့ ညီလာခံကနေ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အထောက်အပံ့အတွက် အစီအစဉ် စခဲ့ပါတယ်။ (ADB၊ UNDP နဲ့ အစွလမ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဘဏ်တို့ရဲ့ ပါဝင်မှုနဲ့) ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဦးဆောင်ခဲ့တဲ့ “လိုအပ်ချက် အကဲဖြတ်မှု” ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာနဲ့ ၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွေမှာ လုပ်ခဲ့ပြီး၊ ဂျပန်နိုင်ငံ တိုကျိုမြို့ ၂၀၀၂ ခုနှစ် အစည်းအဝေးမှာ ပြည့်စုံတဲ့ “လိုအပ်ချက် အကဲဖြတ်မှု” ကို အလှူရှင်တွေကို တင်ပြခဲ့ပါတယ်။^{၇၂}

အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အပ်နှံရန်ပုံငွေ

တိုကျိုမြို့က အလှူရှင်အစည်းအဝေးမှာ အာဖဂန်နစ္စတန်အတွက် **MDTF** ဒါမှ မဟုတ် အလှူရှင်အများ ထည့်ဝင်တဲ့ ရန်ပုံငွေကို အတည်ပြုပေးလိုက်ပါတယ်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ မတ်လမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အပ်နှံရန်ပုံငွေ (**ARTF**) ကို ခွင့်ပြု ချက် ပေးလိုက်ပါတယ်။ **ARTF** ကို အလှူရှင် ၂၄ နိုင်ငံက ရန်ပုံငွေတွေ ပေးခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ထည့်ဝင်ငွေ စုစုပေါင်း ဒေါ်လာသန်း ၉၀၀ ကျော် ရှိပါတယ်။^{၆၇}

လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က **ARTF** ရဲ့ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအခန်းမှာ တာဝန်ယူ ထားပါတယ်။^{၆၈} **ARTF** ရဲ့ စီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ **ADB**၊ **UNDP** နဲ့ အစ္စလမ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဘဏ်တို့ ပါပါတယ်။ အာဖဂန်အစိုးရကတော့ ဒီကော်မတီမှာ မပါပါဘူး။ အာဖဂန်အစိုးရက စစ်ဆေးပြီးခွင့်ပြုလိုက်တဲ့ ရန်ပုံငွေ အဆိုပြုချက်တွေကို စစ်ဆေးဖို့ ဒီကော်မတီက တလတခါ ဆုံကြပါတယ်။ (တနှစ်ကို အနည်းဆုံး ဒေါ်လာ ၅ သန်း လှူထားတဲ့ အလှူရှင်တွေနဲ့ တခြားအလှူရှင်တွေက ကိုယ်စားလှယ် တွေအတွက် နှစ်နေရာ အပါအဝင်) အလှူရှင် ကော်မတီက **ARTF** ရဲ့ အထွေထွေ ဆောင်ရွက်ချက်တွေကို စစ်ဆေးဖို့ သုံးလတကြိမ် တွေ့ပါတယ်။

ARTF ရန်ပုံငွေကို အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့ဖို့ ကုန်ကျစရိတ် အမျိုးမျိုးအတွက် သုံးပါတယ်။^{၆၉} **ARTF** မှာ “ပြတင်းပေါက်” နှစ်ခု ရှိပါတယ်။ တခုကို “ထပ်တလဲလဲ ကုန်ကျစရိတ်နဲ့ အရင်းကုန်ကျစရိတ်များဆိုင်ရာ ပြတင်းပေါက်” လို့ ခေါ်ပြီး အစိုးရအဆောက်အဦ ကိရိယာပစ္စည်း လည်ပတ်မှုနဲ့ ထိန်းသိမ်းမှုအပြင် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း နှစ်သိန်းလေးသောင်းရဲ့ လစာတွေ ထောက်ပံ့ပါတယ်။ ဒုတိယက “ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပြတင်းပေါက်” လို့ခေါ်ပြီး၊ အဓိက ကဏ္ဍတွေဖြစ်တဲ့ အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှု၊ အသေးစားချေးငွေ (**microfinance**)၊ ကြိုးမဲ့ကြေးနန်း ဆက်သွယ်ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနဲ့ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်းတွေနဲ့ ၁၉၇၉ ခုနှစ် မတိုင်မီက အကြွေးတွေ ပြန်ဆပ်တာတို့ အတွက် ထောက်ပံ့ပါ တယ်။^{၇၀} **ARTF** က ပေးတာရဲ့ ၁ ရာခိုင်နှုန်းက ၁.၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က စီမံခန့်ခွဲမှု ကြေးအနေနဲ့ ယူပါတယ်။^{၇၁}

ARTF နဲ့ ပြဿနာများ

ARTF ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ရွေးချယ်ရာမှာ အစိုးရရဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ ခေါင်းဆောင်မှုကို သီဝရီအရ **ARTF** က ထောက်ခံပါတယ်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အလေးအနက် ပြောပါတယ်။ **ARTF** က အာဖဂန်နစ္စတန် အစိုးရအနေနဲ့ နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေတွေထဲက ဦးစား ပေးရမယ့် အရာတွေလို့ပြောတဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ထောက်ပံ့မယ်လို့

ပြောပါတယ်။^{၂၂} လက်တွေ့မှာတော့ (အထက်မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့အတိုင်း) အာဖဂန်အစိုးရက အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်တဲ့ စီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီရဲ့ ခွင့်ပြုချက်အရင်မရဘဲ စီမံကိန်းတွေအတွက် ARTF ရဲ့ ထောက်ပံ့ကြေး မရနိုင် ပါဘူးလို့ အာဖဂန်နစ္စတန် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ သုတေသီတဦးက ထောက်ပြပါတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် နှောင်းပြီးကစပြီး ARTF ရဲ့ ထောက်ပံ့ကြေးနဲ့ ဘယ်လိုစီမံကိန်းတွေ အကောင် အထည်ဖော်မယ်ဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတော်ဆွေးနွေးပွဲတခုမှ မလုပ်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါ့အပြင် ARTF ရဲ့ ထောက်ပံ့ကြေးအတွက် အဆိုပြုချက်တွေ တင်ပြတဲ့အခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချမှတ် ထားတဲ့ ပုံစံနဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေအတိုင်း အစိုးရတွေက “အယူအဆ မှတ်ချက်များ” (Concept Notes) ရေးရပါတယ်။^{၂၃}

ARTF က ထောက်ပံ့ထားတဲ့ စီမံကိန်းတွေအပေါ် အာဖဂန်နစ္စတန်အစိုးရက ပိုင်ဆိုင်မှု မရှိဘူးဆိုတာကို အခြားနေရာတွေမှာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဥပမာ - အဓိက ဝန်ကြီးဌာနတွေနဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေမှာ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုတွေ၊ လူအင်အားဖွံ့ဖြိုးမှုတွေ၊ ဦးစားပေး ရမယ့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စီမံကိန်းတွေချမှတ်ပြီး၊ စီမံခန့်ခွဲရာမှာ ပြည်ပရောက် အာဖဂန်နစ္စတန် ပညာရှင်တွေ ပြန်လာဖို့ ARTF က ထောက်ပံ့ကြေးပေးပါတယ်။^{၂၄} အစိုးရကတော့ ဒီစီမံကိန်းကို ချုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိပါဘူး။ ပြည်ပရောက် နေသူတွေကို ရှာဖွေရွေးချယ်ဖို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူတွေနဲ့ အစိုးရတွေနဲ့အတူ လုပ်ကိုင်တဲ့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းဖြစ်တဲ့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (IOM) ကို ခန့်ထားပါတယ်။^{၂၅}

ဒါ့အပြင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ARTF ကို အမြဲထိထိရောက်ရောက် စီမံခန့်ခွဲခဲ့တာ မဟုတ်ပါဘူး။ ARTF ထောက်ပံ့ကြေးက အများဆုံး အစိတ်အပိုင်း (၇၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက်) ကို လစာနဲ့ လစာမဟုတ်တဲ့ ကုန်ကျငွေတွေ အပါအဝင် အစိုးရရဲ့ ထပ်တလဲလဲ ကုန်ကျစရိတ်တွေ အတွက် သုံးပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ ARTF က လစာမဟုတ်တဲ့ ကုန်ကျစရိတ် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ထောက်ပံ့ဖို့ ဒါမှမဟုတ် ပြန်ပေးဖို့ “အကြံပေးမဝင်ဘူး” လို့ ယူဆလိုက်ပါ တယ်။^{၂၆} ဒါက အဓိကအားဖြင့် စာရွက်စာတမ်းတွေ မပြည့်စုံလို့ဖြစ်ပြီး^{၂၇}၊ ဒီလိုဖြစ်ရတာကလည်း လက်ခံဖြတ်ပိုင်းတွေနဲ့ တခြားစာရွက်စာတမ်းတွေကို အလုံအလောက် တင်ပြတာတွေ လုပ်ငန်းစဉ်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကောင်းကောင်းမွန်မွန် သင်မထားလို့ ဖြစ်ပါတယ်။^{၂၈}

နောက်ဆုံးမှာ စီမံကိန်းပြင်ဆင်တာနဲ့ ARTF ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတွေကို စစ်ဆေး တာတို့ကို တပြိုင်နက်လုပ်တာကြောင့် စီမံကိန်းတခုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဒါမှမဟုတ် လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုကို လေ့လာဖို့အတွက် ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တိုင်ပင်ဖို့ အချိန်မရှိပါဘူး။^{၂၉} ARTF လမ်းညွှန်ချက်တွေက စီမံကိန်းတွေက ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေးအန္တရာယ် ကာကွယ်ဖို့ မူဝါဒတွေနဲ့

ကိုက်ညီရမယ်လို့ ဆိုထားပါတယ်။ စီမံကိန်း ပြင်ဆင်နေတုန်း ထိခိုက်မှု လေ့လာချက် တွေကို စောစောလုပ်နိုင်မှ ဒါတွေကို လိုက်နာနိုင်မှာ ဖြစ်ပြီး၊ စီမံကိန်းပုံစံကို ပြောင်းလဲဖို့ ခက်တဲ့ စစ်ဆေးတဲ့အချိန်ရောက်မှ လုပ်လို့မရပါဘူး။^{၆၀} ဒါပေမဲ့ ARTF လမ်းညွှန်ချက် တွေက စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်မှု နောက်ဆုံးအဆင့်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေး ပြဿနာတွေကို ကိုင်တွယ်နိုင်တယ်လို့လည်း ပြောထားပါတယ်။ ဒါတောင်မှ ဒီပြဿနာ တွေကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ဖို့နဲ့ ထိခိုက်မှုတွေကို လျော့နည်းအောင်လုပ်ဖို့ ယန္တရားတွေ မရှိပါဘူး။^{၆၁}

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်မှု ။ ။ MDTF နဲ့ ပေးဆပ်ရန်ကျန်သည့် ကြွေးမြီများရှင်းခြင်း

ဒီလေ့လာချက်မှာ တွေ့ရှိရတဲ့အတိုင်း MDTF တွေကို အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခအပြီး ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့ကြေး အရေးတကြီးလိုနေတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ သုံးပါတယ်။ IFI တွေက မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပြန်တွဲလုပ်ဖို့ ဆုံးဖြတ်တဲ့အခါ MDTF တခုဖွဲ့စည်းဖို့ အလားအလာ ရှိပါတယ်။ အာဖရိကနိုင်ငံ အခြေအနေက မြန်မာ နိုင်ငံနဲ့တူတာ နောက်တခု ရှိပါတယ်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် မတိုင်က အာဖရိကနစ္စက ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က ဒေါ်လာသန်း ၂၃၀ နဲ့ ADB က ဒေါ်လာ ၉၅ သန်း ရခဲ့ပါတယ်။ နောက်တော့ ဒီအဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုလုံးနဲ့ နှစ် ၂၀ ကြာ အဆက်အသွယ် ဖြတ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၉ နှစ် မတိုင်မီက အကြွေးတွေကို အာဖရိကနစ္စတန်က ပြန်ဆပ်လို့ မပြီးသေးတာကြောင့် ၂၀၀၁ -၂၀၀၂ အာဖရိကနစ္စတန်မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB တို့ ပြန်လည်လုပ်ကိုင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်တဲ့ အခါ အာဖရိကနစ္စတန်က အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခုလုံးမှာ (ဆပ်ဖို့ ရက်လွန်နေတဲ့) အကြွေးတွေ ရှိနေပြီး။^{၆၂} နောက်ထပ်ပြန်စမချေးခင် ဒီအကြွေးတွေ ရှင်းဖို့ လိုပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ အာဖရိကနစ္စတန်က ဆပ်ဖို့ အကြွေးဒေါ်လာ ၂၆.၇ သန်းလောက် ရှိနေပါတယ်။^{၆၃} ARTF က ရန်ပုံငွေရယ်၊ ဂျပန်၊ အင်္ဂလန်၊ ဆွီဒင်၊ နော်ဝေးနဲ့ အီတလီ နိုင်ငံတို့က ထည့်ဝင်ငွေတွေနဲ့ ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလမှာ အကြွေးရှင်းသွားပါတယ်။^{၆၄} အဲဒီနောက်ပိုင်း အာဖရိကနစ္စတန်က ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ ပြန်ပြီး ငွေချေးလာနိုင်ပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ကစပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သဘောတူညီချက်နဲ့ အာဖရိက နစ္စတန်က ချေးငွေဒေါ်လာ ၄၃၆ သန်း ထုတ်ယူခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလမှာ အာဖရိကနစ္စတန်က ADB ကို ပေးဖို့ရှိနေတဲ့ ဒေါ်လာ ၁၈ သန်းလောက်ကို ဗြိတိသျှ အစိုးရထံမှ ထောက်ပံ့ကြေးနဲ့ ဆပ်လိုက်ပါတယ်။^{၆၅} ဆပ်ပြီးတာနဲ့ ချက်ချင်း အာဖရိက နစ္စတန်ကို ချေးဖို့ ADB ချေးငွေဒေါ်လာ သန်း ၁၅၀ ခွင့်ပြုလိုက်ပါတယ်။^{၆၆} ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB တို့ရဲ့ အကြွေးတွေ ရှင်းသွားပြီးတောင်မှ အာဖရိကနစ္စတန်က ဒီအဖွဲ့အစည်း ၂ ခု စလုံး ကို ပေးစရာဒေါ်လာ ၆၈ သန်း ရှိနေသေးပြီး၊ ဒါအတွက်လဲ ARTF က ထောက်ပံ့ ကြေး ပေးပါတယ်။^{၆၇}

အာဖဂန်နစ္စတန်နဲ့ အလားတူပဲ၊ မြန်မာနိုင်ငံကလည်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရော၊ ADB မှာပါ အကြွေးတွေ ဆပ်စရာရှိနေပါတယ်။ ၁၉၅၆ က ၁၉၈၇ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒေါ်လာသန်း ၇၆၂ သန်း ချေးခဲ့ပြီး၊ ဒေါ်လာ ၁၄၂ သန်း ဆပ်စရာ ရှိပါတယ်။^{၆၈} ၁၉၇၃ က ၁၉၈၇ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံဟာ ADB က ဒေါ်လာသန်း ၅၃၀ လောက်ချေးခဲ့ပြီး၊ ဆပ်စရာဒေါ်လာ ၂၈ သန်းလောက် ရှိနေတယ်လို့ ခန့်မှန်းရပါတယ်။^{၆၉} အာဖဂန်နစ္စတန်လိုပဲ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB တို့က မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပြန်လည် လုပ်ကိုင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်တဲ့အခါ ဒီအကြွေးတွေ အရင်ရှင်းရပါမယ်။

အာဖဂန်နစ္စတန် ။ ။ အဖြစ်အပျက် သမိုင်း

နိုင်ငံရေး	IFI တွေက ပြန်လည်ပူးတွဲဆောင်ရွက်မှု
၁၉၇၉ ။ ။ အာဖဂန်နစ္စတန် ဆိုဗီယက် သိမ်းပိုက်မှု စတင်ခြင်း။	၁၉၇၉ ခုနှစ်အထိ အာဖဂန်နစ္စတန်က ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒေါ်လာသန်း ၂၃၀ နဲ့ ADB ဆီက ဒေါ်လာ ၉၅ သန်း ချေးခဲ့ပါတယ်။
၁၉၇၉ - ၁၉၈၈ ။ ။ စစ်နဲ့ တွန်းလှန်မှု။ ဆိုဗီယက်တပ်တွေ ၁၉၈၈ မှာ ထွက်ခွာခြင်း။	၁၉၉၂ ခုနှစ်အထိ အာဖဂန်နစ္စတန်က ပြန်ဆပ်ခဲ့ ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အစွလမ်မာဘတ် ကနေ ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွေနဲ့ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေမှာ (တိုးတက်မှုတွေကို စောင့်ကြည့်တဲ့) “စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေး” လုပ်ခဲ့ပါတယ်။
၁၉၈၈ - ၁၉၉၄ ။ ။ အဖွဲ့တွေကြား တိုက်ပွဲဖြစ်ပြီး စစ်အုပ်စုခေါင်းဆောင်တွေ ပေါ်လာခြင်း။	
၁၉၉၄ ။ ။ တာလီဘန်တွေ အာဏာရပြီး နိုင်ငံနေရာ အများစုမှာ ချုပ်ကိုင်ခြင်း။	
၁၉၉၆ ။ ။ အယ်လ်ခိုင်းဒါး အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် အခြေချခြင်း။	
၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၁ ရက် ။ ။ နယူးယောက်နဲ့ ဝါရှင်တန်ဒီစီ တို့ကို တိုက်ခိုက်ခြင်း။	၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလကုန် ။ ။ အစွလမ်မာဘတ်မှာ အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးညီလာခံ ကျင်းပ ပါတယ်။ ဒါမတိုင်ခင် MDTF တခုဖွဲ့စည်းဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ ဆွေးနွေးပါတယ်။

အောက်တိုဘာ ၆ ရက် ။ ။
အမေရိကန် တပ်တွေ
အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ တိုက်ခိုက်ခြင်း။

နိုဝင်ဘာလလယ် ။ ။ တာလီဘန်
ကာဘူးလ်က ထွက်ခွာခြင်း။

နိုဝင်ဘာလကုန် ။ ။ ကြားကာလ
နိုင်ငံရေး အစီအစဉ်တွေ ဘွန်းမြို့မှာ
စတင်ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခြင်း။

ဒီဇင်ဘာ ၅ ရက် ။ ။ နိုင်ငံရေး
ကူးပြောင်းမှု ဘွန်း သဘောတူညီချက်

၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ။ ။ အာဖဂန်
နစ္စတန် ယာယီ အာဏာပိုင် (AIA)
အဖွဲ့ကို ဥက္ကဋ္ဌ ကာဇိုင်းနဲ့ ဖွဲ့ခဲ့ပါတယ်။
UNDP အရေးပေါ် အပ်နှံရန်ပုံငွေတွေနဲ့
AIA ရဲ့ အရေးပေါ် လိုအပ်ချက်တွေ
ဖြည့်ဆည်းခဲ့ပါတယ်။

၂၀၀၁ ဒီဇင်ဘာ - ၂၀၀၂ ဇန်နဝါရီ ။ ။
WB-ADB-UNDP လိုအပ်ချက် စိစစ်ရေး
ပူးတွဲ ဆောင်ရွက်၊ UNDP အရေးပေါ်အပ်နှံ
ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ တည်ထောင်ခြင်း။

၂၀၀၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ နှောင်းပိုင်း ။ ။
တိုကျိုမြို့ အလှူရှင်များ အစည်းအဝေးမှာ
(WB, ADB နဲ့ UNDP တို့ ပြင်ဆင်ထား
တဲ့) လိုအပ်ချက် စစ်ဆေးမှုကို ပြန်လည်
စစ်ဆေးပြီး အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်
တည်ဆောက်ရေး ရန်ပုံငွေ (ARTF)
ဖွဲ့စည်းဖို့ အတည်ပြုပါတယ်။

ဧပြီလ။ ။ ARTF မှာ အလှူငွေထည့်ဝင်ပြီး
စလုပ်ဖို့ ကာဘူးလ်မြို့ နှစ်နိုင်ငံအလှူရှင်များ
အပါအဝင် အလှူရှင်များ အစည်းအဝေး
လုပ်ပါ တယ်။ မေလမှာ ARTF စတင်
ဆောင်ရွက်ပါတယ်။

၂၀၀၂ ဒီဇင်ဘာ-၂၀၀၃ ဖေဖော်ဝါရီ ။ ။
ကမ္ဘာ့ဘဏ် IMF နဲ့ ADB တို့ အကြွေး

<p>၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ။ ။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ ။ ။ ကာဇိုင်းကို သမ္မတ အဖြစ် ရွေးကောက်ပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ။ ။ အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ။ ။ ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပါတယ်။</p>	<p>ရှင်းပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၃ ခုနှစ် မတ်လ ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ကူးပြောင်းကာလ ထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာ (TSS) အတည် ပြုပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ။ ။ အာဖဂန် နစ္စတန်က အလှူရှင်တွေကို ယာယီ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး အစီအစဉ် တင်ပြတဲ့ နိုင်ငံတကာ ညီလာခံကို လန်ဒန် မြို့မှာ ကျင်းပပါတယ်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကို ထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ် ပေးရာမှာ ဘွန်း သဘောတူညီချက် နေရာဆက်ခံတဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန် သဘော တူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပါတယ်။</p>
---	---

၄။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးရေးမဟာဗျူဟာများ

ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ တခြား IFI တွေက နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ ဩဇာလွှမ်းမိုးပုံကို ဒီအပိုင်း မှာ ဆွေးနွေးထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့ရဲ့ ချဉ်းကပ်နည်းတွေကို စစ်ဆေးထားပြီး နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုက အရေးအကြီးဆုံးအဖြစ် အလေးထား ဖော်ပြထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ ပြန်လည်လုပ်ဆောင် တဲ့ အထွေထွေ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖော်ပြထားပြီး၊ စစ်ပြီးကာလ တိုင်းရင်းသားအမျိုးမျိုးရှိတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်တဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီ ဂိုဗီးနားတို့ အစွန်းရောက် ဖယ်ဒရယ်မူဝါဒ ပုံစံအရ လည်ပတ်နေပုံကို စစ်ဆေးထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ စီးပွားရေး တိုးတက်ရေးတို့ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်ကတည်းက ကြိုးစား ဆောင်ရွက်နေခဲ့ပါတယ်။

က။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေး ကားပြင်နည်းနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အကြံပေးချက်

စောစောက သုံးခဲ့တဲ့ ကားဥပမာကို ဆက်ပြောရရင်၊ ဒီလိုဖြစ်မယ်လို့ မျှော်လင့် နိုင်ပါတယ်။ ပြန်လည်ပူးတွဲ ဆောင်ရွက်ချိန်ရောက်တဲ့အခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က မြန်မာနိုင်ငံကို ပြေးပြီး လမ်းတွေ ပြင်ဖို့နဲ့ ကားသစ်တွေဝယ်ဖို့ အကူအညီ ကမ်းလှမ်းပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံ လိုအပ်တာ တွေအားလုံး ပေးဖို့ ကမ်းလှမ်းပါမယ်။ ဒါပေမဲ့ အခမဲ့ မဟုတ်ပါဘူး။ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က မြန်မာနိုင်ငံကို သူတို့ရွေးတဲ့ ဈေးကြီးတဲ့ ကားအစိတ်အပိုင်းတွေနဲ့ သူတို့ရွေးတဲ့ ဓာတ်ဆီဝယ်ခိုင်းပြီး၊ ကားပြင်တဲ့အခါ အကူအညီပေးဖို့ ဈေးကြီးတဲ့နိုင်ငံခြားက အကြံပေး သူတွေကို ပိုက်ဆံပေးရပါမယ်။ မြန်မာနိုင်ငံကို လမ်းပြင်ဖို့နဲ့ ကားအသစ်ဝယ်ဖို့ ကိုယ့်အစီ အစဉ်တွေ ကိုယ်ချမှတ်ဖို့ပြောပေမဲ့ ဘာအကူအညီမှမရခင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီအစီအစဉ် ကို အရင်အတည်ပြုရပါမယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ် (ဒါမှမဟုတ် IMF) နဲ့ တွဲလုပ်တဲ့ နိုင်ငံတွေက သတိထားဖို့ လိုကြောင်း ပူးတွဲသဘောတူညီချက်မှာ အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ အတွေးအခေါ် ဖလှယ်မှုတွေ လုပ်ခွင့်ပြုဖို့၊ ပြီးတော့ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက နောက်ဆုံးမှာ၊ နိုင်ငံတွေမှာ လုပ်တဲ့အရာ တွေမှာ နိုင်ငံရဲ့ အကြံပေးချက်တွေလည်း ထည့်သွင်းအောင်လုပ်ရမယ်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စီးပွားရေး ပညာရှင်ဟောင်း တယောက်က သတိပေးပါတယ်။^{၇၀}

၁။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့၏ ဖွံ့ဖြိုးမှု ပုံစံ

ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က ဆင်းရဲမှုလျော့ချစေရေးမှာ တခုတည်းသော အရေးအကြီးဆုံးအရာက စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖြစ်တယ်လို့ယူဆတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံကို လက်ခံထားပါတယ်။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ဖြစ်စေဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက် (Washington Consensus) လို့ ရည်ညွှန်းလေ့ရှိတဲ့ အပြောင်းအလဲတွေ လုပ်ဖို့လိုတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စီးပွားရေးပညာရှင်ချုပ်ဟောင်းဖြစ်ပြီး၊ စီးပွားရေးပညာဆိုင်ရာ နိုဘဲလ် ဆုရှင်လည်းဖြစ်တဲ့ ဂျိုးဇက်စတီးဂလစ်စ် (Joseph Stiglitz) ရဲ့ ဖော်ပြချက်အရ ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက်က “တိုးတက်ဆဲနိုင်ငံတွေအတွက် ‘သင့်တော်တဲ့’ မူဝါဒတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး IMF၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ အမေရိကန် ဘဏ္ဍာရေးဌာနတို့အကြား သဘောတူညီချက် ဖြစ်ပါတယ်။”⁷¹

“ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက်” ဆိုတဲ့စကားက “၁၉၈၉ ခုနှစ်ကစပြီး လက်တင် အမေရိကနိုင်ငံတွေကို (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ IMF၊ အမေရိကန်ဘဏ္ဍာရေးဌာန၊ အမေရိကန် ဘဏ္ဍာငွေ အရန်စုဆောင်းရေးအဖွဲ့တို့ အပါအဝင်) ဝါရှင်တန်အခြေစိုက် အဖွဲ့အစည်းတွေကပေးတဲ့ အနိမ့်ဆုံးအဆင့် မူဝါဒအကြံပေးချက်ကို ရည်ညွှန်းဖို့” ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှာ ပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။⁷² ဒီအကြံပေးချက်မှာ ဘဏ္ဍာရေးစည်းကမ်း၊ ကုန်သွယ်မှု လွတ်လပ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း လျော့ပေါ့ရေးနဲ့ ပုဂ္ဂလိက ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ပေးခြင်း စတဲ့ မူဝါဒတွေ ပါပါတယ်။

IFI တွေက ငွေချေးတဲ့ နိုင်ငံတွေအပေါ် ဖွံ့ဖြိုးရေးနည်းဗျူဟာတွေကို သတ်မှတ်ပုံ၊ အားပေးပုံတို့ရဲ့ အလယ်ဗဟိုမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနဲ့ ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်မှုတို့ကို အလေးထားမှုတို့ ရှိနေပါတယ်။ ဆိုလိုတာက လက်ခံနိုင်ငံက ဝါရှင်တန်သဘောတူညီချက်အရ အပြောင်းအလဲတွေ လုပ်တဲ့အပေါ်မှာ မူတည်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က ဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့မှုတွေ ပေးပါတယ်။

ဒီမူဝါဒ ကန့်သတ်ချက်တွေအပေါ် အခြေအတင် ဆွေးနွေးကြပေမဲ့ သေချာတာက ဒီပြဋ္ဌာန်းချက်တွေကို ဖွံ့ဖြိုးမှု အဆင့်အမျိုးအမျိုးနဲ့ ကွဲပြားတဲ့အခြေအနေတွေမှာ ခြုံငုံပြီး အသုံးချရင် နိုင်ငံတွေမှာ ဆိုးရွားတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေ ရှိခဲ့တယ်ဆိုတာပါပဲ။ စတီးဂလစ်စ်ရဲ့ ပြောဆိုချက်အရ “လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံက ပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းရာမှာ အဓိကကျတဲ့ အတွေး အခေါ်တွေကို ... နောင်မှာ ... ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးက နိုင်ငံတွေမှာလည်း သုံးနိုင်တယ်လို့ ယူဆခဲ့ ပါတယ်။ ... ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက် ဖြစ်သွားတဲ့ စီးပွားရေးမူဝါဒတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲ နိုင်ငံတွေမှာ သွားသုံးတဲ့ စီးပွားရေး မူဝါဒတွေဟာ တိုးတက်မှု အစောပိုင်းအဆင့်မှာ ရှိနေတဲ့ ဒါမှမဟုတ် အပြောင်းအလဲ

ကာလ အစောပိုင်းမှာရှိတဲ့ နိုင်ငံတွေအတွက် မသင့်တော်ပါဘူး။”^{၇၃} ဒါကြောင့် ကုန်သွယ်ရေး လွတ်လပ်ခွင့်ပေးရာမှာ၊ ဥပမာ -

“အမေရိကန်နဲ့ ဂျပန် အပါအဝင် - စက်မှုနိုင်ငံအများစုက မိမိတို့ရဲ့ စီးပွားရေးတွေကို အမြော်အမြင် ရှိရှိနဲ့ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီတွေနဲ့ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ပြီး အားကောင်းလာတဲ့အထိ တချို့စက်မှုလုပ်ငန်းတွေကို ရွေးပြီး အကာအကွယ် ပေးထားပါတယ်။ စမ်းကြည့်ဖူးတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ အားလုံးကိုခြုံငုံပြီး အကာအကွယ် ပေးထားတာက အောင်မြင်လေ့ မရှိသလို ကုန်သွယ်ရေးကို အလျင်အမြန် လွတ်လပ်ခွင့်ပေးတာကလည်း အောင်မြင်လေ့ မရှိဘူးဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ တိုးတက်ဆဲ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို မိမိနိုင်ငံက လုပ်ငန်းတချို့က ထုတ်တဲ့ကုန်တွေနဲ့ ယှဉ်ပြိုင်မယ့် သွင်းကုန်တွေသွင်းဖို့ အတင်းအဓမ္မဖွင့်ခိုင်းရင် တခြား နိုင်ငံတွေက ပိုအားကောင်းတဲ့ အလားတူလုပ်ငန်းတွေရဲ့ ယှဉ်ပြိုင်မှုဒဏ် အရမ်းခံရနိုင်ဖို့ အန္တရာယ်ရှိတဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာ လူမှုရေးရော စီးပွားရေးအရပါ အန္တရာယ်ရှိတဲ့ ဆိုးကျိုးတွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အလုပ်အကိုင်တွေလည်း စနစ်တကျ ပျက်စီးသွားခဲ့ပါတယ်။”^{၇၄}

ကမ္ဘာ့ဘဏ်ပြင်ပနဲ့ IMF တို့ ပြင်ပမှာ ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက်ကို ခြုံငုံပြီး အသုံးပြုတာ ထိရောက်မှုရှိ မရှိ မကြာခဏဝေဖန်ကြပါတယ်။ စတီးဂလစ်ဇ်ပြောသလို “ဝါရှင်တန် သဘောတူညီချက်က ချမှတ်လိုက်တဲ့ မူဝါဒတွေရဲ့ သက်ရောက်မှုက များသောအားဖြင့် လူနည်းစု အကျိုးအတွက် လူအများ အနစ်နာခံရတာ၊ ချမ်းသာတဲ့ လူတွေအတွက် ဆင်းရဲသားတွေ နစ်နာ ခံရတာပါပဲ။”^{၇၅} အောင်မြင်တဲ့နိုင်ငံတွေဟာ နိုင်ငံတိုးတက်မှုအတွက် “ဖွံ့ဖြိုးဖို့ ပြည့်စုံတဲ့ ချဉ်းကပ်နည်း”နဲ့ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံစီးပွားရေး တည်ငြိမ်မှုနဲ့ ဘဏ္ဍာရေးမှာ စည်းကမ်းရှိမှုတွေလို စီးပွားရေးမူဝါဒတွေ ဖွံ့ဖြိုးဖို့ သာမက တန်းတူညီမျှမှု၊ ပြည်ပပို့ကုန်တိုးချဲ့ပြီး အလုပ်အကိုင်တွေ ဖန်တီးမှု၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုနဲ့ စီးပွားရေးဖန်တီးမှု စတာတွေမှာလည်း ဖွံ့ဖြိုးဖို့လိုကြောင်း စတီးဂလစ်ဇ်က လေ့လာမိပါတယ်။^{၇၆} ဒီမိုကရေစီကျ ဆောင်ရွက်ပုံနဲ့ ဥပဒေစိုးမိုးမှုတို့ရဲ့ အရေးပါပုံတို့ကိုလည်း စတီးဂလစ်ဇ်က ထောက်ပြခဲ့ပါတယ်။^{၇၇}

၂။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆိုတာက ဘဏ်တစ်ခုပါ။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ရည်မှန်းချက်ထဲမှာ “ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေမှာ ဆင်းရဲမှု တိုက်ဖျက်ရေး နဲ့ လူနေမှုအဆင့်အတန်း တိုးတက်ရေး” လို့ ပြောဆိုထားပေမဲ့ ဒီချက်တွေအကြားမှာ အဓိက အချက်ကတော့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဟာ ဘဏ်တစ်ခုဆိုတာပါပဲ။ ဘဏ်တစ်ခုဖြစ်တာကြောင့် သူရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် ပိုက်ဆံချေးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ချေးငွေကရတဲ့ အတိုးတွေပေါ် မူတည်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အစွမ်းနဲ့ပမာဏ ကြီးထွားတာပါ။ ဆိုလိုတာက လက်ခံနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက လိုချင်တာ ဒါမှမဟုတ် လိုအပ်တာ မဟုတ်ပေမဲ့ (ဥပမာ - ကြီးမားတဲ့ အခြေခံ အဆောက်အအုံ စီမံကိန်းတွေလို) စီမံခန့်ခွဲရေး ကုန်ကျစရိတ် နည်းတဲ့ချေးငွေ များများစားစားပေးရင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ အကျိုးရှိပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကမ္ဘာ့ဘဏ် ငွေချေးလုပ်ထုံးတွေက နိုင်ငံတွေကို ငွေချေးဖို့ ဖိအားပေးထားပါတယ်။ ဒီလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ကြာကြာရပ်တည်လို့မရတဲ့ အဆင့်အထိ အကြွေးတွေ တက်သွား ကြပါတယ်။ ဒီလိုအခြေအနေရှိတဲ့ အကြွေးတွေက ပြည်သူတွေရဲ့ဘဝအပေါ် ကြီးမားတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။ မကြာသေးခင်က တိုးတက်ဆဲနိုင်ငံ ၃၀ ကျော်ရဲ့ ရသုံးငွေ သုံးစွဲမှုကို လေ့လာချက်အရ ဒီနိုင်ငံတွေရဲ့ သုံးပုံနှစ်ပုံက အခြေခံလူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုတွေထက် အကြွေး ပြန်ဆပ်ဖို့အတွက် သုံးဆကနေ ငါးဆပိုသုံးတယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ အကြွေးပြန်ဆပ်တာက နိုင်ငံဘဏ္ဍာရဲ့ သုံးပုံတပုံနဲ့ ထက်ဝက်ကြား ကုန်ပါတယ်။^{၇၅}

ခ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘယ်လို ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သလဲ။

၁။ ဆောင်ရွက်မှု တရားဝင်ရုပ်သိမ်းသည့်ကာလ

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ဘဏ္ဍာရေး ဒါမှမဟုတ် နည်းပညာ အထောက်အကူတွေ မပေး နေတဲ့ ကာလအတွင်းမှာတောင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဲဒီနိုင်ငံကို (သာမန်အားဖြင့် အိမ်နီး ချင်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ကနေ) “စောင့်ကြပ်ရှုတဲ့အစီရင်ခံစာ” တွေရေးတာ ဒါမှမဟုတ် အစိုးရ အရာရှိတွေကို ရုံးသဘော မဟုတ်ဘဲ သာမန်အားဖြင့် တွေ့ဆုံတာ စသဖြင့် လှုပ်ရှား နေပါလိမ့်မယ်။ ဥပမာ - ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဝန်ထမ်း တွေက ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်မထိုးခင် တနှစ် ၁၉၉၄ နှောင်းပိုင်းမှာ အစိုးရ အရာရှိတွေနဲ့ စတင်စည်းဝေးခဲ့ပါတယ်။^{၇၆}

စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသည့်အစီရင်ခံစာ

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို စောင့်ကြည့်ဖို့ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုတဲ့ အစီရင်ခံစာ ထားလေ့ရှိပါတယ်။ ဥပမာ - အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွေနဲ့ ၁၉၉၀ ခုနှစ် တွေမှာ တရားဝင်ဆောင်ရွက်နေခြင်း မရှိတုန်းက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အစွလမ်မာဘတ်ကနေ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုနေပါတယ်။^{၉၀} ဒီစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေး အစီအစဉ်နဲ့ ဆက်စပ်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က လေ့လာချက်တွေ၊ ညီလာခံတွေနဲ့ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းတွေ လုပ်နိုင်ပါတယ်။

LICUS ဆောင်ရွက်ချက်^{၉၁}

ကြပ်တည်းမှု ဒဏ်ပိနေတဲ့၊ ဝင်ငွေနည်းတဲ့ နိုင်ငံတွေဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက် (LICUS Initiative) ဆိုတာက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ အကြွေးတင်နေပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဲဒီမှာ လှုပ်ရှားမနေ ရင်တောင်မှာ၊ ဒါမှမဟုတ် အဲဒီနိုင်ငံမှာ ပဋိပက္ခတွေ ဖြစ်ပွားနေရင်၊ ဒါမှမဟုတ် တခုခုကြောင့် ထုံးစံ အရ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုရယူဖို့ ဒုက္ခများလွန်းတယ်လို့ ယူဆရတဲ့နိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို လုပ်ကိုင်စေနိုင်တဲ့ မူဝါဒအစီအစဉ် ဖြစ်ပါတယ်။ LICUS ဆောင်ရွက်ချက်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်စရာကောင်းတဲ့အချက်က ဒီလိုနိုင်ငံတွေမှာ ဆောင်ရွက်မှုကို ရုပ်သိမ်းလိုက်တဲ့အခါ ဆက်ဆံရေးနေပြီး၊ နိုင်ငံပါ ပြိုကွဲစေနိုင်ပါတယ်။ LICUS ဆောင်ရွက်ချက်အရ ပြန်လည်ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်ဖို့ မျှော်လင့်ချက်နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဖွဲ့တွေလွှတ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင် နိုင်ငံ များနဲ့ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်တွေ ပြန်သိရအောင် သုံးသပ်မှုတွေ လုပ်ခဲ့ပါတယ်။^{၉၂} LICUS ဆောင်ရွက်ချက်ကြောင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပစ်မှတ်နိုင်ခဲ့ ပြန်လည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး၊ UNDP နှစ်နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်းတွေ ဒါမှမဟုတ် NGO တွေနဲ့ အပြိုင်အဆိုင် ရှိနေနိုင်ပါတယ်။

၂။ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ လုပ်ကိုင်ခြင်း ။ ။ ကြွေးမြီ ရှင်းခြင်း

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ပြီးတာနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီနိုင်ငံတင်နေတဲ့ အကြွေးတွေကိုရှင်းဖို့ စီစဉ်ပါတယ်။ အကြွေးတွေ မရှင်းမချင်း ဒီနိုင်ငံကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နောက်ထပ် ငွေမချေးနိုင်တာကြောင့် ကြွေးမြီရှင်းတာက ကမ္ဘာ့ဘဏ်အတွက် ရော နိုင်ငံအတွက်ပါ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါကြောင့် အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ လုပ်သလို နှစ်နိုင်ငံ ထောက်ပံ့ကြေးတွေကို ညှိနှိုင်းပြီး ကြွေးမြီရှင်းအောင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အားတက်သရော အကူအညီပေးပါတယ်။^{၉၃}

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နှစ်နိုင်ငံပေးငွေတွေကို စီစဉ်ရုံမက ကြွေးမြီရှင်းအောင်လုပ်ရာမှာ အထူး ဘဏ္ဍာရေး အစီအစဉ်လည်း ချမှတ်နိုင်ပါတယ်။ ဥပမာ - ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားက ကြွေးမြီရှင်းရေး အစီအစဉ်မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က (ဒေါ်လာ ၆၂၁ သန်း၊ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း ပေးဆပ်ဖို့ ကျန်တဲ့)^{၈၇} လက်ရှိအကြွေးကို ချေးငွေအသစ်သုံးရပ်အဖြစ် ပြန်စီစဉ်လိုက်ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့ ပူးပေါင်းပြီး အကြွေးထူတဲ့၊ ဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံဆောင်ရွက်ချက် (HIPC) ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါက အကြွေးထူတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ စီးပွားရေး ပြောင်းလဲမှုတချို့နဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မူဝါဒတွေလုပ်ရင် အကြွေးလျော့ပေးဖို့ အစီအစဉ်ဖြစ်ပါတယ်။^{၈၈} HIPC ဆောင်ရွက်ချက်က အောက်ဖော်ပြပါ ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာ စာတမ်းတွေနဲ့ အတူဆောင်ရွက်ပါတယ်။

၃။ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး ။ ။ PRSP နဲ့ CAS

ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာစာတမ်း PRSP ⁸⁷

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဖော်ပြတဲ့အတိုင်း ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာစာတမ်း (PRSP) က ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ပြည့်စုံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မူဝါဒအစီအစဉ်အတွက် အဓိက

<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ခြင်း။^{၈၉}</p> <p><u>ဆောင်ရွက်မှု တရားဝင်ရပ်သိမ်းခြင်း</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ စောင့်ကြည့်ရေးအစီရင်ခံစာ ▪ ဒဏ်ခံနေရတဲ့ ဝင်ငွေနည်းနိုင်ငံတွေ (LICUS) ဆောင်ရွက်ချက် <p><u>ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ရေးသို့</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ကြွေးမြီရှင်းခြင်း (ကြွေးမြီရှင်းရေး ဆွေးနွေးဖို့ နိုင်ငံပြန်လည်ဆောင်ရွက်ရေး မှတ်စုတွေ ရေးချင်ရေးနိုင်ပါတယ်။) ▪ ယာယီ အထောက်အကူမဟာဗျူဟာချမှတ် (အမှုတိုင်းနဲ့ မသက်ဆိုင်ပါ) <p><u>ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ နိုင်ငံက ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာစာတမ်း (PRSP) ရေးဆွဲမှု (အမှုတိုင်းနဲ့ မသက်ဆိုင်ပါ) ▪ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေးမဟာဗျူဟာ (CAS) ချမှတ်ခြင်း (PRSP အပေါ် မူတည်သည်)

အပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမူဝါဒအစီအစဉ်က နေရာအမျိုးမျိုးကနေ နိုင်ငံကိုပေးတဲ့ အထောက်

အကူတွေကို ညှိနှိုင်းဖို့ ကြိုးပမ်းချက်တရပ်ဖြစ်ပြီး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးမဟာဗျူဟာကို နိုင်ငံက ပိုင်ဆိုင်မှုရှိအောင် ထောက်ပံ့ဖို့ ရည်ရွယ်ပါတယ်။ PRSP မှာ နိုင်ငံဆင်းရဲမှု လျော့ချ ရေးကြိုးပမ်းရာမှာ ဦးစားပေးရမယ့် အရာ တွေလို သတ်မှတ်ထားတာတွေပါပြီး၊ အလှူ ရှင်တွေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အထောက်အကူ ပေးရာမှာ လမ်းညွှန်ချက်တွေ ပေးထားပါ တယ်။ PRSP က အကြွေးထူတဲ့ ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေ (HIPC) အတွက် သတ်မှတ်ချက် တခုဖြစ်ပြီး (HIPC) ဆောင်ရွက်ချက်အရ အကြွေးက လွတ်မြောက်ဖို့ အခြေခံတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။

နိုင်ငံရဲ့ပါလီမန်၊ နိုင်ငံသားတွေ၊ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ တခြား လုပ် ဖော်ကိုင်ဖက်တွေနဲ့ တိုင်ပင်ပြီး (ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနနဲ့ တခြားသက်ဆိုင်ရာဌာနတွေ စတဲ့) အစိုးရက PRSP တခု ပြင်ဆင်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မကြာသေးခင်က စစ်ဆေး ချက်တွေအရ PRSP တွေကို ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနက အရာရှိတွေက ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF ဝန်ထမ်းတွေနဲ့ အနီးကပ် ပူးတွဲ ရေးဆွဲထားလေ့ရှိပြီး၊ နိုင်ငံတွင်းမှာ အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိ ဆွေးနွေးပွဲတွေ မလုပ်တာ တွေ့ရပါတယ်။” ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က သီးခြား စစ်ဆေးတဲ့အခါ ဒီလိုဆွေးနွေးပွဲတွေ လုပ်ခဲ့ရင်လည်း ဒီ လုပ်ငန်းစဉ်က ရရှိချက်တွေကို နောက်ဆုံး နည်းဗျူဟာတွေမှာ တွေ့ရမယ်လို့ မဆိုလိုပါဘူး။”^{၆၉}

နောက်ဆုံးအနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF ရဲ့ မူဝါဒရည်မှန်းချက်တွေက ကမ္ဘာ့ ဘဏ်နဲ့ IMF တို့ရဲ့ မူဝါဒ ရည်မှန်းချက်တွေနဲ့ ကိုက်ညီခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဆုံးဖြတ်ဖို့ စစ်ဆေး ပါတယ်။^{၇၀} ပူးတွဲပြီး PRSP ကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF ဘုတ်အဖွဲ့သို့ “အတည်ပြုရန်” တင်သွင်းပါတယ်။ PRSP ကို ဒီလို “အတည်မပြု” ရင် ဒီနိုင်ငံက ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF ဆီက အထောက်အပံ့ မရပါဘူး။ တခြားတဖက်က ကြည့်မယ်ဆိုရင်လည်း ဒီနိုင်ငံရဲ့ ပါလီမန်က PRSP ကို အတည်ပြု ရမည်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ သတ်မှတ်ချက်မရှိပါဘူး။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအထိ ထုတ်လိုက်တဲ့ PRSP ၂၉ ခုအနက်၊ အမှု ၁၃ ခု မှာပဲ နိုင်ငံတွေရဲ့ ပါလီမန်တွေကို နောက်ဆုံးမူကြမ်း ပို့ပါတယ်။^{၇၁}

နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေးမဟာဗျူဟာ (CAS) ^{၆၂}

PRSP ကိုအတည်ပြုပြီးတာနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဲဒီနိုင်ငံအတွက် နိုင်ငံ ထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာ (CAS) တခု ပြင်ဆင်ပါတယ်။ CAS ဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ “ပုံမှန်” ဆက်ဆံရေး ရှိနေတဲ့ ငွေချေးတဲ့ နိုင်ငံတိုင်းအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ရေးဆွဲပြီး သုံးတဲ့ အဓိကအစီအစဉ်ဖြစ်ပြီး^{၆၃}၊ လာမယ့် သုံးလေးနှစ်ကာလအတွင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အဲဒီနိုင်ငံကိုပေးမယ့် အထောက်အကူတွေ အကျဉ်းချုပ်ရေးထားပါတယ်။ CAS က နိုင်ငံရဲ့ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစားပေးရမယ့်အရာတွေကို အခြေခံရမှာဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံမှာ PRSP ရှိခဲ့ရင် ဒါနဲ့အတူတူ လုပ်ကိုင်ပါတယ်။

အသွင်ကူးပြောင်းနေတဲ့ နိုင်ငံတွေအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က တရားဝင် အသွင် ကူးပြောင်းရေး အထောက်အပံ့ မဟာဗျူဟာ (TSS) လို့ ခေါ်တဲ့ ယာယီမဟာဗျူဟာ မှတ်စု (ISN) ရေးပါမယ်။ ဒါက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပိုပြီးပြည့်စုံတဲ့ ပါဝင်မှုမလာခင် ရေတို ကနေ မတိုမရှည်ကာလ အစီအစဉ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ - အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရရှိတာနဲ့ PRSP တခု ချမှတ်မယ်ဆိုတဲ့ မျှော်လင့်ချက်နဲ့ ယာယီအစိုးရရှိနေတုန်း TSS တခုရှိပါတယ်။^{၆၄} ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြည့်စုံတဲ့ CAS အတွက် အဆင်သင့်မဖြစ်သေးဘူးလို့ ယူဆရတဲ့နိုင်ငံ ၈ နိုင်ငံအတွက် ISN တွေ ပြင်ဆင်ခဲ့ပါတယ်။^{၆၅}

လေ့လာချက်

ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ဒေတင်သဘောတူညီချက် (Dayton Accords) နဲ့ “ဖရန်ကင် စတိုင်း စီးပွားရေး”⁹⁶

IFI တွေက ကာလတခုအတွင်း ပူးတွဲဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိဘဲ နောက်မှပြန်လည် ဆောင်ရွက်တဲ့နိုင်ငံတွေမှာ IFI တွေက စီးပွားရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လမ်းကြောင်းတင် မက သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်ဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်တွေကိုလည်း ချမှတ်ပါ တယ်။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ သုံးနှစ်စစ်ပွဲကာလအပြီး ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့တဲ့ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်ဖြစ်တဲ့ ဒေတင်သဘောတူညီ ချက်က^{၉၇} စီးပွားရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လမ်းကြောင်းအပေါ် အထူးကြီးမားတဲ့ သက်ရောက်မှု ရှိခဲ့ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့ရဲ့ အသွင်ကူးပြောင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ် အစောပိုင်းမှာ ပါဝင်ပြီး၊ ဒေတင်သဘောတူညီချက် လက်မှတ်မထိုးခင် ၁၉၉၄ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှာ ဘော့စနီးယား ဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ (Bosnia Working Group) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။^{၉၈} ၎င်းရဲ့ကျွမ်းကျင်မှုက “ဒေတင်မြို့မှာ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲတွေမှာ အရေးပါတယ်” လို့ဆိုပြီး ဒေတင်မြို့က နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက် ညှိနှိုင်းပွဲတွေမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။^{၉၉} ဒေတင်သဘောတူညီချက် လက်မှတ် ထိုးပြီး မကြာမီ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဦးဆောင်ပြီး ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားကို လိုအပ် ချက်စစ်ဆေးဖို့ သွားပြီး^{၁၀၀} အဲဒီအချိန်ကစပြီး ဒီနှစ်နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေး ပြန်လည်တည် ဆောက်ဖို့နဲ့ စီးပွားရေးကို ဈေးကွက်စနစ်ပြောင်းဖို့ ကြိုးပမ်းချက်တွေ ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်ခဲ့ပါတယ်။

၁၉၉၅ ခုနှစ် မတိုင်မီ ကာလ

ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံမှာ ဆားဘ်၊ ခရိုအက်၊ ဆလိုဗင်း၊ ဘော့စနီးယားနဲ့ အယ်လ်ဘေးနီးယားတို့ အပါအဝင် လူမျိုးစုတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ ယူဂိုဆလားဗီး ယားဟာ ဘာသာရေးလည်းကွဲပြားပြီး (ခရိုအက်နဲ့ ဆလိုဗင်း အများစုဖြစ်တဲ့) ကာသိုလစ်၊ (ဆားဘ် လူမျိုးအများစုဖြစ်တဲ့) အရှေ့ပိုင်းအေသိုဒေါ့စ်နဲ့ (“ဘောစနေး ရစ်ခ်စ်” လို့ခေါ်တဲ့ ဘော့စနီးယား မူဆလင်တွေပါတဲ့) မူဆလင်တွေ ရှိပါတယ်။ ခရိုအေးရှား၊ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဆားဘီးယား အပါအဝင် ပြည်နယ်ခြောက်ခုရှိပေမဲ့၊ ၁၉၉၂ ခုနှစ် စစ်ပွဲတွေမစခင် လူမျိုးစုတွေက ပြည်နယ်တခုက နောက်တခုကို အလွယ်တကူ

သွားနိုင်ပြီး (ဥပမာ - ဆားဘဲတွေ အများအပြား ဆားဘီးယား ပြင်ပမှာနေကြပါတယ်) လူမျိုးစုများအကြား အိမ်ထောင်ပြုတာလည်း အများအပြား တွေ့ရပါတယ်။^{၁၀၀}

နှစ်ပေါင်းများစွာ ယူဂိုဆလားဗီးယားမှာ သမ္မတတီးတိုးလက်အောက် ဒုက္ခခံပြီး နောက် ၁၉၉၀ ဒီမိုကရေစီကျ ရွေးကောက်ပွဲတွေကနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးချစ်ပါတီတွေ အနိုင်ရခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနောက် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအမျိုးမျိုးက လွတ်လပ်ရေး ကြေညာပြီး ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေတွေ တည်ထောင်ခဲ့တာကြောင့် နိုင်ငံက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအလိုက် ပြိုကွဲခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ ခရိုအက်တွေ၊ ဘော့စနီးအက်နဲ့ ဆားဘဲ တွေအကြား တိုက်ပွဲစခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနောက် သုံးနှစ်အတွင်း သေဆုံးမှု ၂ သိန်းခွဲ၊ ပြည်တွင်းမှာ အကြီးအကျယ် အိုးအိမ်ကင်းမဲ့မှုတွေ၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေကို ပြောင်းရွှေ့မှု တွေနဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံနဲ့ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတွေ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးမှုတွေ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။^{၁၀၂}

ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ။ ။ အဖြစ်အပျက်သမိုင်း

နိုင်ငံရေး	IFI တွေ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု
<p>၁၉၉၁ ဇွန် ။ ။ ခရိုအေးရှားနဲ့ ဆလိုဗီးနီးယားတို့ လွတ်လပ်ရေး ကြေညာ။ ဆားဘ်တို့ ခရိုအေးရှားရဲ့ သုံးပုံတပုံ သိမ်းပိုက်။</p> <p>၁၉၉၂ ဖေဖော်ဝါရီ ။ ။ ဘော့စနီးယားက ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားအဖြစ် လွတ်လပ်ရေး ကြေညာ။</p> <p>၁၉၉၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၉၄ မတ်လ ။ ။ ဘော့စနီးအက်၊ ခရိုအက်နဲ့ ဆားဘ်တို့အကြား လက်နက်ကိုင် တိုက်ပွဲဖြစ်။</p> <p>၁၉၉၄ မတ်လ ။ ။ ဘော့စနီးအက်နဲ့ ခရိုအက်တို့အကြား အပစ်အခတ် ရပ်စဲ။ ဆားဘ်နဲ့ ဘော့စနီးအက်တို့ ဆက်လက် တိုက်ပွဲဖြစ်။</p> <p>၁၉၉၅ နိုဝင်ဘာ ။ ။ ဒေတင် သဘောတူညီချက်အရ ပဋိပက္ခ အဆုံးသတ်ပြီး ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတိုင်းပြည်တည်ထောင်။</p>	<p>၁၉၄၉ ကနေ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံ ပြိုကွဲတဲ့ ၁၉၉၁ အထိ ယူဂိုဆလားဗီးယားဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပုံမှန် ချေးခဲ့ပါတယ်။</p> <p>၁၉၉၄ နှောင်းပိုင်း ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ ဘော့စနီးယား ဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ တည်ထောင်ခဲ့ပါတယ်။</p> <p>၁၉၉၅ ဇန်နဝါရီ ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေး လိုအပ်ချက်တွေ စစ်ဆေးတာနဲ့ အလှူရှင်တွေကို ညှိနှိုင်းတာ စခဲ့ပြီ။ ဝါဆောမြို့ မှာ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားက အရာရှိတွေနဲ့ ပထမစီမံကိန်းရေးဆွဲမှုအဖွဲ့က တွေ့ခဲ့ပါတယ်။ စီမံကိန်း ပြင်ဆင်မှုနဲ့ အစမ်းစီမံကိန်းတွေအတွက် ဒေါ်လာ ၁၀ သန်းတန် ဒတ်ချ်အပ်နံ့ ရန်ပုံငွေ စတင်ခဲ့ပါတယ်။</p>

အောက်တိုဘာ ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် နှစ်ပတ်လည် အစည်းအဝေးတွေက ရိုးရိုးတွေ့ဆုံပွဲက “ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ် ပြင်ဆင်ရာမှာ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို အတည်ပြု ပေးလိုက် ပါတယ်။”^{၁၀၃}

နိုဝင်ဘာ ။ ။ ဒေတင်ညိုနှိုင်းပွဲတွေကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ဖိတ်လိုက်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က IFI တွေရဲ့ ပူးတွဲဆောင်ရွက်ချက်ကို ဦးဆောင်ပြီး လိုအပ်ချက် တွေ စစ်ဆေးမှုနဲ့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး မဟာဗျူဟာတို့ကို အတည်ပြု လိုက်ပါတယ်။

ဒီဇင်ဘာ ။ ။ ဘရပ်ဆဲလ်စ်မြို့မှာ ပထမဆုံး အလှူရှင်တွေ အစည်းအဝေး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က စီစဉ်ပါ တယ်။

၁၉၉၆ ဖေဖော်ဝါရီ ။ ။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားအတွက် ဘဏ်အပ်နှံရန်ပုံငွေကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့က ခွင့်ပြုလိုက်ပြီး ဒီရန်ပုံငွေကို တခြား အလှူရှင်တွေဆီက ပါဝင်ငွေတွေကို လက်ခံ နိုင်တဲ့ MDTF ဖြစ်ဖို့ အလားအလာနဲ့ အကြံပြု လိုက်ပါတယ်။ MDTF တခုကိုမှ မဖွဲ့စည်းပါဘူး။

မတ်လ ။ ။ အကြွေးတွေရှင်းလိုက်ဖို့ အစီအစဉ်ကို ခွင့်ပြုလိုက်တယ်။

ဧပြီလ ။ ။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားက ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ကတည်းက အကျုံးဝင်ခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့ ဖြစ်လာပါတယ်။

ဒေတင်သဘောတူညီချက်နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အခန်းကဏ္ဍ

၁၉၅၅ မှာ ဒေတင်သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ထိုးပြီး ပဋိပက္ခ ချုပ်ငြိမ်းခဲ့ပါတယ်။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့အတွက် ဒေတင်သဘောတူညီချက်ပါ^{၁၀၄} ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအသစ်အရ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတွေကို အခြေခံတဲ့ ပြည်တွင်း “အဖွဲ့အစည်း” နှစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။ ဆရပစကာပြည်ထောင်စု (ဆားဘ်)နဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဖက်ဒရေးရှင်း (ဘော့စနီးအက်-ခရိုအက်) တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ၁၉၉၂-၁၉၉၅ ခုနှစ် စစ်ပွဲမတိုင်ခင်က ထက်စာရင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတွေ သိပ်သည်းမှုပိုများလာလို့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အခြေခံတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေ ဖွဲ့ရပါတယ်။^{၁၀၅}

ဒါ့အပြင် ဒေတင်သဘောတူညီချက်နဲ့ အရမ်းအားနည်းတဲ့ ဗဟိုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းလိုက်ပါတယ်။ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေကို ကာကွယ်ရေးတပ်နဲ့ ရဲတို့က တာဝန်ယူရပြီး၊ ဗဟိုအစိုးရရဲ့ စီးပွားရေးအာဏာကို သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနဲ့ ဆက်သွယ်ရေး၊ ပြည်ပအကြေး၊ နိုင်ငံခြား ကုန်သွယ်မှုနဲ့ (အခွန်နဲ့ အကောက်ခွန် အုပ်ချုပ်ရေးကို အဖွဲ့အစည်း နှစ်ရပ်ကပဲ ကိုင်ထားပေမဲ့ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်မှု မူဝါဒဆိုင်ရာ ဗဟိုအာဏာက မပြောပလောက်ပါဘူး) အကောက်ခွန်တို့ရဲ့ အဖွဲ့အစည်းအချင်းချင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းချမှတ်မှု လောက်အတွက်ပဲ သတ်မှတ်ထားပါတယ်။ ဒီလို “ထူးခြားတဲ့ နိုင်ငံရေးနဲ့ စီးပွားရေး အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာဖြစ်မှုက စစ်ပြီး ပြန်လည်တည်ဆောက်မှုနဲ့ ကုန်ကျစရိတ် အထောက်အကူရဲ့ အစိတ်အပိုင်း အားလုံးနီးပါးကို ကန့်သတ်ထားပါတယ်” လို့ ဝေဖန်သူတစ်ဦးက ပြောပါတယ်။^{၁၀၆}

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ အရေးပါတဲ့အခန်းက ပါဝင်နိုင်ခြင်း အကြောင်းရင်း တစ်စိတ်တဒေသက ဒေတင်သဘောတူညီချက်မှာ ဗဟိုအစိုးရကို နိုင်ငံတော်ရဲ့ ကျယ်ပြန့်တဲ့ စီးပွားရေး စီမံကိန်းတွေ ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ အာဏာနည်းနည်းပဲ ပေးထားတာကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံရဲ့စီးပွားရေး တည်ငြိမ်ဖို့၊ ကျယ်ပြန့်တဲ့စီးပွားရေးမူဝါဒ ချမှတ်ဖို့နဲ့ ပုဂ္ဂလိကစနစ်လုပ်ဖို့ ပြင်ဆင်ဖို့အတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်တဲ့ အထောက်အကူတွေကို ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့က အားမကိုးလို့ မရတော့ ပါဘူး။^{၁၀၇} ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ သူ့အခန်းကဏ္ဍက ဒေတင်သဘောတူညီချက်ကို အားပေးပြီး ပံ့ပိုးတဲ့ ကဏ္ဍလို့ ဆိုပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် အစီရင်ခံစာတစ်ခုမှာ “[ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားက] ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ မူဝါဒနဲ့ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုတွေဟာ ဒေတင်သဘောတူညီချက်က ပြဋ္ဌာန်းချက်တွေကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ ကြိုးပမ်းချက်တွေပဲဖြစ်တယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။^{၁၀၈}

စောစောက ပြောခဲ့သလို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ၁၉၉၄ ကတည်းကစပြီး ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ဖို့ စီစဉ်ခဲ့ပြီး၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ်မဆုံး မီမှာ ပြန်လည် တည်ဆောက်ဖို့ လိုအပ်ချက်တွေ စိစစ်ချက်ကို “အတည်ပြု” ခဲ့ပါတယ်။ အစမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အရေးပေါ် စီမံကိန်းတွေအတွက် ထောက်ပံ့ခဲ့ပြီး၊ နောက်မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ပေးရန်ကျန်နေတဲ့ အကြွေးတွေရှင်းလိုက်ဖို့ အထောက်အပံ့တွေ^{၁၀၆}နဲ့ (၁၉၉၆-၁၉၉၉) အလှူရှင်တွေ ဦးဆောင်တဲ့ ဦးစားပေး ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်း စတဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ စနစ်တကျ ပြောင်းလဲဖို့ ရေတိုမကျ ရေရှည်မကျ ထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာတရပ် အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ အကြီးအကျယ် လုပ်ပါတယ်။^{၁၀၇} ၁၉၉၈-၁၉၉၉ မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့အတွက် ပထမဆုံးအကြိမ် ပြည့်စုံတဲ့ နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာတရပ် ချမှတ်လိုက်ပြီး၊ ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ယာယီ PRSP တရပ် ဖော်ထုတ်လိုက်ပါတယ်။^{၁၀၈}

ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှ ပြဿနာများ

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားကို စစ်ပြီးပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးက အောင်မြင်မှုတရပ်လို့ ယူဆပေမဲ့^{၁၀၉} ရလဒ်တွေအားလုံးက ကောင်းတာ မဟုတ်ပါဘူး။ နိုင်ငံ အတွင်းမှာ စီးပွားရေး မညီမမျှဖြစ်ပြီး (၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ စရပစကားရီပါဘလစ်က တိုးတက်မှုဟာ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားပြည်ထောင်စုရဲ့ တဝက်အောက်ပဲ ရှိပါတယ်^{၁၁၀})၊ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း ကြီးမားပြီး (၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ ၄၄ ရာခိုင်နှုန်း) နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံးစာရင်း ကွာဟချက်နဲ့ နိုင်ငံခြားကို တင်နေတဲ့အကြွေးတွေရှိပြီး၊ ၁၉၉၂-၁၉၉၅ ခုနှစ် မတိုင်မီကထက် အများကြီးနိမ့်တဲ့ အတိုင်းအတာနဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းတွေ လည်ပတ်ပါတယ်။^{၁၁၁} ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားဟာ အရှေ့တောင်ဥရောပမှာ အဆင်းရဲဆုံးလည်း ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၁၂}

ဒါ့အပြင် ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားက စီးပွားရေးက အဓိကအားဖြင့် ထောက်ပံ့ကြေးနဲ့ လည်ပတ်နေရပါတယ်။ နိုင်ငံခြားထောက်ပံ့မှု၊ နိုင်ငံခြားက လွှဲငွေတွေနဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ နိုင်ငံခြားသားတွေ သုံးတဲ့ငွေတို့က ဒီနိုင်ငံတွေရဲ့ စုစုပေါင်း ပြည်တွင်း ထုတ်လုပ်မှု (GDP) ရဲ့ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက် ရှိပါတယ်။^{၁၁၃} ဘော့စနီးယားလူမျိုး စီးပွားရေး ပညာရှင်တယောက်က ဒီအခြေအနေကို “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီးပွားရေး” လို့ ခေါ်ပါတယ်။^{၁၁၄} ဒီ စီးပွားရေးပညာရှင်က အောက်ပါ “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီးပွားရေး” လက္ခဏာတချို့ကို မီးမောင်း ထိုးပြထားပါတယ်။ အဖွဲ့အစည်းတွေကနေ အကောက်ခွန်ကောက်ဖို့ ပဟိုအစိုးရမှာရှိနေတဲ့ ကြီးမားတဲ့ အခက်အခဲတွေ။^{၁၁၅}

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေက သွင်းကုန်တွေကို အားထားလွန်းရလို့ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ကုန်သွယ်မှု လိုငွေတွေနဲ့^{၁၁၉} စီးပွားရေးဘဏ်တွေကို ငွေမချေးနိုင်တဲ့ အားနည်း လွန်းတဲ့ ဗဟိုဘဏ်^{၁၂၀} (အားနည်းလွန်းတာကြောင့် အတိုးနှုန်းတွေအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုမရှိနိုင်တာ၊ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို လမ်းမညွှန်နိုင်တာ ဒါမှမဟုတ် ဘဏ္ဍာရေး အကြပ်အတည်းကို စီမံခန့်ခွဲ နိုင်ခြင်းမရှိတာတို့) ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါ့အပြင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား (နဲ့ တခြားနေရာတွေ) မှာ စီးပွားရေးပြောင်းလဲမှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ပုဂ္ဂလိကပိုင်လုပ်ခြင်းကို အလေးအနက်ထားတာက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ကွဲပြားမှုကို ခိုင်မြဲစေပုံရပါတယ်။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကလုပ်တဲ့ ပုဂ္ဂလိက အစီအစဉ်က^{၁၂၁} ပုဂ္ဂလိကလုပ်တဲ့ အဖွဲ့အစည်း ၁၂ ဖွဲ့ပါ အဖွဲ့အစည်းကို အခြေခံတဲ့စနစ် ဖန်တီးလိုက်ပါတယ်။ အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခုစီအတွက် အဖွဲ့တစ်ခုစီ ပါပြီး၊ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဖက်ဒရေးရှင်း အတွင်းက အဖွဲ့ခွဲ ၁၀ ခုစီအတွက်လည်း တစ်ခုစီပါတယ်။^{၁၂၂} ယခင်က ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကို ရီပိုဘလီကားစရပစကားနဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ပြည်ထောင်စုတို့ကို ခွဲဝေပေးလိုက်ပါတယ်။ ဒီစနစ်အရ ဘော့စနီးအက်တွေရှိတဲ့ ဒေသက ကုမ္ပဏီတွေကို ဘော့စနီးအက် သြဇာ သက်ရောက်ပြီး၊ ခရိုအက်တွေ အုပ်ချုပ်တဲ့နေရာမှာလည်း ခရိုအက်တွေ သြဇာသက်ရောက် ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဥပမာ - ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား တစ်ခုမှာ လုပ်ကိုင်ခဲ့တဲ့ ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို တိုင်းရင်းသားအလိုက် (ဆားဗီး၊ ခရိုအက်နဲ့ ဘော့စနီးအက်) သုံးပိုင်း ခွဲလိုက်ပါတယ်။ ပြီးတော့ အလုပ်သမားတွေကို သူတို့ လူမျိုးစုအပေါ် အခြေခံပြီး အလုပ်ခန့်ပါတယ်။ ဒီလို “လူမျိုးစုအလိုက် ပုဂ္ဂလိကလုပ်မှု” က နဂိုကကွဲနေတဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားရဲ့ လူမှုရေးနဲ့ စီးပွားရေးကို ပိုဆိုးရွားစေပါတယ်။^{၁၂၃}

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်မှု ။ ။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ကွဲပြားမှု၏ အခက်အခဲများ

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အသီးသီးရဲ့အကျိုး ပြန်လည်သင့်မြတ်ဖို့ လုပ်ရာမှာ ကြုံရတဲ့ ရှုပ်ထွေးတဲ့ အခက်အခဲ အမျိုးမျိုးရှိရာမှာ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဘော့စနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားက အတွေ့အကြုံအရ ဒေတင်သဘောတူညီချက်နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ရဲ့ ပါဝင်မှုက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပြဿနာတွေနဲ့ တင်းမာမှုတွေအားလုံးကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒေတင်သဘောတူညီချက်က တိုက်ပွဲတွေအဆုံးသတ်မှုရဲ့ မှတ်တမ်းဖြစ်ပေမဲ့ ဘော့စနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ ပြန်လည်သင့်မြတ်ခြင်းနဲ့ စစ်မှန်တဲ့ ပူးတွဲနေထိုင်ခြင်းတို့ မတွေ့ရသေးဘဲ အဖွဲ့အစည်းအသစ်တွေ တည်ဆောက်ထားပုံ၊ ဗဟိုအစိုးရအားနည်းပုံနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ကန့်သတ်ချက်တွေနဲ့ မူဝါဒတွေကြောင့်

တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတွေအကြား ဆက်လက်ပြီး ကွဲပြားမှုတွေ ရှိနေနိုင်တယ်လို့ တချို့က သတိပေးပါတယ်။

“ဈေးကွက်ကိုလွှမ်းမိုးတဲ့ လူနည်းစု” (market-dominant minority) ရှိရာမှာ လည်း မြန်မာနိုင်ငံက ယခင်က ယူဂိုဆလားဗီးယားနဲ့ တူပါတယ်။^{၁၂၄} ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားမှာ ဆားဘ်တွေက လူဦးရေ အများဆုံးဖြစ်ပြီး၊ ခရိုအက်တွေနဲ့ ဆလိုဗီးနီတွေက လူနည်းစု ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခရိုအက်တွေနဲ့ ဆလိုဗီးနီတွေက စီးပွားရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးထားပြီး၊ ဆားဘ်တွေထက်စာရင် ယေဘုယျအားဖြင့် ပိုကြွယ်ဝပါတယ်။ ဒါက ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ စစ်အသွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတွေ မကျေနပ်မှု အကြောင်းရင်းတွေထဲက တရပ်ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၂၅}

အလားတူပဲ အရှေ့တောင်အာရှက နိုင်ငံအများအပြားမှာလို မြန်မာနိုင်ငံက တရုတ်တွေက ဈေးကွက်ကို လွှမ်းမိုးနေတဲ့ လူနည်းစုဖြစ်ပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားမှာ အလားတူ အခြေအနေကြောင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ် မေလမှာ တိုင်းရင်းသား တရုတ်လူမျိုးတွေကို ဆန့်ကျင်တဲ့ အဓိကရုဏ်းတွေ ဖြစ်ပြီး၊ လူ ၂ ထောင်ကျော် သေဆုံးပြီး တရုတ်လူမျိုးပိုင် အိမ်တွေနဲ့ဆိုင်တွေ ပေါင်း ၅ ထောင် နီးပါး မီးရှို့ခဲ့ကြပါတယ်။^{၁၂၆} “မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီနေ့ ဖြစ်နေတဲ့ အခြေအနေဟာ အဆုံးမှာ ဂျကာတာရဲ့ နေရာအများစုကို မီးတောက်တွေ ဖြစ်သွားစေတဲ့ အခြေအနေနဲ့ အန္တရာယ်ကြီးစွာ တူနေပါတယ်။ ... နဝတပုံစံ ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွေက မြန်မာနိုင်ငံကို ယမ်းတွေပြည့်နေတဲ့ စည်ပိုင်းအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်ပါပြီ” လို့ ပညာရှင်တယောက်က ပြောပါတယ်။^{၁၂၇} မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီလို အဓိကရုဏ်း ဖြစ်ခဲ့ပြီး ပါပြီ။ ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေတုန်းက လက်လီကုန်သွယ်မှုမှာ တရုတ်တွေရဲ့ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ၁၉၆၇ ခုနှစ်မှာ တရုတ်ဆန့်ကျင်ရေး အဓိကရုဏ်းတွေ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါထက် စောစောပိုင်းက မြန်မာနိုင်ငံ ဗြိတိသျှလက်အောက်မှာရှိစဉ် အဲဒီအချိန်က ဈေးကွက်ကိုလွှမ်းမိုးတဲ့ လူနည်းစုတွေဖြစ်တဲ့ အိန္ဒိယလူမျိုးတွေကို ဆန့်ကျင်တဲ့ အကြမ်းဖက် အဓိကရုဏ်းတွေ မြို့ကြီး တွေမှာ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။^{၁၂၈}

လေ့လာချက်

အရှေ့တီမော ။ ။ ပဋိပက္ခနဲ့ နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

အရှေ့တီမောရဲ့ ပဋိပက္ခနောက်ပိုင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ချဉ်းကပ်ပုံက ဘော့စနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားနဲ့ တခြားနိုင်ငံ အများအပြားတို့ရဲ့ အတွေ့အကြုံနဲ့ ဆန့်ကျင်နေပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားက ၂၅ နှစ်ကြာ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်၊ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဆန္ဒခံယူပွဲမှာ အရှေ့တီမောက လွတ်လပ်ရေးအတွက် အကြီးအကျယ် မဲပေးကြပါတယ်။ အဲဒီနောက် အကြမ်းဖက်မှုတွေ ဖြစ်ပြီး ကုလသမဂ္ဂက အရှေ့တီမောအတွက် ကုလသမဂ္ဂ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အုပ်ချုပ်ရေး (UNTAET) လို့ ခေါ်တဲ့ ယာယီအစိုးရ နှစ်နှစ်ကျော် ထားပေးလိုက်ပါတယ်။ အရှေ့တီမောက ၂၀၀၂ ခုနှစ် မေလမှာ လုံးဝလွတ်လပ်ရေး ရသွားပါတယ်။ အဲဒီလမှာပဲ အစိုးရသစ်က နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် တင်ပြခဲ့ပါတယ်။

နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်ကို ဘယ်လိုရေးဆွဲခဲ့တာလဲ။ UNTAET ရောက်လာပြီးနောက် အရှေ့တီမောသားတွေ နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မဟာဗျူဟာကို အပြည့်အဝ ပိုင်ဆိုင်မှုမရမှာ စိုးရိမ်ကြပါတယ်။ “နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက ဝင်လာပြီးတာနဲ့ အရှေ့တီမောသားတွေရဲ့ ခိုင်မာတဲ့ လမ်းညွှန်မှုမပါဘဲ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ် စခဲ့ကြတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အထောက်အပံ့တွေ စီးဝင်မှုကို စီမံခန့်ခွဲဖို့ ဝင်လာတယ်။ ဒီလုပ်ငန်းစဉ်တွေ အားလုံးမှာ အရှေ့တီမော သားတွေ ပါဝင်ဖို့ ကြိုးပမ်းကြပေမဲ့၊ အရှေ့တီမောသားတွေဘက်က စီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ ညှိနှိုင်းမှုတွေ ကင်းမဲ့တာကြောင့် ကျမတို့က များသောအားဖြင့် နောက်လိုက်တွေပဲ ဖြစ်ကြရတယ်။ ပထမ တနှစ် နှစ်နှစ်က အဓိကအားဖြင့် အရေးပေါ်ကိစ္စတွေနဲ့ ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေးကိစ္စတွေ ဖြေရှင်းတာပဲဖြစ်ပေမဲ့ အဲဒီအချိန်မှာ နိုင်ငံရဲ့ အနာဂတ် တိုးတက်မှုအတွက် လမ်းညွှန်ချက်တွေ သတ်မှတ်တဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေချတယ်ဆိုတာ အရှေ့ တီမောသားတွေ အများအပြားက နားမလည်ခဲ့ပါဘူး” လို့ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး စီမံကိန်းရေးဆွဲရာမှာပါဝင်တဲ့ Emilia Pires က ပြောပါတယ်။^{၁၂၆}

အပြည့်အဝ ပါဝင်မှုနဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုတို့ ရဖို့အတွက် တခုခုတော့ လုပ်ဖို့လိုပြီဆိုတာ သိလာတော့ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းရေးဆွဲဖို့ အရှေ့တီမောနဲ့ UNTAET တို့က ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ စီမံကိန်းကော်မရှင်တရပ် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။^{၁၂၇} အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ အစိုးရနဲ့ အရပ်သား လူမှုအဖွဲ့အစည်းက ငါးယောက်စီပါတဲ့ ဒီကော်မရှင်က အရှေ့တီမောရဲ့ လက်ရှိ အခြေအနေနဲ့၊ စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံရေးစနစ်ကို စတင် စစ်ဆေးပြီး “နိုင်ငံတော် အခြေအနေ အစီရင် ခံစာ” ရေးခဲ့ပါတယ်။ (နောင်မှာ

စီမံကိန်း ကော်မရှင်က နေရာယူခဲ့တဲ့) အမျိုးသား စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအဖွဲ့ကလည်း ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ ADB၊ ဂျပန်နိုင်ငံ နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ JICA နဲ့ UNDP တို့ရဲ့ အထောက်အပံ့နဲ့) ဆင်းရဲမှု စိစစ်ရေးလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီစိစစ်မှုရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်က အရင်းအမြစ်တွေ သုံးစွဲဖို့ ချမှတ်ပေးရာမှာ ဦးစားပေးရမယ့် နေရာတွေရရှိဖို့ အချက်အလက်တွေ ကောက်ယူဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

တချိန်တည်းမှာပဲ (နောင်မှာအရှေ့တီမောရဲ့ ပထမဆုံး သမ္မတဖြစ်မယ့် ခါနာ နာဂစ်မာအို ဦးဆောင်တဲ့) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်း အတိုင်ပင်ခံ ကော်မရှင် (Civil Society Consultative Commission on Development) က (လူဦးရေ ကိုးသောင်းအနက်က) လူပေါင်း လေးသောင်းနဲ့ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုပေါင်း ၉၈၀ လုပ်ခဲ့ပါတယ်။^{၁၃၁} ဒါက တူညီတဲ့ နိုင်ငံတော်အနာဂတ် မျှော်မှန်းမှု ချမှတ်ဖို့နဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမယ့်အရာတွေ သတ်မှတ်ပြီး တချိန်တည်းမှာပဲ အရှေ့တီမောသားတွေရဲ့ ပါဝင်မှုလည်း ရှိစေမယ့် ကြိုးပမ်းချက်တရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ သက္ကရာဇ် ၂၀၂၀ မှာ ဘယ်လိုမျိုး အရှေ့တီမောနိုင်ငံ ဘာတွေတွေ့ချင်သလဲလို့ ရွာသားတွေကို မေးပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစားပေးရမယ့် အရာတွေနဲ့ ဒါတွေကို ဘယ်လိုရအောင် လုပ်နိုင်မလဲဆိုတာတွေလည်း မေးပါတယ်။

ဒီကြီးမားတဲ့ ဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အခြေခံပြီး စီစဉ်ရေးကော်မရှင်က မဟာဗျူဟာကျ မူဝါဒတွေကို ချမှတ်ပြီး ဦးစားပေးရမယ့်အရာတွေအတွက် ရသုံးငွေနဲ့ အရှေ့တီမောသားတွေပြောတဲ့ ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်တွေကို အဆိုပြုပါတယ်။ အရှေ့တီမောက တရားဝင် လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် နိုင်ငံရဲ့ပါလီမန်က နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပါတယ်။ လောလောဆယ် ဒီအစီအစဉ်ဟာ အလှူရှင်တွေရယ် တခြားပူးတွဲဆောင်ရွက် သူတွေရယ်နဲ့ တွေ့ဆုံတဲ့အခါ အစိုးရကသုံးတဲ့ အဓိကညှိနှိုင်းရေး ကိရိယာတခု ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၃၂} ခွင့်ပြုချက်ရဖို့ အဆိုပြုချက်တွေဟာ ဒီအစီအစဉ်က မဟာဗျူဟာတွေကို ပံ့ပိုးရပါမယ်။^{၁၃၃} အရှေ့တီမောရဲ့ အတွေ့အကြုံအရ နိုင်ငံတနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ တခြား IFI တွေနဲ့အတူ လုပ်နေရင်တောင် မိမိဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ကြီးမားတဲ့ “ပိုင်ဆိုင်မှု” ရနိုင်တယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။

Emilia Pires က မြန်မာပြည်သူ ပြည်သားတွေကို အောက်ပါအတိုင်း အကြံပေး လိုက်ပါတယ်။ “ကျွန်ုပ်အတွက် အတိတ်က အဓိကသင်ခန်းစာက အထူးသဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ရဲ့ အစမှာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ လုပ်ကိုင်ရတဲ့အခါ စနစ်တကျ ရှိပြီး ညီညီညွတ်ညွတ်နဲ့ တသံတည်းထွက်ဖို့ လိုတယ်ဆိုတာပါပဲ။ ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက စေတနာနဲ့ ကူညီဖို့ ဒီနိုင်ငံကိုလာပြီး၊ နိုင်ငံက ဦးတည်

ချက် မရှိတဲ့အခါမှာ တခြားအစီအစဉ်လည်း မရှိတော့ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံက ပြည်သူတွေ ပိုင်ဆိုင်မှုရှိတဲ့ အစီအစဉ်မရှိတော့၊ သူတို့က သူတို့အစီအစဉ် ကိုပဲ တွန်းကြပါတယ်။”^{၁၃၄}

၅။ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ကိုင်တွယ်ခြင်း

မြန်မာပြည်က ကြွယ်ဝတဲ့ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေက စစ်အာဏာရှင် အစိုးရကို တာရှည်ခံပြီး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေ ကျူးလွန်ပြီး၊ တိုက်ပွဲတွေဖြစ်နေအောင် လုပ်ရာမှာ အထောက်အကူ ဖြစ်နေပေမဲ့ နိုင်ငံရဲ့ ဆင်းရဲမှု လျော့ချအောင်လည်း မလုပ်၊ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှုလည်း မပေးနိုင်ပါဘူး။ “အရင်းအမြစ် ကျိန်စာ” လို့ခေါ်တဲ့ အကြောင်းခြင်းရာအတွက် မြန်မာနိုင်ငံဟာ ဥပမာကောင်းတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၅} ဒီအပိုင်းမှာ ဒီအရင်း အမြစ်ကျိန်စာရဲ့ လက္ခဏာတွေနဲ့ အရင်းအမြစ် ကျိန်စာဖြစ်စေတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို စစ်ဆေးပါမယ်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ ကြွယ်ဝတဲ့ အရင်းအမြစ်တွေရှိတဲ့အခါ သာမန်အားဖြင့် IFI တွေ အပါအဝင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူ အများအပြားကို ဆွဲဆောင်လေ့ ရှိပါတယ်။ ဥပမာ - ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ၁၉၉၂ နှစ်နဲ့ ၂၀၀၁ ခုနှစ် အကြား တိုးတက်ဆဲ ၂၅ နိုင်ငံမှာ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နဲ့ ကျောက်မီးသွေး စီမံကိန်းတွေအတွက် ဒေါ်လာသန်းပေါင်း ၁၈.၅ ထောင် ခွင့်ပြုလိုက်ပါတယ်။^{၁၆} ဒီအပိုင်းက လေ့လာချက် ၂ ရပ်မှာ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာ ခံနေရတဲ့ ချဒ်နဲ့ ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံတို့က အခြေအနေတွေ စစ်ဆေးထားပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီနှစ်နိုင်ငံလုံးမှာ သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူဖို့ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုတွေ ပေးတုန်းက အရင်းအမြစ်တွေကို စီမံရာ မှာနဲ့ ပြည်ပပို့ရာကရတဲ့ ငွေကြေးတို့ကို ကိုင်တွယ်ရာမှာ အစိုးရကို အထောက်အကူပေးဖို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုဆောင်ရွက်ချက်တွေက အမြဲအောင်မြင်တာ မဟုတ်ပါဘူး။

က။ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာ နိဒါန်း^{၁၇}

ဖွံ့ဖြိုးမှု စီးပွားရေးပညာရှင်အများအပြားက တိုးတက်ဆဲနိုင်ငံတွေ ဆင်းရဲတွင်းကလွတ်ဖို့ သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေရဲ့ အစွမ်းအာဏာကို ယုံကြည်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ် ၂၀ အတွင်း လေ့လာချက် အများအပြားအရ အရင်းအမြစ်ဦးဆောင်တဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် တွန်းအားမပေးနိုင်ရုံမက အရင်းအမြစ်တွေ မထုတ်ယူခင်ကထက် ပိုဆိုးတဲ့ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေတွေ ရောက်စေပါတယ်။ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ ကြွယ်ဝ တဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု အရမ်းနှေး၊ ဆင်းရဲမှုနဲ့ အကြွေးတွေပိုလာ၊ ဒီမိုကရေစီ နည်းပါး၊ ပိုဆိုးတဲ့အစိုးရရှိပြီး၊ သဘာဝအရင်းအမြစ် မကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေထက်စာရင် ပြည်တွင်း စစ်ဖြစ်ဖို့ အလားအလာပိုရှိတယ်လို့ ဒီလေ့လာချက်တွေက ပြထားပါတယ်။

၁။ အရင်းအမြစ် ကျိန်စာ၏ လက္ခဏာများ^{၁၃၈}

အမျိုးသားစီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှု ညံ့ဖျင်းတာနဲ့ ဆင်းရဲမှု မြင့်မားတာတို့က အရင်း အမြစ်ကျိန်စာရဲ့ လက္ခဏာတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာပေါ်မှာ သတ္တုကို အမိပြုရ ဆုံးနိုင်ငံ ၁၂ နိုင်ငံနဲ့ ရေနံကို အားထားရဆုံး ၆ နိုင်ငံတို့ကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ဆင်းရဲမှု စာရင်းထဲမှာ အကြွေး အထူဆုံး ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံတွေ (HIPC) လို့ ယူဆထားပါတယ်။ ရေနံနဲ့ သတ္တုအရင်းမြစ်တွေ ကင်းမဲ့တဲ့ နိုင်ငံတွေမှာတော့ GDP တိုးတက်နှုန်းက အရင်း မြစ်ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေထက် မြင့်မား ပါတယ်။ ၁၉၆၀ က ၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း အရင်း မြစ်နည်းပါးတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ တိုးတက်နှုန်းက အရင်းမြစ်ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေထက် နှစ်ဆ က သုံးဆ ပိုမြင့်မားပါတယ်။ ၁၉၆၅ ခုက ၁၉၉၅ ခုနှစ် အတွင်း စုစုပေါင်းပို့ကုန်ရဲ့ ၃၀ ရာနှုန်းက ရေနံဖြစ်တဲ့ ၄၈ နိုင်ငံမှာ တဝက်နီးပါးက၊ ကုလသမဂ္ဂ လူသားဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု ဇယားမှာ အောက်ဆုံးက သုံးပုံတပုံမှာ ရှိနေပါတယ်။^{၁၃၉} လေးပုံတပုံကပဲ အပေါ်ဆုံး သုံးပုံတပုံမှာ ရှိနေပြီး၊ နော်ဝေးနဲ့ ကနေဒါလို နိုင်ငံအများအပြားက ရေနံတင်ပို့မှုက အဓိကဝင်ငွေ မဖြစ်ခင်ကတည်းက ချမ်းသာခဲ့ပါတယ်။

အရင်းအမြစ် ကျိန်စာခံနေရတဲ့ နိုင်ငံဥပမာတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ ဆော်ဒီ အာရေဗျ မှာ ၁၉၈၁ က ၂၀၀၁ ခုနှစ်အတွင်း တဦးစီဝင်ငွေက ဒေါ်လာ ၂၈၆၀၀ က ဒေါ်လာ ၆၀၀၀ အထိ ကျဆင်းသွားပါတယ်။ အီကွေဒေါမှာ ရေနံပထမဦးဆုံးတွေ့တဲ့ ၁၉၇၂ ခုနှစ်က ပြည်ပအကြွေး ဒေါ်လာ ၂၁၇ သန်းက ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှာ ဒေါ်လာ သန်းပေါင်း ၁၁.၈ ထောင်အထိ တက်သွားပါ တယ်။ အင်ဂိုလာမှာ ရေနံကရငွေ နှစ်စဉ် ဒေါ်လာသန်းတထောင် ပျောက်ဆုံးကြောင်း IMF က ဝန်ခံပါတယ်။ ကမ္ဘာမှာ ရေနံ အတင်ပို့ဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်တဲ့ နိုင်ဂျီးရီးယားမှာ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ် ၄၀ က ရေနံစတင် ပို့ကတည်းက ရေနံတင်ပို့ရာက ဒေါ်လာ သန်းထောင်ပေါင်း ၃၄၀ ရခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူနေမှုအဆင့်အတန်းက ထိုးကျသွားပြီး၊ လူဦးရေရဲ့ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းက တနေ့ကို တဒေါ် လာ အောက်နှုန်းနဲ့ အသက်ရှင်နေကြပါတယ်။

အရင်းအမြစ်ကျိန်စာရဲ့ နောက်လက္ခဏာတရပ်အနေနဲ့ အရင်းအမြစ်တင်ပို့တဲ့ နိုင်ငံ အများအပြားက အုပ်ချုပ်မှု ညံ့ဖျင်းတာလည်း ကြုံရပါတယ်။ အရင်းအမြစ် ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုညွှန်ပြချက်ဇယားမှာ အောက်ဆုံး နားမှာ စုနေလေ့ ရှိပါတယ်။ အရင်းအနှီး စူးစိုက်သုံးတဲ့ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေက အကျင့်ပျက်မှုဖြစ်စေတဲ့ အဓိကအရာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ တင်ပို့တဲ့ နိုင်ငံတွေက အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခတွေ ဖြစ်ဖို့ အန္တရာယ်လည်း ရှိနေပါတယ်။ သဘာဝအရင်း အမြစ်တွေနဲ့ ပြည်တွင်းစစ်အကြားမှာ ဆက်စပ်မှုရှိရုံမက အကြောင်းတ ရားနဲ့ အကျိုးတရား ဖြစ်ကြောင်းကိုပါ လေ့လာချက်တွေက တွေ့ရှိထားပါတယ်။ ဒါ့အပြင်

ဒီစစ်ပွဲတွေက သိမ်းပိုက်ရယူစရာ အရင်းအမြစ်တွေ မရှိတဲ့အခါ ပိုကြာရှည်ပြီး အသေ အပျောက်လည်း ပိုများလေ့ရှိပါတယ်။ သဘာဝအရင်းမြစ်တွေ ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေက အရင်းမြစ်မကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေထက်စာရင် တိုင်းပြည်ဘဏ္ဍာငွေကို စစ်တပ်မှာ ပိုသုံး လေ့ရှိပါတယ်။

၂။ အရင်းမြစ်ကျိန်စာ သင့်စေသည့်အချက်များ

ဘာကြောင့် အရင်းမြစ်ကျိန်စာ သင့်ရတာလဲ၊ အကြောင်းရင်းတွေကို ပြည့်ပြည့် စုံစုံ ရှင်းပြထားတာ မရှိသေးပါဘူး။ ပြီးတော့ သုတေသီတွေက စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံရေး အပါအဝင် သီအိုရီတွေ အများအပြား တင်ဆက်ကြပါတယ်။^{၁၄၀} ဒီအပိုင်းမှာ အဓိက သီအိုရီတချို့ တင်ပြပါ မယ်။

ပထမ သဘာဝအရင်းမြစ်တွေ ပို့ကုန်အဖြစ် တင်ပို့ရတာ နိုင်ငံရဲ့ ငွေကြေးတန်ဖိုး မြင့်တက်သွားတဲ့အခါ “ဒတ်ချ်ရောဂါ” ပြဿနာ ပေါ်နိုင်ပါတယ်။^{၁၄၁} ငွေကြေးတန်ဖိုး မြင့်တက်ရင် စိုက်ပျိုးရေး ဒါမှမဟုတ် စက်မှုလက်မှု ထုတ်ကုန်တွေ စတဲ့ ပို့ကုန်တွေကို ပြင်ပကို တင်ပို့မှု ကျဆင်းပါတယ်။ နိုင်ငံခြား ကုန်ပစ္စည်းတွေထက်စာရင် ပြည်တွင်းက ကုန်သွယ်နိုင်တဲ့ ပစ္စည်းတွေလည်း ပိုဈေးကြီးသွားပါတယ် (ဆိုလိုတာက တင်သွင်းရတာ ဈေးပိုသက်သာပါတယ်)။ ဒါကြောင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ စက်မှုလက်မှုကဏ္ဍနဲ့ တခြားအရင်း အမြစ်ကို အဓိကထားတဲ့ စီးပွားရေး မဟုတ်တဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေ ကျဆင်းပါတယ်။ အချိန်ကြာလာတာနဲ့အမျှ ဒတ်ချ်ရောဂါကြောင့် နိုင်ငံရဲ့ စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းတွေ အားနည်းလာပြီး နိုင်ငံက သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေကို အားထားလာ ပါမယ်။^{၁၄၂}

နောက်ပြဿနာတစ်ခုက ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ စတဲ့ ကုန်ပစ္စည်းရဲ့ ဈေးနှုန်းက အရမ်း မတည်ငြိမ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမတည်ငြိမ်မှုက နိုင်ငံရသုံးငွေကို အများကြီး ထိခိုက် နိုင်ပြီး၊ အစိုးရဝင်ငွေတွေနဲ့ နိုင်ငံခြားငွေပမာဏကို စိတ်မချရဘဲ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမှု အတွက်လည်း အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။^{၁၄၃} ဒါပေမဲ့ အစိုးရ အများအပြားက ရေရှည်စီမံကိန်း ချဖို့ ပျက်ကွက်ပြီး၊ ရေနံ ဒါမှမဟုတ် ဓာတ်ငွေ့ ဈေးနှုန်းမြင့်တဲ့အခါ စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ သုံးပြီး၊ ဈေးကျတဲ့အခါ ငွေချေးကြပါတယ်။ ဒီလို မတည်ငြိမ်မှုက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် အန္တရာယ်ရှိပါတယ်။^{၁၄၄}

ဒါ့အပြင် သဘာဝအရင်းမြစ်တွေ ထုတ်ယူမှုက အလုပ်အကိုင် အခွင့်အရေး အနည်းငယ်ပဲ ရပါတယ်။ ဥပမာ - ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်ဖော်မှုက အလုပ်အကိုင် နည်းနည်းပဲဖန်တီးပြီး၊ လိုအပ်တဲ့ လုပ်သားအင်အားအများစုက ကျွမ်းကျင်မှုမြင့်မားပြီး ဒီနေရာတွေကို နိုင်ငံခြားသား တွေကပဲ ဖြည့်ဆည်းလေ့ရှိပါတယ်။ အာဇာတိုင်ဂျန်မှာ ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့အပိုင်းက အစိုးရ ရသုံးငွေအတွက် ဝင်ငွေတဝက်ရပေမဲ့ စုစုပေါင်း

အလုပ်အကိုင်ရဲ့ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ပဲ ရှိပါတယ်။ နောက်ပြီး ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့တို့လို သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေက အသစ်ဖန်တီးလို့ မရပါဘူး။ ရောင်းလိုက်တဲ့ ရေနံ ဒါမှ မဟုတ် ဓာတ်ငွေ့တစ်စည်တိုင်းအတွက် နိုင်ငံရဲ့အသားတင် စုစုပေါင်း ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု ဆုတ်ယုတ်သွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရေနံထုတ်လုပ်တဲ့နိုင်ငံတွေက ရေနံကရတဲ့ နိုင်ငံခြား ဝင်ငွေကို အသစ်ပြန်ဖော်ထုတ်လို့ရတဲ့ ချမ်းသာကြွယ်ဝစေတဲ့ အရာအဖြစ် မပြောင်းလဲ ရင် ပိုချမ်းသာမှာ မဟုတ်ဘဲ ပိုဆင်းရဲသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

အရင်းအမြစ်ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ တင်ပို့ရောင်းချမှု တိုးပွားရကာ စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုတွေကြောင့် အခက်အခဲတွေ ပေါ်ပေါက် နိုင်ပေမဲ့ အစိုးရတွေမှာ ဒီပြဿနာတွေကို နည်းပါးသွားအောင် ပြုလုပ်နိုင်တဲ့ မူဝါဒကိရိယာတွေ ရှိပါတယ်။^{၁၄၅} ဒီလိုဆို ဒီပြဿနာတွေ ဘာလို့ရှိနေသေးတာလဲ။ “အရင်းအမြစ် ကျိန်စာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး၊ ပဟေဠိအဆန်ဆုံးက အရင်းအမြစ်ကြွယ်ဝမှုကို အန္တရာယ်အဖြစ် ကနေ အကျိုးကျေးဇူး ပေးနိုင်တဲ့ အရာတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲဖို့ နိုင်ငံတွေက မဆောင် ရွက်သေးတာပါပဲ”^{၁၄၆} လို့ ပညာရှင်တယောက်က ထောက်ပြထားပါတယ်။

အရင်းမြစ်ကျိန်စာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး စီးပွားရေး အကြောင်းရင်းတွေအပြင် နိုင်ငံရေး အရ ရှင်းပြချက်တွေလည်း ရှိပေသေးတယ်။ အဓိက ပြောဆိုချက်ကို “ငှားရမ်းမှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရသူ” ဆိုတဲ့ အဆိုပြုချက်အပေါ် အခြေခံထားပါတယ်။^{၁၄၇} “ငှားရမ်းမှု အပေါ် အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရတဲ့နိုင်ငံတွေ” (ငှားရမ်းတဲ့ နိုင်ငံတွေ) က ပြည်တွင်းစီးပွားရေး ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်က ဝင်ငွေသိပ်မရဘဲ ဝင်ငွေအများအပြားက နိုင်ငံခြား အရင်း အမြစ်တွေက ပုံမှန်ရတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုဝင်ငွေကို “ပြင်ပငှားရမ်းငွေ” လို့ခေါ်ပါတယ်။ ဥပမာ - ကုမ္ပဏီတွေက နိုင်ငံက ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့တို့ ထုတ်ယူနိုင်ဖို့အတွက် အစိုးရက ကောက်လိုရတဲ့ အခက ပြင်ပငှားရမ်းငွေ ဖြစ်ပါ တယ်။ “ငှားရမ်းတဲ့နိုင်ငံ” တနိုင်ငံမှာ ငှားရမ်းငွေ အများကြီးရတဲ့အခါ အစိုးရက နိုင်ငံသားတွေဆီက အကောက်ခွန် ကောက် ဖို့ မလိုတော့ပါဘူး။ နိုင်ငံသားတွေဆီက အကောက်ခွန်ကောက်ဖို့ မလိုတော့တဲ့ အခါ နိုင်ငံအစိုးရမှာ စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေးစီမံကိန်းတွေနဲ့ ရှင်းရှင်း မြင်သာပြီး၊ တာဝန်ယူတဲ့ ခိုင်မာတဲ့ အခွန်ဘဏ္ဍာရေး မူဝါဒတွေ ချမှတ်လိုစိတ် မရှိတော့ပါဘူး။

ဝင်ငွေ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေး

အစိုးရတွေက ဝင်ငွေတွေဘယ်လောက်ရနေပြီ၊ ဘယ်လိုသုံးနေတယ်ဆိုတာ ပိုထိထိရောက်ရောက် စောင့်ကြည့်နိုင်ဖို့ အရင်းမြစ်ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတွေက အရပ်သား လူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေကို စွမ်းရည်တည်ဆောက်ပေးဖို့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ပွင့်လင်းတဲ့ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ဝင်ငွေစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေး အစီအစဉ် (the Open Society Institute's Revenue Watch) ကို ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှာ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါတယ်။ ဒီအစီအစဉ်က ဒေသခံ ရသုံးငွေကို စောင့်ကြည့်ရာမှာ အထောက်အကူဖြစ်ဖို့ သုတေသနလုပ်တာ။ NGO တွေ၊ ပါလီမန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ကျွမ်းကျင်သူတွေနဲ့ သတင်းစာဆရာတွေကို သင်တန်းပေးတာတို့ လုပ်ပါတယ်။ ဝင်ငွေ စောင့်ကြည့် ရေးအစီအစဉ်က သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ တိုးလျှိုပေါက်မြင်နိုင်မှု ကြိုးပမ်းချက် (Extractive Industries Transparency Initiative) လို နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို ချမှတ် အကောင် အထည်ဖော်ရာမှာ အထောက်အကူ ပေးခဲ့ပါတယ်။ အရပ်သား အဖွဲ့အစည်း တွေနဲ့ မူဝါဒချမှတ်သူတွေ အသိဉာဏ်နဲ့ အတွေ့ အကြုံဖြလှယ်ဖို့ ဒေသခံရသုံးငွေ တိုးလျှိုပေါက်မြင်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်တွေ စီစဉ်ပေးပြီး၊ တိုးတက်ဆဲ နိုင်ငံတွေမှာ ရင်းနှီးမြုပ် နှံထားသူ အများအပြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးတွေကို ထောက်ပံ့ခဲ့ပါတယ်။ လောလောဆယ် အာဇာတိုင်ဂျန်၊ ဂျော်ဂျီးယား၊ ကာဇာတ်စတန်၊ ကယ်ဂျစ်ပြည် ထောင်စု၊ မက္ကဆီကို၊ မွန်ဂိုးလီး ယား၊ ပီရူးနဲ့ အနောက်နဲ့ တောင်အာဖရိကတွေမှာ လုပ်ကိုင်နေပါတယ်။ အယ်လ်ဂျီးရီးယား၊ ဘရာဇီးလ်၊ အီဂျစ်၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ လစ်ဘီးယား၊ ဆူဒန်နဲ့ အရှေ့တီမောတို့မှာ စီမံကိန်းတွေ စီစဉ်ထားတာ၊ စဉ်းစားသုံးသပ်နေတာတွေ ရှိပါတယ်။

ဝင်ငွေစောင့်ကြည့်ရေး အစီအစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံမှာ သဘာဝအရင်းမြစ်တွေကို ရောင်းချ ရာကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုလိုတဲ့ အဖွဲ့တွေနဲ့ လုပ်ကိုင်လိုပြီး လုပ်ကိုင်ဖို့လည်း အဆင်သင့်ရှိနေပါတယ်။ www.revenuewatch.org မှာ နောက်ထပ် အချက်အလက်တွေ ရှိပါတယ်။

လေ့လာချက်

ချဉ်-ကင်ကရွန်း ရေနံထုတ်ယူရေးနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း

ချဉ်နိုင်ငံဟာ အရင်းမြစ်ကျိန်စာသင့် နိုင်ငံဖြစ်ပါတယ်။ ချဉ်မှာ ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့ အများ အပြားရှိပေမဲ့ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပြည်တွင်းစစ်၊ ဆင်းရဲမှု၊ နှေးကွေးတဲ့ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု နဲ့ ဆိုးရွားတဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု၊ အကျင့်ပျက်မှုနဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးညံ့ဖျင်းမှုတွေ ကြုံတွေ့ နေရပါတယ်။ ၁၉၆၀ မှာ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ပေမဲ့ မကြာမီ ပြည်တွင်းစစ် စခဲ့ပြီး၊ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်း လေးဆယ်လောက် စစ်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်မှာ အာဏာသိမ်းယူရာက လက်ရှိအစိုးရ အာဏာရခဲ့ပြီး၊ မဲခြယ်လှယ်တဲ့ ရွေးကောက်ပွဲတွေ၊ အတိုက်အခံကို ဖိနှိပ်မှုတွေနဲ့ အာဏာ တည်မြဲနေပါတယ်။ သမ္မတမှာ နိုင်ငံရေးအာဏာ စုပုံနေပြီး^{၁၄၀} ဥပဒေစိုးမိုးမှု အားနည်းပါတယ်။ ကုလသမဂ္ဂ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှုဖွဲ့စည်းမှုမှာ ၁၇၇ နိုင်ငံအနက် ချဉ်က ၁၆၇ နိုင်ငံမြောက်မှာ ရှိနေပါတယ်။^{၁၄၁} နိုင်ငံရဲ့ လူ့သက်တမ်းက ၄၄ နှစ်ဖြစ်ပြီး၊ လူဦးရေရဲ့ ၁ ရာခိုင်နှုန်းပဲ လျှပ်စစ်ဓာတ် ရပါတယ်။^{၁၄၂} နိုင်ငံတကာ တိုးလျှင်ပေါက်မြင်နိုင်မှု အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ၂၀၀၅ ခုနှစ် နှစ်ပတ်လည် အဂတိလိုက်စားမှု ယူဆချက်ဖွဲ့စည်းမှုမှာ ကမ္ဘာ့ထိပ်ဆုံး နိုင်ငံအဆင့်မှာ ရှိပါတယ်။^{၁၄၃}

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချဉ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းမှာ ရေနံတူးဖော်ဖို့နဲ့ ရေနံ တင်ပို့ဖို့ ကင်မရွန်းကမ်းခြေကို ပိုက်လိုင်းဖောက်ဖို့ စီမံကိန်းအတွက် ဒေါ်လာ သန်း ၃၀၀ နီးပါး ချေးခဲ့ပါတယ်။ ဆင်းရဲနေတဲ့ ချဉ်အစိုးရက ဒီစီမံကိန်းကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို ကျန်းမာရေးနဲ့ ပညာရေးလို အခြေခံ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုတွေမှာ သုံးနိုင်မယ်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြောပါတယ်။^{၁၄၄} အဂတိလိုက်စားမှုတွေ၊ နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှုတွေ၊ ညံ့ဖျင်းတဲ့ ဥပဒေဘောင်တွေနဲ့ ဘဏ္ဍာရေး စီမံခန့်ခွဲ နိုင်မှု နည်းပါးတဲ့အခါမှာ ဒီလိုချေးငွေ အမြောက်အများ ပေးလိုက်တာက အရင်းမြစ်ကျိန်စာကို အလွယ်တကူ ပြောင်းလဲစေနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ အရပ်သားလူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေက စိုးရိမ်ကြောင်း ပြောပါတယ်။^{၁၄၅} တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် ဒီအချက်ကြောင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီစီမံကိန်းနဲ့ ရေနံကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို စီမံခန့်ခွဲရာမှာ ကူညီဖို့ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်အချို့ လုပ်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အောက်မှာဖော်ပြထားသလို ဒီဆောင်ရွက်ချက်တွေကို ကတိကဝတ်နဲ့ ဆောင်ရွက်တာ နည်းပြီး၊ ဒီဆောင်ရွက်ချက်တွေက ရေနံကရတဲ့ ဝင်ငွေကို စီမံခန့်ခွဲဖို့ ဒါမှမဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေး အန္တရာယ်ကင်းဖို့ ဆောင်ရွက်ရာတို့မှာ အကြီးအကျယ် ထိရောက်မှု မရှိပါဘူး။ ဒီလိုယန္တရားတွေက “ဒီမိုကရေစီအစိုးရ၊ ကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှု၊ ဥပဒေ လိုက်နာတဲ့ အစိုးရတို့ရှိမှ ထိရောက်နိုင်ပါမယ်။ ...

အာဏာရှင် ဒါမှမဟုတ် စစ်အစိုးရကို စွမ်းအားပိုကြီးဖို့ ငွေ ဒါမှမဟုတ် အာဏာရစေဖို့ နည်းလမ်းပေးပြီးမှ အာဏာ လက်လွှတ်ခိုင်းပြီး ဒီမိုကရေစီစည်းမျဉ်းတွေ လိုက်နာခိုင်းလို့ မရပါဘူး။ လုံးဝမဖြစ်နိုင်ပါဘူး။”^{၁၅၄} လို့ ချဒ်လူမျိုး လှုပ်ရှားသူတယောက်က ထောက်ပြပါတယ်။

ရေနံထုတ်လုပ်မှုနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း ယေဘုယျသုံးသပ်ချက်

စုစုပေါင်း ဒေါ်လာ သန်း ၄ ထောင်တန် ချဒ်-ကင်မရွန်း စီမံကိန်းက ဆာဟာရ အောက်ပိုင်း အာဖရိကမှာ အကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ဖြစ်ပါတယ်။ ချဒ်နိုင်ငံ တောင်ပိုင်းက နိုင်ငံရဲ့ အစိမ်းလန်းဆုံး ဒေသဖြစ်ပြီး၊ တနိုင်ငံလုံးအတွက် စားနပ်ရိက္ခာ ရှိရာဖြစ်တဲ့ ဒိုဘာချိုင့်ဝှမ်းဒေသမှာ ရေနံတွင်းပေါင်း ရာပေါင်းများစွာ တူးဖော်ခဲ့ပါတယ်။^{၁၅၅} ဒီစီမံကိန်းအရ ကုန်းပိုင်းကျတဲ့ ချဒ်ကနေ ကင်မရွန်းရဲ့ အတ္တလန်တိတ်ကမ်းခြေ ကမ်းလွန် ရေနံတွင်းနေရာ တွေကို ကီလိုမီတာ ၁ ထောင်ရှည်တဲ့ ပိုက်လိုင်း ဖောက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီပိုက်လိုင်းက ချဒ်နိုင်ငံက ကောက်နှံကွင်းတွေနဲ့ ရွာတွေကို ဖြတ်သွားပြီး ကင်မရွန်းမှာ မြစ်တွေနဲ့ သစ်တောတွေကို ဖြတ်သွားပါတယ်။ Exxon Mobil (အမေရိကန်နိုင်ငံ)၊ Petronas (မလေးရှား)နဲ့ Chevron Texaco (အမေရိကန်) တို့ ဒီစီမံကိန်းမှာ ပါပါတယ်။ နိုင်ငံရေးအန္တရာယ်တွေအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ကြားခံအဖြစ် ပါဝင်မှ ဆက်လုပ်မယ်လို့ ကုမ္ပဏီတွေက ပြောပါတယ်။^{၁၅၆}

ထုတ်လုပ်မှုကာလ ၂၅ နှစ်မှာ ချဒ်နိုင်ငံအတွက် ပျမ်းမျှဝင်ငွေ ဒေါ်လာ သန်းနှစ်ထောင် နီးပါး (တနှစ်ကို ပျမ်းမျှ ဒေါ်လာ သန်း ၈၀) နဲ့ ကင်မရွန်းအတွက် ဒေါ်လာ သန်း ၅၀၀ (တနှစ်ကို ပျမ်းမျှ ဒေါ်လာ သန်း ၂၀) ဒီစီမံကိန်းက ရနိုင်တယ်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ခန့်မှန်းပါတယ်။^{၁၅၇} “ဒီစီမံကိန်းက ချဒ်နိုင်ငံအတွက် ပိုထွန်းပတဲ့ အနာဂတ်ဖန်တီးဖို့ သူမတူတဲ့ အခွင့်အရေးတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ လက်ရှိအချိန်မှာ နိုင်ငံက ပြည်သူတွေ ကောင်းမွန်တဲ့ဘဝရဖို့လိုတဲ့ အနည်းဆုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုတွေပေးဖို့ မတတ်နိုင်ပါဘူး ... [ဒါပေမဲ့] ၂၀၀၄ ခုနှစ် အရောက်မှာ ဒီပိုက်လိုင်းက အစိုးရဝင်ငွေကို တနှစ်မှာ ၄၀ က ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း တိုးမြှင့်လိုက်ပြီး၊ ဒီအရင်းအမြစ်တွေကို ဆင်းရဲမှု လျော့နည်းအောင်လုပ်ရာမှာလိုတဲ့ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံနဲ့ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် သုံးနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်”^{၁၅၈} လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြောပါတယ်။

ငွေကြေးထောက်ပံ့ရာတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏သတ်မှတ်ချက်များ

စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု စီမံကိန်းများ

အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ကြီးမားတဲ့ ဖိအားပေးမှုကြောင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချဒ်အစိုးရကို ရေနံထုတ်ယူရေး စီမံကိန်းလုပ်နေတုန်း စီမံခန့်ခွဲဖို့ အကူအညီ အနေနဲ့ စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု စီမံကိန်းနှစ်ခု ထောက်ပံ့ခဲ့ပါတယ်။ ရေနံပိုက်လိုင်းကြောင့် ဒေသမှာ ဖြစ်ပွားမယ့် ထိခိုက်မှုတွေ လျော့နည်းအောင် စီမံခန့်ခွဲဖို့ အစိုးရရဲ့ စွမ်းရည်ခိုင်မာစေဖို့၊ သက်ဆိုင်ရာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေးစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းတွေ တိုးချဲ့ဖို့နဲ့ ရေနံကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို ထိရောက်စွာ ခွဲဝေနေရာချထားပြီး၊ ရေနံထုတ်လုပ်မှု စီမံကိန်းရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်တဲ့ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ စီမံခန့်ခွဲရေးစွမ်းရည် တည်ဆောက်ပေးဖို့ ဒီစီမံကိန်းတွေက ရည်ရွယ်ပါတယ်။^{၁၅၉}

ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချေးငွေခွင့်ပြုပြီးတာနဲ့ ပိုက်လိုင်းကို မြန်မြန်ဖောက်လိုက်ပါတယ်။^{၁၆၀} ဒီစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ အဖွဲ့တွေထဲကတစ်ခုဖြစ်တဲ့ နိုင်ငံတကာ အကြံပေးအဖွဲ့ (IAG)^{၁၆၁} က ပိုက်လိုင်းတည်ဆောက်မှု ဖြည်းဖြည်းလုပ်ဖို့ ထပ်တလဲလဲ အကြံပြုပါတယ်။^{၁၆၂} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီအကြံကို လက်မခံပါဘူး။ သတ်မှတ်ထားတဲ့အချိန်ထက် တနှစ်စောပြီး ပိုက်လိုင်းဖောက်တာရော သက်ဆိုင်တာတွေ ဆောက်တာပါ ပြီးသွားပြီ။ စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်တွေကတော့ သတ်မှတ်ထားတဲ့ အချိန်ထက် နောက်ကျခဲ့ပါတယ်။^{၁၆၃} ဒါကြောင့် ချဒ်အစိုးရက ရေနံထုတ်လုပ်မှု စီမံကိန်း ရဲ့ သက်ရောက်မှုတွေကို ကိုင်တွယ်ဖို့ စွမ်းရည်ကင်းမဲ့နေပါတယ်။^{၁၆၄}

ရေနံဝင်ငွေကြီးကြပ်မှုနဲ့ ထိန်းသိမ်းမှုကော်မတီ^{၁၆၅}

ရေနံထုတ်ဖို့ ပထမဆုံး ငွေကြေးထောက်ပံ့ဖို့ ချဒ်နိုင်ငံမှာ ဝင်ငွေစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ် ချမှတ်ရမယ်လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ကန့်သတ်ခဲ့ပါတယ်။ ချဒ်အစိုးရက ဒီစီမံကိန်းအတွက် ချေးငွေကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆီက လိုချင်လွန်းလို့ ဒီအစီအစဉ်ချမှတ်ပြီး ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှာ ဥပဒေမှာ ထည့်သွင်းခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအထိ ဒီဥပဒေအရ ရေနံကဝင်ငွေရဲ့ တစိတ်တဒေသကို “ဦးစားပေးကဏ္ဍတွေ” ဖြစ်တဲ့ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ အခြေခံအုတ်မြစ် တည်ဆောက်ရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ ရေအရင်းအမြစ်၊ လူမှုဝန်ဆောင်မှုနဲ့ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးတို့အတွက် သုံးခဲ့ရ ပါတယ်။ ဒီဥပဒေအရ ရေနံဝင်ငွေကြီးကြပ်ရေးနဲ့ ထိန်းသိမ်းရေးကော်မတီက ဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်မှုနဲ့ စီမံကိန်းက ဝင်ငွေတချို့ကို ဦးစားပေးကဏ္ဍတွေမှာ သုံးစေဖို့ စောင့်ကြပ်ကြည့် ရှုရပါတယ်။^{၁၆၆}

ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီမှာ အဖွဲ့ဝင်ကိုးဦးပါပြီး၊ ငါးဦးက အစိုးရကဖြစ်ပြီး၊ လေးဦးက အရပ်ဘက်ဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းက ဖြစ်ပါတယ်။ ကော်မတီက စည်းကမ်းတွေကို

လိုက်နာဖို့ ကြိုးပမ်းခဲ့ပေမဲ့ အခက်အခဲအချို့ကြောင့် ထိရောက်မှု နည်းခဲ့ပါတယ်။ ပထမ ကော်မတီက ထောက်ပံ့ကြေးဆိုင်ရာ အချက်အလက် အပြည့်အစုံ မရနိုင်ပါဘူး။ သီးခြား ထောက်ပံ့ကြေး ရနိုင်တဲ့နေရာလည်း မရှိပါဘူး။ ဒုတိယအနေနဲ့ အစိုးရက နိုင်ငံရေးက မိတ်ဆွေတွေကို ကော်မတီမှာ ခန့်ထားပြီး၊ အရပ်သားအဖွဲ့အစည်းက အဖွဲ့ဝင်တွေ ရွေးရာမှာ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက် ပါတယ်။ တတိယအနေနဲ့ ကော်မတီမှာ ဦးစားပေး ကဏ္ဍက စီမံကိန်းတွေကို ခွင့်ပြုဖို့နဲ့ စုံစမ်း စစ်ဆေးဖို့ အာဏာရှိပေမဲ့ ကော်မတီရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေကို ကြီးကြပ်ဖို့နဲ့ ကော်မတီကတွေ့ရှိတဲ့ လိမ်လည်မှုတွေကို အရေးယူဖို့ အစိုးရကို အားထားရပါမယ်။^{၁၆၇}

ရေနံပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းကနေ ဦးစားပေးကဏ္ဍတွေ အကျိုးခံစားရတယ်ဆိုတဲ့ အထောက်အထား နည်းနည်းပဲ ရှိပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် သုံးလပိုင်းလောက်အထိ ကြီးကြပ်ရေး ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်တွေက ရေနံဝင်ငွေနဲ့ ထောက်ပံ့ထားတဲ့ ဦးစားပေးကဏ္ဍ နေရာ ၃၀ ကို သွားကြည့်ခဲ့ ပါတယ်။^{၁၆၈} မပြီးပြတ်တဲ့ စီမံကိန်းတွေနဲ့ ကော်မတီက ခွင့်ပြုပြီးမှ စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ပြောင်းလဲတာတွေ အပါအဝင် မမှန်ကန် မှုတွေ အတော်များများ တွေ့ပါတယ်။ အထက်တန်းကျောင်းဆောက်ဖို့ ဘဏ္ဍာငွေ ထောက်ပံ့ကြေးရပြီးတဲ့ နေရာတခုမှာ ဒေသခံ အာဏာပိုင်တွေက ဒီအကြောင်း ဘာမှ မသိတာ တွေ့ရပါတယ်။ နောက်တနေရာမှာတော့ ရေတွင်း ၁၂ တွင်း သွားကြည့်ရာမှာ ၂ တွင်းပဲ ကောင်းနေတာ တွေ့ရပါတယ်။ ကြီးကြပ်ရေး ကော်မတီက အစိုးရကို ဒီတွေ့ရှိ ချက်တွေ တင်ပြခဲ့ပေမဲ့ အရေးယူ မယူတော့ မသိပါဘူး။^{၁၆၉}

ချဒ်အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေက ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေးနဲ့ လူမှုအသိုင်း အဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အတွက် ရေနံကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေသုံးဖို့ လက်ရှိအစိုးရမှာ နိုင်ငံရေးဆန္ဒ ဒါမှမဟုတ် စွမ်းရည် ရှိ၊ မရှိ အမြဲဝေဖန်ပါတယ်။^{၁၇၀} ချဒ်အစိုးရက ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ဝင်ငွေစီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေကို ပြင်ဆင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်တဲ့အခါ၊ ဒီအခြေ အနေ ရှေ့တန်းကို ရောက်လာပါတယ်။ ဒီပြင်ဆင်ချက်က ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီက စောင့်ကြည့်ဖို့မလိုတဲ့ ရေနံက ဝင်ငွေပမာဏကို တိုးမြှင့်လိုက်ပါတယ်။ လုံခြုံရေးအတွက် သုံးငွေကို ထည့်သွင်းဖို့ “ဦးစားပေး ကဏ္ဍ” ကို အဓိပ္ပာယ် ပြန်လည်သတ်မှတ် လိုက်ပါ တယ်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီမှာ ဒါကို တုံ့ပြန်တဲ့ အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က (ဒေါ်လာ ၁၂၄ သန်းလောက်ရှိတဲ့) ကြွေးဆပ်ဖို့ ရက်လွန်နေတဲ့ အကြွေးတွေကို ပေးချေဖို့ ဆိုင်းထား လိုက်ပြီး၊ ချဒ်နိုင်ငံအတွက် ချေးငွေနဲ့ ထောက်ပံ့ကြေးအသစ်တွေ ဆိုင်းငံ့ထားလိုက် ပါတယ်။^{၁၇၁} ဒီလိုဆိုင်းငံ့မှုကြောင့် ချဒ်နိုင်ငံရဲ့ ရေနံဝင်ငွေ တစ်စိတ်တဒေသ အလိုလို ရပ်သွားပါတယ်။^{၁၇၂} ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဧပြီလမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဆိုင်းထားတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို ထုတ်မပေးရင် ပိုက်လိုင်းတွေပိတ်ပြီး၊ ရေနံထုတ်လုပ်မှု ဖြတ်တောက်လိုက်မယ်လို့ ချဒ်က ခြိမ်းခြောက်ပြီး တုံ့ပြန်ပါတယ်။

စံပြု စီမံကိန်းလား။ သတိပေးပုံပြင်လား။

ချဉ်-ကင်မရွန်း စီမံကိန်းမှာ စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုဖို့ အတွက် IAG လို ယန္တရားတွေရှိပြီး၊ ရေနံဝင်ငွေတွေကို ကြီးကြပ်ပြီးစီမံခန့်ခွဲဖို့ ကြီးကြပ်ရေး ကော်မတီရှိလို့ ဒီစီမံကိန်းကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က “စံပြု စီမံကိန်း” လို့ ဖော်ပြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီယန္တရားတွေက ချဉ်နိုင်ငံမှာ ထိရောက်မှုမရှိဘဲ ရေနံဝင်ငွေကနေ အခြေခံ လူမှုဝန်ဆောင်မှုတွေ တိုးတက်မှု ဒါမှမဟုတ် ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှုတို့ ဖြစ်မလာပါဘူး။ ချဉ်နိုင်ငံမှာ ငွေချေးမှုတွေ ဆိုင်းငံ့မထားခင်ကတည်းက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အတွင်းစိစစ်မှုတရပ်မှာ “[ရေနံဝင်ငွေတွေ ကိုင်တွယ်မှုနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့] ဒီပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းဖို့ လုပ်ကိုင်နေပေမဲ့ ... ဒီရေရှည် ဆောင်ရွက်ချက်တွေရဲ့ သက်ရောက်မှုက နှေးပါမယ်” လို့ ဝန်ခံထားပါတယ်။^{၁၇} ဒီအတောအတွင်း နိုင်ငံရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးက “အစိုးရက ဒီစီမံကိန်းကိုရတာနဲ့ အာဏာပိုင်ရှိ လာပြီး၊ ပိုမိုနှိပ်လာပြီး၊ အခု ဒီမိုကရေစီအတိုင်း မလုပ်လိုတော့ပါဘူး။ ... ဒီစီမံကိန်းကြောင့် အခြေအနေ ပိုဆိုးလာပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီနဲ့ လူ့အခွင့်အရေး လေးစားမှု အနည်းအကျဉ်းမရှိဘဲ ဒီစီမံကိန်းနဲ့တူတဲ့ ဘယ်စီမံကိန်းမဆိုဟာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းတခု မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ... ကမ္ဘာ့ဘဏ်လို နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေက ဒီအစိုးရကို ထောက်ခံခဲ့တဲ့အတွက် ကြံရာပါတွေဖြစ်တယ်” လို့ ဆိုပါတယ်။^{၁၈}

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်ချက် ။ ။ IFI တွေ ပူးပေါင်းဆောက်ရွက်ဖို့ စတင်စေသည့်အချက်

ကမ္ဘာ့ဘဏ်လို နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေက မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရ မရှိမချင်း ငွေကြေးထောက်ပံ့မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ယူဆလေ့ရှိပါတယ်။ အစောပိုင်းက ပြောခဲ့သလို မြန်မာနိုင်ငံဟာ လောလောဆယ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ “အတိုးမရတဲ့ အနေအထား” မှာ ရှိနေပါတယ်။ ဆိုလိုတာက အကြွေးတွေ ရှင်းမပြီးမချင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ငွေပြန်ပြီး စ မချေးပါဘူး။ နောက်တနည်းပြောရရင် မြန်မာနိုင်ငံကဆပ်ဖို့ ကျန်နေတဲ့အကြွေးတွေက မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က လုပ်ငန်းတွေ ပြန်စဖို့ရာမှာ အတားအဆီး ဖြစ်နေပါတယ်။ အာဖဂန်နစ္စတန် လေ့လာချက်မှာ စစ်ဆေးထားသလို^{၁၉} ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို လိုလားသူ အများအပြား ရှိတဲ့အခါ အကြွေးတွေရှင်းဖို့က သိပ်မခက်ပါဘူး။ ချဉ်နိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံလိုပဲ ဒုက္ခများပါတယ်။ အာဏာသိမ်းယူမှု အကြိမ်ကြိမ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီအစိုးရ မဟုတ်ပါဘူး။ ပြီးတော့ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ် ၄၀ အတွင်း အများစုကာလမှာ နိုင်ငံဒေသ အများအပြားမှာ

အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ချဒ်နိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ရေနံထုတ်လုပ်ဖို့ ငွေထောက်ပံ့ တယ်ဆိုတာက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ ကောင်းတဲ့အုပ်ချုပ်မှု ရှိတာ၊ ဥပဒေ စိုးမိုးတာ၊ ဒါမှမဟုတ် ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးတာတို့နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အဲဒီနိုင်ငံမှာ လုပ်ကိုင်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ချက်နဲ့ မဆိုင်ဘူးဆိုတာ ပြပါတယ်။

ချဒ်-ကင်မရွန်း ရေနံပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းက မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းက ရတနာ ရေနံပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းနဲ့ တူပါတယ်။^{၁၇၆} ချဒ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်းက ဆာဟာရ အောက်ပိုင်း အာဖရိကမှာ အကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု ဖြစ်သလို၊ ရတနာ ပိုက်လိုင်းဟာလည်း မြန်မာနိုင်ငံမှာ အကြီးမားဆုံး ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံ အစိုးရက ဝင်ငွေသန်းပေါင်း ရာပေါင်းများစွာ ရခဲ့ပါတယ်။^{၁၇၇} ချဒ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်း စတင်တည်ဆောက် ဒေသခံနဲ့ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတွေက စီမံကိန်းကြောင့် ထိခိုက်မှု တွေကို စောင့်ကြည့်နေပြီး၊ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု၊ ထိခိုက်တဲ့ လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတွေကို လျော်ကြေးအလုံအလောက် မပေးမှု၊ ပြည်သူ့ ကျန်းမာရေး ထိခိုက်စေမှု စတဲ့ ပြဿနာတွေကို မှတ်တမ်းတင်ထားပါတယ်။^{၁၇၈} အလားတူပဲ ရတနာပိုက်လိုင်း တည်ဆောက်မှုနဲ့ လည်ပတ်မှုတို့ကြောင့် မြန်မာစိုးရအတွက် ဝင်ငွေတွေရပေမဲ့ ကြီးလေး တဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်ရပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က စီမံကိန်းနဲ့ ရေနံဝင်ငွေတွေကို စီမံခန့်ခွဲဖို့ ချဒ်နိုင်ငံကို ကူညီဖို့ ကြိုးပမ်းခဲ့ပေမဲ့ အခုထိ ဒီဆောင်ရွက်ချက်တွေက ထိရောက်ရဲ့လားဆိုတာ မေးစရာရှိပါတယ်။ ရတနာ ပိုက်လိုင်း တည်ဆောက်စဉ်က ဒီလိုဆောင်ရွက်ချက်တွေ မလုပ်ခဲ့ပါဘူး။

ချစ်နိုင်ငံ ။ ။ အဖြစ်အပျက်သမိုင်း

နိုင်ငံရေး	ချစ်-ကင်မရွန်း ရေနံပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း
၁၉၆၀ ။ ။ ချစ်နိုင်ငံ ပြင်သစ်နိုင်ငံက လွတ်လပ် ရေး ရပါတယ်။	၁၉၆၃ ။ ။ ချစ်နိုင်ငံက ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာပါတယ်။
၁၉၆၅ ။ ။ ပြည်တွင်းစစ် စပါတယ်။	
၁၉၉၀ ဒီဇင်ဘာ ။ ။ ဗိုလ်ချုပ်ဒါဘီ အာဏာယူ ပါတယ်။ ၁၉၉၁ ဖေဖော်ဝါရီမှာ သမ္မတ ဖြစ်ပါ တယ်။ ဆူယူတို့ ဆက်ဖြစ်ပါတယ်။	
၁၉၉၆ ဇွန်လ ။ ။ ဒါဘီ သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ နိုင်ရပါတယ်။*	
၁၉၉၇ ။ ။ ဒါဘီရဲ့ပါတီက ဥပဒေပြု ရွေး ကောက်ပွဲ အနိုင်ရပါတယ်။*	
၁၉၉၉ ဇန်နဝါရီလ ။ ။ ရေနံဝင်ငွေ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေ ပြဌာန်း။	သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချစ်- ကင်မရွန်း ရေနံထုတ်လုပ်ရေး စီမံကိန်းကို ခွင့်ပြုလိုက်ပါတယ်။
၂၀၀၁ ခုနှစ် မေလ ။ ။ ဒါဘီ သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရပါတယ်။* အတိုက်အခံ ခေါင်းဆောင်တွေ အဖမ်းခံရပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်တွေ ကြေညာအပြီး အတိုက်အခံ လှုပ်ရှားသူ တဦး အသတ်ခံရပါတယ်။ ပြည်သူ့	၂၀၀၁ မတ်လ ။ ။ ချစ်ရွာသားတွေက ချစ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းကို စုံစမ်းစစ်ဆေး ဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို တောင်းဆိုပါတယ်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ။ ။ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ခွင့်ပြုလိုက်ပါတယ်။

<p>ဆူပူမှုတွေ ဆက်ဖြစ်ပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၃ ခုနှစ် ။ ။ သူပုန်ရာပေါင်းများစွာ အစိုးရနဲ့ သဘောတူညီချက်ရပြီးနောက် ချဒ် တပ်မတော် ဝင်ကြပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၄ ခုနှစ် မေလ ။ ။ အမျိုးသား ညီလာခံက ဒါဘီ ကို တတိယအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်ခွင့်ပြုဖို့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ပြုပြင်ဖို့ ခွင့်ပြုဖို့ ရက်အနည်းငယ် အလိုမှာ အာဏာ သိမ်းဖို့ကြိုးစားပါတယ်။</p> <p>၂၀၀၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ။ ။ ချဒ်နိုင်ငံက ရေနံဝင်ငွေ စီမံခန့်ခွဲရေး ဥပဒေကို ပြုပြင်ပြီး ဥပဒေ အရမ်း အားနည်းသွားပါတယ်။</p>	<p>၂၀၀၂ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ။ ။ စုံစမ်းစစ်ဆေး ရေးအဖွဲ့က တွေ့ရှိချက်တွေကို ထုတ်ဝေပါ တယ်။</p> <p>၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇွန်လ ။ ။ ရေနံထုတ်လုပ်မှု စတင်၊ ဇူလိုင်လမှာ ပိုက်လိုင်းတွေမှာ ရေနံ စတင်စီးဆင်း။</p> <p>၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ။ ။ ချဒ်နိုင်ငံ ပေးဖို့ရက် လွန်နေတဲ့အကြွေးတွေကို ရှင်းဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဆိုင်းငံ့ထား လိုက်ပါတယ်။</p>
--	---

*ဒီရွေးကောက်ပွဲတွေမှာ မမှန်ကန်မှုတွေ အများကြီးတွေ့တယ်လို့ နိုင်ငံတကာ လေ့လာ သူတွေက ပြောပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ တုံ့ပြန်ချက်နဲ့ တာဝန်ယူချက်များ

သယံဇာတ ထုတ်ယူသည့်လုပ်ငန်းများ စစ်ဆေးချက် (www.eireview.org)

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေမှာ (ရေနံဓာတ်ငွေ့၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး စတဲ့) ထုတ်ယူရေး လုပ်ငန်းတွေမှာ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က ငွေကြေးနဲ့ တခြားအထောက်အကူတွေ များများစားစား ပေးပါတယ်။ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာအကြောင်း လူတွေ ပိုသိလာတာနဲ့အမျှ ထုတ်ယူတဲ့လုပ်ငန်းတွေနဲ့ ဆင်းရဲမှု အကြား ဆက်စပ်မှုရယ် ဒီပြဿနာဖြေရှင်းဖို့ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ သယံဇာတထုတ်ယူတဲ့ လုပ်ငန်းတွေနဲ့ အရပ်ဘက်ဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း တွေရဲ့ တာဝန်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုတွေ စလိုက်ပါတယ်။ ရေနံ၊ သတ္တုတူးဖော်မှုနဲ့ ဓာတ်ငွေ့ထုတ်ယူမှုတို့နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ စိုးရိမ်မှုတွေကို တုံ့ပြန်တဲ့အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သတ္တုရာဇ် ၂၀၀၀ မှာ ၎င်းတို့ရဲ့ သယံဇာတ ထုတ်ယူရေးကဏ္ဍ စီမံကိန်းတွေကို ထောက်ပံ့မှုဟာ ဆင်းရဲမှု လျော့ချစေရေးဆိုတဲ့ ရည်မှန်းချက်နဲ့ ကိုက်ညီရဲ့လားဆိုတာ စစ်ဆေးဖို့ သီးခြားအဖွဲ့တခု ဖွဲ့စည်းလိုက်ပါတယ်။ ဒီစစ်ဆေးမှုကို သယံ ဇာတထုတ်ယူသည့် လုပ်ငန်းများ စစ်ဆေးချက် (Extractive Industries Review (EIR)) လို့ ခေါ်ပြီး စက်မှု လုပ်ငန်း၊ အစိုးရတွေ၊ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုတွေရော သယံဇာတထုတ်ယူမှု စီမံကိန်းနေရာတွေကို သွားရောက်ကြည့်ရှု တာတွေပါ လုပ်ပါတယ်။

EIR ရဲ့နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာကို ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှာ ထုတ်ပြန်လိုက်ပါတယ်။ “**ကမ္ဘာ့ဘဏ် အဖွဲ့ရဲ့ ဆောက်ရွက်ချက်တွေက သယံဇာတ ထုတ်ယူရေး လုပ်ငန်းတွေကို တာရှည်ခံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအရ ဆင်းရဲမှုလျော့ချ စေတဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေလုပ်စေမှ ရေနံ ဓာတ်ငွေ့နဲ့ သတ္တု တူးဖော်ရေး ကဏ္ဍတွေမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့ ပါဝင်စရာအခန်းရှိပါတယ်**”^၁၊ ပြီးတော့ ဒီဆင်းရဲမှုလျော့ချစေတဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေက “သင့်တော်တဲ့ အခြေအနေတွေ ရှိနေမှ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်” လို့ ကောက်ချက်ချလိုက်ပါတယ်။^{၁၆} EIR က တာရှည်ခံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နည်းတွေနဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး ဆောင်ရွက်ရာမှာ အထိရောက်ဆုံးဖြစ်အောင် ကြိုတင် စီစဉ်မှုနဲ့ စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ အပါအဝင် ဆင်းရဲသားပြည်သူတွေနဲ့ ကုမ္ပဏီတွေရဲ့ အုပ်ချုပ်မှု၊ ပိုထိ ရောက်တဲ့ လူမှုရေးနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မူဝါဒတွေ၊ ပြီးတော့ လူ့အခွင့်အရေး လေးစားမှု စတဲ့ အားပေးတဲ့ အခြေအနေသုံးရပ် အဆိုပြုပါတယ်။ ချဒ်နိုင်ငံမှာ ရေနံပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းစမလုပ်မီ “အားပေးတဲ့ အခြေအနေတွေ” ကင်းမဲ့မှုကို EIR ရဲ့ တွေ့ရှိချက်အပေါ် အများအပြား အခြေခံပြီး ဒီဆုံးဖြတ်ချက် ချတာဖြစ်ပါတယ်။^{၁၈၀}

အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်း အများအပြားက EIR ရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို ထောက်ခံပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ဒီတွေ့ရှိချက်တွေ လက်ခံဖို့ တိုက်တွန်းလိုက်ပါတယ်။^{၁၈၁} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သယံ ဇာတထုတ်ယူရေး စီမံကိန်းတွေက “ဆင်းရဲတဲ့နိုင်ငံ အများအပြားရဲ့ အဓိက လိုအပ်ချက်တွေ ဆက်ဖြစ်နေမယ်” လို့ဆိုပြီး၊ EIR ရဲ့ အကြံပြုချက် အားလုံးကို လက်မခံပါဘူး။^{၁၈၂} ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က လက်ခံနိုင်ငံတွေရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုစွမ်းရည်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး သယံဇာတထုတ်ယူရေး စီမံကိန်း တွေကို အထောက်အကူပေးတဲ့ ချဉ်းကပ်နည်းကို ပိုကောင်းအောင်လုပ်ဖို့ အဆိုပြုပါတယ်။ ဆုံးရှုံး ထိခိုက်ခံရနိုင်သူ ဒေသခံတွေ ပိုမိုပါဝင်မှု၊ ဝင်ငွေစီမံခန့်ခွဲမှု၊ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းတွေ တိုးရိုး ပေါက်မြင်နိုင်မှုနဲ့ အသစ်ပြန်လည်ဖော်ထုတ်နိုင်တဲ့ စွမ်းအင်တိုးမြှင့်ဖို့တို့ ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၈၃}

ကမ္ဘာ့ ဆည်မြောင်းရေကာတာကော်မရှင် (WCD)

ရေကာတာကြီးတွေကို ဆန့်ကျင်မှု တိုးတက်များပြားလာတာကို တုံ့ပြန်တဲ့အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IUCN (ကမ္ဘာ့ထိန်းသိမ်းရေး သမဂ္ဂ) တို့က ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ WCD ကို သီးခြား အဖွဲ့တခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းလိုက်ပါတယ်။ WCD ရဲ့ သတ်မှတ်ချက်က ရေကာတာကြီးတွေ တည်ဆောက်မှုရဲ့ ထိရောက်မှုကို စစ်ဆေးဖို့၊ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရေး၊ တည်ဆောက်ရေး၊ လုပ်ငန်း လည်ပတ်ရေး၊ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေးနဲ့ ရေကာတာတွေ ရပ်စဲရေးတို့အတွက် နိုင်ငံတကာက လက်ခံနိုင်တဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေနဲ့ အဆင့်အတန်းတွေ ချမှတ်ဖို့ဖြစ်ပါတယ်။

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ နိုဝင်ဘာလမှာ WCD က ဆည်မြောင်း ရေကာတာများနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း ဘောင်အသစ် (*Dams and Development: A New Framework for Decision-Making*) လို့ခေါ်တဲ့ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ ထုတ်ဝေလိုက်ပါတယ်။^{၁၅၄} ဒီအစီရင်ခံစာမှာ ရေကာတာတွေက အကျိုးကျေးဇူး အတော်များများရပေမဲ့ “ကိစ္စ အတော်များများ မှာ ဒီအကျိုးကျေးဇူးတွေရဖို့ လက်မခံနိုင်တဲ့ မလိုအပ်တဲ့ အဖိုးအခတွေ ပေးရပါတယ်။ အထူး သဖြင့် လူမှုရေးနဲ့ သဘောပတ်ဝန်းကျင်တို့အရ အိုးအိမ်ခွဲဖြစ်သူတွေ၊ ရေဖုံးမျောနေတဲ့ လူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေ၊ အကောက်ခွန်ပေးသူတွေနဲ့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့က ဒီအဖိုးအခတွေ ပေးရ ပါတယ်” လို့ ကောက်ချက်ချထားပါတယ်။ ဒါ့အပြင် “အကျိုးကျေးဇူးတွေ မျှဝေရာမှာ ညီမျှမှု ကင်းမဲ့တာကြောင့် တခြားနည်းလမ်းတွေ ထက်စာရင် ရေနဲ့ စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်တွေ ဖြည့်ဆည်း ရာမှာ ရေကာတာ အမြောက်အများရဲ့ တန်ဖိုးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး မေးစရာ ရှိလာပါတယ်။”^{၁၅၅}

ဒီမှတ်တမ်းမှာ အနာဂတ်အတွက် ရေကာတာတည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ အကြံပြုချက် တွေနဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေလည်း ပါပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဘဏ်တွေ က “လုပ်ကိုင်စရာ နည်းလမ်းတွေကို သဘောတူထားတဲ့ အမှတ်ပေးနည်းစဉ်နဲ့ WCD လမ်းညွှန် ချက်တွေကို လိုက်နာပြီး ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ရေကာတာတွေကိုပဲ ငွေကြေးထောက်ပံ့ဖို့ ခွင့်ပြုချက် ပေးပြီး” “ဆောက်ပြီးသား ရေကာတာတွေမှာ မျှော်လင့်ထားသ လောက် ဆောင်ရွက်မှု ရှိ မရှိ၊ မဖြေရှင်းရသေးတဲ့ ပြဿနာတွေ ရှိ၊ မရှိ ရှာဖွေ” စိစစ်ဖို့ WCD က အဆိုပြု ပါတယ်။^{၁၅၆} WCD အစီရင်ခံစာကို “ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာမှာ အချက်အလက်တွေသိဖို့ တန်ဖိုးရှိတဲ့ အညွှန်း တခုလို” သုံးပါမယ်လို့ပဲ ပြောပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က တုံ့ပြန်ပါတယ်။^{၁၅၇} ADB ရဲ့ တုံ့ပြန်မှုက ဒါထက် နည်းနည်း ပိုသာပြီး၊ “ကော်မရှင်ရဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေကို ထောက်ခံပြီး၊ အနာဂတ် စီမံကိန်းတွေအားလုံးမှာ ထည့်သွင်း စဉ်းစားဖို့ ရည်ရွယ်ထားပါတယ်” လို့ ပြောပြီး၊ ADB ရဲ့ တာဝန်မဟုတ်၊ အစိုးရတွေရဲ့တာဝန်လို့ ယူဆ ထားတဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တချို့ကိုတော့ လိုက်နာမှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ပြောပါတယ်။^{၁၅၈}

၂၀၀၅ ခုနှစ် မတ်လမှာ လာအိုနိုင်ငံက ရေကာတာကြီးပါတဲ့ နမ်းသီယွန် ၂ ရေအား လျှပ်စစ် စီမံကိန်းအတွက် အာမခံတွေနဲ့ ချေးငွေတွေကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရော ADB ကပါ ခွင့်ပြု လိုက်ပါတယ်။ ဒီစီမံကိန်းအရ စွမ်းအင် အများစုကို ထိုင်းနိုင်ငံကို တင်ပို့ပြီး လာအိုအစိုးရအတွက် ဝင်ငွေရအောင်လုပ်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ သဘာဝ ပတ်ဝန်း ကျင်အပေါ် ဆိုးရွားတဲ့ထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်စေနိုင်တဲ့ ဒီစီမံကိန်းကို ကိုင်တွယ်ဖို့^{၁၅၉}၊ ဒါမှမဟုတ် ဒီကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို^{၁၆၀} ကိုင်တွယ်ဖို့ အစိုးရမှာ စွမ်းရည်ရှိပါ့မလားလို့ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတွေက စိုးရိမ်ကြောင်း အခိုင်အမာ ပြောကြပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ သဘာဝဓာတ်ငွေ့လို ထုတ်ယူနိုင်တဲ့အရင်းအမြစ်တွေ အများအပြား အပြင် ရေအားလျှပ်စစ် ထုတ်ယူဖို့ အလားအလာလည်း အများအပြားရှိပြီး ထုတ်ဖို့ဆန္ဒလည်း ရှိပါတယ်။^{၁၉} ဒါကြောင့် EIR နဲ့ WCD တို့ရဲ့ အစီရင်ခံစာတွေရော အကြံပြုချက်တွေပါ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ အရမ်းသက်ဆိုင်ပြီး အနာဂတ် အသွင် ကူးပြောင်းရေး အစိုးရတွေရော နိုင်ငံ တကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေကပါ စီမံကိန်းတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ထည့်သွင်း စဉ်းစားသင့် ပါတယ်။

လေ့လာချက်

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် သစ်ခုတ်ယူမှု

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှာ ကြွယ်ဝတဲ့ အပူပိုင်းဒေသ မြေဆီလွှာကို ကာကွယ်ပြီး၊ ရေဝေ ဒေသတွေကို တည်ငြိမ်စေပြီး၊ ရေစီးဆင်းမှုနဲ့ ဒေသခံမိုးလေဝသစနစ်ကို ပုံမှန်စေတဲ့ နိုင်ငံရဲ့ သစ်တောတွေက အရင်းအမြစ် ကျိန်စာသင့်နေပါတယ်။ ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်သူ တွေဟာ ပရိုတင်းဓာတ် ၄၀ က ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကြီးမားတဲ့ တွန်လေစပ်ရေကန်က ငါးတွေကနေရနေပြီး^{၁၆၂} ဒီငါးတွေက အာဟာရရဖို့ အနားက သစ်တောက သဘာဝကို အားထားနေတာကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဟာ ၎င်းရဲ့သစ်တောစနစ်ကို အထူးအား ထားနေရပါတယ်။

၁၉၅၃ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဟာ ပြင်သစ်ထံက လွတ်လပ်ရေးရပါတယ်။ နိုင်ငံရဲ့ ၁၇၇၀ သီဟာနုက ၁၉၇၀ ခုနှစ် နန်းချခံရတဲ့အထိ အုပ်စိုးခဲ့ပါတယ်။ ဒီနောက်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားဟာ အမေရိကန်နိုင်ငံက ဗုံးကြဲတာ၊ ပြည်တွင်းစစ်၊ ခမာနီတို့ရဲ့ တမျိုးလုံး စုပြုံ သတ်ဖြတ်တာ၊ ဗီယက်နမ်တွေ ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်တာ၊ ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် လက်မှတ်ထိုးတဲ့အထိ နိုင်ငံတကာက ပိတ်ဆို့တာတို့ ကြုံရပါတယ်။ အနှစ်နှစ်ဆယ်ကြာ စစ်ပွဲနဲ့ လူ့အစုအပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုတို့ကြောင့် နိုင်ငံလူဦးရေ သုံးပုံတပုံလောက် သေဆုံးရပါတယ်။

စိုက်ပျိုးမြေ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ မြေမြှုပ်ပုံးတွေထားလို့ လူပေါင်းသောင်းပေါင်းများစွာ ခြေလက်ပြတ်ခဲ့ရပါတယ်။ အခြေခံအုတ်မြစ်လည်း အကြီးအကျယ်ပျက်စီးပြီး သေခြင်းနဲ့ ဒေသဖြစ်ကျော် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ပညာတတ် လူလတ်တန်းစားလည်း ပျောက်ခဲ့ ရပါတယ်။ စီးပွားရေးနဲ့ တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွေလည်း ပျက်စီးခဲ့ပါတယ်။

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်အပြီး တရားမဝင် သစ်ခုတ်မှု အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း။

မှန်းတော့တမျိုး ဖြစ်တော့တမျိုးဆိုတာလို ၁၉၇၀ က ၁၉၈၀ ခုနှစ်အတွင်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပဋိပက္ခတွေဖြစ်ပြီး၊ သီးခြားနေပေမဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရဲ့ သစ်တောတွေကို အကြီးအကျယ် ခုတ်ယူခြင်း မရှိခဲ့ပါဘူး။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေ အစောပိုင်းမှာ ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ ၄၀ ရာခိုင် နှုန်းက သစ်တောအဖြစ်ပဲ ရှိပါသေးတယ်။^{၁၆၃} ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားက ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေ အစောပိုင်းမှာ ကမ္ဘာကို တံခါးဖွင့်ပေးလိုက်တာနဲ့ အစိုးရအရာရှိတွေနဲ့ စစ်တပ်ရော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွေက စီးပွားရေးစိတ်ဝင်စား

သူတွေ့ရော တရားမဝင်သစ်ခုတ်တာတွေ လုပ်ကြပါတယ်။ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားချမ်းသာဖို့ အတွက်၊ ရွေးကောက်ပွဲ ရန်ပုံငွေအတွက်နဲ့ တခြားနိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုတွေအတွက်၊ အရာရှိတွေကို လာဘ်ထိုးဖို့နဲ့ ကျန်ရှိနေတဲ့ ခမာနီတွေနဲ့အတူ ကိုယ်ပိုင်စစ်တပ်တွေကို ထောက်ပံ့ဖို့အတွက် သစ်ခုတ်ကြပါတယ်။ အမြတ်အစွန်းရလွန်းလို့ ရန်ဘက်တွေက တောင် သစ်ခုတ်ရာမှာ ပူးတွဲလုပ်ကြပါတယ်။^{၁၆၄} ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေ အလယ်ပိုင်း လောက်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားဟာ ကမ္ဘာပေါ်မှာ သစ်တောပြုန်းတီးမှု အများဆုံးဖြစ်ပြီး၊ အများစုက တရားမဝင် ဒါမှမဟုတ် စီးပွားရေးအတွက် အထိန်းကွပ်မဲ့ သစ်ခုတ်လို့ ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၆၅} နိုင်ငံရဲ့ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း နီးပါးကို သစ်ခုတ်ဖို့ သတ်မှတ်လိုက်ပါတယ်။ တာရှည်မခံတဲ့ သစ်ခုတ်နည်းတွေနဲ့ ခုတ်တဲ့ ကုမ္ပဏီ တွေကို အကြီးမားဆုံး သစ်ခုတ်ခွင့် တွေ ပေးပါတယ်။^{၁၆၆}

နိုင်ငံတကာက ဒီအခြေအနေကို သတိပြုမိသွားပါတယ်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှာ IMF က သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ ကာကွယ်မှု အလုံအလောက်မလုပ်လို့လို့ တိတိကျကျပြောပြီး၊ ကမ္ဘော ဒီးယားက ရှင်းစရာရှိနေတဲ့ ဒေါ်လာ သန်း ၂၀ အကြွေးကို ရှင်းပေးတာကို ရွှေ့ဆိုင်းလိုက်ပြီး၊ ရာဇဝင်မှာ တခါမှမလုပ်ဘူးတာ လုပ်လိုက်ပါတယ်။ အဲဒီနှစ်မှာပဲ အလှူရှင် နိုင်ငံ ၂၁ နိုင်ငံက ကိုယ်စားလှယ်တွေပါတဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရေးအဖွဲ့က သစ်တောကဏ္ဍကို ပြောင်းလဲဖို့ စတင်လုပ်ဆောင်ပါတယ်။ အမေရိကန်သံရုံး အပါအဝင် ဖန့်ပင်မှာရှိတဲ့ သံရုံးတချို့ကလည်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်လိုပဲ သစ်တောစီမံခန့်ခွဲရေး တိုးတက်ဖို့ အားပေးရာမှာ ပိုမိုပါဝင်လာကြပါတယ်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ် ။ ။ သစ်ခုတ်ခွင့်ပြုသည့်စနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းလား။

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒေါ်လာ ၅ သန်းတန် သစ်တောခွင့်ပြုချက် စီမံခန့်ခွဲရေးနဲ့ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ အစမ်းစီမံကိန်း (Forest Concession Management and Control Pilot Project - FCMCPP) ကို ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှာ ရှေ့ပြေးသစ်တော စီမံကိန်းအဖြစ် စီစဉ် ခဲ့ပါတယ်။ FCMCPP ရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်က အစိုးရနဲ့ သစ်ခုတ်တဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကို နည်းပညာ အထောက်အကူပေးပြီး သစ်ခုတ်ခွင့်ပြုတဲ့စနစ်ကို ပြုပြင် ပြောင်းလဲဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘော ဒီးယားအစိုးရကလည်း မိမိရဲ့သစ်တောကဏ္ဍ ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး ကြိုးပမ်းချက်တရပ်အနေနဲ့ ခွင့်ပြုချက်စာချုပ်ရလိုတဲ့ သစ်ခုတ်တဲ့ ကုမ္ပဏီ တွေအားလုံးကို တာရှည်ခံတဲ့ သစ်တောစီမံခန့်ခွဲရေး အစီအစဉ်တွေနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေးထိခိုက်မှု စိစစ်ရေးတွေနဲ့ ပြည်သူတွေ့ရှေ့မှောက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု (ESIA) တွေ လုပ်ခိုင်းပါတယ်။ FCMCPP ရဲ့ အဓိက သေ့ချက်တခုက ဒီအစီအစဉ်တွေ ပြင်ဆင်ရာမှာနဲ့ စိစစ်ရာမှာ အကူအညီပေးဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။^{၁၆၇} ဒါကြောင့် FCMCPP ဟာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံက တရားမဝင်သစ်ခုတ်မှုတွေကို တွန်းအားပေးနေတဲ့ သဘော

တူ ခွင့်ပြုချက် စာချုပ်စနစ်ကို တာရှည်ခံနေအောင်ပဲ လုပ်နေတယ်လို့ ဝေဖန်သူတွေက ပြောဆိုနေကြပါတယ်။^{၁၉၈}

သီးခြားချေးငွေတရပ်ရဲ့ စာရင်းလက်ကျန် ထုတ်ပြန်ဖို့ သတ်မှတ်ချက်တရပ် အနေနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က တာရှည်ခံတဲ့ သစ်တောစီမံရေး အစီအစဉ်တွေနဲ့ ESIA တွေ အကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောဆို လိုက်ပါတယ်။^{၁၉၉} ဒီချေးငွေ ဒေါ်လာ သန်း ၃၀ က ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရက သစ်တောကဏ္ဍ အပါအဝင် ကဏ္ဍအမျိုးမျိုးမှာ စီးပွားရေးမူဝါဒ အပြောင်းအလဲတွေလုပ်ရာမှာ အကူအညီပေးဖို့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ဖြစ်ပါတယ်။^{၂၀၀} ဒီရန်ပုံ ငွေတွေကို ဒီစီမံကိန်း အကောင်အထည် ဖော်နေချိန်မှာ သုံးရစ်ထုတ်ပေးသွားဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ပထမအရစ် (ဒေါ်လာ ၁၀ သန်း) ကို စီမံကိန်း စတင်ချင်းပေးခဲ့ပြီး၊ ဒုတိယ အရစ် (ဒေါ်လာ ၅ သန်း) ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ ပေးခဲ့ပါတယ်။^{၂၀၁}

FMCPP အရ၊ ကျန်တဲ့ ဒေါ်လာ ၁၅ သန်းကို တာရှည်ခံတဲ့ သစ်တောစီမံရေး အစီအစဉ်တွေနဲ့ ESIA တွေကို ပြည်သူ့ရှေ့မှောက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးတဲ့အခါ ထုတ်ပေး မယ်ဆိုတဲ့ သတ်မှတ်ချက်ရှိပါတယ်။ မူလက ၂၀၀၁ ခုနှစ် စက်တင်ဘာမှာ နောက်ဆုံး ထားပြီး ဒီစာရွက် စာတမ်းတွေကို တင်ပြရမှာဖြစ်ပေမဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရရဲ့ ဖိအား ပေးမှုကြောင့် တနှစ်တိုးပေး လိုက်ပါတယ်။^{၂၀၂} အဆုံးမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ၂၀၀၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလမှာ ထုတ်ပြန်လိုက် ပါတယ်။^{၂၀၃} သစ်တောတွေကို အားထားနေရတဲ့ လူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေက ဒီအစီအစဉ်တွေနဲ့ ESIA တွေ ရယူနိုင်ဖို့နဲ့ သဘောတူခွင့်ပြု ချက်တွေ ထုတ်မပေးခင် စိုးရိမ်စရာရှိရင် ပြောဆိုဖို့ အခွင့်အရေးလိုပေမဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဒီစာရွက်စာတမ်း မိတ္တူအလုံအလောက် မပေးခဲ့ပါဘူး။^{၂၀၄} ဒါ့အပြင် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးဖို့ ၁၉ ရက်ပဲ ပေးခဲ့ပါတယ်။^{၂၀၅} ဒါပေမဲ့ အစိုးရက လိုအပ်ချက်တွေ ဖြည့်ဆည်းပြီးပြီလို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ယူဆပြီး၊ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလလယ်မှာ တတိယအရစ် ထုတ်ပေး လိုက်ပါတယ်။^{၂၀၆}

၂၀၀၄ ခုနှစ်မှာ နိုင်ငံတကာ ဖိအားပေးမှုကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရဟာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ သစ်တောမူဝါဒ လမ်းညွှန်မှုပေးဖို့ သီးခြားသစ်တောကဏ္ဍ စစ်ဆေး ချက်လုပ်ဖို့ နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်တွေနဲ့ ပူးပေါင်းခဲ့ပါတယ်။ ဒီစစ်ဆေးချက်အရ သစ်ခုတ်ဖို့ ခွင့်ပြုသဘောတူညီ ချက်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းဖို့ အကြံပြုခဲ့ပြီး၊ သစ်တောကို အားထားနေရတဲ့ ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်သူ တွေ မိမိတို့ရဲ့ ဒေသခံအရင်းအမြစ်တွေအပေါ် ပိုချုပ်ကိုင်နိုင်ဖို့ အာဏာပေးဖို့ လူမှုအဖွဲ့အစည်း အဆင့် စီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်တွေ ဖော်ဆောင်ဖို့ အဆိုပြုခဲ့ပါတယ်။^{၂၀၇} ဒါပေမဲ့ ဒီစစ်ဆေးချက် ထုတ်ဝေပြီး နှစ်လပဲ အကြာမှာ အစိုးရက ကုမ္ပဏီခြောက်ခုရဲ့ သစ်တောစီမံခန့်ခွဲရေး အစီအစဉ်ကို ခွင့်ပြုပြီး၊ သူတို့ကိုပေးထားတဲ့ သစ်ခုတ်ဖို့ သဘောတူခွင့်ပြုချက်တွေကို နောက်ထပ် ၂၅ နှစ် တိုးပေးဖို့ FMCPP စီမံကိန်းအဖွဲ့က အကြံပြုခဲ့ပါတယ်။ ဒီကုမ္ပဏီ ခြောက်ခုဟာ

တရားမဝင် သစ်ခုတ်တာတွေနဲ့ သဘောတူစာချုပ် ချိုးဖောက်မှုတွေ အရင်ကလုပ်ခဲ့တဲ့ ရာဇဝင်အရှည်ကြီး ရှိပါတယ်။^{၂၀၈} ပြီးတော့ သူတို့ရဲ့ စီမံခန့်ခွဲရေး အစီအစဉ်တွေမှာ ရွာသားတွေရဲ့ သစ်စေးပင်တွေ ကို ခုတ်ဖို့နဲ့ ရွာသားတွေကို သဘောတူခွင့်ပြုထားတဲ့ နေရာတွေကို ပေးမဝင်ဘို့ ကုမ္ပဏီတွေရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်တွေကိုလည်း ဖော်ပြထားပါတယ်။^{၂၀၉}

ဒါကြောင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ ဒီကုမ္ပဏီတွေရဲ့ သစ်ခုတ်တဲ့ အလေ့အကျင့်တွေကြောင့် ဒုက္ခရောက်ခဲ့ရတဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားရွာသားတစ်စုက ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့မှာ FCMCPP ကို တိုင်ချက်ဖွင့် လိုက်ပါတယ်။^{၂၁၀} စီမံခန့်ခွဲရေး အပြစ်အနာအဆာတွေ၊ ညံ့ဖျင်းတဲ့ အကောင်အထည်ဖော်မှုတွေနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က သစ်ခုတ်ဖို့ သဘောတူခွင့်ပြုချက် ပေးတဲ့စနစ်နဲ့ ဒီကုမ္ပဏီတွေရဲ့အကျိုးကို မြှင့်တင်နေပါတယ်လို့ ရွာသားတွေက ဆိုပါတယ်။ ကုမ္ပဏီတွေက သစ်တောကို အားထားနေရတဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေကို အန္တရာယ်ပြုပြီးကြောင်း အထောက်အထားတွေ အများကြီးရှိ တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီစီမံခန့်ခွဲရေး အစီအစဉ်တွေနဲ့ ကုမ္ပဏီခြောက်ခုရဲ့ ESIA တွေကို ခွင့်ပြုခြင်းအားဖြင့် ကုမ္ပဏီတွေက သူတို့ရဲ့ သစ်ခုတ်မှု အလေ့အကျင့်တွေကို ပိုကောင်း အောင်မလုပ်ဘဲ သဘောတူခွင့်ပြုချက် စာချုပ်တွေကို ချုပ်ကိုင်ထားဖို့ အလားအလာကို ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က တိုးမြှင့်ပေးလိုက်တယ်လို့လည်း ရွာသားတွေက ဆိုပါတယ်။

ကမ္ဘောဒီးယားမှာ သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က ကြိုးပမ်းခဲ့ပေမဲ့ ဒီကြိုးပမ်းချက်တွေအားလုံးဟာ ကောင်းတဲ့ကြိုးပမ်းချက်တွေ မဟုတ်ဘူးဆိုတာ ထင်ရှားပါတယ်။ ကမ္ဘောဒီးယားမှာ လောလောဆယ် ဥပဒေစိုးမိုးမှုက ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ဖြစ်ပြီး အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းက အားနည်းနေတဲ့အခါမှာ ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က သစ်ခုတ်ဖို့ သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်စာချုပ် ပေးတဲ့စနစ်ကို ထောက်ခံအားပေး လိုက်တာက အကျင့်ပျက်မှုတွေ လျော့နည်းဖို့ ဒါမှမဟုတ် တာရှည်မခံတဲ့ သစ်တောပြုန်း တီးမှုတွေကို ရပ်တန့်သွားစေဖို့ အလားအလာ မရှိပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်သူ တွေမှာတော့ FCMCPP အတွက်ရယ် လာမယ့် ဆယ်စု နှစ်တွေမှာ ကမ္ဘောဒီးယားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က ချေးငွေတွေ ပေးဆပ်ဖို့ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးရယ် ရှိနေပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်မှု ။ ။ တရားမဝင်သစ်ခုတ်မှု ပြဿနာ^{၂၁၁}

ကမ္ဘောဒီးယားလိုပဲ မြန်မာနိုင်ငံမှာ သစ်တောဖုံးလွှမ်းတဲ့နေရာ အများအပြား ရှိပြီး အတားဆီးမဲ့ တရားမဝင် သစ်ခုတ်မှုတွေလည်း ရှိနေပါတယ်။ သစ်တောဆုတ်ယုတ် မှုကြောင့် မြေဆီလွှာ တိုက်စားခြင်း၊ အနည်ကျခြင်း၊ ရေဝေဒေသပျက်စီးခြင်းနဲ့ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်မှု ကျဆင်းခြင်း စတဲ့ သဘာဝသက်ရှိတွေအပေါ် ရေရှည်ထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်ပါ တယ်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးမှာ တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှု၊ လိင်လုပ်ငန်းနဲ့ သစ်တင်ပို့

တဲ့ ကုန်တင်ကား ကွန်ယက်တွေကနေ HIV/AIDS ပြန့်ပွားမှုနဲ့ သစ်ခုတ်တာတို့ အကြား တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်မှု မရှိရင်တောင် နည်းနည်း ဆက်စပ်ပါတယ်။ အစိုးရနဲ့ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေမှာလည်း သစ်ခုတ်မှုကြောင့် အကျင့်ပျက်မှုတွေ ပိုမို များပြားလာပါတယ်။ သစ်ကုန်သွယ်မှုက အမြတ်အစွန်းတွေ ကြီးမားလို့လည်း နှစ်နိုင်ငံ လုံးမှာ တစုနဲ့တစု တိုက်ပွဲဝင်နေတဲ့ အဖွဲ့ဝင်တွေကတောင် သစ်ခိုးခုတ်ရာမှာ ပူးပေါင်း လုပ်ကိုင်နေကြတာကို တွေ့ရပါတယ်။^{၂၀၂}

တခြားတဘက်က ကြည့်ရင်တော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘောဒီးယားထက်စာရင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ ပိုများပြီး၊ သစ်ခုတ်မှုပြဿနာက စစ်တပ်နဲ့ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတွေရဲ့ လက်နက်ကိုင်တပ်တွေအကြား အခြေအနေနဲ့ ဆက်စပ်နေပါတယ်။ ဒီအနေအထားက ကမ္ဘော ဒီယားနဲ့ အများကြီးကွာပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ စစ်တပ်နဲ့ စစ်တပ်ကိုဆန့်ကျင်တဲ့ တိုင်းရင်းသား အုပ်စုတွေဟာ “စုစုပေါင်း သူည” (တယောက် နိုင်ရင် တယောက်ရှုံး) ဆိုတဲ့ ကစားပွဲ ကစားနေ ကြပါတယ်။ တဖက်က မထုတ်ယူတဲ့ သစ်နဲ့ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေကို တခြားတဘက်က သိမ်းယူအမြတ်ထုတ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ NGO တွေနဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွေ တိုးပွားတဲ့ ကမ္ဘော ဒီးယားထက်စာရင် မြန်မာပြည်မှာ နိုင်ငံရေးအတွက် နေရာနဲ့ အရပ်ဘက်ဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့ အစည်းအတွက် အခွင့်အရေးတွေ အရမ်းပိုနည်းပါတယ်။

နိုင်ငံရေး အခြေအနေသာ ပြောင်းလဲ ကွဲပြားမယ်ဆိုရင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်းက မြန်မာအစိုးရကို မြေယာစီမံကိန်း သဘောတူခွင့်ပြုချက် စီမံခန့်ခွဲမှုနဲ့ လူမှုအဖွဲ့ အစည်း အခြေခံ အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ပိုမိုကောင်းမွန်ရေး (ဇယားမှာကြည့်) တို့ အပါအဝင် သစ်တောမူဝါဒ ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ရေးတို့မှာ ထောက်ပံ့နိုင်ပါ တယ်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက ဇီဝကွဲပြားမှု သဘောတူညီချက်^{၂၀၃}၊ နိုင်ငံတကာ အပူပိုင်း သစ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (ITTO)^{၂၀၄} နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ သစ်တောစီမံမှုကို တိုးတက်စေ ပို့ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပူးတွဲဆောင်ရွက်နေတဲ့ တခြားအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းတွေကိုလည်း အသုံးပြုပါတယ်။

အရှေ့တောင်အာရှတဝှမ်း ပေါ်ထွက်လာနေသည့် ထိရောက်သည့် စနစ်အဖြစ်
လူမှုအဖွဲ့အစည်း အခြေခံအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု^{၂၅}

“ဒေသခံလူမှုအဖွဲ့အစည်း အခြေခံအရင်းအမြစ်” (CBRM) ဆိုတာက ဒေသခံ လူမှု အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ ပါဝင်မှုနဲ့ ဒေသရှိ အရင်းအမြစ်တွေကို ရိုးရာနည်းစံနစ်တွေ၊ ခေတ်မီ နည်းစနစ်တွေနဲ့ စီမံခန့်ခွဲမှု ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံက ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ စနစ်တွေနဲ့ ကွဲပြားတဲ့ (CBRM) စနစ်က အလေ့အထတခုတည်းကို သုံးမဲ့အစား လူမှုအဖွဲ့အစည်းရဲ့ အကျိုးအတွက် ရိုးရာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်နဲ့ လူမှုလေ့တွေကို ခေတ်မီနည်းလမ်းတွေနဲ့ ပေါင်းစပ်ထားပါတယ်။ (CBRM) ကတဆင့် စီမံခန့်ခွဲထားတဲ့ အရင်းအမြစ်တွေထဲမှာ ဒေသတွင်း သစ်တောတွေ၊ စိုက်ပျိုးကောက်နှံတွေနဲ့ စိုက်ပျိုးခင်းတွေ၊ သတ္တုတွေ၊ မြေဆီနဲ့ ရေအရင်းအမြစ်တွေ၊ မွေးမြူရေး၊ တိရစ္ဆာန်တွေနဲ့ သားရိုင်းတွေ ပါပါတယ်။

အာရှနဲ့ အာဖရိကက အထောက်အထားတွေအရ သစ်တောနဲ့ တခြား သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေကို မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ အားထားရသူတွေဟာ ဒေသခံ လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို အခြေခံတဲ့ လူမှုရေးစနစ်တွေနဲ့ ဒေသခံအရင်းအမြစ်တွေကို တာရှည်ခံအောင် စီမံခန့်ခွဲတယ် ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ အခု တောင်နဲ့ အရှေ့တောင် အာရှမှာ ဒီစနစ်တွေ ပြန်လည်ထွန်း ကားလာပြီး အထူးသဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုနည်းပြီး၊ အလွယ်တကူ အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်တဲ့ ဒေသတွေမှာ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေကို အားထားနေရသူတွေရဲ့ အခြေခံလိုအပ်ချက်တွေ ဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ နိုင်ငံတော်က စီမံ ခန့်ခွဲတဲ့ စနစ်တွေဟာ မလုံလောက်ဘူး၊ ဒါမှမဟုတ် မအောင်မြင်ဘူးဆိုတာ ပြပါတယ်။ ဒီနေ့ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်း၊ အိန္ဒိယနဲ့ နီပေါလို နိုင်ငံတွေမှ CBRM က အောင်မြင်နေပါတယ်။

CBRM စနစ်တွေကနေ မြန်မာပြည်သားတွေ အကျိုးခံစားရဖို့ အလားအလာရှိ ပါတယ်။ အကြမ်းဖက်မှုတွေနဲ့ နိုင်ငံကိုဗဟိုပြုပြီး ချုပ်ကိုင်ထားတဲ့ စစ်အစိုးရကြောင့် အန္တရာယ် ကျရောက်နေတဲ့ CBRM နဲ့ ပတ်သက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံက တိုင်းရင်းသား အများအပြားမှာ ကြွယ်ဝတဲ့သမိုင်း ရှိပြီးသားပါ။

ကမ္ဘောဒီးယား ။ ။ အဖြစ်အပျက်သမိုင်း

နိုင်ငံရေး	သစ်ခုတ်မှု ပြဿနာများ
<p>၁၉၅၃ ။ ။ ကမ္ဘောဒီးယား ပြင်သစ်နိုင်ငံက လွတ်လပ်ရေး ပေးရပါတယ်။</p>	
<p>၁၉၆၉ ။ ။ ကမ္ဘောဒီးယားကို (၁၉၇၃ အထိ) အမေရိကန် စတင်ပံ့ကြပါတယ်။</p>	<p>၁၉၆၉ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားဟာ IMF အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာပြီး ၁၉၇၀ မှာ ကမ္ဘောဒီးယား အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာပါတယ်။ နိုင်ငံရေး ရှုပ်ထွေးကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားဟာ ၁၉၉၂ မတိုင်ခင်က ကမ္ဘောဒီးယားက ငွေမချေးပါဘူး။ IMF က ၁၉၇၁-၇၂ မှာ ချေးပါတယ်။</p>
<p>၁၉၇၀ ။ ။ အမေရိကန် လိုလားသူ လွန်နိုးက သီဟာနုကို တော်လှန်ပြီး အာဏာသိမ်း လိုက်ပါတယ်။</p>	<p>၁၉၇၀-၁၉၈၀ ။ ။ သစ်တောတွေ အများအပြား ခုတ်ယူခြင်း မရှိပါဘူး။</p>
<p>၁၉၇၅ ။ ။ လွန်နိုး ထွက်ပြေး။ ကွန်မြူနစ်ခမာနီတွေ အာဏာ သိမ်း။</p>	
<p>၁၉၇၈ ။ ။ ကမ္ဘောဒီးယားကို ဗီယက်နမ် ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်။</p>	
<p>၁၉၈၉ ။ ။ ဗီယက်နမ်ဆုတ်ခွာ</p>	<p>၁၉၈၀ ခုနှစ်တွေ နှောင်းပိုင်း ။ ။ ဟွန်ဆန်ရဲ့ ကွန်မြူနစ်အစိုးရ၊ ခမာနီ၊ ထိုင်းစစ်တပ်နဲ့ ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းရှင်တွေ သစ်ခုတ်ဖို့ သဘောတူညီချက်တွေ ရပြီး သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှုန်း မြင့်မားစေခဲ့ပါတယ်။</p>
<p>၁၉၉၁ ။ ။ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူ လက်မှတ်ရေးထိုး၊ ကုလသမဂ္ဂက ယာယီအစိုးရ ဖွဲ့ရာမှာကူညီ။</p>	<p>နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်တွေ ရပြီးနောက် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ တွေက ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေကို လွတ်လွတ်လပ်လပ် တရားဝင် ထုတ်ယူကြပါတယ်။</p>

<p>၁၉၉၃ ။ ။ ရွေးကောက်ပွဲတွေ၊ ခမာနီတွေ လက်နက်ကိုင် တော်လှန် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြ၊ မင်းသားရာနာရီနဲ့ ဟွန်ဆန် တွဲဘက်ဝန်ကြီးချုပ်တွေဖြစ်။</p> <p>၁၉၉၇ ဇူလိုင်လ ။ ။ ဟွန်ဆန် အာဏာသိမ်းပြီး၊ မင်းသား ရနာရီကိုဖယ်ရှား။</p> <p>၁၉၉၈ ။ ။ အမျိုးသား ညီလာခံ ရွေးကောက်ပွဲများ။</p>	<p>၁၉၉၂ စက်တင်ဘာ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် လှုပ်ရှား လာပါတယ်။ (ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို ပထမဆုံး အလေးထားပါတယ်။)</p> <p>၁၉၉၂ ။ ။ ယာယီအစိုးရက (၁၉၉၃၊ ဇန်နဝါရီလ ကစပြီး) သစ်ခုတ်တင်ပို့မှု ရပ်တန့်ဖို့ ကြေညာပါ တယ်။ ဒီကြေညာချက်ကြောင့် သစ်တွေ အများ အပြား ခုတ်ကြပါတယ်။</p> <p>၁၉၉၃ မှာ ခမာနီတွေ သစ်ခုတ်ရာက ဝင်ငွေ ဒေါ်လာ ၁၀ သန်း ကနေ သန်း ၂၀ ရတယ်လို့ ခန့်မှန်းရပြီး၊ ၁၉၉၆ ခုနှစ်အထိ သစ်ခုတ်ရာကရတဲ့ အကျိုးအမြတ် အများစုကို ဆက်ပြီး ရခဲ့သူတွေ ဖြစ်ပါတယ်။</p> <p>၁၉၉၅။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပထမအကြိမ် နိုင်ငံ ထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာ ထုတ်ပြန်ပါတယ်။</p> <p>၁၉၉၆ ဇန်နဝါရီ-ဧပြီ ။ ။ တရားဝင် သစ်လုပ်ငန်းက ဝင်ငွေစုစုပေါင်း ဒေါ်လာ ၁၄ သန်း၊ ဒေါ်လာသန်း ၁၀၀ ကျော်တန် သစ်လုံးတွေနဲ့ သစ်သားတွေကို တရားမဝင် ရောင်းဝယ်ခဲ့တယ်လို့ ကုလသမဂ္ဂက ခန့်မှန်း။</p> <p>၁၉၉၆ ဇူလိုင် ။ ။ တိုင်ပင် ဆွေးနွေးရေးအုပ်စု (CG) အစည်းအဝေးက သစ်တောကဏ္ဍပြုပြင်ရေး တောင်းဆို။</p> <p>၁၉၉၇ စက်တင်ဘာ ။ ။ နှစ်နိုင်ငံ အလှူရှင်တချို့နဲ့ IMF တို့က ထောက်ပံ့ရေးအစီအစဉ် ရပ်ဆိုင်း။</p>
--	---

<p>၂၀၀၃ ။ ။ အမျိုးသားညီလာခံ၊ ရွေးကောက်ပွဲများ</p>	<p>၁၉၉၉ ။ ။ CG အစည်းအဝေးမှာ Global Witness ကို သစ်တောဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု စောင့်ကြည့်ရေးနဲ့ အစီရင်ခံရေးအတွက် အစိုးရရဲ့ သီးခြားစောင့်ကြပ်ရေးအဖွဲ့ အဖြစ် ခန့်အပ်။</p> <p>၂၀၀၀ ။ ။ ကမ္ဘောဒီးယားမှာ (FCM CPP) ကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပထမဆုံး အတည်ပြု။</p> <p>၂၀၀၃ ဧပြီ ။ ။ အစိုးရက Global Witness ကို သီးခြား စောင့်ကြပ်ရေးအဖွဲ့အဖြစ် ခန့်အပ်တာ ရပ်စဲ။</p> <p>၂၀၀၅ ဧပြီ ။ ။ FCM CPP နဲ့ပတ်သက်ပြီး စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ရဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ခွင့်ပြု။</p>
---	---

၆။ နိဂုံး

အထက်ပါ အစီရင်ခံစာမှာ တင်ပြထားတဲ့အတိုင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB လို နိုင်ငံ တကာ အဖွဲ့အစည်းတွေက မြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြန်လည်လုပ်ကိုင်ဖို့ ပြင်ဆင်နေကြပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ တကယ်ဆိုရင် ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေက မြန်မာနိုင်ငံမှာ လုံးဝလုပ်ကိုင်နေခြင်း မရှိ တာ မဟုတ်ပါဘူး။ တိတိကျကျ ပြောရရင်တော့ အဓိက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်တဲ့ ချေးငှားတာကိုတော့ ရပ်တန့်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုရပ်ရတာက ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်း အရ ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရ ကင်းမဲ့နေလို့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ အကြွေး တွေ ရှိတာရယ်၊ နိုင်ငံမှာ အပြည့်အဝ လုပ်ကိုင်ဖို့ အခွင့်ရယူရာမှာ ကြုံရတဲ့ အခက်အခဲ တွေ စတဲ့ လက်တွေ့ အကြောင်းအချက်တွေကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအစီရင်ခံစာမှာ ပြထားသလို နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေက အုပ်ချုပ်မှုစည်းမျဉ်း ညံ့ဖျင်းပြီး၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှု မရှိတဲ့ နိုင်ငံတွေကို ချေးငွေအများကြီး ပေးခဲ့တာတွေ ရှိပါတယ်။

ချေးငွေရပ်တန့်ထားတဲ့ကြားက ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ မျှော်မှန်း ချက်နဲ့ မဟာဗျူဟာနည်းတွေ စတင်ရေးဆွဲဖို့ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက် ရှာဖွေတဲ့ ကြိုးပမ်းချက်တွေ၊ သုံးသပ်ချက်တွေ အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံကို စောင့်ကြည့်နေတာတွေ လုပ်နေပါတယ်။ IMF က ပုဒ်မ ၄ ဆိုင်ရာ တိုင်ပင်ဆွေးနွေး မှုတွေ ဆက်လုပ်နေပါတယ်။ ပြီးတော့ ADB က မြန်မာနိုင်ငံက စီမံကိန်းတွေအတွက် နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အကူတွေပေးဖို့ (ပမာဏမများပေမဲ့) ထောက်ပံ့ကြေးတွေ ပေးနေပါတယ်။ ဒါကြောင့် မြန်မာပြည်သူတွေဟာ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအကြောင်း စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်တာကို လျစ်လျူမရှုသင့်ပါဘူး။ အနာဂတ်က သေချာတဲ့ကာလ ရောက်မှ ဒီလိုစဉ်းစားဖို့ အကန့်အသတ်မရှိ ရက်ရွှေ့တာလည်း မလုပ်သင့်ပါဘူး။

နိုင်ငံတကာဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေမှာ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးနဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ချ စေတဲ့ မဟာဗျူဟာတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သူတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်အစီအစဉ်တွေ၊ မူဝါဒတွေနဲ့ လိုလားတာတွေ ရှိပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးမှုနဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့ကျရေးအတွက် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု ဟာ အရေးကြီးဆုံးလို့ ယူဆပြီး ဒီရည်မှန်းချက်တွေရဖို့ ကျဉ်းမြောင်းပြီး အားလုံးကို ခြုံငုံထားတဲ့ အပြောင်းအလဲတွေ လုပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံအများအပြားမှာ ဒီလို စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကိုပဲ အလေးထားပြီး အားလုံးကို ခြုံငုံထားတဲ့ ကျဉ်းမြောင်းတဲ့ အပြောင်းအလဲတွေလုပ်တာဟာ မအောင်မြင်ပါဘူး။

တကယ်ဆိုရင် ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလက အလုပ်ခွင်သင်တန်းမှာ ပြောဆိုခဲ့သူ တချို့က ဖွံ့ဖြိုးမှု မူဝါဒတွေ အမျိုးမျိုးရှိခြင်းရဲ့ အရေးပါပုံကို အလေးနက်ထား ပြောပါတယ်။ ဒါက ကုန်သွယ်ရေး၊ ငွေလဲလှယ်နှုန်း၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စတဲ့ စီးပွားရေး ပြဿနာတွေအတွက် သာမဟုတ်ဘဲ ပညာရေး၊ လူ့အင်အားနဲ့ စက်မှု

ထွန်းကားစေရေးတို့ အတွက်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ အလုပ်ခွင်သစ်တန်းမှာ Joseph Stiglitz က “ကျနော်က GDP တိုးမြှင့်ရေးအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ တာရှည်ခံကာ မျှတပြီး ဒီမိုကရေစီကျတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုအကြောင်း ကို ပြောတာပါ။ လူဦးရေအများစုအတွက် အချိန်ကြာ တာရှည်ခံမယ့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားမှု အကြောင်း ပြောတာပါ” လို့ ပြောပါတယ်။

နိုင်ငံတနိုင်ငံမှာ တာရှည်ခံပြီး မျှတတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုရဖို့ မူဝါဒတွေအမျိုးမျိုး လိုတယ်လို့ Stiglitz နဲ့တခြားပြောဆိုသူတွေက မြင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတွေနဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေကို စီးပွားရေးပညာရှင်တွေနဲ့ ဘဏ္ဍာရေး ကျွမ်းကျင်သူတွေရဲ့ တိုင်းပြည်တိုးတက်မှုအတွက် ပြောပိုင်ခွင့် ရှိသင့်ပါတယ်။ Stiglitz ကဆက်ပြီး အောက်ပါအတိုင်း ပြောသွားပါတယ်။

“ကောင်းမွန်တဲ့ မူဝါဒတွေက ဘာတွေလဲဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သဘောထား ပွင့်လင်းဖို့ လိုပါတယ်။ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးကို နားထောင်ရပါမယ်။ ဒါပေမဲ့ မသေချာမှုရဲ့ အရေးပါပုံကို အရင် အသိအမှတ်ပြုရပါမယ်။ ‘ကျောက်တုံးတွေကို စမ်းပြီး မြစ်ကိုကူးပါ’ ဆိုတဲ့ တရုတ်စကားပုံတခု ရှိပါတယ်။ ‘နိမ့်ချမှုနဲ့လုပ်ပြီး တချိန်တည်းမှာ မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည် စိတ်လည်းရှိရပါမယ်’ လို့ ဆိုလိုတာ ဖြစ်တယ်။ ဒီအခြေခံက အရေးပါတယ်လို့ ကျနော် ထင်ပါတယ်။ ရည်မှန်းချက် တွေကို မျက်ချေမပြတ်စေဘဲ၊ နိုင်ငံအမျိုးမျိုးက အတွေ့အကြုံ တွေကိုကြည့်ပြီး ဘယ်လို အကျိုးသက်ရောက်မှုတွေ ရှိသလဲဆိုတာတွေကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆွေးနွေးဖို့ ကြိုးစားပြီးသကာလ၊ မရေရာမှုတွေလည်း ရှိတယ်ဆိုတာ အသိ အမှတ် ပြုပြီးတာနဲ့တဆက်ထဲ၊ ကျောက်တုံးတွေကိုစမ်းပြီး မြစ်ကို ကူးရမယ်ဆို တာသိရင်၊ ဒါတွေ ဘာမှမလုပ်တာနဲ့စာရင် အောင်မြင်မှု အလားအလာတွေ ပိုမိုရရှိမယ်လို့ ယူဆပါတယ်။”

အဆုံးမှာတော့ နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာတရပ်ကို ကျင့်သုံးတဲ့အခါ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ အလှူရှင်နိုင်ငံတွေရဲ့ အကျိုးကျေးဇူးနဲ့ ဦးစားပေးလိုတဲ့ အရာတွေမဟုတ်ဘဲ ပြည်သူတွေရဲ့ တကယ့်လိုအပ်ချက်တွေနဲ့ ဦးစားပေးရမယ့်အရာ တွေကို ထင်ဟပ်အောင် မြန်မာ ပြည်သူတွေဟာ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်း တွေနဲ့ အတူလုပ်ကိုင်ပြီး သူတို့ကို လမ်းညွှန်ချက် ပေးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

နောက်ဆက်တွဲ (က)

ဆွေးနွေးရန်နဲ့ ရှေ့ဆက်သုတေသနပြုရန် အကြောင်းအရာများ

အခွင့်အလမ်းများနဲ့ မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များ ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုအတွက် အသင့်ပြင်ဆင်ခြင်းကို နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးမှု နည်းစဉ် အကြောင်း မသိသူတွေ ဒါမှမဟုတ် ဒီလိုနည်းစဉ်မှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ လိုအပ်ချက်တွေ၊ အနာဂတ် မျှော်မှန်းချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး မိမိတို့ရဲ့ ထင်မြင်ယူဆချက်တွေကို ပြောဆိုဖို့ အခွင့်အလမ်း မရသေးတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံက စာဖတ်သူတွေအတွက် ရည်ရွယ်ထားပါတယ်။ အောက်ပါ ဆွေးနွေးရန်နဲ့ ရှေ့ဆက် သုတေသနပြုရန် အကြောင်းအရာများကို ဒီစာဖတ်သူတွေ ရှေ့ဆက်စဉ်းစားရာမှာ အထောက်အကူ ဖြစ်စေဖို့နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်း (IFI) တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို စဉ်းစားရာမှာ အထောက်အကူဖြစ်စေဖို့ အဓိကထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

IFI တွေက လုပ်ကိုင်နေတဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်တွေအရ ဒီအကြောင်းအရာတွေကို အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် စီစဉ်ထားပြီး၊ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ သတ်မှတ်ချက်တွေနဲ့ စထားပါတယ်။ **စတင်ရမည့်နေရာများ ဆိုတဲ့အပိုင်းမှာ**၊ အစီရင်ခံစာနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ နေရာတွေကို ညွှန်းထားပြီး လိုအပ်တဲ့အခါ ပြင်ပအရင်းအမြစ်တွေကိုလည်း ညွှန်းထားပါတယ်။

ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေသည့် ရည်ရွယ်ချက်များ

၁။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားမှာ ပြန်လည်လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်တာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ် အစီရင်ခံစာတစ်ခုမှာ အခုလို ပြောထားပါတယ်။ “အဆင့်မြင့် စီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းက ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်ရမယ်ဆိုတဲ့ မျှော်လင့်ချက်က ကြီးမားပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံ တကာကြိုးပမ်းမှုမှာ အဓိကအစိတ်အပိုင်းက ပါမယ်လို့ ထင်တာနဲ့တပြိုင်နက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အစီအစဉ် ရေးဆွဲမှု စခဲ့ပါတယ်။” (Alcira Kreimer, et al., “Bosnia and Herzegovina Post-Conflict Reconstruction,” Country Case Study Series, World Bank Operations Evaluations Department, 2000 စာမျက်နှာ ၂၉) **စတင်ရမည့်နေရာ ။ ။** အပိုင်း ၄၊ လေ့လာချက်။ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ဒေတင်သဘောတူညီချက်နဲ့ “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီပွားရေး”

- (၁) လေ့လာချက်တစ်ခုအတွက် ပေးထားတဲ့ ဖြစ်စဉ်တွေကိုသုံးပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဘောစနီးယား၊ ဟာဇီဂိုဗီးနားနဲ့ ကမ္ဘောဒီယားတို့မှာ ပြန်လည်လုပ်ကိုင်တဲ့ အချိန်ကို မှတ်သားပါ။ နိုင်ငံတစ်ခုမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘယ်အချိန်ကစပြီး ပြန်လည် ဆောင်ရွက်ဖို့ စတင်ပြင်ဆင်သလဲ။ တစ်ခုမှာ (က) ပဋိပက္ခ ဘယ်တုန်းက အဆုံးသတ် သလဲနဲ့၊ (ခ) ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရ ဘယ်တုန်းက ရှိသလဲဆိုတာ မှတ်ပါ။
  - (၂) ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘယ်အချိန်မှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနဲ့ ပြန်လည်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် သလဲဆိုတာ စဉ်းစားပါ။ နိုင်ငံမှာ ဒီမိုကရေစီအစိုးရ ရှိတဲ့အခါလား။ ကောင်း မှန်တဲ့ အုပ်ချုပ်မှု အလေ့အထတွေ ရှိတဲ့အခါလား။ အစိုးရက ပြန်လည်ပူး ပေါင်း ဆောင်ရွက်ဖို့ တောင်းဆိုတဲ့ အခါလား။
  - (၃) ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘယ်အခြေအနေတွေမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနဲ့ ပြန်လည်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သင့်တယ် ထင်သလဲ။
- ၂။ ချဒ်နိုင်ငံက နိုင်ငံရေးဒုက္ခ အခြေအနေကိုကြည့်ပြီး ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ချဒ်ကို ချေး ငွေတွေ ပေးပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံကိုတော့ ဘာလို့ မပေးဘူးလို့ ထင်သလဲ။

စတင်ရမည့်နေရာ ။ ။ အပိုင်း ၅။ လေ့လာချက် ။ ချဒ်-ကင်မရွန်း ရေနံထုတ်ဖော်မှုနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း (မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်မှု ။ ။ IFI တွေ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ စတင်စေ သည့်အချက်)

ဆပ်ရန်ကျန်နေသည့် ကြွေးမြီများရှင်းခြင်း

ဒီအစီရင်ခံစာ ရေးတဲ့ အချိန်ကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာရော (ဒေါ်လာ ၁၄၂ သန်း)၊ ADB မှာပါ (ဒေါ်လာ ၂၈ သန်း) ဆပ်ဖို့ ကြွေးမြီတွေ ကျန်နေ ပါတယ်။

- စတင်ရမည့်နေရာ** ။ ။ အပိုင်း ၂-ခ (နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့များနဲ့ မြန်မာ နိုင်ငံ၏ ဆက်ဆံရေး)
- (၁) မြန်မာနိုင်ငံက ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ ကြွေးမြီတွေကို ဘယ်လိုရှင်းနိုင်မလဲ။
- စတင်ရမည့်နေရာ** ။ ။ အပိုင်း ၃၊ လေ့လာချက်။ အာဖဂန်နစ္စတန် ။ လှူဒါန်းသူ အများပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေအဖွဲ့က မည်မျှ (ကောင်းကောင်း) လုပ်ဆောင်သနည်း၊ (မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်ပုံ။ MDTF နဲ့ ဆပ်ရန်ကျန်နေသည့် ကြွေးမြီများရှင်းခြင်း)
- (၂) ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ ကြွေးမြီတွေရှင်းဖို့ ဘာလို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က တက်တက်ကြွကြွ ကူညီနေတယ် ထင်သလဲ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // အပိုင်း ၄-၁-၂။ (ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ လုပ်ကိုင်နေခြင်း။ ဆပ်ရန်ကျန်နေသည့် ကြွေးမြီများရှင်းခြင်း)
(၃) သင်ကနိုင်ငံခြားအစိုးရဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံက ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ကြွေးမြီတွေကို ကူညီရှင်း ပေးခဲ့ရင် မြန်မာနိုင်ငံက ဘာလိုချင်လဲ။

အလှူရှင်အများပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေများ

၁။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အရှေ့တီမောအတွက် အပ်နှံရန် (TFET) လို့ခေါ်တဲ့ အလှူရှင်များပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေအဖွဲ့ ဖွဲ့လိုက်ပါတယ်။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.worldbank.org/tl (TFET ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာ)

- (၁) ဘယ်နိုင်ငံတွေက TFET မှာ ပါဝင်လှူဒါန်းကြသလဲ။ အလှူရှင်နိုင်ငံတွေရဲ့ ထည့်ဝင်ငွေ တွေက ဘယ်လောက်လဲ။
- (၂) TFET ကိုဘယ်သူစီမံခန့်ခွဲသလဲ။ ပြီးတော့ စီမံခန့်ခွဲသူက အခကြေးငွေ ဘယ်လောက် ယူသလဲ။
- (၃) TFET က ဘယ်လိုစီမံကိန်းတွေ အစီအစဉ်တွေ ထောက်ပံ့သလဲ။
- (၄) အရှေ့တီမောက TFET မှာ ဘယ်လိုဩဇာအာဏာရှိသလဲ။

MDB ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း

၁။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေရဲ့ မဲပေးနိုင်တဲ့ ဩဇာအာဏာဟာ အဲဒီ နိုင်ငံက ကိုင်ထားတဲ့ အစုရှယ်ယာပမာဏအပေါ် မူတည်ပါတယ်။

စတင်ရမည့်နေရာ // // အပိုင်း ၃-၈-၂ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆုံးဖြတ်ချက်ချပုံ)

(၁) ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ (IBRD) မှာ အောက်ပါနိုင်ငံတွေရဲ့ မဲပေး ဩဇာအာဏာကို ရှာပါ။ ။ အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ ဂျပန်၊ မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.worldbank.org/

(၂) ADB မှာ အဲဒီနိုင်ငံတွေရဲ့ မဲပေးဩဇာအာဏာကိုရှာပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.adb.org/

(၃) ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ADB မှာ (ဂျပန်၊ မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား စတဲ့) အာရှနိုင်ငံတွေရဲ့ မဲပေး ဩဇာအာဏာကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။ ဘယ်အဖွဲ့အစည်းတွေ မှာ ဒီနိုင်ငံတွေက မဲပေး ဩဇာအာဏာ ပိုရှိသလဲ။

၂။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ (IBRD) မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ၁၈၄ နိုင်ငံရှိပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ နေ့စဉ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချတာကို ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့က လုပ်ပါတယ်။

စတင်ရမည့်နေရာ // // အပိုင်း ၃-၈-၂။ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆုံးဖြတ်ပုံ)

(၁) IBRD ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့က ညွှန်ကြားရေးမှူး ၁၈၄ ယောက် ရှိသလား။ သင့်အဖြေကို ရှင်းပြပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // //

<http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/b-eds.pdf> (ကမ္ဘာ့ဘဏ် ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့)

(၂) ADB ညွှန်ကြားရေးမှူး ဘုတ်အဖွဲ့မှာ ညွှန်ကြားရေးမှူး ဘယ်နှစ်ယောက် ရှိသလဲ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.adb.org/bod (ADB ညွှန်ကြားရေးမှူး ဘုတ် အဖွဲ့)

(၃) ကမ္ဘာ့ဘဏ် ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့မှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ကိုယ်စားလှယ် က ဘယ်သူလဲ။

ADB ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့မှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ကိုယ်စားလှယ်က ဘယ်သူလဲ။

၃။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် ဥက္ကဋ္ဌက အမြဲတမ်း အမေရိကန်နိုင်ငံက ဖြစ်ပါတယ်။ ADB ဥက္ကဋ္ဌက အမြဲတမ်း ဘယ်နိုင်ငံကလဲ။

ကမ္ဘာ့ဘဏ် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

ချင်း-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းနဲ့ ကမ္ဘောဒီယားမှာ သစ်တောခွင့်ပြုချက် စီမံခန့်ခွဲရေး နဲ့ ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ အစမ်းစီမံကိန်း (FCMCP) တို့ကြောင့် ထိခိုက်ခဲ့ရတဲ့ ဒေသခံပြည်သူ တွေက ကမ္ဘာ့ဘဏ် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့ ပန်ကြားခဲ့ ပါတယ်။ ဒီပန်ကြားချက် ဘယ်လိုလုပ်ရသလဲ။ ပန်ကြားချက်တွေကို ဘယ်လို ကိုင်တွယ် သလဲဆိုတာ သုတေသနလုပ်ပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.worldbank.org/inspectionpanel (စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ)

(၁) ဘယ်သူတွေက ပန်ကြားလွှာတင်နိုင်သလဲ။

(၂) ပန်ကြားသူတွေက ဘယ်လိုစာရွက်စာတမ်းတွေ တင်ဖို့လိုသလဲ။

- (၃) ပန်ကြားလွှာတင်ပြီးနောက် ဘာဖြစ်လဲ။ စုံစမ်းစစ်ဆေးဖို့ ပန်ကြားလွှာတွေ တိုင်းကို ဆောင်ရွက်ပေးသလား။
- (၄) စီမံကိန်းမစခင် စစ်ဆေးဖို့ ပန်ကြားလွှာတင်နိုင်သလား။ ချေးငွေ အတည် မပြုပေးခင်ရော။
- (၅) စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့က ဘာတွေ ဆုံးဖြတ်သလဲ။
- (၆) စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ အကြံပြုချက်တွေ ဘာတွေဖြစ်သွားသလဲ။

နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

၁။ ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားရဲ့ ဆင်းရဲမှုလျော့နည်းစေရေး မဟာဗျူဟာ နောက်ဆုံး စာတမ်း (PRSP) မှာ ဒီ (PRSP) အတွက် အစိုးရက ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနား အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနဲ့ တိုင်ပင်မှုကို ဖော်ပြထားတဲ့အပိုင်းကို ရှာပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.eppu.ba/englihs/strategija_engl.html

(ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနား အတွက် လက်ရှိ PRSP)

- (၁) ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲ ဘယ်နှစ်ခုလုပ်သလဲ။
- (၂) “ဝေဖန်ရန် အချိန်ကာလများ” ဘယ်နှစ်ခုရှိသလဲ။

၂။ အရှေ့တီမော နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်က “Vision 2020” အပိုင်းကို ဖတ်ပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.pm.gov.tp/ndp.htm (အရှေ့တီမောနိုင်ငံတော်

ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး အစီအစဉ်)

- (၁) နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်ချမှတ်ရာမှာ အမျိုးသမီး အများ အပြားနဲ့ တိုင်ပင်ခဲ့သလား။ ကျောင်းသားတွေက ဘယ်လို ပါဝင်ပါတ်သက် သလဲ။
- (၂) ဘယ်အကြောင်းအရာတွေကြောင့် အရှေ့တီမော အစိုးရက ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ဒီလိုပြည်သူနဲ့ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုတွေ လုပ်နိုင်တာ ထင်သလား။

၃။ ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားရဲ့ နောက်ဆုံး PRSP အပိုင်းတချို့ကို ဖတ်ပါ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // www.eppu.ba/englihs/strategija_engl.html

(ဘောစနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနားအတွက် လက်ရှိ PRSP)

- (၁) PRSP ဆွေးနွေးပွဲတွေမှာ ထိထိရောက်ရောက်ပါဝင်နိုင်ဖို့ (ဥပမာ - စီးပွားရေး အကြောင်း) အထူးသိစရာတွေ လိုတယ်လို့ထင်သလား။ ဒီလိုထင်ရင်

PRSP ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ပွဲတွေမှာ ပြည်သူတွေပါဝင်ဖို့ အထူးဘာတွေသိထားရင် အထောက်အကူဖြစ်မယ် ထင်သလဲ။

(၂) ဒီလို အထူးသိထားတာတွေမရှိရင် ပြည်သူတွေ တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်အောင် ဘာတွေလုပ်ဖို့ လိုတယ်ထင်သလဲ။ ပြည်သူတွေက ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု နည်းစဉ်ကို နားလည်အောင်လုပ်ဖို့ အစိုးရနဲ့ (ကမ္ဘာ့ဘဏ်လို) IFI တွေအကြား ဘယ်သူ့မှာ တာဝန် ပိုရှိတယ်ထင်သလဲ။

(၃) သင်က အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနဲ့ PRSP ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု တွေလုပ်ဖို့ စီစဉ်ရတဲ့ မြန်မာအစိုးရအရာရှိ တယောက်ဆိုရင် ပြည်သူတွေ အများကြီးပါပြီး ထိရောက်တဲ့ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုတွေ ရှိစေဖို့ ဘာလုပ်မလဲ။

(ဥပမာ။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲ ဘယ်နှစ်ပွဲ လုပ်မလဲ။ ဘယ်မှာလုပ်မလဲ။ ဘယ်ဘာသာစကားတွေ သုံးမလဲ စတဲ့) လုပ်ငန်းစဉ်ရော (ဥပမာ။ တက်ရောက်သူတွေကို ဘယ်လိုမေးခွန်းတွေ မေးမလဲဆိုတဲ့) အကြောင်းအရာကိုပါ စဉ်းစားပါ။

(၄) မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးရေးမဟာဗျူဟာမှာ တိုင်းရင်းသားတွေရဲ့ အကျိုးအမြတ် တွေကို တန်းတူညီမျှ ကိုယ်စားပြုထားဖို့ ဘာလုပ်ဖို့ လိုမယ်ထင်သလဲ။

ကဏ္ဍအလိုက်ချေးငှားမှု

၁။ ကဏ္ဍအလိုက်ချေးငှားမှုဆိုတာ (ဥပမာ။ သစ်တော၊ စိုက်ပျိုးရေးစတဲ့) ကဏ္ဍ တရပ်ရပ် အတွက်ပေးတဲ့ ချေးငွေဖြစ်ပါတယ်။

စတင်ရမည့်နေရာ // // အပိုင်း ၃-၁-၂ (တခြားအထောက်အပံ့များ)

၂။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကဏ္ဍဆိုင်ရာချေးငှားမှုအတွက် ဘယ်ကဏ္ဍတွေကို ဦးစားပေးရမယ် ထင်သလဲ။ ဘာလို့လဲ။ ဒီလိုကဏ္ဍဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုအတွက် ဘယ်နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း တွေကို တိုင်ပင်မယ်ထင်သလဲ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာကို ပြောင်းလဲခြင်း

၁။ မြန်မာနိုင်ငံဟာ အရင်းအမြစ်ကျိန်စာ သင့်နေသလား။ ဒါမှမဟုတ် ကျိန်စာ သင့်ဖို့ အလားအလာရှိသလား။ မြန်မာနိုင်ငံက ဒီအရင်းအမြစ်ကျိန်စာကို ဘယ်လို ကျော်လွှားနိုင်မယ် ထင်သလဲ။

စတင်ရမည့်နေရာ // // အပိုင်း ၄ (သဘာဝအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲခြင်း)

- (၁) သင်ဟာ မြန်မာအစိုးရအတွက် အလုပ်လုပ်ရင် အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူ လို့ရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို ပြည်သူတွေ အကျိုးရှိအောင် ဘယ်လိုလူမှုရေး ဒါမှမဟုတ် စီးပွားရေး မူဝါဒတွေ မြှင့်တင်မလဲ။
- (၂) သင်ဟာ မြန်မာအစိုးရအတွက် အလုပ်လုပ်ရင် အရင်းအမြစ်တွေကို တာရှည် ခံမယ့်နည်းနဲ့ ဖော်ထုတ်စေဖို့ ဘယ်အရာတွေကို သတိနဲ့လုပ်မလဲ။
- (၃) ဒီမိုကရေစီအစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံက အရင်းအမြစ်ကျိန်စာကို အလိုအလျောက် ပျောက်သွားစေမှာလား။ ဘာလို့ဖြစ်ပျောက်မှာလဲ။ ဒါမှမဟုတ် ဘာဖြစ်လို့ မပျောက်စေနိုင်မှာလဲ။

ချဒ်-ကင်မရွန်းပိုက်လိုင်း

၁။ သင်က ချဒ်အစိုးရအတွက် အလုပ်လုပ်ရင် ချဒ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းက ဆင်းရဲမှု ပျောက်ဆုံးရေးကို မြှင့်တင်ပေးစေဖို့ ဘာတွေလုပ်မလဲ။

စတင်ရန်နေရာ // // အပိုင်း ၅- လေ့လာချက်။ ချဒ်-ကင်မရွန်း ရေနံ ဖော်ထုတ်ရေးနဲ့ ပိုက်လိုင်း စီမံကိန်း။

၂။ သင်က ချဒ်အစိုးရအတွက် အလုပ်လုပ်ရင် ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီကို ပံ့ပိုးဖို့ ဘာတွေ လုပ်မလဲ။

၃။ ချဒ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းနဲ့ ဒီစီမံကိန်းကရတဲ့ ဝင်ငွေတွေဆိုင်ရာ ပြဿနာ အမျိုးမျိုးကို သုံးသပ်ပါ။ သင်ချဒ်အစိုးရအတွက် အလုပ်လုပ်ရင် ဒီစီမံကိန်းကို လုပ်မှာလား။

၄။ ချဒ်နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံတို့က နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းတွေအကြား ဘာတွေတူပြီး၊ ဘာတွေ ကွာခြားသလဲ။ (ဥပမာ - ဥပဒေတွေ၊ စောင့်ကြပ်ရေးအဖွဲ့တွေ စတဲ့) ချဒ်နိုင်ငံ မှာ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ ယန္တရားတွေနဲ့ တူတာတွေက ရတနာနဲ့ ရဲတံခွန်ပိုက်လိုင်းမှာဖြစ်တဲ့ ပျက်စီးထိခိုက်မှုတွေကို ကာကွယ်နိုင်မယ်၊ ဒါမှမဟုတ် လျော့နည်းစေနိုင်မယ်လို့ ထင်သလား။ ဘာလို့ ဒီလိုထင်သလဲ။ ဒါမှမဟုတ် ဘာလို့ဒီလို မထင်ဘူးလဲ။

စတင်ရန်နေရာ // // အပိုင်း ၅ // လေ့လာချက်။ ချဒ်နိုင်ငံ (မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဆက်စပ်မှု၊ IFI တွေပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ စတင်စေသည့်အချက်)

၅။ မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့က ရွှေဓာတ်ငွေ့တွင်းက အိန္ဒိယကို ဓာတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်း ဖောက်ဖို့ အစီအစဉ်အကြောင်း သုတေသနလုပ်ပါ။

စတင်ရန်နေရာ // // www.earthrights.org/burma/shwepipeline.shtml (ရွှေ သဘာဝ ပိုက်လိုင်းဆိုင်ရာ Earth Rights International ရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာ။)

(၁) ဘယ်နိုင်ငံတွေ ပါသလဲ။

(၂) ဘယ်နိုင်ငံတွေက ဘယ်ကုမ္ပဏီတွေပါပြီး ဒီစီမံကိန်းမှာ သူတို့ရဲ့ အစုရှယ် ယာ ဘယ်လောက်များသလဲ။

(၃) ဒီဇာတ်ငွေ့တင်ပို့မှုကနေ မြန်မာနိုင်ငံ ဘယ်လောက်ရမလဲဆိုတာ ရှာနိုင် မလား။

ကမ္ဘောဒီးယား

၁။ FCMCPP စီမံကိန်းပိုကောင်းအောင် နောက်ထပ် ဘာကန့်သတ်ချက်တွေ ထည့်ခဲ့ ရင်ကောင်းမလဲ။

စတင်ရန်နေရာ // // အပိုင်း ၅။ လေ့လာချက် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် သစ်ခုတ် ယူမှု။

၂။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ သစ်တောကဏ္ဍ စစ်ဆေးချက်ကိုဖတ်ပါ။ ဗအောက်ဖော် ပြပါ ပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းဖို့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ သစ်တောကဏ္ဍ စီမံခန့်ခွဲရေး မူဝါဒတရပ် ရေးပါ။

စတင်ရန်နေရာ // // www.bigpond.com.kh/users/dfwjica/Forest-Sector-Review.pdf (ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ သစ်တောကဏ္ဍ စစ်ဆေးချက်။)

(၁) မိမိတို့ စားဝတ်နေရေးအတွက် သစ်တောတွေကို အားထားတဲ့ ဒေသခံ ပြည်သူတွေကို သစ်တောတွေထဲ သွားရောက်ခွင့်။

(၂) တာရှည်ခံတဲ့ သစ်တော။ (ခုတ်ယူမှု) အလေ့အကျင့်တွေရှိအောင် ဘယ်လို လုပ်မလဲ။

(၃) သစ်ခုတ်ရာကနေ ရတဲ့ငွေတွေကို စီမံခန့်ခွဲမှု။

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)

အသုံးဝင်သည့် အင်တာနက်စာမျက်နှာများနှင့် တခြားအရင်းအမြစ်များ

အောက်မှာဖော်ပြထားတဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာတွေနဲ့ တခြားအရင်းအမြစ်တွေကို အခွင့်အလမ်းများနဲ့ မျှော်လင့်မထားသော အန္တရာယ်များရဲ့ စာသားအတိုင်း စီစဉ်ထားပါတယ်။ တချို့အင်တာနက် စာမျက်နှာတွေရဲ့ လိပ်စာ (URL) တွေက သိပ် ရှည်ပါတယ်။ ဒီ နောက်ဆက်တွဲမှာ အဲဒီစာမျက်နှာတွေကို အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ စာမျက်နှာကနေ ဘယ်လိုသွားရမယ်ဆိုတာရော၊ အင်တာနက်လိပ်စာတွေပါ ပေးထားပါတယ်။

(I) မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ ဆက်ဆံရေး

က။ မြန်မာ့စီးပွားရေး ။ ကားမောင်းပြိုင်ပွဲတွင် မြန်မာအသင်း၏ တိုးတက်မှု

- Economic Development of Burma: A Vision and Strategy (2000)
www.ibiblio.org/obl/docs3/Vision-strategy.ocr.pdf
- Robert Rotberg, Ed., Burma: Prospects for a Democratic Future (1998)
- David I. Steinberg, *Burma: The State of Myanmar* (2001)
- ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံများအဖြစ် သတ်မှတ်သည့် အချက်အလက်များ။
www.un.org/special-rep/ohrlls/ldc/ldc%20criteria.htm

ခ။ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆက်ဆံရေး

- IFI – မြန်မာနိုင်ငံလျှပ်စစ် စာဝေစနစ်နဲ့ နောက်ဆုံးသတင်းများ (IFI တွေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း သတင်းတွေ ပေးထားပါတယ်)
<http://groups.yahoo.com/group/IFI-Burma>
- နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဘဏ်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနေအထား (ဘဏ်သတင်းအချက်အလက်ဌာန)
www.bicusa.org > Regions > Special Country Projects > Burma > Status of Burma at the MDBs
www.bicusa.org/bicusa/issues/status_of_burma_at_the_mdbs
- မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/mm

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံရဲ့ အကြွေးတွေကို အတိုးမရ နေတဲ့ အနေအထားမှာ ထားပါတယ်။ (သတင်းထုတ်ပြန်ချက်)
www.worldbank.org > News > PressReleases > By Region/
 Country > World Bank Places Credits to Union of Myanmar
 in Non-Accrual Status
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20012096~menuPK:34466~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html>
- မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ IMF ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.imf.org/external/country/mmr
- မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ADB ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.adb.org/Myanmar
- မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ သက်ဆိုင်သည့် ADB ၏ စာမျက်နှာ စာရွက်စာတမ်း များ။
www.adb.org/Publications/country.asp?id=39

၈။ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းပါဝင်မှု

- မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲတွင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းမှု (GMS) ဆိုင်ရာ ADB ၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.adb.org/GMS
- (မော်လမြိုင်နဲ့ မြဝတီအပါအဝင်) အရှေ့-အနောက် စီးပွားရေးလမ်းကြောင်း ဆိုင်ရာ ADB ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.adb.org/GMS/Projects/flagshipB.asp
- (ရှမ်းပြည်နယ်က တာဆန်အပါအဝင်) အရှေ့-အနောက် စွမ်းအင်ဗဟိုကွန်ယက်ဆိုင်ရာ ADB ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.adb.org/GMS/Projects/flagshipE.asp
- အနာဂတ်ကို ရောင်းလိုက်ခြင်း ။ ။ မဲခေါင် စွမ်းအင်ဗဟိုကွန်ယက် (နိုင်ငံတကာ မြစ်များ ကွန်ယက်) (International Rivers Network)
www.irn.org/programs/mekong/030620.powergrid-bp.pdf

(II) အထောက်အကူလမ်းကြောင်းများနဲ့ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ် အထွေထွေ သုံးသပ်ချက်

က။ အထောက်အကူရသည့် အရင်းခံနေရာများ။ ။ အထောက်အပံ့လာသည့်နေရာ

၁။ နှစ်နိုင်ငံယန္တရားများ

- နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အမေရိကန်အဖွဲ့အစည်း
www.usaid.gov
- နိုင်ငံတကာက ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဗြိတိသျှဌာန
www.dfid.gov.uk
- ဂျပန်နိုင်ငံ၏ တရားဝင်ဖွံ့ဖြိုးရေးထောက်ပံ့မှု (ODA) အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.mofa.go.jp/policy/oda
- ECA- စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေး (ပို့ကန်အကြွေးဌာနများကို ပြုပြင် ပြောင်းလဲရန် လုပ်ကိုင်နေသည့် NGO များ ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့)
www.eca-watch.org
- နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဂျပန်ဘဏ် (JBIC)
www.jbic.go.jp

၂။ ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများ

- ASEAN ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကြိုးပမ်းမှု (IAI) ဆိုင်ရာ ASEAN အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.aseansec.org/14684
- မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ UNDP အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.mm.undp.org

၃။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ

- မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.who.int/countries/mmr/en
- ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးမှုပန်းတိုင်များ (MDGs) ဆိုင်ရာ UNDP ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.undp.org/mdg

၄။ နိုင်ငံအများအပြားပါ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များ (MDBs)

အပိုင်း ၃-၈။ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ယေဘုယျ သုံးသပ်ချက်ကို ကြည့်ပါ။

၅။ အလှူရှင်အများအပြားပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေများ (MDTFs)

- အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အပ်နှံရန်ပုံငွေဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org > Countries > Afghanistan > Afghanistan Reconstruction Trust Fund
<http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20152008~pagePK:1497618~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html>
- အရှေ့တီမောဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ (အရှေ့တီမောအတွက် အပ်နှံရန် ရန်ပုံငွေနဲ့ ဆက်စပ်သည်)
www.worldbank.org/tl
- ပဋိပက္ခအပြီး အခြေအနေများတွင် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများ။ (၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇွန်လ) ကမ္ဘာ့ဘဏ်ပဋိပက္ခ ကာကွယ်ရေးနဲ့ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး စာတမ်းအမှတ် ၆။
www.worldbank.org/conflict > Publications > Working Papers
[http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/67ByDocName/FinancingandAidManagementArrangementsinPost-ConflictSituations/\\$FILE/WP6JuneI8.pdf](http://lnweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/67ByDocName/FinancingandAidManagementArrangementsinPost-ConflictSituations/$FILE/WP6JuneI8.pdf)

၈။ နိုင်ငံတကာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ယေဘုယျသုံးသပ်ချက်

၁။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်

- Bank Information Center, The Multilateral Bank and Burma: A Resource Book (2004)
www.bicusa.org/bicusa/issues/misc_resources/1629.php
- MDB ၏ နောက်ခံ (Bretton Woods) ပရောဂျက်
www.brettonwoodsproject.org/background

- MDB များနဲ့ ပတ်သက်သည့် ဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ် (Bretton Woods ပရောဂျက်)
www.brettonwoodsproject.org/glossary

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆိုတာ ဘာလဲ။ (ဘဏ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ဌာန)
www.bicusa.org > banks > World Bank > What is the World Bank?

www.bicusa.org/bicusa/issues/world_bank

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး လှုပ်ရှားသူများအတွက် အထောက်အကူ များ (ဘဏ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ဌာန)
www.bicusa.org/toolkits

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.worldbank.org

- ကမ္ဘာ့ဘဏ် အဖွဲ့ဝင်များအကြောင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ

www.worldbank.org > About Us > Organization > Member Countries

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:50004946~menuPK:271153~pagePK:34542~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html>

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ သဘောတူညီချက်များဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (IBRD)

www.worldbank.org > About Us > Organization > Articles of Agreement > IBRD Articles of Agreement

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:20049557~menuPK:63000601~pagePK:34542~piPK:36600~theSitePK:29708,00.html>

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ဘဏ္ဍာရေး ကိရိယာများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ

www.worldbank.org > Projects > Financing Instruments

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/0,,contentMDK:20120721~menuPK:232467~pagePK:41367~piPK:51533~theSitePK:40941,00.html>

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ကာကွယ်ထားသည့် မူဝါဒဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ

www.worldbank.org/safeguards

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

www.worldbank.org/inspectionpanel

- နိုင်ငံသားများအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ လမ်းညွှန် (နိုင်ငံတကာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဥပဒေဌာန - Center for International Environmental Law)
www.ciel.org/Publications/citizensguide.pdf
- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့လမ်းကြောင်း မဟာဗျူဟာလမ်းညွှန် (နိုင်ငံတကာ ကမ္ဘာမြေကြီး၏ မိတ်ဆွေများ - Friends of the Earth International)
www.foei.org/publications/pdfs/strategic_guide.pdf
- အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်ဆိုတာ ဘာလဲ။ (ဘဏ်အချက်အလက်ဌာန - Bank Information Center)
www.bicusa.org/bank/World Bank/What is the Asian Development Bank?
www.bicusa.org/bicusa/issues/asian_development_bank
- အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.adb.org
- ADB ၏ စည်းကမ်းလိုက်နာမှုစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့
<http://compliance.adb.org/>
- ADB ၏ စည်းကမ်းလိုက်နာမှု စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ထံ တိုင်ချက်ဖွင့်ပုံ (ဘဏ်အချက်အလက်ဌာန)
www.bicusa.org/bicusa/issues/adb_accountability_mechanism/index.php#crp

၂။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဆုံးဖြတ်ချက်ချပုံ

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်ချုပ်သူများဘုတ်အဖွဲ့ဆိုင်ရာကမ္ဘာ့ဘဏ်အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org > About Us > Organization > Governors
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:20040582~menuPK:63000026~pagePK:34542~piPK:36600~theSitePK:29708,00.html>
- ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်ချုပ်သူများ ဘုတ်အဖွဲ့ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/boards
- လက်ရှိကမ္ဘာ့ဘဏ် အလုပ်အမှုဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးများ စာရင်း
<http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/b-eds.pdf>

- ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့ဝင်များ၏ မဲပေးနိုင်မှုအာဏာနဲ့ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်စာမျက်နှာ www.worldbank.org > About Us > Organization > Boards of Directors > Voting Powers <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ORGANIZATION/BODEXT/0,,contentMDK:50004947~menuPK:64020035~pagePK:64020054~piPK:64020408~theSitePK:278036,00.html>
- ADB ၏အုပ်ချုပ်သူများဘုတ်အဖွဲ့ဆိုင်ရာ ADB အင်တာနက်စာမျက်နှာ (လက်ရှိ အုပ်ချုပ်သူများ စာရင်းပါပါသည်။) www.abd.org/GOV
- ADB အလုပ်အမှုဆောင်များ ဘုတ်အဖွဲ့ဆိုင်ရာ ADB အင်တာနက်စာမျက်နှာ (လက်ရှိ အလုပ်အမှုဆောင်များစာရင်း ပါပါသည်။) www.adb.org/BOD
- ADB မဲပေးနိုင်သည့်အာဏာနဲ့ ပတ်သက်သည့် စာရင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ မဲပေးအင်အားကို အဲဒီနိုင်ငံအတွက် အင်တာနက် စာမျက်နှာမှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ADB မှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ မဲပေးအင်အားကို ဒီမှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။ www.adb.org/Documents/Fact_Sheets/MYA.asp?p=ctrymya#shareholding

အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံအပေါ် လေ့လာချက် ။ ။ လှူဒါန်းသူအများပါ အပ်နှံ ရန်ပုံငွေ အဖွဲ့က မည်မျှ (ကောင်းကောင်း) လုပ်ဆောင်သနည်း။

- အာဖဂန်နစ္စတန်ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ် အင်တာနက်စာမျက်နှာ (အာဖဂန်နစ္စတန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အပ်နှံရန်ပုံငွေနဲ့ ဆက်ပေးထားပါတယ်။) www.worldbank.org/af
- အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ပြန်လည်ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်ရန် အလောတကြီးဆောင်ရွက်ခြင်း။ ။ IFI များ၏ ပဋိပက္ခ နောက်ပိုင်း အစီအစဉ် (ဘဏ်အချက်အလက်ဌာန) www.bicusa.org/bicusa/issues/Afghanistan_Report_Trip1.pdf
- ARTF ဆိုင်ရာ ဘဏ်အချက်အလက်ဌာန၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.bicusa.org/bicusa/issues/afghanistan_reconstruction_trust_fund

(III) ကမ္ဘာ့ဘဏ်အရ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးမှု မဟာဗျူဟာများ

က။ ကားပြင်နည်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အကြံပေးချက်

- Joseph Stiglitz, *Globalization and its Discontents*, 2002
- World Bank, IMF: Helping peace or creating conditions for war? (Bretton Woods Project)
[www.brettonwoodsproject.org/article.shtml?cmd\[126\]=x-126-43345](http://www.brettonwoodsproject.org/article.shtml?cmd[126]=x-126-43345)
- Naomi Klein, “The Rise of Disaster Capitalism,” *The Nation*, May 2005
www.thenation.com/doc.mhtml?i=20050502&s=klein

ခ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘယ်လိုပြန်လည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သလဲ။

၁။ ဆောင်ရွက်မှု တရားဝင်ရုပ်သိမ်းသည့်ကာလ

- စောင့်ကြည့်ဆဲကာလဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/conflict > The World Bank in Conflict and Development > Watching Briefs
<http://Inweb18.worldbank.org/ESSD/sdext.nsf/67ByDocName/TheWorldBankinConflictandDevelopmentWatchingBriefs>
- LICUS ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/licus

၂။ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့အတွက် လုပ်ကိုင်ခြင်း။ ။ ကြွေးမြီရှင်းခြင်း

- HIPC ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/hipc

၃။ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေး PRSP နဲ့ CAS

- (Bretton Woods Project)
[www.brettonwoodsproject.org/article.shtml?cmd\[126\]=x-126-51862](http://www.brettonwoodsproject.org/article.shtml?cmd[126]=x-126-51862)
- (FOCUS on the Global South)
http://host84.ipowerweb.com/~focusweb/postnuke/html/pdf/P_RSP_2_003.pdf
- PRSP ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/prsp

- နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/cas
- နိုင်ငံအဆင့် မဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်များဆိုင်ရာ ADB ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/CSPs
- မြန်မာနိုင်ငံအတွက် နိုင်ငံထောက်ပံ့ရေးဆိုင်ရာ ADB ၏ စီမံချက် (2001/ 2003)
www.adb.org/Documents/CAPs/MYA/default.asp?p=ctrymya

လေ့လာချက် ။ ။ ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ ဒေတင်သဘောတူညီချက်နဲ့ “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီးပွားရေး”

- ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.worldbank.org/ba
- ဒေတင် သဘောတူညီချက်စာသား (မင်နီစိုးတားတက္ကသိုလ် လူ့အခွင့်အလမ်း စာကြည့်တိုက်)
www1.umn.edu/humanrts/icty/dayton/daytonaccord.html
- ပွင့်လင်းသောလူ့ဘောင်ရန်ပုံငွေ - ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား SEE နိုင်ငံများ သို့ နိုင်ငံတကာ ထောက်ပံ့ရေးမူဝါဒများ - ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတွင် (မ) သင်ယူလိုက် ရသော သင်ခန်းစာများ (၂၀၀၁ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ)
- Michel Chossudovsky, *Dismantling Yugoslavia, Colonizing Bosnia* (1996)
www.hartford-hwp.com/archives/62/022.html
- ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဗဟိုဘဏ်
www.cbbh.gov.ba
- ဘောစနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား၏ PRSP (၂၀၀၄-၂၀၀၇)
www.eppu.ba/english/strategija_engl.html
- Amy Chua, *World on Fire: How Exporting Free Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability* (2003)

ဇယား။ အရှေ့တီမော နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်း

- Emilia Pires, “Strategies for Development: Experiences from East Timor,” in NDF, UNLD, *et al.*, *Another Development for Burma: Priorities in Transition* (2004)
- အရှေ့တီမော နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်း: www.pm.gov.tp/ndp.htm

(IV) သဘာဝ အရင်းအမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း

က။ အရင်းအမြစ် ကျိန်စာ နိဒါန်း

- Michael L. Ross, “The Political Economy of the Resource Curse,” *World Politics* 51 (January 1999), 297-322. www.polisci.ucla.edu/faculty/ross/paper.pdf
- Jeffrey D. Sachs & Andrew M. Warner, “Natural Resources Abundance and Economic Growth,” Development Discussion Paper No. 517a, Harvard Institute for International Development (1995).
- *Legal Remedies for the Resource Curse*, Open Society Justice Initiative (2005) www.justiceinitiative.org/db/resource2/fs/?file_id=16376
- Oil Funds: Answer to the Paradox of Plenty? (Friends of the Earth) www.foe.org/camps/intl/worldbank/oilrev.html
- Charles Scheiner & La'o Hamutuk, Can East Timor Avoid the Resource Curse? (March 2004) www.etan.org/lh/misc/04curse.htm
- Resource – Curse or Cure? Reforming Liberia’s Government and Logging Industry (Global Witness, 2005) www.globalwitness.org/reports/show.php/en.00060.html

လေ့လာချက် ။ ။ ချဒ်-ကင်မရွန်း ရေနံထုတ်ဖော်မှုနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း

- Ian Gary, Catholic Relief Services & Nikki Reich, Bank Information Center, *Chad’s Oil: Miracle or Mirage? Following the Money in Africa’s Newest Petro-State* (2005) www.bicusa.org/bicusa/issues/chad_oil_report.pdf
- ချဒ်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်း စီမံကိန်းဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.worldbank.org/afr/ccproj/

- ချိန်-ကင်မရွန်း ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းဆိုင်ရာ ဘဏ်အချက်အလက်ဌာန၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာ
www.bicusa.org/bicusa/issues/chadcameroon_oil_pipeline_project
- ချိန်-ကင်မရွန်း ရေနံနဲ့ ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း ။ ။ တာဝန်ယူရန် တောင်းဆိုချက် (သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေး)
www.environmentaldefense.org/documents/2134_Chad-Cameroon.pdf
- တိုတယ် ဆက်လက်ငြင်းဆို ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ ရတနာနဲ့ ရဲတံခွန်ဓာတ်ငွေ့ ပိုက်လိုင်း တလျှောက် ကမ္ဘာမြေ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ။ ဒုတိယအကြိမ် ပုံနှိပ်ခြင်း (EarthRights International, 2000)
www.earthrights.org/pubs/td2000.shtml
- ရွှေဓာတ်ငွေ့ ပိုက်လိုင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ကမ္ဘာမြေကြီး၏ အခွင့်အလမ်းများ (EarthRight International) ၏ အင်တာနက် စာမျက်နှာ
www.earthrights.org/burma/shwepipeline.shtml
- ရွှေသဘာဝ ဓာတ်ငွေ့လှုပ်ရှားမှု
www.shwe.org

ဇယားကွက် ။ ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ တုံ့ပြန်ချက်များနဲ့ တာဝန်ယူချက်များ

- သယံဇာတ ထုတ်ယူသည့် စက်မှုလုပ်ငန်းများ စစ်ဆေးချက်
www.eireview.org
- ရေကာတာများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကော်မရှင်
www.dams.org
- နိုင်ငံသားများအတွက် ရေကာတာများဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကော်မရှင်လမ်းညွှန် (နိုင်ငံတကာ မြစ်များ အဆက်အသွယ် ကွန်ယက်)
www.irn.org/wcd/index.php?id=citizenguide.html
- Yuki Akimoto, *Hydropowering the Regime*, Irrawaddy (April 2004)
www.irrawaddy.org/aviewer.asp?a=3757&z=102

လေ့လာချက် ။ ။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် သစ်ခုတ်မှု

- Kirk Talbott & Melissa Brown, “Forest Plunder in Southeast Asia: An Environmental Security Nexus in Burma and Cambodia,” in Environmental Change and Security Project Report, Issue 4 (Spring 1998), 53-60.

- Global Witness, *et al.*, Broken Promises: How World Bank Group policies fail to protect forests and forest peoples' rights (2005)
www.rainforestfoundationuk.org/PDFs/Broken%20Promises.pdf
- ကမ္ဘောဒီယားနိုင်ငံ သီးခြားသစ်တောကဏ္ဍ စစ်ဆေးချက်
www.bigpond.com.kh/users/dfwjica/Forest-Sector-Review.pdf
- Jake Brunner, Kirk Talbott, et al., Logging Burma's Frontier Forests: Resources and the Regime (August 1998)
http://pubs.wri.org/pubs_description.cfm?PubID=2928
- Global Witness, A Choice for China: Ending the Destruction of Burma's Frontier Forests (October 2005)
www.globalwitness.org/reports/show.php/en.00080.html
- Global Witness, *A Conflict of Interests: The Uncertain Future of Burma's Forests* (September 2004), Burmese Version
www.globalwitness.org/reports/index.php?section=Burma
- Global Witness, *A Conflict of Interests: The Uncertain Future of Burma's Forests* (October 2003)
www.globalwitness.org/reports/index.php?section=Burma

ဇယားကွက် ။ ။ အရှေ့တောင်အာရှတိုင်း ပေါ်ထွက်လာနေသည့် ထိရောက်သည့်စနစ်အဖြစ် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းအခြေခံ အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု

- Owen J.Lynch & Kirk Talbott, *Balancing Acts: Community – based Forest Management and National Law in Asia and Pacific* (1995)

နောက်ဆက်တွဲ (ဂ)

ဝေါဟာရ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်

အစီရင်ခံစာမှာ ဆွေးနွေးထားတဲ့ အကြောင်းအရာတွေနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ စကားလုံး၊ ပုဒ်တွေနဲ့ အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ နာမည်တွေ ဝေါဟာရ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ပါပါတယ်။ ဒီအစီရင်ခံစာမှာပါတဲ့ စကားလုံး၊ ပုဒ် တစ်ခုစီတိုင်းအတွက် အစီရင်ခံစာက သက်ဆိုင်ရာအပိုင်းရဲ့ စာမျက်နှာအညွှန်းကို “အဓိပ္ပါယ် သတ်မှတ်ချက်” ကော်လံ အောက်မှာ ပေးထားပါတယ်။ တချို့ စကားလုံးတွေ ဒီအစီရင်ခံစာမှာ မပါပေမဲ့ စာဖတ်သူတွေအတွက် အဆင်ပြေဖို့ ထည့်ထား ပါတယ်။

စကားလုံး	အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ချက်	ဆက်စပ်သည့် ဝေါဟာရများ
အလှည့်ကျ ညွှန်ကြားရေးမှူး		ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့ ကိုကြည့်ပါ
ဆပ်ရန်ကျန်သည့် ကြွေးမြီ	ပေးဆပ်ရမည့် ရက်လွန်နေပြီး မပေးဆပ်ရသေးသည့် အကြွေး အပိုင်း ၃-ဃ-၃၄-ခ-	
ပုဒ်မ (၄) တိုင်ပင်ခြင်း	နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ရံပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) က အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီရဲ့ စီးပွားရေး အခြေအနေ ကို စစ်ဆေးမှုများ၊ ယေဘုယျအားဖြင့် နှစ်စဉ် လုပ်ပါတယ် အပိုင်း ၂-ခ	နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ရံပုံငွေအဖွဲ့
အာရှဖွံ့ဖြိုးရေး ဘဏ် (ADB)	၁၉၆၆ ခုနှစ်မှာ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး အာရှနဲ့ ပစိဖိတ်မှာ လုပ်ကိုင်လည်ပတ်နေတဲ့ ဒေသခံ ပြည်သူ့အများပါ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ ADB မှာ အဖွဲ့ဝင် ၆၃ နိုင်ငံ ရှိပါတယ်။ အပိုင်း ၂-ခ	ကမ္ဘာ့ဘဏ်
နိုင်ငံခြားငွေ ရ-သုံး ရှင်းတမ်း	ကာလတရပ်အတွင်း တခြားကမ္ဘာ့နိုင်ငံများကို ပေးရခြင်း၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့က ရရှိသည့်	

	<p>ရောင်းဝယ်ငွေများ အားလုံးမှတ်တမ်း၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ ပို့ကုန် သွင်းကုန်တွေ၊ ဝန်ဆောင်မှုတွေ၊ အရင်းအနှီး ဘဏ္ဍာငွေတွေနဲ့ ငွေကြေး လွှဲပြောင်းမှုတွေနဲ့ သတ်မှတ်ပါတယ်။ အထွက်က အဝင်ထက်များနေရင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှာ လက်ကျန်ငွေ စာရင်းရှင်းတမ်း အနှုတ်လက္ခဏာ ပြနေပါတယ်။</p> <p>အပိုင်း ၃-၁-၂</p>	
<p>နှစ်နိုင်ငံ အထောက်အပံ့</p>	<p>(ဥပမာ - မြန်မာနိုင်ငံကို ဂျပန်နိုင်ငံကပေးတဲ့ အထောက်အပံ့လို) တစ်နိုင်ငံက နောက်တစ်နိုင်ငံကိုပေးတဲ့ အထောက်အပံ့</p> <p>အပိုင်း ၃-က-၁</p>	<p>နိုင်ငံအများအပြား မှ အထောက်အပံ့</p>
<p>ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့</p>	<p>အလုပ်အမှုဆောင် ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ နေ့စဉ် လုပ်ငန်းတွေ လုပ်ဆောင်ဖို့ တာဝန်ရှိပါတယ်။ ဒီဘုတ်အဖွဲ့မှာ အလုပ်အမှုဆောင် ညွှန်ကြားရေးမှူး ၂၄ ယောက်ရှိပြီး၊ တယောက်စီက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံအထက်ကို ကိုယ်စား ပြုပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်ဥက္ကဋ္ဌက ဒီဘုတ် အဖွဲ့ရဲ့ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပါတယ်။</p> <p>ADB ညွှန်ကြားရေးမှူးဘုတ်အဖွဲ့မှာ အဖွဲ့ဝင် ၁၂ ယောက်ရှိပါတယ်။ ဒီထဲက ၈ ယောက် ကို အာရှ-ပစိဖိတ် ဒေသအတွင်းက အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တွေက ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး ၄ ယောက်ကို ဒေသပြင်ပ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတွေက ရွေးချယ်ပါတယ်။ ညွှန်ကြားရေးမှူး တယောက်စီက အလှည့်ကျ ညွှန်ကြားရေး မှူးကို ရွေးပါတယ်။ ADB ဥက္ကဋ္ဌက ညွှန်ကြားရေးမှူး ဘုတ်အဖွဲ့မှာ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်ပါတယ်။</p>	

	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာရော ADB မှာပါ အလှည့်ကျ ညွှန်ကြားရေးမှူးတွေက အလုပ်အမှုဆောင် ညွှန်ကြားရေးမှူးတွေရဲ့ လက်ထောက် လုပ်ရပြီး သူတို့ရဲ့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေကို လုပ်ဆောင်နိုင် ပါတယ်။</p> <p>အပိုင်း ၃-၈-၂</p>	
<p>Bretton Woods အဖွဲ့အစည်းများ</p>	<p>၁၉၄၄ ခုနှစ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံ Bretton Woods မှာဖွဲ့စည်းခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်စုနဲ့ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေ (IMF) တို့ကို စုပေါင်းပြီး ခေါ်တွဲနာမည်ဖြစ်ပါတယ်။</p>	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေ</p>
<p>စွမ်းရည် တည်ဆောက်မှု</p>	<p>အနာဂတ်မှာ ပြင်ပအကူအညီ အနည်းဆုံးနဲ့ ဆက်လက်ပြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင်အောင် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအတွက် ဒေသခံစွမ်းရည်နဲ့ တတ်စွမ်းမှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ စွမ်းရည်ဆိုတာက (ဥပမာ - လမ်းတွေ၊ ဓာတ်အားစွမ်းအင် တို့လို) ရုပ်ဝတ္ထုတွေ ဒါမှမဟုတ် (ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးတို့လို) လူမှုရေးဆိုင်ရာ စွမ်းရည်တွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။</p>	<p>စွမ်းရည် ယိုစီးမှု</p>
<p>စွမ်းရည် ယိုစီးမှု</p>	<p>ထောက်ပံ့မှုအလှူရှင်တွေ၊ NGO တွေ၊ ဒါမှမဟုတ် ကုမ္ပဏီတွေက အကျွမ်းကျင်ဆုံး လူတွေကို သူတို့အတွက် အလုပ်လုပ်စေတဲ့ အခါ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနတွေနဲ့ ဦးစီးဌာန တွေမှာ ကျွမ်းကျင်သူတွေ ပြတ်တောက်နေ တဲ့ ကြီးမားတဲ့ ပြဿနာကို ခေါ်ပါတယ်။</p>	<p>စွမ်းရည် တည်ဆောက်မှု</p>
<p>လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ပြန်လည်ပူးပေါင်း ခြင်း</p>	<p>ပြည်တွင်းစစ်ပွဲတွေမှာ ဒါမှမဟုတ် တိုင်းရင်း သား၊ ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး ဒါမှမဟုတ် တခြားကွဲပြားမှုတွေနဲ့ ကွဲပြားခဲ့ရတဲ့ လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းတွေကို စည်းလုံးပြီး တူညီတဲ့ မျှော်မှန်းချက်၊ ရည်ရွယ်ချက်တွေ၊ ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရမည့် အချက်တွေနဲ့ သဘောတူ ထားတဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေအရ</p>	

	ကွဲပြားမှုတွေကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းဖို့ ခံယူချက်နဲ့ ပြန်လည်တည်ဆောက်တာ ဖြစ်တယ်။	
စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း လိုက်နာမှု စိစစ်ရေး အဖွဲ့(CRP)	ADB ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတွေကြောင့် ဒုက္ခ ရောက်ခဲ့ရသူတွေက ADB ဖိုရမ်မှာ ADB ဟာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ချက်တွေမှာ မိမိရဲ့မူဝါဒ တွေကို လိုက်နာရဲ့လားဆိုတာ စိစစ်ဖို့ တောင်းဆို နိုင်ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-၈-၂	သီးသန့်စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့
ပြည့်စုံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်	နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက် နေရာအမျိုးမျိုးက အထောက်အပံ့တွေကို ညှိနှိုင်းဖို့နဲ့ ဒီနိုင်ငံရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာကို ဒီနိုင်ငံက ပိုင်ဆိုင်မှု ရှိဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ကြိုးပမ်းချက်၊ ဆင်းရဲမှု လျော့ချရေး မဟာဗျူဟာ စာတမ်း၊ (PRSP) က ပြည့်စုံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ် အတွက် အဓိက အစိပ်အပိုင်းတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၄-၁-၃	ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာ စာတမ်း၊ နိုင်ငံပိုင်ဆိုင်မှု
သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်နဲ့ ချေးငွေ	ပေးဆပ်ဖို့ အချိန်ကြာကြာ ပေးထားပြီး၊ အတိုးမတက်ဘဲ ပြန်ဆပ်ဖို့ အချိန် အကြာကြီး ပေးထားပြီး အတိုးငွေနည်းတဲ့ ချေးငွေတွေ၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှုအသင်း IDA နဲ့ ADB က အာရှ ဖွံ့ဖြိုးမှု ရန်ပုံငွေတို့က နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက် မှာ ငွေမချေးနိုင်တဲ့ ဝင်ငွေနည်း နိုင်ငံတွေကို ဒီလို သဘောတူ ခွင့်ပြုချက်နဲ့ ချေးငွေတွေ ပေးပါတယ်။	
သတ်မှတ်ချက်	အထောက်အပံ့တွေ ဒါမှမဟုတ် ချေးငွေတွေ ပေးတဲ့အခါ ပါလာတဲ့ သတ်မှတ်ချက်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ သတ်မှတ်ချက်တွေပါတဲ့ အထောက် အပံ့တွေကို “နှောင်ကြီးပါ အထောက်အပံ့” “tied aid” ခေါ်ပါ တယ်။	

<p>နိုင်ငံအထောက်အကူအစီအစဉ်များ : (CAP)</p>	<p>CAP က အရင်တုန်းက ဖွံ့ဖြိုးဆဲ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တခုစီမှာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ဖို့ ADB ရဲ့ အချုပ်အခြာကျတဲ့ အစီအစဉ် ရေးဆွဲတဲ့စာတမ်း ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လကစပြီး ADB က CAP တွေ အစား နိုင်ငံမဟာဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်းများ CSP တွေနဲ့ အစားထိုးခဲ့ပါတယ်။ အပိုင်း ၄-၁-၃</p>	<p>မဟာဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်း နိုင်ငံ အထောက်အကူ အစီအစဉ်</p>
<p>နိုင်ငံအထောက်အကူ မဟာဗျူဟာ (CAS)</p>	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အထောက်အကူမဟာဗျူဟာ စာတမ်းဖြစ်ပြီး၊ ADB က နိုင်ငံမဟာဗျူဟာ နဲ့ စီမံကိန်း CSP နဲ့ တူပါတယ်။ ဦးစားပေးရမည့် အရာတွေကို စိစစ်မှုအပေါ်အခြေခံပြီး၊ နိုင်ငံ တနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကလုပ်တဲ့ မဟာဗျူဟာ ကို CAS က မှတ်တမ်းတင်ပြီး ဒီမဟာဗျူဟာနဲ့ နိုင်ငံရဲ့ ဆောင်ရွက်ချက် အပေါ် မူတည်ပြီးပေး ရမယ့် အထောက်အကူအဆင့်နဲ့ အမျိုးအစားကို ဖော်ပြပါတယ်။ အပိုင်း ၄-၁-၃</p>	<p>နိုင်ငံ အထောက်အကူ အစီအစဉ်၊ မဟာဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်း</p>
<p>နိုင်ငံလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရေး မဟာဗျူဟာ လေ့လာချက် (COSS)</p>	<p>ADB ရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေမှာ ADB က အကြောင်းအရာနဲ့ ကဏ္ဍပိုင်း ဆိုင်ရာ ဦးစားပေးရမဲ့ အရာတွေကို ဆုံးဖြတ်ရာမှာ အခြေခံ အချက်အလက်တွေ ဖော်ပြထားတဲ့ စာတမ်းဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၁ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ကတည်းက ADB က COSS ကို နိုင်ငံ မဟာဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်း၊ (CSP) နဲ့ အစားထိုး ခဲ့ပါတယ်။ အပိုင်း ၄-၁-၃</p>	<p>နိုင်ငံမဟာဗျူဟာ နဲ့ စီမံကိန်း</p>
<p>နိုင်ငံ ပြန်လည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး မှတ်ချက် (CRN)</p>	<p>အကြီးစားအထောက်အပံ့ မဟာဗျူဟာ မရှိသေးတဲ့ နိုင်ငံမှာသုံးဖို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ရေတို မဟာဗျူဟာ၊ CRN ကို (ပေးဖို့ ရက်လွန်နေတဲ့) ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ ကြွေးမြီတွေရှင်း</p>	<p>ဆပ်ရန်ကျန်နေသည့် ကြွေးမြီများ၊</p>

	ရာမှာ အထောက်အကူဖြစ်ဖို့ သုံးနိုင်ပါတယ်။ အပိုင်း ၄-ခ-၂	
နိုင်ငံ မဟာဗျူဟာနဲ့ စီမံကိန်း (CSP)	ဖွံ့ဖြိုးဆဲ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခုအတွက် အကောင်အထည်ဖော်မယ့် အစီအစဉ်တွေနဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ယေဘုယျဖော်ပြဖို့ ADB က ပြင်ဆင်ထားတဲ့ ထောက်ပံ့ရေး မဟာဗျူဟာ စာတမ်း။ သာမန် အားဖြင့် ဝါးနှစ်တခါ ပြင်ဆင်ပြီး နှစ်စဉ် အသစ် လုပ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံ အထောက်အကူ မဟာဗျူဟာ (CAS) နဲ့တူပါတယ်။ အပိုင်း ၄-ခ-၃	နိုင်ငံအထောက်အကူ အစီအစဉ်၊ နိုင်ငံ အထောက်အကူ မဟာဗျူဟာ
ဖွံ့ဖြိုးဆဲ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ (DMC)	စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေး တိုးတက်မှုများ အတွက် ချေးငွေနဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှု ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု တွေရတဲ့ ADB အဖွဲ့ဝင်များ။	အာရှ ဖွံ့ဖြိုးရေး ဘဏ်
ဒတ်ချ် ရောဂါ	သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ တင်ပို့မှုကြောင့် စက်မှုလက်မှုကဏ္ဍလို နိုင်ငံရဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်း တွေအပေါ် ထိခိုက်ပါတယ်။ (ဥပမာ - ကျပ်ငွေ) နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ ငွေတန်ဖိုးက သဘာဝ အရင်းမြစ်တွေ တင်ပို့မှုကြောင့် တက်သွားတဲ့အခါ (ဥပမာ -စက်မှုလက်မှု ထုတ်ကုန်တွေ ဒါမှမဟုတ် စိုက်ပျိုး ကုန်တွေ လို) နိုင်ငံခြားကို အခြားကုန် ပစ္စည်းတွေ တင်ပို့ရောင်းချဖို့ ပိုခက်သွား ပါတယ်။ ပြီးတော့ ကုန်ပစ္စည်းကို တင်သွင်းရတာ ဈေးပိုသက်သာပြီး ဒီလိုကြောင့် ဒေသခံ စီးပွား ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ယှဉ်ပြိုင်မှုတွေ တိုးပွားစေ ပါတယ်။ အချိန်ကြာလာတာနဲ့ အမျှ နိုင်ငံရဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းတွေ အားနည်း လာပြီး၊ ပျောက်ကွယ်ကုန်တော့၊ နိုင်ငံဟာ သဘာဝ အရင်းအမြစ် တင်ပို့ရောင်းချမှု တွေကိုပဲ အားထားလာရပါမယ်။	အရင်းအမြစ် ကျိန်စာ

	အပိုင်း ၅-က-၂	
အရှေ့-အနောက် စီးပွားရေး လမ်းမ (EWEC)	မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲ (GMS) စီးပွားရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်ရဲ့ ဦးစားပေးအစီအစဉ် (“အကောင်းဆုံး လုပ်ဆောင်မှု ကြိုးပမ်းချက်”) တခု၊ မုတ္တမပင်လယ်နဲ့ တောင်ပိုင်း တရုတ် ပင်လယ်တို့ကြား ခရီးသွားဖို့ ကြာချိန်နဲ့ ကုန်သွယ်စရိတ် အကြီးအကျယ် လျော့ချဖို့ ရည်မှန်းချက်နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံ (မော်လမြိုင်က မြေဝတီ)၊ ထိုင်း၊ လာအိုနဲ့ ဗီယက်နမ်တို့က တဆင့် ကုန်းလမ်းကြောင်း ဖောက်ဖို့ ဖြစ်ပါ တယ်။ အပိုင်း ၂-ဂ-၁	မဟာမဲခေါင်ဒေသ ခွဲ
စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှု	ကမ္ဘာ့အဆင့် (စီးပွားရေးကမ္ဘာပြုမှု) ဒါမှမဟုတ် ဒေသတွင်း အဆင့် (ဥပမာ - ASEAN, GMS) နဲ့ နိုင်ငံတွေအကြား နီးကပ်တဲ့ စီးပွားရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု ဖော်ထုတ်ခြင်း။ စီးပွားရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုက အရေးပါတဲ့ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု တွေ ရှိစေပါတယ်။ အပိုင်း ၂-ဂ	လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှု သဘောတူညီချက်၊ မဟာမဲခေါင်ဒေသ ခွဲ
အားပေးကူညီသ ည့် ပတ်ဝန်းကျင်	ထောက်ပံ့မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်တွေ အောင်မြင်ဖို့ ယေဘုယျအခြေအနေ၊ (ဥပမာ - လမ်းတွေ၊ လျှပ်စစ် စတဲ့) ရုပ်ဝတ္ထုအခြေခံ အုတ်မြစ်တွေ၊ (ဥပမာ - ကျန်းမာပြီး ပညာတတ် တဲ့ အလုပ်သမားအင်အားစု စတဲ့) လူမှုရေး အခြေခံအုတ်မြစ်တွေ (ဥပမာ - ဥပဒေနဲ့ ငြိမ်ဝပ် ပိပြားမှုစတဲ့) လုံခြုံရေးနဲ့ (ဥပမာ - ဥပဒေစိုးမိုးမှုနဲ့ တိုးလျှိုးပေါက် မြင်နိုင်မှု၊ တာဝန်ယူ မှုစတဲ့) ထိရောက်တဲ့ အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုတို့ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။	

	ဒီအရာတွေ အများအပြား ကင်းမဲ့နေရင် ထောက်ပံ့မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အားပေး ကူညီတဲ့ ပတ်ဝန်းကျင် ညံ့ဖျင်းတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။	
အလုပ်အမှုဆောင် ညွှန်ကြားရေးမှူးများ		ညွှန်ကြားရေးမှူးများ ဘုတ်အဖွဲ့မှာ ကြည့်ပါ။
တင်ပို့ကုန် အကြွေးအဖွဲ့ (ECA)	ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲနိုင်ငံတွေနဲ့ ပေါ်ထွက်လာနေတဲ့ ဈေးကွက်တွေရှိရာ ပင်လယ်ရပ်ခြား ဒေသတွေ မှာ စီးပွားရေးလုပ်လိုတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကို အစိုးရ နောက်ခံချေးငွေတွေ၊ အာမခံပစ္စည်းတွေနဲ့ အာမခံတွေပေးတဲ့ ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်း၊ စက်မှု ထွန်းကားတဲ့နိုင်ငံအများစုမှာ အနည်းဆုံး ECA တခု ရှိပါတယ်။ ထုတ်ကုန်-သွင်းကုန် ဘဏ်တွေက ECA တွေပါ။ အပိုင်း ၃-က-၁	နိုင်ငံတကာ ဘဏ်ဏ္ဍာရေး အဖွဲ့အစည်းများ
စားနပ်ရိက္ခာနဲ့ စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (FAO)	FAO က ဆာလောင်မှု တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာကြိုးပမ်းချက်မှာ ဦးဆောင်ပါတယ်။ တိုးတက်ဆဲနိုင်ငံတွေနဲ့ အသွင်ကူးပြောင်းနေတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ စိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တောနဲ့ ဝါးဖမ်း လုပ်ငန်းတို့က ကျင့်စဉ်တွေကို ခေတ်မီတိုးတက်ကောင်းမွန်လာအောင်နဲ့ အာဟာရကောင်းကောင်း ရစေဖို့လည်း ကူညီပါတယ်။	
ရှေ့ပြေးကြိုးပမ်းချက်		မဟာမဲခေါင် အောက်ဒေသ၊ အရှေ့-အနောက် စီးပွားရေးလမ်းမ တို့ကို ကြည့်ပါ။
လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှု	စီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှု ပုံစံတမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ သဘောတူတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ	စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

<p>သဘောတူညီချက် (FTA)</p>	<p>ကုန်သွယ်ရေး အတားအဆီးတွေ လျော့နည်းစေဖို့နဲ့ ကုန်သွယ်မှုနဲ့ အရင်းအနှီး လှုံ့ဆော်ပေးဖို့ နိုင်ငံတွေအကြား တရားဝင် သဘောတူညီချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အချိန်ကြာလာတဲ့အခါ သဘောတူထားတဲ့ အဖွဲ့ဝင်တွေအကြား ကုန်သွယ်ရေး အတားအဆီးတွေက သုညအထိ လျော့ကျသွားပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေအကြား လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှုနဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါတယ်။</p>	
<p>မဟာမဲခေါင်အောက်ဒေသ (GMS)၊ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်</p>	<p>ADB က မြှင့်တင်လိုက်တဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်။ မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်၊ လာအို၊ ကမ္ဘောဒီယားနဲ့ တရုတ် စတဲ့ ခြောက်နိုင်ငံ ပါပါတယ်။ မဟာမဲခေါင်အောက် ဒေသတဝှမ်း အတွက် ADB က နည်းပညာ အထောက်အပံ့ ပေးရာမှာ မြန်မာနိုင်ငံလည်း ရနေပါတယ်။ မဟာမဲခေါင်အောက် ဒေသတဝှမ်းမှာ “ရှေ့ပြေး ကြိုးပမ်းချက်များ” လို့ခေါ်တဲ့ ဦးစားပေး အစီအစဉ်ဆယ်တစ်ခု ရှိပြီး တခုက အရှေ့-အနောက် စီးပွားရေး လမ်းမဖြစ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၂-ဂ-၁</p>	<p>အာရှ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ အရှေ့-အနောက် စီးပွားရေးလမ်းမ၊ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု</p>
<p>ပြည်တွင်းစုစုပေါင်း ထုတ်ကုန် (ADB)</p>	<p>ကာလတရပ်အတွင်း နိုင်ငံတနိုင်ငံက ထုတ်လုပ်လိုက်တဲ့ ကုန်ပစ္စည်းတွေနဲ့ ဝန်ဆောင်မှု စုစုပေါင်း တန်ဖိုး။ အများသုံးလေ့ရှိတဲ့ စီးပွားရေး တရပ်ရဲ့ စုစုပေါင်း ထွက်ကုန် (ဒါမှမဟုတ် ဝင်ငွေ) တိုင်းတာချက်။</p>	
<p>အကြွေးထူသည့် ဆင်းရဲသည့် နိုင်ငံ (HIPC)</p>	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် IMFတို့၏ ပူးတွဲကြိုးပမ်းချက် အကြွေးအထူဆုံး နိုင်ငံတွေမှာ စီးပွားရေး ပြောင်းလဲမှုတချို့နဲ့ ဆင်းရဲမှု</p>	<p>ဆင်းရဲမှု လျော့နည်းစေရေး မဟာဗျူဟာ</p>

<p>ကြိုးပမ်းချက်</p>	<p>လျော့နည်းရေး မူဝါဒတွေ အကောင်အထည် ဖော်ရင် အကြွေးလျော့ချ ပေးမယ်ဆိုတဲ့ အစီအစဉ် အပိုင်း ၄-ခ-၂</p>	<p>စာတမ်း</p>
<p>လူသားဖွံ့ဖြိုးမှု ညွှန်ကိန်း (HDI)</p>	<p>လူ့သက်တမ်း၊ အသိဉာဏ်ဗဟုသုတ (သက်ကြီး စာတတ်မြောက်မှုနဲ့ ကျောင်းနေမှုနှုန်း) နဲ့ လူနေမှု အဆင့်အတန်း (လူတစ်ဦးစီရဲ့ GDP) စတဲ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ လူသားဖွံ့ဖြိုးမှု အခြေခံ သုံးချက်ကို တိုင်းတာတဲ့ အကျဉ်းချုပ်ညွှန်ကိန်း။ အပိုင်း ၅-က-၁၊ ၅ က-ခ</p>	
<p>စစ်ဆေးမှုအဖွဲ့</p>	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ဆောင်ရွက်ချက်တွေမှာကမ္ဘာ့ဘဏ်ဟာ မိမိရဲ့ မူဝါဒတွေကိုလိုက်နာခြင်း ရှိ မရှိ စစ်ဆေးဖို့ ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှာ ဖွဲ့စည်းခဲ့တဲ့ သီးခြားအဖွဲ့ဝင် သုံးဦးပါအဖွဲ့။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ထောက်ပံ့တဲ့ စီမံကိန်းတခုကြောင့် တိုက်ရိုက် ထိခိုက်ခဲ့ရတဲ့ ဒါမှမဟုတ် ထိခိုက်ဖွယ်ရာ ရှိတယ်လို့ ယူဆတဲ့ နိုင်ငံသားတွေက စစ်ဆေးဖို့ ပန်ကြားနိုင်ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-ဂ-၂</p>	<p>လိုက်နာမှု စီစစ်ရေးအဖွဲ့ မူဝါဒ</p>
<p>ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာဘဏ် (IBRD)</p>	<p>IBRD ကဝင်ငွေအလယ်အလတ်ရှိတဲ့နိုင်ငံတွေ နဲ့ ငွေချေးထိုက်တဲ့ ပိုဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံတွေကို ချေးငွေတွေ၊ အာမခံတွေနဲ့ ချေးတာမဟုတ်တဲ့ ဝန်ဆောင်မှုတွေ ပေးပါတယ်။ ၎င်းကို နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှုအသင်း (IDA) နဲ့အတူ ပေါင်းပြီး “ကမ္ဘာ့ဘဏ်” လို့ ခေါ်လေ့ရှိတယ်။</p>	<p>Bretton Woods အဖွဲ့အစည်းများ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှု အသင်း</p>
<p>နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှု အသင်း (IDA)</p>	<p>ပိုဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံတွေကို အတိုးမဲ့ချေးငွေတွေ၊ နည်းပညာအထောက်အကူနဲ့ မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပေးချက်တွေ ပေးပါတယ်။ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့</p>	<p>Bretton Woods အဖွဲ့အစည်းများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအ</p>

	ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ (IBRD) နဲ့ အတူ ပေါင်းပြီး “ကမ္ဘာ့ဘဏ်” လို့ ခေါ်လေ့ရှိတယ်။	တွက် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာဘဏ်
နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ကော်ပိုရေးရှင်း (IFC)	ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့ရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်ပါတယ်။ IFC က ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေရဲ့ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ စီမံကိန်းတွေကို ချေးငွေနဲ့ ထောက်ပံ့ကြေး ပေးပါတယ်။	ကမ္ဘာ့ဘဏ်အဖွဲ့
နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေ (IMF)	ကမ္ဘာတဝှမ်း ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှုရှိရေး၊ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေး၊ အထောက်အကူ၊ ငွေကြေး ပေးဆပ် ဖို့ကျန်နေတဲ့ နိုင်ငံတွေကို ယာယီဘဏ္ဍာရေး အထောက်အကူစတာ တွေအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေတဲ့ နိုင်ငံတကာငွေကြေး အာဏာပိုင်။ အပိုင်း ၂-ခ	BrettonWoods အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဒ်မ ၄ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်မှုများ၊
ခိုးယူနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်များ	ဥပမာ - ကျောက်မျက်ရတနာတွေလို အလွယ် တကူထုတ်ယူပြီး ရောင်းချဖို့ တခြားနေရာကို ရွှေ့ပြောင်းနိုင်တဲ့ အရင်း အမြစ်တွေ။ မခိုးယူနိုင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ က (ဥပမာ - ရေနံနဲ့ ဓာတ်ငွေ့ တို့လို) အလွယ်တကူ ထုတ်ယူနိုင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ရောင်းချဖို့လည်း အလွယ်တကူ မရွှေ့ ပြောင်းနိုင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။	
ကြပ်တည်းနေတဲ့ ဝင်ငွေ နည်း နိုင်ငံ (LICUS) ကြိုးပမ်းချက်	(LICUS) ကြိုးပမ်းချက်က အရမ်းညံ့တဲ့ မူဝါဒ တွေ၊ အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ အုပ်ချုပ်မှု တွေရှိတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ အစီအစဉ် ဖြစ်ပါ တယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို ပြန်ဆပ်ဖို့ ကြွေးမြီ တွေ ရှိနေပြီ၊ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်ကနေ ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှု မရနိုင်တဲ့ နိုင်ငံပင်ဖြစ်ပါ စေ LICUS နည်းက ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို အဲဒီနိုင်ငံနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေပါတယ်။ အပိုင်း ၄-ခ-၁	

မက်ခရို ဘောဂဗေဒ	မက်ခရိုဘောဂဗေဒက နိုင်ငံတော် စီးပွားရေး တရပ်လုံးနဲ့ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ အလုပ် အကိုင်မဲ့မှုနဲ့ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုစတဲ့ ကိစ္စတွေကိုသက်ရောက်တဲ့ မူဝါဒတွေကို ကြည့်ပါတယ်။	အဏုဘောဂဗေဒ
နိုင်ငံအများပါ ဖွံ့ဖြိုးမှု ဘဏ် (MDB)	ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု စီးပွားရေးနဲ့လူမှုရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အကြံ ပေးတဲ့ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်တွေပါတဲ့ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အမေရိကတိုက် နိုင်ငံများအကြား ဖွံ့ဖြိုးမှု ဘဏ်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်၊ ပြန်လည်တည် ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဥရောပ ဘဏ်နဲ့ အာဖရိက ဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်တို့က အဓိက MDB ငါးခု ဖြစ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-က၊ ၃-ဂ	
အလှူရှင်များပါ အပ်နှံ ရန်ပုံငွေ (MDTF)		အပ်နှံရန်ပုံငွေကို ကြည့်ပါ။
နိုင်ငံပိုင်ဆိုင်မှု	အလှူရှင်အစိုးရတွေ၊ အဖွဲ့အစည်းတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မူဝါဒတွေ၊ စီမံကိန်းတွေနဲ့ မဟာဗျူဟာတွေအပေါ် နိုင်ငံရဲ့ ချုပ်ကိုင် ထားနိုင်မှု ဖြစ်ပါတယ်။	ပြည့်စုံတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်
အတိုးမရနေတဲ့ အနေအထား၊ မူဝါဒ	အကြွေးတရပ်က ပေးဆပ်ရမည့် နေ့ရက် ထက် ၆ လ ကျော် ရက်လွန်နေရင် နိုင်ငံ တနိုင်ငံကို အကြွေးတွေ အားလုံးထားပြီး ဒါမှမဟုတ် အာမခံပြီး သတ်မှတ်တဲ့ ကမ္ဘာ့ ဘဏ်ရဲ့မူဝါဒ ဖြစ်ပါတယ်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က မြန်မာ နိုင်ငံရဲ့ အကြွေးတွေ အားလုံးကို အတိုးမရ နေတဲ့ အနေအထားမှာ ထားခဲ့ပါတယ်။ အပိုင်း ၂-ခ	

ပိုင်ဆိုင်မှု		နိုင်ငံပိုင်ဆိုင်မှုကို ကြည့်ပါ။
မူဝါဒ	နိုင်ငံအများပါ ဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ် (MDB) တွေက လုပ်ငန်းလည်ပတ်တဲ့အခါ လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်ချက်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ မူဝါဒ တချို့က စီမံကိန်း ဒေသမှာ ဒါမှဟုတ် ဒေသခံပြည်သူတွေအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုတွေ ကာကွယ်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် နည်းပါးစေဖို့ ဆောင်ရွက်ချက်တွေနဲ့ သက်ဆိုင်ပါတယ်။ ဒီမူဝါဒတွေကို “အန္တရာယ် ကာကွယ်ရေး မူဝါဒ” လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-၈-၂	
ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေး မဟာဗျူဟာ စာတမ်း (PRSP)	ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေးအတွက် နိုင်ငံတော် အစီအစဉ်တွေ ကို ယေဘုယျ ဖော်ပြထားတဲ့ စာတမ်းဖြစ်ပြီး၊ HIPC ဆောင်ရွက်ချက်အရ အကြွေးချေးပေးရေးအတွက် အခြေခံ ဖြစ်ပါတယ်။ PRSP က နိုင်ငံက ချမှတ်ရေး ဆွဲတာဖြစ်ပြီး ဆင်းရဲမှု လျော့နည်းအောင် ကြိုးပမ်းချက် တရပ် အနေနဲ့ နိုင်ငံက သတ်မှတ်လိုက်တဲ့ ဦးစားပေးရမည့် အရာတွေကို ထင်ဟပ်ထားပေမဲ့ ဒီ PRSP က “ခိုင်လုံ တယ်” လို့ ကမ္ဘာ့ဘဏ် နဲ့ IMF တို့က မယူဆရင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့ဆီက ငွေကြေးနဲ့ တခြားထောက်ပံ့မှုတွေ မရပါဘူး။ အပိုင်း ၄-၁-၂	HIPC ဆောင်ရွက်ချက်
GMS မှာ စွမ်းအင် ဆက်သွယ်မှုရှိဖို့ ဒေသဆိုင်ရာ အညွှန်းပြ မဟာစီမံကိန်း		မဲခေါင်စွမ်းအင် ဗဟိုကွန်ယက်ကို ကြည့်ပါ။
ပြန်ပို့ငွေများ	ပြည်ပနိုင်ငံမှာ အလုပ်လုပ်နေတဲ့ အလုပ် သမားတွေက အိမ်ကိုပြန်ပို့တဲ့ငွေတွေ ဖြစ်ပါ	

	<p>တယ်။ ပြန်ပို့ငွေတွေက တိုက်ရိုက် ပြဿနာ မပေါ်စေပေမဲ့။ သူတို့ဟာ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အရေး ကင်းမဲ့မှု စတဲ့ ပိုနက်ရှိုင်းတဲ့ စီးပွားရေးဒုက္ခတွေရဲ့ လက္ခဏာတရပ်ဖြစ်ပြီး၊ မိသားစု ပြိုကွဲတာ ဒါမှမဟုတ် တာဝန်မဲ့ တာတွေလို လူမှုရေး ပြဿနာတွေ ပေါ်လာ နိုင်ပါတယ်။</p>	
<p>အသစ်ပြန်လည် ဖော်ထုတ်နိုင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ</p>	<p>(ဥပမာ - ရေ၊ ငါး တို့လို) သုံးပြီးသွားတဲ့ အခါပြန် အစားထိုးနိုင်တဲ့ ဒါမှမဟုတ် အသစ် ဖော်ထုတ်လို့ရတဲ့ အရင်းအမြစ်ဖြစ်ပါတယ်။ (ဥပမာ - ရေနံ၊ ဓာတ်ငွေ့၊ ရတနာ စတာ တွေလို) သုံးပြီး သွားတဲ့အခါ အစားမထိုးနိုင်၊ အသစ်ဖော်ထုတ် လို့မရတဲ့ အရင်းအမြစ် တွေကို အသစ်ဖော် ထုတ်လို့မရတဲ့ အရင်းအမြစ်လို့ ခေါ်ပါတယ်။</p>	
<p>အိုးအိမ် မြေယာ ဒါမှမဟုတ် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရတဲ့ နိုင်ငံ</p>	<p>အစိုးရတရပ်က အဓိကအားဖြင့် နိုင်ငံက သဘာဝ အရင်းမြစ်တွေ ရယူခွင့် ရောင်းချ ရာက ဝင်ငွေရတဲ့ အခြေအနေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အစိုးရက နိုင်ငံသားတွေအိက အကောက် ခွန်တွေအပေါ် အားမထား ပါဘူး။ ဒါကြောင့် အစိုးရက နိုင်ငံသားတွေ ကို လျစ်လျူရှုထားပြီး ဒီမိုကရေစီ နည်းလမ်း လည်း မကျ။ တာဝန်လည်း မယူတော့ပါဘူး။ “ငှားရမ်းခ” လို့ခေါ်တဲ့ အခကြေးငွေ ပေးတဲ့ အခါ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေ ရယူနိုင်ပါ တယ်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တွေ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ ဒါမှမဟုတ် အစိုးရတွေက အရင်း အမြစ်တွေ ဒါမှမဟုတ် (ဥပမာ - လိုင်စင်၊ ခွဲတမ်း၊ အစိုးရ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေ စတဲ့) စီးပွားရေး အခွင့်အရေးတွေကို ရယူနိုင်မှုကို ချုပ်ကိုင်ဖို့ အထူးစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေ ချမှတ်တဲ့အခါ “ငှားရမ်းခရတဲ့” အပြုအမူ</p>	<p>အရင်းအမြစ် ကျိန်စာ</p>

	ဖြစ်ပါတယ်။	
ငှားရမ်းခ ရှာခြင်း		အိုးအိမ်မြေယာ ဒါမှမဟုတ် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု အပေါ် အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရ တဲ့နိုင်ငံ ကို ကြည့်ပါ။
အရင်းအမြစ်ကျိန်စ ၁	အရင်းအမြစ်ကြွယ်ဝတဲ့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အုပ်ချုပ်မှု ညံ့ဖျင်းလို့၊ ပဋိပက္ခတွေကြောင့် ဒါမှမဟုတ် စီးပွားရေး တိုးတက်မှု ရပ်တန့် နေလို့ ဒုက္ခရောက်တဲ့အခါ ဖြစ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၅	
ဝင်ငွေ	သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေရောင်းတဲ့ ကုမ္ပဏီ တွေက ရတဲ့ငွေ ဖြစ်ပါတယ်။ တခါတလေ သဘာဝ အရင်းအမြစ်တွေရဲ့ ပိုင်ရှင်တွေက ဝင်ငွေခွဲဝေ ယူဖို့ အစီအစဉ်တွေ ညှိနှိုင်းပြီး ဒီဝင်ငွေရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ခွဲဝေယူပါ တယ်။ ပိုင်ရှင် တွေက လူပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ ကုမ္ပဏီတွေ၊ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံအစိုးရတွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။	
ခံစားရရှိတဲ့ အခကြေးငွေတွေ	အရင်းအမြစ်တွေ ထုတ်ယူပိုင်ခွင့်ရဖို့ ကုမ္ပဏီတွေက ပိုင်ရှင်တွေကို ပေးရတဲ့ အခကြေးငွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ပေးရမယ့်ပမာဏ ကို စစချင်း သတ်မှတ်ချင် သတ်မှတ်မယ်။ ဒါမှမဟုတ် အချိန်ကြာလာတဲ့အတိုင်း အရင်းအနှီးတွေ ထုတ်ယူမှုအပေါ်အခြေခံ ချင်ခံပါမယ်။ ဒီလိုရတဲ့ အခကြေးငွေတွေက သာမန်အားဖြင့် ပိုင်ရှင်တွေနဲ့ ထုတ်ယူတဲ့ ကုမ္ပဏီတွေကြား ဝင်ငွေခွဲဝေယူဖို့ လုပ်တဲ့ အစီအစဉ်တွေနဲ့ မဆိုင်ဘဲ သီးခြားပေးလေ့ ရှိပါတယ်။	အိုးအိမ်မြေယာ ဒါမှမဟုတ် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု အပေါ် အခြေခံပြီး ဝင်ငွေရတဲ့ နိုင်ငံ
အန္တရာယ်		မူဝါဒကို ကြည့်ပါ။

<p>ကာကွယ်ရေး မူဝါဒများ</p>		
<p>လူမှုရေး ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု အရင်းအနှီး</p>	<p>ဈေးကွက်ဦးဆောင်တဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှုရရှိစေဖို့ လိုအပ်တဲ့ လူမှုရေး အချိတ်အဆက်တွေ၊ အဆက်အသွယ် ကွန်ယက်တွေနဲ့ ယုံကြည် မှုတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ - အောင်မြင်တဲ့ စီးပွားရေးတခု ဖြစ်ပေါ်ဖို့ အထောက်အကူ ဖြစ်တဲ့ သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ ဆွေမျိုးတွေရဲ့ အဆက်အစပ်တွေက လူမှုရေး ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု အရင်းအနှီး ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်လို IFI သုံးလေ့ရှိတဲ့ ဝေါဟာရ ဖြစ်ပါတယ်။</p>	
<p>တည်ဆောက်ပုံ အပြောင်းအလဲ ချေးငွေတွေ</p>	<p>ငွေချေးသူတွေကို နိုင်ငံအများပါ ဖွံ့ဖြိုးရေး ဘဏ်တွေ (MDP) က နိုင်ငံစီးပွားရေး ပြန်လည် ထူထောင်ဖို့အတွက် ဘဏ်က ပေးတဲ့ အကြံပြု ချက်တွေကို လိုက်နာဖို့ လိုအပ်ချက်နဲ့ ချေးတဲ့ ငွေတွေ ဖြစ်ပါတယ်။</p>	
<p>နှောင်ကြိုးပါ အထောက်အကူ</p>		<p>‘သတ်မှတ်ချက်’ ကို ကြည့်ပါ။</p>
<p>အပ်နှံရန်ပုံငွေ</p>	<p>ဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက်အပံ့အနေနဲ့ အပ်နှံ ရန်ပုံငွေ ဆိုတာ အလှူရှင်တွေ အများ အပြားက ထည့်ဝင်ပါဝင်ထားပေမဲ့ သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအတွက် သီးခြားဖယ်ထားတဲ့ ရန်ပုံငွေ ဖြစ်ပါတယ်။ အလှူရှင်အများပါ အပ်နှံရန်ပုံငွေတွေက အလှူရှင်အများအပြား ဆီက နိုင်ငံ တနိုင်ငံကို အထောက်အကူ ပေးဖို့ သုံးလေ့ ရှိတဲ့ အစီအစဉ် တခုဖြစ်ပြီး၊ ပဋိပက္ခ အပြီး ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အပါအဝင် ရန်ပုံငွေ အရေးတကြီး လိုအပ်နေတဲ့ နိုင်ငံ တွေကို အထောက်အကူပေးဖို့ ဖွဲ့စည်းကြ ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-က-၅</p>	

<p>ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် (UNDP)</p>	<p>အပြောင်းအလဲအတွက် ထောက်ခံပြောဆို ပေးနေတဲ့ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ပြည်သူတွေ ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ဘဝ တည်ဆောက်နိုင်ဖို့ နိုင်ငံတွေကို ဗဟုသုတ၊ အတွေ့အကြုံနဲ့ အရင်းအမြစ်တွေနဲ့ ဆက်စပ်ပေးပါတယ်။ အပိုင်း ၃-က-၃</p>	
<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်</p>	<p>သာမန်အားဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက် ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ် (IBRD) နဲ့ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှု အသင်း (IDA) စတဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်စုက အဖွဲ့အစည်း ၂ ရပ်ကို ရည်ညွှန်းတဲ့ အခေါ် အဝေါ် ဖြစ်ပါတယ်။ အပိုင်း ၃-ဂ၊ ၄</p>	<p>ပြန်လည်တည် ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် နိုင်ငံတကာ ဘဏ်၊ နိုင်ငံ တကာ ဖွံ့ဖြိုးမှု အသင်း၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အုပ်စု</p>
<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ် အုပ်စု</p>	<p>ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေး အတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဘဏ် (IBRD)၊ နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးမှုအသင်း (IDA)၊ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ကော်ပို ရေးရှင်း (IFC)၊ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမှု အာမခံအဖွဲ့ (IMGA) နဲ့ နိုင်ငံတကာရင်းနှီး မြုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးဌာန (ICSID) စတဲ့ အဖွဲ့အစည်းငါးခုကို စုပေါင်းပြီး ခေါ်ထားတဲ့ ဝေါဟာရ ဖြစ်ပါ တယ်။ Section III-c-1</p>	<p>ကမ္ဘာ့ဘဏ်</p>
<p>ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေး အဖွဲ့ (WHO)</p>	<p>အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေမှာ ကျန်းမာရေးမြှင့်တင်ဖို့ ဆောင်ရွက်တဲ့ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်း တခု။</p>	
<p>ကမ္ဘာ့ ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO)</p>	<p>နိုင်ငံတွေအကြား ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု စည်းမျဉ်းတွေကို ကိုင်တွယ်တဲ့ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတခု။</p>	

နောက်ဆက်တွဲ (ဃ)

နိုင်ငံတကာ ဘရေးအဖွဲ့အစည်းများကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ

Aid/Watch

19 Eve Street
Erskineville NSW 2043
Australia

Website: www.aidwatch.org.au
Phone: +61 02-9557-8944
Email: aidwatch@aidwatch.org.au

Bank Information Center

1100 H Street NW Suite 650
Washington, DC 20005
U.S.A.

Website: www.bicusa.org
Phone: +1 202-737-7752
Email: info@bicusa.org

Bretton Woods Project

c/o Action Aid
Hamlyn House
Macdonald Road London
N19 5PG
United Kingdom

Website: www.brettonwoodsproject.org
Phone: +44 20-7561-7610
Email: info@brettonwoodsproject.org

ECA-Watch: Participants by country eca-watch.org/about/activengos.html

50 Years is Enough

3628 12th Street NE
Washington, DC 20017
U.S.A.

Website: www.50years.org
Phone: +1 **202-463-2265**
Email: info@50years.org

Focus on the Global South

c/o CUSRI, Chulalongkorn University
Wisit Prachuabmoh Building
Bangkok 10330
Thailand

Website: www.focusweb.org
Phone: +66 2-2187363-65
Email: admin@focusweb.org

Friends of the Earth International

P.O. Box 19199, 1000 GD
Amsterdam
The Netherlands

Website: www.foei.org
Phone: +31 20 622 1369
E-mail: foei@foei.org

Friends of the Earth: Groups by country

www.foei.org/groups/members

Mekong Watch

2F Maruko Bldg. 1-20-6 Higashi Ueno,
Taito-ku, Tokyo 110-0015
Japan

Website: www.mekongwatch.org
Email: info@mekongwatch.org
Phone: +81 3-3832-5034

NGO forum on the ADB

85-A, Masikap Ext., Central District
Diliman, Quezon City, 1101
Philippines

Website: www.forum-adb.org
Email: forum@pacific.net.ph
Phone: +63 2-921-4412

၇။ မှတ်စုများ

^၁ ဥပမာ ဦးခင်မောင်ကြည်၊ Ronald Findlay စသူတို့ ရေးထားတဲ့ Economic Development of Burma: A Vision and a Strategy (2000) ကို

www.ibiblio.org/obl/docs3/Vision-strategy.ocr.pdf မှာရယ်။ David I. Steinberg ရဲ့ Burma: The State of Myanmar (2001) (အခုကစပြီး Steinberg လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်။)

Burma: Prospects for a Democratic Future (Robert Rotberg., Ed, 1998)

(အခုကစပြီး Rotberg လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်။) တို့မှာ ကြည့်ပါ။ ၂၀၀၆ ခုမတ်လ အရှေ့အာရှနဲ့

အစိမိတ်ရေးရာအကြောင်း အထက်လွှတ်တော် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး တင်ပြချက်ဖြစ်တဲ့

“Sean Turnell ရဲ့ Burma's Economic Prospects ” ကိုလည်းကြည့်ပါ။

^၂ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းက အမည်မဖော်လိုသူတစ်ဦးရဲ့ တင်ပြချက် (စာရေးသူရဲ့အသံဖမ်းထားချက်) (အခုကစပြီး “အမည်မဖော်လိုသူ နံပါတ် ၁” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်)

^၃ (၁၈၈၆-၁၉၄၈) ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးကာလမှာ အိန္ဒိယအမျိုးသားတွေကို မြန်မာနိုင်ငံသွားပြီး

အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးမှာ လုပ်ဖို့ ဗြိတိသျှတွေက အားပေးခဲ့ပါတယ်။ အဆုံးမှာ

အိန္ဒိယတွေက စီးပွားရေးအများစုကို ချုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး၊ ၁၉၃၀ ခုနှစ်တွေမှာ အိန္ဒိယဆန်ကျင်ရေး

ဆူပူမှုတွေ အဓိကမြို့ကြီးတွေမှာ ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ Steinberg စာမျက်နှာ ၁၂၆၊ ၂၃၀-၂၃၁။ Rotberg

စာမျက်နှာ ၂၀၉-၂၂၉ က စာမျက်နှာ ၂၁၀မှာ Mark Mason ရဲ့ “Foreign Direct

Investment in Burma: Trends, Determinants and Prospects” (အခုကစပြီး Mason

လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်။) ကိုလည်းကြည့်ပါ။

^၄ Rotberg စာမျက်နှာ ၁၅၃-၁၆၄က စာမျက်နှာ ၁၅၅၃ မှာ David Dapice ရဲ့

“Development Prospect for Burma: Cycles and Trends”

^၅ Steinberg စာမျက်နှာ ၃၃။

^၆ အမည်မဖော်သူ နံပါတ် ၁

^၇ Mason စာမျက်နှာ ၂၁၀

^၈ Steinberg စာမျက်နှာ ၁၂၈

^၉ တိုးတက်မှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်ချက်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး

<http://www.un.org/special-rep/ohrrls/ldc/ldc%20criteria.htm> မှာကြည့်ပါ။

^{၁၀} အမည်မဖော်လိုသူ နံပါတ် ၁

^{၁၁} Steinberg စာမျက်နှာ ၁၃၄-၁၃၅

^{၁၂} အမည်မဖော်သူ နံပါတ် ၁။ Steinberg စာမျက်နှာ ၁၃၈-၁၃၉ ကိုလည်းကြည့်ပါ။

^{၁၃} အမည်မဖော်သူ နံပါတ် ၂ ။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းမှာ ဝေဖန်ချက်

(စာရေးသူ အသံဖမ်းထားချက်)

^{၁၄} ချေးငွေရပ်ဆိုင်းထားတာက ဘဏ္ဍာရေးအချက်တွေကြောင့် ဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံရေးအခြေအနေနဲ့

လုံးဝမဆိုင်ပါ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် ဝန်ထမ်းတွေကို “မည်သည့်အဖွဲ့ဝင်ရဲ့ နိုင်ငံရေးရာမှာ စွက်ဖက်မှု”

မရှိအောင် တားမြစ်ထားပြီး ၎င်းတို့ရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေအပေါ် “သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင် ဒါမှမဟုတ်

အဖွဲ့ဝင်တွေရဲ့ နိုင်ငံရေးစရိုက်က လွှမ်းမိုးမှု” မရှိရပါဘူး။ **IBRD** သဘောတူညီချက် ပုဒ်မများ၊ ပုဒ်မ ၄ အပိုင်း ၁၀

^{၁၅} ၂၀၀၄ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ် နှစ်စဉ်တင်ပြချက်။ ။ တကယ်ဆိုရင် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ “အတိုးမရတဲ့အနေအထား” ကြောင့်ပဲ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဟာ မြန်မာနိုင်ငံမှာ မလှုပ်ရှားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကြေးမြီရှင်းတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဆက်ဆွေးနွေးလိုရင် အပိုင်း ၃-ဃ-၃ ကိုကြည့်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့ရဲ့ မကြာသေးခင်က ဆက်ဆံရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ် “**Low-Income Countries Under Stress (LICUS) Implementation Trust Fund: Request for Replenishment and Special Support for Sudan**” က နောက်ဆက်တွဲ “စ” မှာကြည့်ပါ။

^{၁၆} **IMF** က ပုဒ်မ ၄ အကြံပေးဆွေးနွေးပွဲတွေကို တိုင်းပြည်တွေက ခွင့်မပေးရင် မထုတ်ပြန်ပါဘူး။

^{၁၇} အမေရိကန် အထက်လွှတ်တော်တင်ပြချက် စာမျက်နှာ ၁၀၈-၁၄၆၊ နိုင်ငံခြား ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြင်ပတင်ပို့မှု ငွေကြေးနှင့်သက်ဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများ ချမှတ်မှု ဥပဒေမူကြမ်း၊ ၂၀၀၅။

^{၁၈} **GMS** စီမံကိန်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ပါဝင်မှုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး **the Bank Information Center, The Multilateral Banks and Burma: A Resource Book (2004)** ကို ကြည့်ပါ။ (အခုကစပြီး “**Resource Book**” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်) <http://groups.yahoo.com/group/IFI-Burma> မှာ ရနိုင်တဲ့ **IFI-Burma Updates** ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၁၉} နည်းပညာ ထောက်ပံ့ကြေးတွေက မများပါဘူး။ ဥပမာ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လက ၂၀၀၅ခုနှစ် ဧပြီလအတွင်း ခွင့်ပြုချက်ရတဲ့ (မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင်) ဒေသတွင်း နည်းပညာထောက်ပံ့ရေး စီမံကိန်းက ဒေါ်လာ ၅ သန်း ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဧပြီလ **IFI-Burma News Alert**, <http://groups.yahoo.com/group/IFI-Burma> မှာ ဖတ်နိုင်ပါတယ်။

^{၂၀} **He Shengda, Sino-Myanmar Economic Cooperation Since 1988: Progress, Problems and Prospects** ၂၀၀၄ ခု၊ အောက်တိုဘာ လုပ်ငန်းခွင်သင်တန်းမှာ တင်ပြချက် (စာရေးသူ အသံဖမ်းထားချက်) (ဒီကစပြီး “**He Shengda**” တင်ပြချက်လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်)

^{၂၁} မြန်မာနိုင်ငံက ဒီဆောက်လုပ်ရေးစီမံကိန်းတွေနဲ့ တခြားချေးငွေတွေ တရုတ်ပြည်ကို အနည်းဆုံး ဒေါ်လာသန်း ၁၀၀ ဆပ်စရာရှိပါတယ်။ **He Shengda** တင်ပြချက်။

^{၂၂} ဒေသတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်တွေက ဆက်စပ်နေကြပါတယ်။ “**ဧရာဝတီ-ကျောက်ဖရား-မဲခေါင် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မဟာဗျူဟာ (ACMECS)**” ရဲ့ တစိတ်တဒေသအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့ အကူအညီနဲ့ ၁၈ ကီလိုမီတာရှိ အရှေ့အနောက် စီးပွားရေးလမ်းမကြီးကို မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဖောက်နေပါတယ်။”

^{၂၃} ဒေသတွင်းဆောင်ရွက်ချက်တွေက ဆက်စပ်နေကြပါတယ်။ “**ဧရာဝတီ-ကျောက်ဖရား-မဲခေါင် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မဟာဗျူဟာ (ACMECS)**” ရဲ့ တစိတ်တဒေသအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့ အကူအညီနဲ့ ၁၈ ကီလိုမီတာရှိ အရှေ့အနောက် စီးပွားရေးလမ်းမကြီးရဲ့အစိတ်အပိုင်းကို မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဖောက်နေပါတယ်။

^{၂၄} Asian Development Bank, *Connecting Nationals Linking People: The Greater Mekong Subregion (GMS) Economic Cooperation Program (2002)*

^{၂၅} Alfred Oehlers, *Regional Economic Integration* ၂၀၀၄ အောက်တိုဘာ အလုပ်ခွင် သင်တန်းတင်ပြချက် (စာရေးသူ အသံဖမ်းချက်) {အခုကစပြီး “Oehlers တင်ပြချက်” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်။}

^{၂၆} ဒီအပိုင်းမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် Oehlers တင်ပြချက်ကို မူတည်ရေးသားထားပါတယ်။

^{၂၇} နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအပေါ် မတည်ငြိမ်တဲ့ ကုန်ပစ္စည်းဈေးကွက်တွေရဲ့ သက်ရောက်မှုအကြောင်း အပိုင်း၅-က-၂ မှာကြည့်ပါ။

^{၂၈} ထုတ်ယူတဲ့ စီမံကိန်းတွေမှာ ECA တွေ စုစုပေါင်းက ကမ္ဘာ့ဘဏ် အဖွဲ့ထက်စာရင် နှစ်ဆကျော် ထောက်ပံ့ထားတယ်လို့ ခန့်မှန်းရပါတယ်။ နောက်ထပ် အချက်အလက်တွေအတွက် www.eca-watch.org မှာ ECA-Watch website မှာ ကြည့်ပါ။

^{၂၉} www.aseansec.org/14684 မှာ IAI နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အာဆီယံရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၃၀} မြန်မာနိုင်ငံက UNDP အစီအစဉ်က သာမန် UNDP အစီအစဉ်နဲ့ မတူပါဘူး။ သာမန် UNDP က အစိုးရတွေနဲ့ လုပ်ကိုင်လေ့ရှိပေမဲ့ သူတို့ကတော့ ဒေသခံလူမှု အဖွဲ့အစည်း အသိုင်းအဝိုင်းတွေနဲ့ တိုက်ရိုက်လုပ်ကိုင်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဆောင်ရွက်ချက်နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ နောက်ထပ်အချက်အလက်တွေကို www.mm.undp.org က အင်တာနက် UNDP စာမျက်နှာမှာဖတ်ပါ။

^{၃၁} MDG နဲ့ ပတ်သက်ပြီး www.undp.org/mdg က UNDP အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၃၂} www.un-ngls.org/MDG/Q&A.htm က UN Non Governmental Liaison Service ရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာကို ကြည့်ပါ။

^{၃၃} MDB တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် အချက်အလက်တွေ ပိုမိုသိလိုပါက အပိုင်း ၃-၈ ၄-ကနဲ့ ၄-ခ တို့ကို ကြည့်ပါ။

^{၃၄} ဒါကို အန္တရာယ်ကင်းတဲ့ ဝေါဟာရနဲ့ “သစ်တောစီမံကိန်း” လို့ခေါ်ခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.worldbank.org/mm မှာ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပြီးဆုံးသွားတဲ့ စီမံကိန်းတွေကို ကြည့်ပါ။

^{၃၅} ကမ္ဘာ့ဘဏ်အစိုးရ “ပဋိကူအပြီးနိုင်ငံတွေမှာ အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်း အများကြီး လျော့နည်းသွားတာကြောင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ကြေး တွေကို သာမန်လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်အတိုင်း နိုင်ငံကပဲ လုံးဝအကောင်အထည်ဖော်မလို့အစား ဘဏ်ကနေ လုပ်ဖို့လိုပါတယ်။ Alcira Kreimer, et al; *Bosnia and Herzegovina Post-conflict Reconstruction, Country Case Study Series, World Bank Operations Evaluations Department (2000)* စာမျက်နှာ ၆၈ [အခုကစပြီး “OED 2000” လို့ ရည်ညွှန်းပါတယ်]

^{၃၆} ဒီအပိုင်းက ဖွဲ့စည်းထားပုံကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်အောက်တိုဘာက လုပ်ငန်းခွင် သင်တန်းက **Peter Riggs** ရဲ့ **Sectoral Lending** (ကဏ္ဍအလိုက် ချေးငွေ) တင်ပြမှုအပေါ် မူတည်ထားပါတယ်။ (စာရေးသူရဲ့ အသံဖမ်းချက်) [အခုကစပြီး “**Riggs Presentation**” လို့ ရည်ညွှန်းပါတယ်]

^{၃၇} **Riggs** တင်ပြချက်

^{၃၈} ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စုစုပေါင်းချေးငွေ ၂၀ က ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းလောက်က ပဋိကမ္ဘာလွန်နိုင်ငံတွေဆီ ရောက်လေ့ရှိပါတယ်။ **Naomi Klein**, “**The Rise of Disaster Capitalism, the Nation**”, **May 2005** [အခုကစပြီး “**Klein**” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သူ့အကြွေး အများစုကို ကောက်ယူလေ့ရှိလို့လက်ရှိချေးငွေဟာ သူ့အတွက် အနာဂတ် အမြတ်အစွန်း ဖြစ်ပါတယ်။

^{၃၉} ဥပမာ - ကမ္ဘာ့ဘဏ်က (**MDTF**) တွေရဲ့ စီမံအုပ်ချုပ်သူ အခန်းက ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပါတယ်။ **MDTF** နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အပိုင်း ၃-က ကိုကြည့်ပါ။

^{၄၀} **Resource Book, Supra** မှတ်ချက် ၁၈ ကိုလဲ ကြည့်ပါ။

^{၄၁} ၁၉၄၇ ခုနှစ်မှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံကို ပထမဆုံး ငွေချေးခဲ့ပါတယ်။

www.worldbank.org/archives မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ သမိုင်းကို ကြည့်ပါ။

^{၄၂} **IDA** ကို ပေးတဲ့ငွေတွေကို “ပြန်လည်ဖြည့်ပေးခြင်း” လို့ ခေါ်လေ့ရှိပါတယ်။

^{၄၃} ပိုမိုသိရန် အပိုင်း ၄-၁ ကိုကြည့်ပါ။

^{၄၄} **ADB** မှာ လိုက်နာမှု စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ (**Compliance Review Panel**) လို့ခေါ်တဲ့ အလားတူ ယန္တရားရှိပါသည်။

^{၄၅} ဒီလိုစောင့်ကြည့်တာကို “**watching brief**” ဆိုတဲ့ စီမံကိန်းအရ လုပ်တာဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအစီအစဉ်အကြောင်း ပိုသိလိုပါက အပိုင်း ၄-၁-၁ ကိုကြည့်ပါ။

^{၄၆} အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ရွေးကောက်ထားတဲ့ အစိုးရမရှိခင် ဒီ “လိုအပ်ချက်” တွေကို စစ်ဆေးပြီး ဒီ “လိုအပ်ချက်တွေ” ဖြည့်ဆည်းဖို့ အကူညီပေးဖို့ သဘောတူခဲ့ပါတယ်

^{၄၇} **The World Bank, Afghanistan Reconstruction Trust Fund: Report to Donors** (၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ) [အခုကစပြီး “**ARTF** တင်ပြချက် ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၁။

^{၄၈} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က **MDTF** တွေရဲ့ အုပ်ချုပ်သူအဖြစ် လုပ်တာက လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် ဖြစ်ပါတယ်။ **Salvatore Schiavo-Campo, The World Bank Financing and Aid Management Arrangements in Post-Conflict Situations, Conflict Prevention & Reconstruction Working Paper No. 6 (June 2003)** [အခုကစပြီး “**Schiavo-Campo**” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၂၈။ **OED 2000, supra notes 35** ကိုလဲ ကြည့်ပါ

^{၄၉} **ARTF** ရန်ပုံငွေတွေဟာ “ပဋိပက္ခအပြီး အခြေအနေတွေမှာ အခုချိန်ထိ အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်ပြီး၊ အဓိကကုန်ကျစရိတ်တွေ အာလုံးလိုလိုအတွက် ပေးထား ပါတယ်” **Schiavo-Campo** စာမျက်နှာ ၃၀။

၅၀ ၂၀၀၄ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာ ARTF မှတ်တမ်း။ Anne Carlin, Afghanistan Trust Fund Case Study, ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ လုပ်ငန်းခွင် သင်တန်းမှာ တင်ပြချက်။ (စာရေးသူရဲ့ အသံဖမ်းထားချက်) [အခုကစပြီး “Carlin presentation” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်”]

၅၁ သာမန်အားဖြင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က စီမံခန့်ခွဲခြင်း ၂ ရာခိုင်နှုန်းယူပါတယ်။ “Schiavo-Campo” စာမျက်နှာ ၂၈ ARTF နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ၂၀၀၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၁ ရက်ကစပြီး ဒေါ်လာ ၂၁၂ သန်း ပေးဝေတဲ့အပေါ် မူတည်ပြီး၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စုစုပေါင်း အခကြေးငွေတွေက ဒေါ်လာ ၃.၁၈ သန်း ရှိမယ် လို့ ခန့်မှန်းနိုင်ပါတယ်။ ARTF နဲ့ ပတ်သက်ပြီး Bank Information Center ရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာ www.bicusa.org/bicusa/issues/afghanistan_reconstruction_trust_fund မှ [အခုကစပြီး “BIC webpage on ARTF လို့ ရည်ညွှန်းပါတယ်”]။

၅၂ ARTF ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာက အာဖဂန်နစ္စတန်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.worldbank.org/af နဲ့ ချိတ်ဆက်ထားပါတယ်။

၅၃ ARTF ဆိုင်ရာ BIC အင်တာနက်စာမျက်နှာ၊ Annex 2A, The World Bank, Afghanistan Reconstruction Trust Fund: Report to Donors (June 20, 2003) ကို ကိုးကားထားပါတယ်။ ဒီပုံစံတွေနဲ့ လမ်းညွှန်တွေကို ကမ္ဘာ့ဘဏ် ချေးငွေတွေအတွက် ရှေးရိုးစီမံကိန်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို အခြေခံထားတယ်လို့ အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ထောက်ပြထားပါတယ်။

၅၄ ၂၀၀၄ ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာ ARTF တင်ပြချက်နဲ့ ARTF ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၅၅ Carlin တင်ပြချက်။ ARTF က ရှေးဦးသတ်မှတ်ထားတဲ့ ဒေါ်လာ ၅ သန်းက ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို IOM က ရပါတယ်။ The World Bank, Afghanistan Reconstruction Trust Fund: Report to Donors (March 2005) စာမျက်နှာ ၃၉။

၅၆ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာက ARTF တင်ပြချက်။

၅၇ ARTF နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ BIC အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၅၈ Carlin တင်ပြချက်။

၅၉ ARTF နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ BIC အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၆၀ ARTF နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ BIC အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၆၁ ARTF နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ BIC အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၆၂ “ဆပ်ဖို့ကျန်နေတဲ့ အကြွေးတွေ” က ဆပ်ဖို့ ရက်လွန်နေတဲ့ ချေးငွေတွေ ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံတနိုင်ငံ အကြွေးတွေအားလုံး ရှင်းရင်တောင် အာဖဂန်နစ္စတန်လို အကြွေးတွေ အများကြီး ရှိနေနိုင်ပါတယ်။

၆၃ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ အစီရင်ခံစာ

၆၄ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီမှာ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေး ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) ကို ပေးစရာ (ဒေါ်လာ ၁၁ သန်း) လည်း ရှင်းသွားပါတယ်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့။ သတင်းစာထုတ်ပြန်ချက်၊ IMF, *The Arrears Clearance by the Islamic State of Afghanistan*

၆၅ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်။ သတင်းနဲ့ စာနယ်ဇင်း ထုတ်ပြန်ချက်၊ **The ADB, “UK Government Clears Afghanistan's Arrears to ADB of US\$ 18 Million”**

၆၆ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ခွင့်ပြုလိုက်တဲ့ ပဋိပက္ခနောက်ပိုင်း။ ကဏ္ဍအမျိုးမျိုးစီမံကိန်း

၆၇ **Carlin/ BCI** တင်ပြချက် အစီရင်ခံစာ၊

www.bicusa.org/bicusa/issues/Afghanistan_Report_Trip1.pdf

၆၈ မှတ်ချက် ၁၅။ အပိုင်း ၂-၁ နဲ့ နောက်ဆက်တွဲ ၈ (ဝေါဟာရများ) မှာ

“တိုးပွားခြင်းမရှိသည့်အဆင့်” ကို ကြည့်ပါ။

၆၉ မှတ်ချက် ၁၇။

၇၀ **Manish Bapna, World Bank Approaches**၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ

အလုပ်ခွင်သင်တန်းမှာ တင်ပြချက်၊ စာရေးသူရဲ့ အသံဖမ်းထားချက် [အခုကစပြီး **“Bapna presentation”** လို့ရည်ညွှန်းပါမယ်]

၇၁ **Joseph Stiglitz, Globalization and its Discontents (2002)** စာမျက်နှာ ၁၆။

[အခုကစပြီး။ **“Stiglitz”** လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

၇၂ **John Williamson, “What Should the World Bank Think about the Washington Consensus?”**, *The World Bank Research Observer*, Vol. 15, No. 2 (August 2000), 251-64 at 251။

၇၃ **Stiglitz** စာမျက်နှာ ၁၆။

၇၄ **Stiglitz** စာမျက်နှာ ၁၆ က ၁၇။

၇၅ **Stiglitz** စာမျက်နှာ ၂၀။

၇၆ **Stiglitz** စာမျက်နှာ ၂၄၁ က ၂၄၂။

၇၇ **Stiglitz** စာမျက်နှာ ၈၄၊ ၁၈၃ က ၁၈၄။

၇၈ www.un-ngls.org/MDG/Q&A.htm က **UN Non-Governmental Liaison Service** ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ။

၇၉ **OED 2000, supra note 35, at 3, footnote 5.**

၈၀ **Carlin/BIC** အစီရင်ခံစာ၊ မှတ်ချက် ၆၇။

၈၁ ပိုမိုသိလိုပါက www.worldbank.org/licus မှာ **LICUS** နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က မြန်မာနိုင်ငံကို **LICUS** လို့ ယူဆပါတယ်။

၈၂ www.worldbank.org/licus ကို ကြည့်ပါ။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က **“[LICUS အရ] အစောပိုင်း ပြန်လည်ဆောင်ရွက်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေအရ ပြောင်းလဲဖို့ အခွင့်အရေး ပေါ်လာတဲ့အခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နေရာယူထားဖို့ အရေးကြီးတယ်ဆိုတာ တွေ့ရတယ်”** လို့လည်း ဆက်ပြောထားပါတယ်။ အဲဒီအင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ပါပါတယ်။

၈၃ **The World Bank, Afghanistan Transitional Support Strategy (March 2003)**

[အခုကစပြီး။ **Afghanistan TSS** လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၄။

^{၈၄} Fareed M.A.Hassan, Operations Evaluation Department, the World Bank, **Lessons Learned from World Bank Experiences in Post-Conflict Reconstruction, OED Conference Note (2004)** [အခက်စာစဉ်: “Lessons Learned”

လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၄။

^{၈၅} ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရရင် HIPC မှာ အကျိုးဝင်ဖို့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက (၁) ဆက်ပြီး ပံ့ပိုးမထားနိုင်တဲ့ ကြွေးမြီအခြေအနေနဲ့ ရင်ဆိုင်နေရမယ် (များသောအားဖြင့် အကြွေးနဲ့ ပြည့်ပပို့ကုန် အချိုးအစားက ၁၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရင် ဒီအကြွေးကို ဆက်ပြီး ပံ့ပိုးမထားနိုင်ဘူးလို့ ယူဆပါတယ်။)။

(၂) ကမ္ဘာ့ဘဏ်နဲ့ IMF တို့က သဘောတူထားတဲ့အချက်တွေ အများကြီးပါတဲ့ ထောက်ပံ့ကြေးတွေပဲ ရနိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့ (၃) ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်း အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်း ပါဝင်မှုနဲ့ PRSP တခု လုပ်ရပါမယ်။ HIPC နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုသိလိုပါက

www.worldbank.org/debt က ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၈၆} ဒီဇယားက ယေဘုယျသဘောပုံဖြစ်ပြီး တနိုင်ငံနဲ့တနိုင်ငံ တကယ့်ပြန်လည်ဆောင်ရွက်ရေးနည်းစဉ် ကွာပါတယ်။ ဥပမာ၊ နိုင်ငံတိုင်းက ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှာ ကြွေးမြီဆပ်ဖို့ နောက်ကျနေတာ မဟုတ်ပါဘူး။

^{၈၇} www.worldbank.org/prsp က ကမ္ဘာ့ဘဏ် အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ PRSP ဆိုင်ရာ နောက်ထပ် အချက်အလက်တွေ ရှိပါတယ်။

^{၈၈} ယေဘုယျအားဖြင့် *The Poverty Reduction Strategy Initiative: An Independent Evaluation of the World Bank's Support Through 2003*, World Bank Operations Evaluations Department (July 2004) [အခက်စာစဉ်: “World Bank Evaluation” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] နဲ့ *Report on the Evaluation of Poverty Reduction Strategy Papers (PRSPs) and The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)*, Independent Evaluation Office of the IMF (July 2004) [အခက်စာစဉ်: “IMF Evaluation” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] ကို ကြည့်ပါ။

^{၈၉} “ဒီလို [ဆွေးနွေးပွဲတွေကတဆင့်ရတဲ့] ပွင့်လင်းမှုဟာ PRSP ပုံစံတွေအပေါ်နဲ့ ပြည်တွင်းမူဝါဒတွေအပေါ် သက်ရောက်မှုနည်းပြီး PRSP ချမှတ်ပြီးတာနဲ့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုတွေက အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်း တွေက ယူဆပါတယ်။” World Bank Evaluation စာမျက်နှာ ၆။

^{၉၀} “PRSP ကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်ဘုတ်အဖွဲ့နဲ့ IMF ဆီကို တင်ပြတဲ့နည်းဗျူဟာ၊ နိုင်ငံရဲ့ ပိုင်ဆိုင်မှုသဘောထားကို မလေးစားဘူး၊ နိုင်ငံပိုင်ဖြစ်ရမယ့် မဟာဗျူဟာကို ဝါရှင်တန်က အတည်ပြုပေးလိုက်တယ်လို့ မြင်ကြပါတယ်” ဆိုတာလောက်ကိုတော့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဝန်ခံပါတယ်။ World Bank Evaluation စာမျက်နှာ ၅။

^{၉၁} IMF Evaluation စာမျက်နှာ ၂၄။

^{၉၂} ပိုမိုသိလိုပါက www.worldbank.org/cas က CAS ဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၉၃} ADB ကလည်း ငွေချေးတဲ့ နိုင်ငံတိုင်းအတွက် “နိုင်ငံမဟာဗျူဟာ အစီအစဉ်” (CSP) လို့ခေါ်တဲ့ အလားတူစာရွက်စာတမ်း သုံးပါတယ်။

^{၆၄} Afghanistan TSS က စာမျက်နှာ ii၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာမှာ နိုင်ငံတော်ရွေးကောက်ပွဲတွေ ပြီးတဲ့အခါ ဒီဇင်ဘာမှာ ပါလီမန် ဖွဲ့စည်းပါတယ်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှာ နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်တွေကို အာဖဂန်နစ္စတန်က (ယာယီ PRSP နဲ့တူညီတဲ့) ယာယီ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ် တင်ဆက်ခဲ့ပါတယ်။

^{၆၅} The World Bank Annual Report 2005 စာမျက်နှာ ၅၈။

^{၆၆} “ဖရန်ကင်စတိုင်း စီးပွားရေး” ဆိုတဲ့ အခေါ်အဝေါ်ကို Dragoljub Stojanov, Bosnia-Herzegovina Case Study, ၂၀၀၄ အောက်တိုဘာ အလုပ်ခွင်သင်တန်း တင်ပြချက် (စာရေးသူအသံဖမ်းထားချက်) [အခုကစပြီး “Stojanov presentation” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] မှာ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား စီးပွားရေးကို ဖော်ပြဖို့ သုံးထားပါတယ်။ ဖရန်ကင်စတိုင်း ဆိုတာက ၁၈၁၈ ခုနှစ် Mary Shelley ရေးတဲ့ ဝတ္ထုထဲက လူသေကောင်တွေကနေ လူပုံစံ ကြောက်စရာကောင်းတဲ့ သတ္တဝါကြီးတကောင် ဖန်ဆင်းလိုက်တဲ့ သိပ္ပံပညာရှင်တယောက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီသတ္တဝါကြီးကို သိပ္ပံပညာရှင်ရဲ့နာမည် ပေးထားပါတယ်။ ဖန်တီးသူရဲ့လက်အောက်က လွတ်ပြီး ဖန်တီးသူကိုအဆုံးမှာ ဖျက်ဆီးတဲ့အရာတခုခုကိုလည်း “ဖရန်ကင်စတိုင်း” လို့ခေါ်ပါတယ်။

^{၆၇} ဒီသဘောတူညီချက်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံ အိုဟိုင်းအိုးပြည်နယ် ဒေတင်မြို့မှာ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့လို့ ဒေတင်သဘောတူညီချက်လို့ ခေါ်ပါတယ်။

^{၆၈} ဒါက ဘော့စနီးယားနဲ့ ခရိုအေးရှား အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက်ပိုင်း ဖြစ်ပေမဲ့ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဆားဗီးယား ပဋိပက္ခ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေပါတယ်။ Schiavo-Campo, supra note 48, စာမျက်နှာ ၁၄

^{၆၉} Lessons Learned, supra note 84 စာမျက်နှာ ၈

^{၇၀} Schiavo-Campo စာမျက်နှာ ၁၄

^{၇၁} အထက်ပါစာအုပ်က စာမျက်နှာ ၁၂

^{၇၂} OED 2000, supra note 35, စာမျက်နှာ ၂၀-၂၁

^{၇၃} Schiavo-Campo စာမျက်နှာ ၁၈

^{၇၄} ဒေတင်သဘောတူညီချက် နောက်ဆက်တွဲ ၄ ကို ကြည့်ပါ။

^{၇၅} OED 2000 စာမျက်နှာ ၂၃

^{၇၆} Schiavo-Campo စာမျက်နှာ ၁၃

^{၇၇} Stojanov တင်ပြချက်

^{၇၈} OED 2000 စာမျက်နှာ ၅၆

^{၇၉} အပိုင်း ၄-က-၂ မှာ ပြောသလို ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့က လက်ရှိအကြွေး (ဒေါ်လာ ၆၂၁ သန်း ပေးဖို့ကျန်တာက ၈၀ ရာနှုန်း) ကို အကြွေးအသစ် သုံးမျိုးအဖြစ် ပြောင်းလိုက်ပါတယ်။

^{၈၀} Bosnia and Herzegovina – The Priority Reconstruction and Recovery Program: The Challenges Ahead, Discussion Paper No. 2, Vol. 1 (1996),

ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ ဥရောပကော်မရှင်နဲ့ ပြန်လည်တည်တောက်ရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အတွက် ဥရောပဘဏ်တို့က ဒုတိယအကြိမ် အလှူရှင်များ ညီလာခံအတွက် ရေးသားချက်။

^{၁၁၁} ၁၉၉၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှ PRSP တွေ ပေါ်လာပါတယ်။ ဒါအပြင် ဒေတင်သဘောတူညီချက်ကိုက IFI အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ခွင့်ပြုထားပါတယ်။ ဥပမာ - ဒီသဘောတူညီချက်ဟာ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနား ဗဟိုဘဏ်ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌက IMF က ခန့်ထားတဲ့ ဒီနိုင်ငံတွေရဲ့ နိုင်ငံသား မဟုတ်သူဖြစ်ဖို့ သတ်မှတ်ထားပါတယ်။ ဒေတင်သဘောတူညီချက်ရဲ့ နောက်ဆက်တွဲ အပိုင်း ၄ ပါ ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇ (၂) ကိုကြည့်ပါ။ ပထမ ၆ နှစ် အပြီးမှာ နောက်ထပ် ၁၈ လ ဥက္ကဋ္ဌ ဆက်လုပ်ဖို့ ဥက္ကဋ္ဌက နိုင်ငံသားခံယူရပါမယ်။

www.centralbanking.co.uk/newsmakers/archive/2003/may26.htm က Nicholl Extends His Stay, Central Banking Publications, May 26, 2000 ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၁၂} “အဆင့်မြင့်တဲ့ နိုင်ငံတကာ အထောက်အကူတွေနဲ့ ကြီးမားတဲ့ စီးပွားရေး ထူထောင်မှုနဲ့ တာရှည်ခံတဲ့ လူမှုရေးတည်မြဲမှုကို အခြေခံပြီး နိုင်ငံကို စစ်ပြီး အောင်မြင်မှုတရပ်လို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။” www.worldbank.org/ba က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက် စာမျက်နှာ။

^{၁၁၃} Stojanov တင်ပြချက်

^{၁၁၄} Stojanov တင်ပြချက်နဲ့ Dragoljub Stojanov နဲ့ ကိုယ်တိုင်ဆက်သွယ်

မေးမြန်းပြောဆိုချက် (၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်)

^{၁၁၅} Stojanov တင်ပြချက်

^{၁၁၆} ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကတောင် ဒီလိုခံနိုင်ပါတယ်။ ။ “နိုင်ငံတိုးတက်မှုက နိုင်ငံခြားအထောက်အပံ့ကို အရမ်းမှီခိုနေရဆဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ... GDP တိုးတက်မှုက အခု တဖြည်းဖြည်းချင်း ရုပ်သိမ်းနေတဲ့ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး အထောက်အပံ့တွေ) ဝင်လာမှုနဲ့ တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေပါတယ်” ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ။ GDP ဆိုတာက ကာလတခုအတွင်း (သာမန်အားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်တဲ့) နယ်မြေတခုအတွင်းမှာ ထုတ်လုပ်တဲ့ ကုန်ပစ္စည်းတွေနဲ့ ဝန်ဆောင်မှု စုစုပေါင်းရဲ့ တန်ဖိုးဖြစ်ပါတယ်။

^{၁၁၇} Stojanov တင်ပြချက်။ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံကို IFI တွေရဲ့ “စီးပွားရေးဖျက်ဆီးမှု” က ဒါထက်အများကြီးစောတယ်လို့ တချို့က ပြောပါတယ်။ “၁၉၈၀ ခုနှစ်တွေ တလျှောက်လုံး ယူဂိုဆလားဗီးယား စီးပွားရေး တဖြည်းဖြည်း သတိလစ်လာတာနဲ့ IMF နဲ့ ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့က ရံဖန်ရံခါ ဆေးဝါးတွေ တိုက်ပါတယ်။” ဥပမာ - Convert Action, No. 56 (Spring 1996) က Michel Chossudovsky ရဲ့ Dismantling Yugoslavia, Colonizing Bosnia ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၁၈} ဒေတင်သဘောတူညီချက်ရဲ့ နောက်ဆက်တွဲ ၄ က ဘော့စနီးယားနဲ့ ဟာဇီဂိုဗီးနားရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မ ၈။ Open Society Fund Bosnia- Herzegovina, International Support Policies to SEE Countries - Lessons (not) Learned in Bosnia-

Herzegovina, Summary Report, August 2001 [အခုကစပြီး “OSI report”]

စာမျက်နှာ ၁၂။ OED 2000 ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၁၁၉} OSI report စာမျက်နှာ ၁၂

၁၂၀ အထက်ပါနေရာက စာမျက်နှာ ၁၃

^{၁၂၁} USAID ရေးတဲ့ ပုဂ္ဂလိကဥပဒေ။ OSI report စာမျက်နှာ ၁၃, ၁၅

^{၁၂၂} Dragoljub Stojanov, Bosnia-Herzegovina Since 1995: Transition and Reconstruction of the Economy, www.esiweb.org/pdf/bridges/bosnia/Stojanov_ChIV.pdf မှာ ဖတ်နိုင်ပါတယ်။

စာမျက်နှာ ၅၅

^{၁၂၃} Stojanov တင်ပြချက်

^{၁၂၄} Amy Chua သုံးတဲ့ ဝေါဟာရ ဖြစ်ပါတယ်။ Amy Chua, *World on Fire: How Exporting Free Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability* (2003) [အခုကစပြီး “Chua” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၆။

^{၁၂၅} Chua စာမျက်နှာ ၁၇၁

^{၁၂၆} အထက်ပါ နေရာမှာပဲ စာမျက်နှာ ၄၅

^{၁၂၇} အထက်ပါနေရာမှာပဲ စာမျက်နှာ ၄၇ - ၄၈၊ ဆင်းရဲမှုနဲ့ ဈေးကွက်ကိုလွှမ်းမိုးတဲ့လူနည်းစုတွေ များပြားတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ လွတ်လပ်တဲ့ဈေးကွက်တွေနဲ့ ဒီမိုကရေစီပြောင်းလဲမှုတွေကြောင့် တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခတွေ ဖြစ်ပြီး “လူမျိုးစုလိုက် သတ်ဖြတ်တဲ့အကြမ်းဖက်မှုနဲ့ ဈေးကွက်တွေနဲ့ ဒီမိုကရေစီတွေကို ဆန့်ကျင်မှုတို့ အပါအဝင် ရလဒ်ဆိုးတွေ” ပေါ်ပေါက်စေပါတယ်လို့ Chua စာမျက်နှာ ၁၆

^{၁၂၈} Chua စာမျက်နှာ ၂၃၊ Steinberg, supra note 1, စာမျက်နှာ ၂၂၈-၃၁

^{၁၂၉} Emilia Pires, “Strategies for Development: Experiences from East Timor,” in NDF, UNLD, et al., *Another Development for Burma: Priorities in Transition* (2004), 141-149 [အခုကစပြီး “Pires”လို့ရည်ညွှန်းပါမယ်], စာမျက်နှာ ၁၄၂

^{၁၃၀} နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်ချမှတ်ပုံနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုသိလိုပါက The National Vision မှာပါတဲ့ The Path We Took အပိုင်း စာမျက်နှာ ၄-၅ ကိုကြည့်ပါ။ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်ကို ဆက်စပ်ထားတဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာက www.pm.gov.tp/ndp/htm

^{၁၃၁} The Path We Took

^{၁၃၂} Pires, supra note 129, စာမျက်နှာ ၁၄၅

^{၁၃၃} အထက်ပါနေရာမှာ ဖတ်နိုင်ပါတယ်။

^{၁၃၄} ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှာ Emilia Pires နဲ့ ကိုယ်တိုင် ဆက်သွယ်မေးမြန်းချက်

^{၁၃၅} Zaw Oo, *Natural Resource Management in Burma: From Resource Curse to Sustainable Development?*, ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ အလုပ်ခွင်သင်တန်း တင်ပြချက် (စာရေးသူရဲ့ အသံဖမ်းချက်) ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၃၆} Emeka Duruigbo, “*The World Bank, Multinational Oil Corporations, and the Resource Curse in Africa*,” *University of Pennsylvania Journal of International Economic Law* (Spring 2005) [အခက်စဉ်း “Duruigbo” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်] စာမျက်နှာ ၂၇

^{၁၃၇} တခြားဘာမှမပြောရင် ဒီအပိုင်းက ယေဘုယျအားဖြင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ အလုပ်ခွင်သင်တန်းမှ တင်ပြခဲ့တဲ့ Svetlana Tsalik ရဲ့ *Resource Curse* ဆိုတာက ရပါတယ်။ (စာရေးသူရဲ့ အသံဖမ်းချက်)

^{၁၃၈} အရင်းမြစ်ကျိန်စာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အထွေထွေသိလိုပါက Jeffrey D. Sachs & Andrew M. Warner, *Natural Resources Abundance and Economic Growth*, Development Discussion Paper No. 517a, Harvard Institute for International Development (October 1995) ကို ကြည့်ပါ။ Michael L. Ross, “The Political Economy of the Resource Curse,” *World Politics* 51 (January 1999), 297-322 [အခက်စဉ်း “Ross”] နဲ့ Terry Lynn Karl, “The Oil Trap,” *Transparency International Quarterly Newsletter* (September 2003) တို့ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၁၃၉} လူသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဖွံ့ဖြိုးမှု နိုင်ငံမှာ အသက်ရှည်မှု၊ ဗဟုသုတ (သက်ကြီးစာ တတ်မြောက်မှုနဲ့ ကျောင်းနေမှုနှုန်း) နဲ့ လူနေမှုအဆင့်အတန်း (တဦးစီရဲ့ GDP) တို့ဖြစ်တဲ့ လူသားတွေရဲ့ အခြေခံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု သုံးရပ်ရဲ့ ရရှိမှုပမာဏကို တိုင်းတာပါတယ်။

^{၁၄၀} အရင်းမြစ်ကျိန်စာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး စီးပွားရေးနဲ့ နိုင်ငံရေးရှင်းပြချက်တွေ အမျိုးမျိုးကို စစ်ဆေးထားတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး Ross, *supra* note 138 ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၄၁} ဒီဝေါဟာရက ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွေမှာ ဒတ်ချ်စီးပွားရေးအပေါ် မြောက်ပင်လယ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရဲ့ သက်ရောက်မှုက ပေါ်ပေါက်လာပါတယ်။

^{၁၄၂} Ross စာမျက်နှာ ၃၀၆ နဲ့ Duruigbo စာမျက်နှာ ၁၄-၁၅ ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၄၃} Ross စာမျက်နှာ ၃၀၁

^{၁၄၄} Ross စာမျက်နှာ ၃၀၄

^{၁၄၅} ဒီမူဝါဒ ကိရိယာတွေရဲ့ ဥပမာတွေကို ဥပမာ - Ross စာမျက်နှာ ၃၀၄ မှာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။

^{၁၄၆} Ross စာမျက်နှာ ၃၀၇

^{၁၄၇} Ross စာမျက်နှာ ၃၁၂, Duruigbo စာမျက်နှာ ၁၅-၁၇

^{၁၄၈} Ian Gary, Catholic Relief Services & Nikki Reich, Bank Information Center, *Chad’s Oil: Miracle Or Mirage? Following the Money in Africa’s Newest Petro-State* (2005) [အခက်စဉ်း “CSR/BIC” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်], စာမျက်နှာ

၁၄၉ **Supra note 139** မှာကြည့်ပါ။

၁၅၀ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၁၅

၁၅၁ နိုင်ငံတကာ တိုးလျှိုးပေါက်မြင်နိုင်မှု အဖွဲ့အစည်း။ အကျင့်ပျက်မှု ယူဆချက်ဇာယား ၂၀၀၅

၁၅၂ www.worldbank.org/afr/ccproj မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ချိတ်-ကင်မရွန်း စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ဒီစီမံကိန်းဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်စာတမ်း တွေ့နိုင်ပါတယ်။

၁၅၃ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၈၊ ၅၁

၁၅၄ **Delphine Djiraibe, “Chad-Cameroon Oil Development and Pipeline**

Project” ၂၀၀၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ အလုပ်ခွင်သင်တန်း တင်ပြချက်၊ စာရေးသူ

အသံဖမ်းထားချက် [အခုကစပြီး “**Djiraibe presentation**” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

၁၅၅ **Djiraibe** တင်ပြချက်

၁၅၆ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၈

၁၅၇ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ချိတ်-ကင်မရွန်း စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာမှာ ဒီစီမံကိန်းဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် စာတမ်း **supra note 152**

၁၅၈ “**World Bank Group Approves Support for Chad-Cameroon Petroleum**

Development and Pipeline Project,” ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ထုတ်ပြန်ချက်၊ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀၊

ဇွန်လ ၆ ရက်နဲ့ “**Chad Announces Start of Oil Production**” ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့

ထုတ်ပြန်ချက်၊ ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်။

၁၅၉ အထက်ပါနေရာမှာ ဖတ်နိုင်ပါတယ်။

၁၆၀ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၈၁

၁၆၁ **IAG** က ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာ ဒီစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်မှုကို စောင့်ကြည့်ဖို့ အရပ်ဘက်

လူမှုအဖွဲ့ အစည်းတွေရဲ့ တိုက်တွန်းမှုအရ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ဖန်တီးလိုက်တဲ့ အဖွဲ့ဝင်ငါးဦးပါ

ကျွမ်းကျင်သူတွေအဖွဲ့ ဖြစ်ပါတယ်။ **IAG** က ကမ္ဘာ့ဘဏ်ရဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကို တိုက်ရိုက်အစီရင်ခံရပါတယ်။

ချိတ်နဲ့ ကင်မရွန်းကို ၈ ခေါက် သွားခဲ့ပြီး၊ အခေါက်တိုင်းအပြီးမှာ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်

ထုတ်ဝေပါတယ်။ www.gic-iag.org က **IAG** အင်တာနက် စာမျက်နှာမှာ ကြည့်ပါ။

၁၆၂ **Djiraibe** တင်ပြချက်၊ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၈၁

၁၆၃ **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၈၁

၁၆၄ အထက်ပါနေရာမှာ ကြည့်ပါ

၁၆၅ ၎င်းကော်မတီနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပိုမိုသိလိုပါက **CSR/BIC** စာမျက်နှာ ၅၁-၆၇ မှာကြည့်ပါ။

CSR/BIC နောက်ဆက်တွဲမှာ ဝင်ငွေ စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေကို အင်္ဂလိပ်လို ဘာသာပြန်ထားတာလည်း

ရှိပါတယ်။

၁၆၆ ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီက ဒိုဘာချိုင့်ဝှမ်းမှာ ရေနံထုတ်လို့ရတဲ့ “တိုက်ရိုက်ဝင်ငွေတွေ” (ရရှိတဲ့ အခကြေးငွေနဲ့ အမြတ်စေ့) အများစုအပေါ်ပဲ တာဝန်ရှိပါတယ်။ “သွယ်ဝိုက်ဝင်ငွေတွေ” (ဥပမာ - ကုမ္ပဏီတွေအပေါ်ကောက်တဲ့အမြတ်စွန်းဝင်ငွေ) ဒါမှမဟုတ် ချိတ်နိုင်ငံရဲ့ တခြားဒေသတွေမှာ

ရေနံထုတ်လို့ရတဲ့ ဝင်ငွေတွေကို ချုပ်ကိုင်လို့ မရပါဘူး။ CSR/BIC စာမျက်နှာ ၄၂-၄၃၊ Duruigbo စာမျက်နှာ ၄၁-၄၃

^{၁၆၇} CSR/BIC စာမျက်နှာ ၅၈-၆၇ မှာ ကြီးကြပ်ရေးကော်မတီရဲ့ စွမ်းရည်ဆိုင်ရာပြဿနာတွေ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါတယ်။ Friends of the Earth, Oil Funds: Answer to the Paradox of Plenty? A Policy Brief on Oil Revenue Monitoring Plans: Comparison Across Countries (November 2002) ကို လည်း ကြည့်ပါ။

^{၁၆၈} CSR/BIC စာမျက်နှာ ၅၈

^{၁၆၉} အထက်ပါနေရာမှာ ကြည့်ပါ

^{၁၇၀} www.bicusa.org/bicusa/issues/chadcameroon_oil_pipeline_project က ချိတ်-

ကင်မရွန်း ရေနံပိုက်လိုင်းဆိုင်ရာ Bank Information Center ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ

^{၁၇၁} “World Bank Suspends Disbursements to Chad,” World Bank press release, January 6, 2006 ကမ္ဘာ့ ဘဏ်က ချေးငွေတွေကို ဆိုင်းငံ့ရုံပဲလုပ်ပြီး ဖျက်သိမ်းလိုက်တာ မဟုတ်ဘူးဆိုတာ သတိပြုပါ။

^{၁၇၂} ကမ္ဘာ့ဘဏ် အင်တာနက် စာမျက်နှာရဲ့ “အမေး-အဖြေ” အပိုင်းက ချိတ်-ကင်မရွန်း ရေနံပိုက်လိုင်း စီမံကိန်း *supra note* ၁၅၂။

^{၁၇၃} CSR/BIC စာမျက်နှာ ၂၂

^{၁၇၄} Djiraibe တင်ပြချက်

^{၁၇၅} အပိုင်း ၃ -လ

^{၁၇၆} Total (ပြင်သစ်), Unocal (အမေရိက) နဲ့ စစ်အစိုးရတို့ စုပေါင်းပြီး မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းတလျှောက် ရတနာပိုက်လိုင်း ဖောက်ခွဲပါတယ်။ ဒီစီမံကိန်း လုံခြုံရေးအတွက်တားတဲ့ မြန်မာစစ်တပ်တွေဟာ ဒေသခံတွေကို အတင်းအကြပ် စေခိုင်းတာ၊ အတင်းအကြပ် ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းတာ၊ သတ်တာ စတဲ့ ကြီးလေးတဲ့ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုတွေနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖျက်ဆီးတာတွေ ကျူးလွန်ခဲ့ပါတယ်။ Earth Rights International, *Total Denial Continues: Earth Rights: Abuses Along the Yadana and Yetagun Pipelines in Burma*, Second Edition (December 2003) ကို ကြည့်ပါ။

^{၁၇၇} Bruce Hawke, “The Burma-Thailand Gas Debacle,” *The Irrawaddy*, November 2004.

^{၁၇၈} ချိတ်-ကင်မရွန်းပိုက်လိုင်းနဲ့ ပတ်သက်ပြီး Bank Information Center ရဲ့ အင်တာနက်စာမျက်နှာ *supra note* 170.

^{၁၇၉} *Striking a Better Balance – The World Bank Group and Extractive Industries: The Final Report of the Extractive Industries Review* (January 2004), Executive Summary။ စာမျက်နှာ ၁

^{၁၈၀} CSR/BIC၊ စာမျက်နှာ ၆-၇

^{၁၈၁} NGO တွေက ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို EIR ရဲ့ အကြံပြုချက်တွေ လက်ခံဖို့ တိုက်တွန်းစာ (အဖွဲ့ပေါင်း ၃၀၀ ကျော် လက်မှတ်ရေးထိုးထားတယ်) ကို

<http://eireview.info/doc/Gloabl%20sign%20on%20letter.pdf> မှာ ကြည့်ပါ။

နိုဘဲလ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုရှင်တွေက ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကို EIR ရဲ့ အကြံပြုချက်တွေ လက်ခံဖို့ တိုက်တွန်းစာကိုလည်း <http://eireview.info/doc/EIR%20Nobel%20Letter%20-%20New.pdf> မှာ ကြည့်ပါ။

^{၁၈၂} “World Bank Group Board Agrees Way Forward on Extractive Industries Review,” World Bank press release, August 3, 2004. EIR ရဲ့

နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာအပေါ် ကမ္ဘာ့ဘဏ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ရဲ့ တုံ့ပြန်ချက် (၂၀၀၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ) ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၁၈၃} အထက်ပါနေရာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၁၈၄} Available on the WCD website at www.dams.org.

^{၁၈၅} *Dams and Development: A New Framework for Decision-Making, The Report of the World Commission on Dams (November 2000)* [အခုကစပြီး “WCD အစီရင်ခံစာ” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

^{၁၈၆} WCD အစီရင်ခံစာ

^{၁၈၇} International Rivers Network, *Citizens’ Guide to the World Commission on Dams (2000)*.

^{၁၈၈} အထက်ပါနေရာမှာ ဖတ်ပါ။

^{၁၈၉} ရေလျှောက်ကန် အနီးတဝိုက်မှာနေတဲ့ တိုင်းရင်းသား ၆ ထောင်ကျော် ရွှေ့ပြောင်းရမှာ ဖြစ်ပြီး၊ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းတွေ ပျက်စီးမှု၊ မြစ်ကမ်းပါးက ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိုက်ခင်းတွေ ရေလျှံမှုနဲ့ တခြားထိခိုက်မှုတွေကြောင့် နောက်ထပ် လူပေါင်း တသိန်းနှစ်သောင်းက တသိန်းငါးသောင်းအထိ ဒုက္ခရောက်နိုင်ပါတယ်။ International Rivers Network ရဲ့ နမ်းသီယွန် ၂ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.irn.org/programs/mekong/namtheun.html

^{၁၉၀} အထက်ပါနေရာမှာ ကြည့်ပါ။

^{၁၉၁} မြန်မာနိုင်ငံမှာ ရေအားလျှပ်စစ်အတွက် ရေကာတာကြီးတွေ အစီအစဉ်နဲ့ တည်ဆောက်မှု အသေးစိတ်ကို Yuki Akimoto, “Hydropowering the Regime”, *The Irrawaddy*, Vol. 12, No. 6 (June 2004) မှာ ကြည့်ပါ။

^{၁၉၂} တွန်လေစပ်ကန်ဟာ အရှေ့တောင်အာရှမှာ အကြီးမားဆုံး ရေချိုကန်ဖြစ်ပါတယ်။

^{၁၉၃} Kirk Talbott, *A Comparison of Logging in Cambodia and Burma: Lessons from the Past and for the Future*, presentation at the October 2004 Workshop (စာရေးသူရဲ့အသံဖမ်းထားချက်) [အခုကစပြီး “Talbot တင်ပြချက်” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

^{၁၉၄} ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှာ ခမာနီတဖွဲ့တည်းက သစ်ခုတ်ရာက တလကို ဒေါ်လာ ၁၀ သန်း က သန်း ၂၀ ရနေပါတယ်လို့ တင်ပြကြပါတယ်။ Talbot တင်ပြချက်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှာ ဗြိတိသျှ NGO ဖြစ်တဲ့

Global Witness က ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ တွဲဘက်ဝန်ကြီးချုပ်တွေက မကြာသေးခင်က သစ်ခုတ်မှု တားမြစ်ထားတဲ့ကြားက ထိုင်းကုမ္ပဏီတွေကို များသောအားဖြင့်၊ ခမာနီပိုင်နက်က စတုရန်းမီတာ တသန်းကျော် သစ်တွေကို တင်ပို့ခွင့်ပေးတဲ့ လက်မှတ်ထိုးထားတဲ့ အထောက်အထားတွေ ဖော်ထုတ်လိုက်ပါတယ်။ ဒါက ဒေါ်လာသန်းပေါင်း ၃၅၀ ကျော်ပြီး၊ တနိုင်ငံလုံး ရသုံးငွေရဲ့ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ရှိပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဒါကို မကြာသေးခင်ကမှ သစ်ခုတ်မှု တားမြစ်ထားတဲ့အကြားက လက်မှတ်ထိုးတာဖြစ်ပါတယ်။ **Global Witness** ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှာ သစ်တောဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုစောင့်ကြည့်ရေးနဲ့ အစီရင်ခံရေးတို့အတွက် ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရက သီးခြားစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုဖို့ ခန့်ထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ ဒီခန့်အပ်မှုကို ရုပ်စလိုက်ပါတယ်။

^{၁၉၅} Kirk Talbott, “Logging in Cambodia: Politics and Plunder,” in *Cambodia and the International Community* (Frederick Z. Brown & David G. Timberman, eds., 1998), Asia Society.

^{၁၉၆} Talbott တင်ပြချက်

^{၁၉၇} Global Witness, “World Bank Shenanigans in Cambodia,” in *The Rainforest Foundation, Global Witness, et al., Broken Promises: How World Bank Group policies fail to protect forests and forest peoples’ rights, 22-24* (2005) [အခုကစပြီး: “Shenanigans” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

^{၁၉၈} Global Witness, “Cambodia’s forests are being stolen from under the nose of the World Bank,” press release, November 14, 2002 [အခုကစပြီး: “GW 02” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

^{၁၉၉} GW 02, Talbott တင်ပြချက်။

^{၂၀၀} World Bank, Update on the World Bank’s Involvement in Forestry in Cambodia (December 2003) [အခုကစပြီး: “World Bank Update” လို့ ရည်ညွှန်းပါမယ်]

^{၂၀၁} World Bank Update.

^{၂၀၂} GW 02.

^{၂၀၃} ဒီစာရွက်စာတမ်းတွေကို ထုတ်ပြန်ဖို့ရာက အစိုးရရဲ့တာဝန်လို့ ကမ္ဘောဒီးယားက ယူဆခဲ့ပါတယ်။ **Shenanigans** စာမျက်နှာ ၂၃။

^{၂၀၄} **Global Witness** ရဲ့ပြောဆိုချက်အရ ကမ္ဘောဒီးယားက မိတ္ထူဆွဲဖို့ ရန်ပုံငွေ အလုံအလောက်မရဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ **Shenanigans** စာမျက်နှာ ၂၃။

^{၂၀၅} GW 02.

^{၂၀၆} World Bank Update.

^{၂၀၇} www.bigpond.com.kh/users/dfwjica/Forest-Sector-Review.pdf စာမျက်နှာ ၂၂-၂၃ က *Independent Forest Sector Review* (April 2004)။ ဒါက ဒေသခံ

လယ်မြေငှားရမ်းတဲ့ စနစ်တွေနဲ့ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအခြေခံ အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲခြင်း နည်းလမ်းတွေမှာ အလားအလာတွေ့ရပြီး သစ်တောအရင်းမြစ်တွေ တာရှည်ခံအောင်ပြုလုပ်ရာမှာ အောင်မြင်မှုတွေ့ရတဲ့ ဖိလစ်ပိုင်၊ အိန္ဒိယ၊ နီပေါ၊ ထိုင်းနိုင်ငံနဲ့ တခြားဒေသတွေမှာ အလားတူ မူဝါဒပြောင်းလဲရေးတွေနဲ့ ကိုက်ညီပါတယ်။ ဇယားထဲက လူမှုအဖွဲ့အစည်းအခြေခံ သဘာဝအရင်းမြစ် စီမံခန့်ခွဲခြင်းကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၂၀၈} Global Witness, “World Bank Desperate to Justify Industrial Logging in Cambodia,” press release (July 2004). www.worldbank.org/inspection မှာတွေ့နိုင်တဲ့ FCMCPP ကို စစ်ဆေးဖို့ ပန်ကြားလွှာကိုလည်း ကြည့်ပါ။

^{၂၀၉} Shenanigans, *supra note* 197, စာမျက်နှာ ၂၃။

^{၂၁၀} The request can be read at www.worldbank.org/inspection, See Section III-C-2 on the Inspection Panel.

^{၂၁၁} ဒီအပိုင်းမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် Talbott တင်ပြချက်ကို မှီထားပါတယ်။ Kirk Talbott & Melissa Brown, “Forest Plunder in Southeast Asia: An Environmental Security Nexus in Burma and Cambodia,” in *Environmental Change and Security Project Report*, Issue 4 (Spring 1998), စာမျက်နှာ ၅၃-၆၀ ကိုလည်းကြည့်ပါ။

^{၂၁၂} မြန်မာနိုင်ငံမှာ တရားမဝင်သစ်ခုတ်မှုက ငွေအမြောက်အများ ရပါတယ်။ အိမ်နီးချင်း ယူနန်နယ်မြေကို ကချင်ပြည်နယ်တခုတည်းက တနှစ်ကို ဒေါ်လာ သန်း ၁၅၀ တန် စတာရန်းမီတာ ၆ သိန်း တင်ပို့တယ်လို့ Global Witness က ခန့်မှန်းပါတယ်။ A conflict of Interests: The Uncertain Future of Burma’s Forests, A Briefing Document by Global Witness (October 2003) တရုတ်ပြည်က မြန်မာနိုင်ငံမှာ သစ်ခုတ်ခြင်း အကြောင်းရင်း တစ်ဝက်တဒေသက တရုတ်ပြည်မှာ ဒေါ်လာ ၃၅ သန်းတန် ထိခိုက်မှုဖြစ်စေတဲ့ ၁၉၉၈ ခုနှစ် ရေကြီးမှုကြောင့် တနိုင်ငံလုံး သစ်ခုတ်မှု ပိတ်ပင်ထားလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သစ်တောပြုန်းတီးမှုက ရေကြီးမှုကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ပျက်စီးမှုကို ပိုမိုကြီးမားစေပါတယ်။ Talbott တင်ပြချက်၊ Global Witness, *A Choice for China: Ending the Destruction of Burma’s Frontier Forests* (October 2005) ကိုလည်းကြည့်ပါ။

^{၂၁၃} ဇီဝကွဲပြားမှု သဘောတူညီချက်ကို ၁၉၉၂ ရီယို ကမ္ဘာမြေကြီး ထိပ်သီးညီလာခံမှာ အစိုးရခေါင်းဆောင် ၁၅၀ က လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါတယ်။ www.biodiv.org ဆက်လက်ဖတ်ပါ။

^{၂၁၄} ITTO က အစိုးရတွေအကြား အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး၊ အပူပိုင်းသစ်တောတွေကို ထိန်းသိမ်းရေးနဲ့ တာရှည်ခံအောင် စီမံခန့်ခွဲရေး အသုံးပြုပုံစံနဲ့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးတို့ကို မြှင့်တင်ပေးနေပါတယ်။ အဖွဲ့ဝင် ၅၉ ဦးဟာ ကမ္ဘာ့ အပူပိုင်းသစ်တောတွေရဲ့ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းလောက်နဲ့ ကမ္ဘာတဝှမ်း သမပိုင်းသစ်ကုန်သွယ်မှု ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကိုယ်စားပြုပါတယ်။ www.itto.or.jp မှာ ဆက်လက်ဖတ်ပါ။

^{၂၁၅} Kirk Talbott (August 2005) နဲ့ ကိုယ်တိုင်ဆက်သွယ်မှု၊ Owen J. Lynch & Kirk Talbott, *Balancing Acts: Community-Based Forest Management and National Law in Asia and the Pacific* (1995) ကိုလည်း ကြည့်ပါ။